

UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK

SİYASİ

DERGİ

SAYI: 27

250.000 TL

HAZİRAN '98

ISSN: 1301-9163

Merhaba,

Devrimciler, teorik söylemlerinde birliğe, dayanışmaya önem veriyorlar. Fakat pratikte bunun tam tersi bir olgu yaşıyor. Dergiler, gruplar, çevreler birbiriyle dayanışmacı ruhunu yüksek tutması gerekirken ve bu zemini yaratıp, sağlamlaştırması gerekirken, giderek birbirinden kopmakta, ilgisizleşmekte, bu yöndeki duruşu ve bilinci zayıflamakta. Bu nokta üzerinde, tarzımızı ifadelendiren bir kapak konusuyla girdik Haziran sayımıza.

Yayın pratiğimiz bu anlayışımızın bir ölçüde göstergesiye de: yaşamın içerisinde, toplumsal dönüşümlere kaldıraç olacak daha derinlikli ve etkili birlikteliler yaratılması gerektiğinin bilincindeyiz...

27. sayımızda yoğun yazı akışının getirdiği bir değişiklik yaptık. Dergimiz bu sayıda 80 sayfa. Üretimlerin ve çabaların değerlendirilmesi, okurlarımıza ulaştırılması başından beri önemsemişimiz bir olgu. Hatta bizi mali ve teknik olarak zorlasa da bu noktada koşullara mahkum olmayan bir anlayışla hareket etmeye çalışıyoruz.

Bu çabamıza rengini veren okurlarımızın ilgisi, üretim çabası ve dayanışma arzularıdır. Bu noktanın daha da zenginleşerek, ilerleyerek sürmesi esas temennimizdir.

Fakat şunu da ısrarla belirtmekteyiz ki, üre-

timlerimiz hala özlü ve dergimizin tabiatına uygun ölçüde değildir. Yazılan yazılar çoğunlukla dergimizin hacmini zorlamakta, uzun olmasından dolayı okunması güçleşmekte, bu durum isabetli tespitler, açılımlar taşıyan yazıların işlev gücünü zayıflatmaktadır. Bu noktalarda özenli ve özlü olmaya dikkat edileceğini umuyoruz.

Bu sayımızı 80 sayfa olarak çıkarmamıza rağmen değerlendiremediğimiz yazılar oldu. Ali Şahin, Semih Balci, S. Emin Ergün, Cafer Yıldırım, Hakan Yalçın, Melih Çetin, Sevgi Yılmaz... arkadaşların yazılarını bir sonraki sayılarımıza devretmek durumunda kaldık. Anlayışla karşılanacağını umuyoruz.

Çeşitli alanlarda çalışmalar yürüten okurlarımızın alanlarındaki etkinliklerden bizleri haberdar etme noktasında daha dinamik ve duyarlı olunmasını istiyoruz. Ayrıca katılınan izlenen etkinlikler haberleştirilerek, resimler çekilerek dergiye aktarılmalı, dergi bilgilendirilmelidir.

Daha işlevli ve verimli bir **Uzun Yürüyüş** için, okurlarımızın yaratıcılıklarını arttırması, daha etkin olması, eleştiri ve önerileriyle derginin biçimlendirilmesinde daha aktif yer alması gerekmektedir.

28. sayımızda buluşmak üzere....

Kapak resmi: Yeni

Dünya için Çağrı arşivinden

Arka kapak resmi: Celal Tokaç

UZUN YÜRÜYÜŞ

HAZİRAN 1998 SAYI: 27 (Ayda bir çıkar)

Fiyat: 350.000 TL (KDV DAHİL)

İÇİNDEKİLER

BİRLEŞEBİLMEK İÇİN.....	2
"Murat"sız operasyonlar ve ... / OZAN VELİ.....	4
Toplu karşı duruşu örgütley / NUR BAHAR.....	7
Daha fazla çabal / CAN CEMAL.....	9
Dikkatli / TEMEL DEMİRER.....	14
Gökyüzüne givi çıkmak / HÜSEYİN KARABULUT.....	23
Devlet bilinci (3) / BAYRAM KAYA.....	25
Örgütlenmede siyasal doğrultu (1) / U. ŞENGÜL.....	29
Şark (1) / AYTEKİN YILMAZ.....	35
İnsan gülümser / CENGİZ GÜNDOĞDU.....	39
Pagan soylu Mısır kadını / M. ORUÇOĞLU.....	44
Verme etkinliğidir sevgi / MEHMET YEŞİLTEPE.....	45
Filistin / Çeviri: EROL KAPLAN.....	49
Ali Taşyapan ile söyleşi / A. YILMAZ-M. OLGUN.....	53
Tartışma süresi mi... (2) / HALİL GÜREL.....	61
Evrelere ilişkin eseli düşünceler / İHSAN ASLAN.....	66
"Bir kişiye bölünür, iki birleşip... / TALİP ÇAKMAK.....	68
Ölümsüzlerin anısına (2) / OTURAN ADAM.....	72
Bugünden alternatif yaşam / ÖZGÜR BARAN.....	77
Geçen aydan kısa haberler / CELAL TOKAÇ.....	79

TOHUM BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü CELAL TOKAÇ

Adres: İstiklal cad.

Turnacıbaşı sok. Çeşme han

No:21 / 3 Beyoğlu / İSTANBUL

TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70

Dizgi: Tohum Basım Yayın

Baskı: Yün Matbaacılık

Almanya İrtibat Adresi

Nuri Aslan, Florentinstraße Str. 16

60385 Frankfurt am Main-ALMANYA

TEL: 0049 69 46999206

Austurya İrtibat Adresi

Hüseyin Karabulut, Postfach 16

1061 Wien-AUSTURYA

TEL: 0043 6764020104

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık	Altı aylık
Yurtiçi: 3.000.000 TL	Yurtiçi: 1.500.000 TL
Yurtdışı: 100 DM	Yurtdışı: 50 DM

Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN T. İş Bankası
TL Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 736293
Pound (İngiltere) Hesabı/ Beyoğlu Şub.: 3179685
Mark (Almanya) Hesabı/ Beyoğlu Şub.: 3179670
VARİFRANK/ Şilin Hesabı/ Beyoğlu Şub. (026) 4025512

EĞER İSTERSEK YAPARIZ, YAPACAĞIZ!

Birleşebilmek için...

Geniş kesimlerin kendini ifade edebildiği, ilerici/devrimci ilkeler ve genelin çıkarları üzerinden yürüyen güçlü birliklerden yanayız. Devrimcilerin, sosyalistlerin hemen hepsinin bu noktaya bir itirazı yoktur. Herkes bunlarda hemfikirdir. Zaten genel düzeyde bir çok sonuna yaklaşımında ustalardan alıntılarla desteklenen ifadeler kimsenin itirazı yoktur. "Gençlik gelecektir", "Kadınlar olmadan devrim olmaz, devrim olmadan kadınlar kurtulmaz", "Ulusların kendi kaderini tayin hakkı en doğal, demokratik haktır", "Sol içi şiddete karşıyız", "Halk içi çelişkilerde, ideolojik-siyasal mücadele doğru olan mücadeleyi biçimdir" vb. vb.

Anlaşamadığımız, tartıştığımız bir çok siyasal-ideolojik-örgütsel sorunun yanında, teoride kabul ettiğimiz fakat pratikte çoğunlukla tam da zıt olanı yaptığımız bir konuyu; birlik olabilmek, birleşebilmek sorununun irdelemek istiyoruz.

Birleşebilmek, yeri geldiğinde genelin çıkarları için, uzun vadeli kazanımlar için kendinden de verebilmek anlamına geliyorsa devrimci özgürleşmeciler için, birlik sorunlarına dair açılımlar sunmak daha da bir önemlidir.

Birlikte iş yapabilmenin alabildiğine sekteye uğradığı, karşılıklı cepheleşmelerin ve birbirini anlama, dinleme çabasından tamamen kopmuşluğun girdabındaysa eğer devrimciler; bu noktaya müdahale etmek, bunu kırmak, yeni bir kültür

rün basamaklarını örmek kaçınılmaz bir ihtiyaç ve görev olarak önümüzde durmaktadır.

Öncelikle mevcut parçalanmanın, kopuşmanın ve yabancılaşmanın nedenlerini ortaya çıkarmamız gerekiyor. Önümüzde bir olgu olarak kimi sonuçlar duruyorsa ve biz bu sonuçları değiştirmek istiyorsak, öncelikle bu duruma neden olan etkenleri tespit edip, değişimi buralardan başlatmamız gerekiyor.

Sık sık ifade ettiğimiz gibi, sorunlarımızın önemli bir bölümü siyasal-ideolojik-örgütsel ve kültürel olarak geniş bir ufuk kuramamaktan, donanımlı bir entellektüel alt yapı oluşturamamaktan ve hayatı bütünlüklü kavrayamamaktan geçiyor. Alternatifi olduğunu söylediğimiz düzenden kopamıyoruz. Yaşam biçimimiz, düşünüş ve hareket tarzımızı gerçekten alternatif kılma yönlü problemlerimiz var. Öznelliklerle malufüz. Yeniliklere açık değiliz, farklılıklara tahammül gösteremiyoruz.

Farklı sınıfların, sosyal tabakaların olduğu, hele bu durumun karmaşık bir çeşitlilik arzettiği coğrafyamız topraklarında bu farklı bakış ve duruşların otomatikman kendisini devrimci mücadele içinde de göstereceğini kavrayamıyoruz.

Bu farklılıkları kabul ederek ama teslim olmayarak, siyasal-ideolojik üretimin bu çatışmalarla zenginleşeceği, gelişeceği bilinciyle yürüyeceğiz. Katılımcı, kolektif bir örgütlenme ile bu tarzı içselleştir-

miş bir önderliği oluşturarak yürüyeceğiz.

Yöneten-yönetilen çelişkisini asgariye indirme perspektifiyle, hayatın çeşitli alanlarında, farklı eğilimleri yan yana getirip, birbirinin haklarını kollama ve ortak hareketin gerekliliklerine uyumlandırma temelinde parçalanmanın aşılabileceği görülmeli, birlikler bu kanaldan zorlanmalıdır. Bunun da uzun vadeli, istikrarlı ve kendinden de feragat edebilen bir tarzı şart koştuğu gerçeği anlaşılmalıdır.

Kişileri, olayları, spekülasyonları tartışmaktan ziyade, politikalarımızı, ideolojik dayanak noktalarımızı tartışırken, ortak hedefimiz olan düşmana karşı farklı düzeylerde farklı boyutlarda çeşitli birlikler kurabiliyorsak başarılar elde etmek hiç de zor değildir.

Devrimcilerin, sıra yeri için mitinglerde kavga ettiği, kendisinden ayrılan bir gruba sopa ve demirlerle her gördüğü yerde saldırdığı, katılım çağrısı yapılan güç birliği platformlarında çeşitli grupsal kaygılardan ötürü kimi kesimlerin dışarda tutulmaya çalışıldığı, kendi etkinlikleri dışında bir etkinliğe katılmayan, kendi yayımları dışında yayın okumayan, kendi görüşünden farklı düşünene hayat hakkı tanımayan, azınlığın haklarını yok sayan... sayarsak sayfalar alacak yığınla zaaf, devrimcilerin biraraya gelmesine, daha geniş halk yığınlarına ulaşmasına, kimi kesimleri tarafsızlaştırmaya engel olmaktadır.

1) Aydınlarla birleşme, 2) Ayaklarımızı bastığımız toprakları tanıma, halka dönme, 3) Siyasal ve ideolojik olarak derinleşme, 4) Kolektif kurumlarla güç oluşturma, mevziler yaratma, 5) Mütevazî olma. Bu beş ögeyi kendi kulvarında yetkinleştirerek derinleştiren bir çalışma tarzı halkın, devrimcilerin ve komünistlerin birliğini sağlamada temel direkleri oluşturmaktadır.

Komünistler açısından çeşitli sınıfsal duruşlardan halk örgütlenmelerine ve sınıf içinde farklı siyasal grupların eğilimlerine denk düşen politik-ideolojik farklılıkları dönüştürme ve proletaryanın siyasal-ideolojik yaklaşımında birlikler oluşturma yolu budur.

Nasıl ki komünistler/devrimciler kendilerinin anlaşılmasını ve bilinçli bir örgütlü faaliyetle özgür, eşit ve adaletli bir toplum kurulmasını istiyorsa ve bunu önemli bir yönüyle ezilenler ve insanlık için istiyorsa, bu iddia ile ortaya çıkan çeşitli akımları ve politik grupları, alternatif hareketleri görmezlikten gelmemeli, onlardan öğrenmeye çalışmalı, kendini onlara anlatmak için mücadele etmeli, en önemlisi de varlıklarına son verme ya da tükenmelerini isteme değil, birlikte hareket etme, doğrularda ortaklaşabilme isteği ve azmiyle çaba sarfetmelidirler.

Yeni insan, devrimci dönüşüm ve özgür yarınlara; işçi sınıfı, geniş emekçi yığınlarına, aydınların ve devrimcilerin, komünistlerin birliğiyle sağlanacak. Devrimciliği, komünistliği kendi tekeline alan dar yaklaşımlar, benmerkezcilikler, dargrupçuluklar aşıldığı oranda, dünyayı insanlığa zindan eden, onu kişisizleştirip robotlaştıran, adaletsizlikler ve sömürü cenderesi içinde köleleştiren emperyalizm ve onun yerli işbirlikçileri alaşağı edilebilir.

Adaletli ve insani bir yaşama ze-

mini üzerinde yükselen ve onunla bütünleşen devrimci aydınlanma, güçlü birliklere ihtiyaç duyuyor.

Ayrım noktalarının, farklılıklarımızın da bir ağırlığı ve kişiliği olmalıdır. Doğrularımızı sahiplenirken tek yanlı bir savunuya düşmeden, onların değerini düşürmeyen ciddi ve seviyeli yaklaşımlara sahip olmalıyız. Bilge bir düşman, zeki ve üretken bir hasım insanı geliştirir. Bu yönüyle, belki de ülkemiz solunun bu kadar geri düzeylerde seyretmesi ile ülkemiz egemen sınıflarının geriliği/ikelliği arasında bir paralellik var.

Onun kaşı kara, bunun gözü elâ diyerek ciddiyetten, altı doldurulmuş eleştirilerden uzak bir karşı koyuşla yaşanan parçalanma durumları devrimcileri, muhalif güçleri giderek zayıflatan, içten içe çürüten ve prestij yitimine uğratan bir haddeye gelmiştir. Herkesin; devrimin, aydınlık bir geleceğin, halkın çıkarları için kendisinden bir şeyler vermesi yakıcı bir zorunluluktur. Bu tüm devrim

mücadeleleri boyunca yaşanan bariz bir gerçekliktir. Biraz kendinden verme, biraz törpülleme ve biraz da karşındakini etkileyebilme ile mümkündür birleşebilmek. Kimi yerde günlük eylemlerde birleşmek, kimi yerde cepheleşmek, kim yerde ise ideolojik-siyasal ortaklaşmalar temelinde birbirine dahil olmak gibi çeşitlidir birleşmek.

Düşmanlarımız zora düşüklerinde tüm kurum ve kuruluşlarıyla nasıl birleşebiliyorlar; emperyalistler gerektiğinde nasıl dalışlarını bırakıp devrimci, komünist hareketlere karşı, halk hareketlerine karşı birleşebiliyorlar; hiç değilse düşmanlarımıza bakıp öğrenmeliyiz.

Sınıf çıkarlarımız, yeni dünya istemlerimiz, devrimci özgülleşme hattımız birleşmeyi, kendi farkını anlamlandırarak koyabilen ve bu uğurda siyasal-ideolojik-kültürel mücadeleyi ertelemeyen yan yana gelmeyi emrediyor. Beni tespit et, anla diyen bu olguyu görememek, gördüğü halde gerekli yönelimlere girmemek tarihin acımasız sorgusu karşısında erimekten başka bir şey getirmeyecektir.

Birleşebilmek için olgunluk, açıklık bu ihtiyacı hissetmek şarttır.

Hayat karmaşık, mücadele bin bir yöntemle, özgün evrelerle dolu. Birliklerin önemi parçalanmalarla anlaşılıyor bazen. Birleşmek için parçalanma ihtiyacı ortaya çıkabiliyor. Kendini inşa etmek, yeni doğrulara evrilmek için statukolara kafa tutmak, cepheden karşı kaymakta gerekebiliyor. Ama saflarımlar, yeni doğrular, arkasında eskiyi de olgunlaştırarak, öğreterek, ileri çekerek anlamlı olur. Bu minvalde küçük çabalarımız anlamlı etkiler bırakıyor. Adımlarımız, çabalarımız somutlaştıkça yan yana gelişler artıyor, artacak. Güçlü ve ilerici, devrimci birlikler için kabuklar kırılacak, lafzını yapan değil gerçekten devrimci birlikleri üreten pratikler yeşertilecek; eğer istersek yaparız, yapacağız.

"Murat"sız operasyonlar ve dağların baş eğmeyen asiliği

Ozan VELİ

Karduk dağları, çelresini ateşe, öfkeye ve güneşe kesmeye başladığından beri, adları "şanlı", "şöhretli" general balolarında dillendirilen onlara, yüzlerce operasyonu eritip geçti. Koyaklar, geçitler, zirveler, ormanlar birer karşı duruş oldu, zulmün kudurgan kasmukları karşısında. Kim ki dağı daha sıkıca sardı, kim ki doğanın o vakur duruşunu dost eylesmesini bildi, kim ki insanın yaratıcı kudretini doruklardan esirgemedi o kazanmasını, direnmesini ve yürütmesini kolaylaştırmış oldu.

Ezelden beri dağlar, mazlumların en yakın dostu, en sağlam korunağı oldu. Güneşi ilk karşılayan zirveler, namlu ağzını öperek büyüyen uçurumlar özgürlük kuşlarının kanat çırpışlarına dost oldu. Zulüm bir toprakta gül kökünü kurutacak kadar vahşi ise, orada tohumu dağa ekmek kaçınılmazdır. Gül'ün başka yaşama şansı yoktur.

Dersim'de 1994'ün ortalarından başlayıp devam eden operasyonlara da "Çelik" operasyonu denilmiştir. "Çelik" bir teneke gibi yutuldu, Dersim'in granit tadındaki burçlarına takılınca, 95'in ilk baharında yoğun Ali Boğaz operasyonları yapılıyordu ve günde binlerce PKK genllisinin ölü ele geçirildiği anons ediliyordu. Bir yanda bu yapılırken, bir yandan da üçüncü ordu

komu-
tan-

rasyonlar Botan'da da, Güney'de de fiyaskoyla sonuçlanıyordu. Çünkü işin aslı Şemo'dan kaynaklı değildi. Şemo komutasında savaşkan ruhlu bir ordu varsa Şemo, Şemo'dur. Ya da boş bir tenekeden öte bir şey değildir.

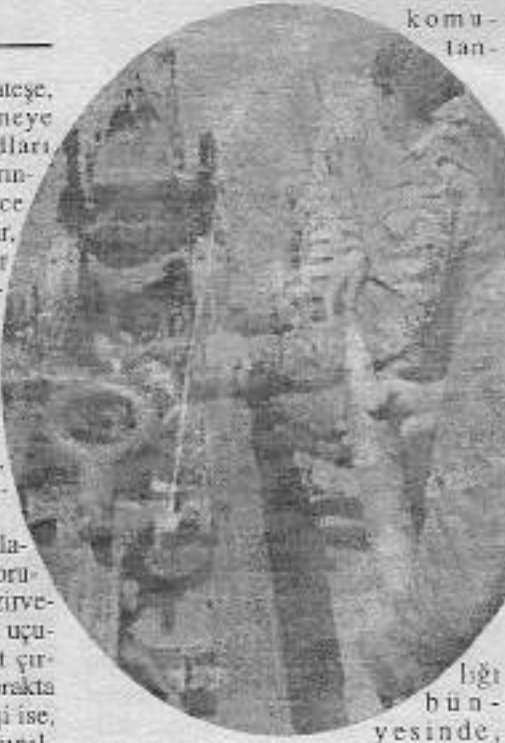
Evet bir gerçeğin altı çizilmelidir. Karduk dağları aman vermez, isyandır. Bu gerçek, savaşmaya mecbur edilmiş ezilen bir ulusun cesaretiyle bütünleştğinde, daha çok operasyonların adı "Murat" olacak; ama muradını alamadan eriyip gidecektir.

Ayrıca bu döneme denk getirilen ve psikolojik zafer nağralarına donuşturulan Sakık olayı da, boş bir abartı durumundan başka bir şey değildir. PKK'nin yüzlerce savaş kadrosuna eriştiğini MGK dahi itiraf etmek zorunda kalıyor. Ayakları Karduk dağlarının derinliklerine basmayı öğrenen bir hareketin, birkaç adamını yitirmiş olması belirleyici değildir. Elbeteki ulusal hareket açısından, Sakık ve benzeri olaylarda zaafı olan yanlar yok değil; ama bunlar hiçbir biçimde ihanetin kucagını sıcak göstermeye gerekçe yapılamaz.

Gerici barbarlık, "Sakık dedi ki"lerle başlayarak, devrimci, demokrat ve yurtsever insanlar, kurum ve kuruluşlar üzerinde terör estirme zeminleri oluşturmaya çalıştı. Ve bunu, kayıp annelerine, HADEP'lilere saldırarak başlatmış bulunuyor. İHD gibi amacı, işlevi çok açık olan kurumları PKK'yle illitlendirmeye çalışmak, hele de Cumartesi Anneleri ni "Sakık

CIA ve MOSSAD'ın önde gelen gerilla uzmanlarının kağıdı toplantılarına, operasyonun başarısızlıklarının nedeni tartışılıyordu. Ve BBC'den aldığımız bilgilerde, şu sonuçlara varıldığı söyleniyordu. "Operasyonun başarısızlığının nedeni, biri Dersim arazisinin sarp kavrak ve geniş ormanlık oluşu, ikincisi Şemdin Sakık'ın tecrübeli" oluşu gösteriliyordu.

Evet o zaman "Şemo" vardı Dersim'deki güçlerin başında ve tecrübesi de küçümsenemezdi. Ama aynı ope-

dedi ki" lere bağlamak; aynı biçimde Çiller'in, Dersim'de "köyleri PKK'nın helikopterleri yaktı" demesi kadar alıktır. İşin doğrusu, bunlar aklı başında yalanlar dahi söyleyemiyor. Fakat işin vahim yanı, bunlara inananların az olmayışındadır. Diyeceksiniz, başbakanı söylerde halkı inanamaz mı?

Karduk'da savaşın kaderini belirleyen güç, ulusal özgürlük güçleridir. Kürtler açısından zafer, ilk kez bu kadar parlak ve yakın olmuştur. Bu şansı senuna kadar kullanmayı zorunluluk olarak görmek ve dağlara yaslanmış orduların kudretine kulak kesilmek, onu büyütmek gerek. Gerillanın eriştiği seviye, dünyanın en güçlü ordularından birini allak-bullak etmeye başlamıştır çoktan. Ve bu böyle sürdükçe, "Murat operasyonları" ancak, sansasyonel söylemlerde ve demagogilerde "zafer"e ulaşabilirler.

"Murat operasyonu"nun muratsız kalacağı ilk günlerden anlaşılmıştır. Kısa süre önce, en büyük gece indirilmesi ve dünyanın en başarılı operasyonu denilen hareket nasıl ki ikinci gün geri kaçmak zorunda kaldı, bunda da, o çokça abartılan kara hareketi ikinci günde terk edilerek, bombalama-geçilmeye başlandı. Bu, karadan ilerleme inkanı bulunamadığı anlamına geliyordu. Gerilla, çok hazırlıksız ve kurasız yakalanmadığı müddetçe ve araziyi, olanakları, gücünü iyi kullanabildiği ölçüde; saldırıları karşı-saldırıyla bozguna uğratması pekala mümkün ve yaşanan birçok somut durumda bunları görüyoruz. Kitle desteğinin görece zayıfladığı koşullarda, arazinin üstünlüklerinden ve gerillanın yaratıcılığından faydalanma olanakları oluşturmada daha geniş olunduğunda, olumsuz koşullar telafi edilebilir; ve bunu pratik deneylerde görüyoruz.

Başgımez, asidir Karduk'ta dağlar. Afrika'da, Asya'da olduğu gibi yani, Toroslar'da, Karadeniz'de, Aydın'da mazlumların sırtını yasladığı dağlar gibi. Zülüm, kentlerimizin sokaklarını eziyorsa tank paletleriyle, yüceleri mesken eylemek bize düşüyor demektir. Uşuyorsak gürül gürül yanan kentin orta yerinde, yüreğini dağlarda yakmak bize düşmüştür. Daha çok ısıtılmalı yıldızlara yakın duran savaş si-

perlerini, daha çok.

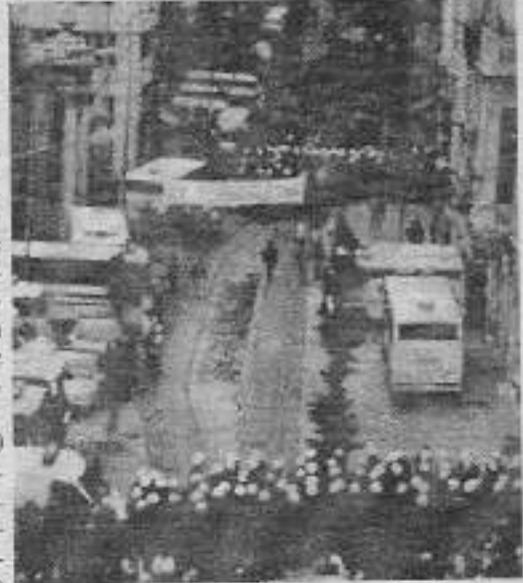
Ulusal devrimci savaşın ve dağlara yaslanan sosyal kurtuluş mücadelelerinin sokulup atılması öyle söylemlerdeki gibi kolay olmayacaktır. En barbar saldırılar karşısında direnişin en uzun öyküsü dağlardan yazılmıştır ve bundan sonra da böyle olacaktır. Bu bir iyi niyet sorunu değil elbet, güçler dengesi-nin ve zayıf olanın güçlü olan karşısında kendi karakterine yaslanarak direnmesi ve gelişmesidir.

Murat Operasyonu'nda 40 bin asker kullanıldığı ifade ediliyor. Bununla birlikte kullanılan teknik ve uluslararası emperyalist destekte işin belirleyicisi. Ama bütün bunlara rağmen gerilla da esnek bir manevra kabiliyeti ve etkili bir vuruş gücü kendisini hissettiriyor. Geçmiş deneyimlerde göstermiştir ki, "şu kadar vurduk, bitirdik, yok ettik"lerin hepsi yalan çıkmıştır. Ve bu realite öyle bir noktaya gelmiştir ki, 93 konsepti denilen stratejik yönelimleri koşullamış ve gelişen nokta da bu da sökmemiştir.

Kendi kayıplarının büyük bölümünü gizleyen ve yalana, abartıya dayalı "öldürdük, bitirdik"lerle üretilen psikolojik savaşın Sakık şemsiyesi de tükenmiştir ve "kral yine çünçüplak" kalakalmıştır. Ve şimdi katil kral, metro-pollerdeki en küçük demokratik çabaları dahi kırlara sürmeye başlamıştır.

Kürt köylerinin boşaltılması, yakılıp yıkılarak insansızlaştırılması gerillanın geri cephelelerini zayıflatmak, lojistik desteğini kesmek, insan kaynağını kurutmak amaçlıdır ve bu saldırının yarattığı tahribatlar önemlidir; ama giderilemeyecek durumda da değildir. Türkiye şehirlerinde var olan devlet baskısı ve o'nun güdümlündeki sivil faşist saldırılar, şoven-ırkçı yönelimler, bu alanlarda yaşayan başta Kürt yoksullarına ve diğer tüm ezilenlere dağların yolunu açmaktadır. Halkların kendi silahlı kurumlarına olan ihtiyacı, daha da hissettirmektedir.

Karduk dağlarındaki asiliği desteklemek, o'na omuz vermek, rengini güneşten alan tüm sosyalist erimli güçlerin işi olmak zorundadır. Bu her zamankinden daha büyük bir ihtiyaç

durumundadır. İhtiyaçtan da öte, devrimlerimizin kaderinde tayin edici bir öneme sahiptir.

Toprak, doğudan batıya kendi sınırlarını kendi kanıyla karıştırdığı günden beri bir ihtiyaç oldu bu havayı birlikte solumak. Ram olmayı yadsıyan, köle edinmeye en başta köle sahiplerinin baş dirediği ve hayatın yaşayan farklılıklarının serpilip geliştiği bir birliktelik; güneşi daha kolay işgal edecektir.

Dünya ölçeğindeki gelişmeler ir-delendiğinde görülen odur ki, emperyalist cephenin radikal sol-sosyalist güçler karşısında topyekün hareketi, ezilen güçlerin de birlikteliğini zorunlu hale getirmiştir. Bu tek devlet sınırları içindeki halklar açısından ezelden beri kaçınılmaz bir ihtiyaç durumundayken, bugün bunun uluslararası kaçınılmazlığı da kendisini dayatmıştır. Yakın tarihteki sovyet ve ulusal kurtuluş hareketleri nezdinde farklılıklar koşullaması, bugün açısından silahlı mücadele biçimleri ve toplu ayaklanma şeklinde daha da daralmıştır. Bu farklılıklar dahi, sosyalist erimli güçlerin birlikteliği ve güçlü cepheleer yaratmasının önünde engel olarak görülemez.

Teorik anlamda ulusal devrimci hareketleri müttefik olarak, (devrimin bir bileşeni olarak) kabul görmek varken dahi, bu yönde pratik hiçbir adım atılmadığı gibi, çatışmalı pozisyonlar içine giriliyordu. Elbette ki bu tek

yanlı bir yanlış yaklaşım değildi. Fakat gelinen noktada yaşamın kendisi tarafından uslandırılan taraflar -sosyal ve ulusal güçler- daha güçlü pratik adımlar atmak zorunda olduklarını önemli ölçüde anlamış bulunmaktadır. Kürt halkının özgürlük mücadelesini desteklemeyen Türk ve diğer ulustan sosyalistlerin, sosyalistliği sahte ve iki yüzlüdür. Aynı biçimde Türk ve diğer ulustan halkların çıkarlarını egemen Türk burjuvazinin çıkarlarından ayrı tutmayan Kürt devrimciliği' de gerçek bir birlik ruhundan yoksun ve de sahte olur. Şimdi kol kola halkların çıkarlarını işlemek, birlikteliğini geliştirmek, ortak cepheleer yaratmak kaçınılmaz durumdadır.

"Biz töremizi böyle bildik." Can evimizi içten kemiren kımıl illeleyle cebelleştik yıllarca. İlgin bahar kokularında düştük yollara. Bir solukluk havasına, bir yudumluk suyuna hasret bırakıldığımız dağlarımız ateş altında. Ve göçer olduk yabancı ellerde. Yergilerin, küfürlerin ortasında kala kaldık. Kemiren kemirene elimizi. Artık susmak ve durmak vebaldir bize.

Dağlar baş eğmez, asidir.

İrkçiliğin yeni boyutlarının sahnelenmeye çalışıldığı şu günlerde, en büyük görev Türk sosyalistlerine, devrimci ve demokratlarına, aydınlarına, duyarlı insanlarına düşüyor. Yalansı sığınanların yeni oyunlarını boşa çıkarmanın en iyi yolu, ilk tepkileri sessizce dile getirmektir. Murat'(süz) operasyonlar, işin açık ve tam bir yok etmeye bilenenmiş yanındır. Ama bundan daha tehlikeli olan ve tahribatları daha büyük olan ise, ırkçılığın piyasaya sürdüğü toplumsal dejenarasyon ve bunun mayasında büyütülen Kürt düşmanlığıdır. Halkların birlikteliğinin önündeki en önemli engel, eşitsizliklerin devasa uçurumlarda şahlanmasıdır. Hele de ezilen bir halk, kendi esaretine meydan okuyacak cürete erişebilmişse, bu dengesizlikler yer küreyi yerinden sarsar. Bırakalım aynı ulustan halkları, aynı ulustan çeşitliliklerin dahi onlarcasını görebilmek mümkün. Bu durum Kürtler açısından da böyle. Mesela Dersim, Karduk genelinde özgün ve özerk bir bölge statüsünde ele alınmayı gerektirir. Ulusal devrimci güçler bu ayrımı yeterince somutlaştırarak, buna uygun özgün politik belir-

lemelere gidemediklerinden Dersim'i kazanmaları zor oldu. Aynı biçimde TKP-ML geleneği Karduk politikalarını, Dersim aynasından hareketle belirlemeye çalıştıkları için, genele dair özcüler yakalayamadılar.

Dolayısıyla, farklılıklar doğanın, toplumun kendi özgün kanunlarının gereğidir ve bu bir zenginliktir. Anadolu ve Mezopotamya kendi uygarlıklarının bileşenini salt bu iki ulustan halklarla da sınırlı tutmaz. Ermeni jenosidi, dağlarımızın hafızasına bir mazlum inilti gibi kazınmıştır. Daha dün kadar, yıkık kiliselerin harabeleğinde çocukluğumuzu koşturduğumuz

bir gerçek, alınçatımıza derin imarelerle kazındı. Sonra ganimet hırsızları gibi, yağma edilen emeği insanlığın.

Başakları sulayan su, bir Ermeni köylünün ellerinin çatlaklarından akıyor tarlalarımıza. Kepir Dağı'nın çarşularını taşıyan kır tay, kudreti engin Şaşayan Usta'nın ördüğü kırk merdivenlerden süzülerek iniyor. Acıları acılarımıza karışmıştır; suyu suyumuz, aşı aşımıza.

Ve biz insandık. Karıncayı sevmesini, köpeği öpmesini bildik de, insanın farklılığını çekemedik sineye. Kürt'ün kafasına vura vura Türk yapmayı erdem saydık. Ermeni bir küfür simgesi, Laz'ı yerginin adı haline getirdik. Geri kalanı "gavur".

Ve operasyonlar, operasyonlar, operasyonlar.

Elbet tükenecek bütün bunlar. İnsanlık, insana değen bir küçük çiğ damlasında dahi kahrolacağı o günlerde de erişecek. Bütün baş eğmeler, baş eğilen yere gömülüp kalacak. İnsan, serpilip gelişeceği baharına erişecek. Sadece bütün bunlar için, oluşturulan ateş siperlerinden geri durmak gerekiyor. Birazcık insanı dayarlılık taşıyan herkesin yapması gereken bu.

Bir ülke, bağrından koparılan çiçeklerin yüreğini söken acılarını, duvar diplerine iştirmekden başka bir eylemi olmayan kayıp annelerine; coplarla, dipçiklerle salya-sümük saldırılıyorsa; acıları dağlara sürmekten başka bir şey kalmaz geriye. Ve bir küçük tepki dahi göstermiyorsa binlercesi insanlığın, insanlık yeniden sorgulanmayı ihtiyaç haline getirmiştir.

Galatasaray'ın önünde kan, göz yaşı ve anaların ırmaklarından boşalan sızılarla oluşturulan mevziler, üzerine sürülen operasyonlara karşı direnmek zorunda; Karduk dağlarında yağdırılan bombalara karşı duran dirayetler direnmek zorunda; insanlık ezeli ve kahredici uykularından arınmak zorunda; insanlık bu savaşımı mutlaka ama mutlaka kazanmak zorunda; başkaca şans yok ezilenlerin.

İşte; "İHD başkanı Akın Birdal silahlı saldırı sonucu ağır yaralandı" haberleri ulaşıyor bulunduğumuz diyara. Anlıyacağınız Murat'(süz) bin operasyonlar var hızıyla devam ediyor ve faşizm azgın biçimde saldırıyor. Bu saldırılar açık bir ibret tablosu oluşturmaktadır. Kendi savunma kurumlarımızı oluşturmamadan, oluşturulmuş olanları güçlendirmeden ve dağları, kentleri aydınlığın temsilcisi olan ateşe kesmeden, uzun-süre yol alamayacağımız demokratik cephelelerde. "Uysallaşmayan", "hizaya gelmeyen", "evcilleşmeyen" her çaba başında dipçikler, kurşunlar, coplar ve bombalarla boğulmaya mahkum olacaktır.

Cumartesi anneleri, İHD ve tüm devrimci demokratik kurum, kuruluş ve kişilere saldıran faşizmi lanetliyor; insanın diyen herkesi, dayanışma, birlik ve mücadeleye çağırıyoruz.

Toplu karşı duruşu örgütle!

Nur BAHAR

Toplumsal gelişme sürecinde her daim karşı sınıfların oluşturduğu çelişkiler gündemin eksenini işgal etmeye devam eder. Her karşı kutup, kendi egemenlik halkasını diğerinin boynuna geçirip onun kölece yaşamasını sürdürme uğraşı verir. Egemen güç, zor'u el altında tutup kimi zamanda elindeki teknik olanaklarla ideolojik yanılsamaları devreye sokar.

Gelenen aşamada "Medya" denilen olgunun egemenlerden yana tektikçilik görevini layıkıyla yerine getirdiğini söyleyebiliriz. Beyinleri dumura uğratarak, düşünme yeteneğini sıfırlayıp her olay ve olguyu egemen kesimden yana şekillendirmeyi başarılı kıldığını sürekli gözlemlemekteyiz. Eli kanlı katilleri ve onların kurumlarını 5 dakikada kahraman yapabilen bu aygıt, en masum insanı 5 dakikada büyük bir "canavar"a dönüştürebilmektedir. Şemdin Sakık olayıyla "40 yıllık" kontrgerillayı "en kahramanlaştı-

ran" bu medyaydı. Aynı biçimde İHD gibi tamamen insani haklılıkları açığa çıkarmayla kendini ifade lendiren demokratik bir kuruluşun başkanını cani, katil, bölücü ve hain gösterenler de onlardı.

Hafızalarımızı biraz geçmişle tazelemeye çalışırsak 92 konseptiyle sergilenen uygulamaları görebiliriz. O dönemler özel olarak devrimci yurtsever güçlere saldırılar yoğunlaşırken, genel olarak tüm muhalif güçler hedef tahtasına oturtuldu. Katliamlar, köy yakmalar, göç ettirmeler ve özellikle de "faili meçhul"ler" yoğunlaştırıldı. Bu korkunç katliamların bizi Susurluk'ta yaşanan kazayla hafifledi. Ortaya dökülen pislikler, kamuoyu tarafından tepkiyle karşılandı. Bu durum doğal olarak MGK'nın kendini sorgulamasına yol açtı. Uygulamalar bir bütün olarak ortadan kalkmasa da, kendilerini belli bir dönem geri çekmek zorunda kaldılar.

Aynı dönemlerde boş dumayı da ihmal etmediler. Çeşitli gündemlerin peşinden koştular. Bunların baş-

ta gelenlerinden biri olan irtica olayını bahane ederek, kamuoyunda sempati toplamaya çalıştılar. Susurluk olayıyla ortaya çıkanları aklama çabası sürdürülürken laik, anti-laik çelişkisini ön plana çıkardılar. 28 Şubat'ta aldıkları kararlarla saldırı-
lacak hedefler tespit edildi.

28 Şubat sonrası, yeniden yapılanma süreci başladı. Kürt hareketi karşısında yenilgi yaşayan ordu, Susurluk'tan bu yana güven yitimine yol açan ortamı etkisizleştirme hareketine girişmiştir. Susurluk'tan bu yana hızı hafifletilen saldırılar, medyanın desteğiyle de yeniden yükseltilmiştir. Kürt bölgelerine yoğun saldırılar başlatılmıştır. Yakılıp yıkılan ve katledilen insanlar görüntülenmemiştir. Yüz binlere varan askerlerin o bölgeye yığılması ve tutulan birkaç kaya parçası yüceltilmeye çalışılmıştır. Bir de gecede 10 bin askerlerin oraya indirilebildiği propagandasıyla "dünyanın en güçlü ordusu" olma teranesi kuru bir böbürlenmeyle işlenmiştir.

"Marjinalleşme" ve "terörün kö-

Serkan Eroğlu

U. Cihan Tarho

Kenan Mak

Bilal Vural

Hakim Atik

kü kazandı" açıklamalarıyla paralellik arz eden saldırılar demokratik kurum ve kuruluşları da hedef almaya başladı. Saldırıların gerekçelendirilmek için "Şemdin Sakık ifadeleri" diye, iddia edilen ve basına sızdırılan, MGK'da hedef olarak tespit edilen kurum ve kişilerden başkası olmadığı ortadadır. Yumsever devrimci hareketten uzaklaştırılmış bir insanın "2. adam" diye, sürekli işlenmesi bilinçli bir yönelimdir. Özel Tim'in bölgede teşhiri ve kirli savaşta elde edilen uyuşturucu geliri askeri kesimi rahatsız etmiştir. Bunun yerine Özel Kuvvetler Komutanlığı'nın devreye sokulması düşünüyor. Düşük yoğunluklu savaşın yaşandığı yerde kontrgerilla örgütüllüğü muhalif kesimi imha için zorludur. Bunun içinde biçilmiş kaptan Özel Kuvvetler Komutanlığı'dır. Ki özel savaşın ideolojik kurmaylığını yapanlar köşe yazılarında bunları sürekli işlemektedirler.

Özel Kuvvetler Komutanlığı'nın Şemdin Sakık'a yönelik operasyonu bilinçli olarak abartılmıştır. Bunu "büyük bir zafer" olarak ilan eden medya, MGK yönlendirmesinin bir parçası olmuştur. "2. adamı" getiren Özel Kuvvetler Komutanlığı yarın 1. adamı da getirebilir hayaliyle kitleler üzerinde etki bırakmaya çalışmaktadır. Halbuki şu soru sorulabilir: 14 yıldır bu adam peşindeydiniz neden yakalayamadınız? Bu kişiyi ulusal hareketten koptuktan sonra getirmez nasıl bir zafer olabilir? Bu basit sorulara dahi yanıtları olmayan egemen güçler, nasıl zor bir konumda olduklarını açığa vuruyorlar. Artık günlük "zaferler" bile aylarca propaganda malzemesi olabiliyor. Beyinler teslim alınmak isteniyor. Dikkat çekilmesi gereken diğer bir nokta da: "Sakık ifadeleriyle" hedef gösterilen kişi ve kurumlara saldırıda MHP'nin de görev aldığı ortaya çıkmaktadır. Hatırlanacağı üzere, Ekim 97'de MGK tarafından sızdırılan MGSB çeşitli çevrelerce hayli tartışılmıştı. Bu konseptte, "ırkçılığa dönüştürülmüş milliyeçi-

liğin iç tehdit unsuru" olduğu değerlendirilmesi yer alıyor, ülkücü mafyalaşmadan söz ediliyordu. Bu madenin eklenmesi kimi kesimlerde MGK'nın bakış açısını değiştirdiğine, "devrimci özelliklerin" bulunduğu yönüyle, Devrimci özgürleşmeler bu yanılsamalı duruma, gene bu dergi sayfalarında işaret etmiştir. Bunun MGK'nın kontrolünden çıkan ülkücü mafyanın tekrar denetim altına alınması yönünde bir rahatsızlığın dışavurumu olduğunu, konseptin esasta toplumsal muhalif güçleri hedeflediği belirtilmişti. Gelişen aşama; bu değerlendirmelerin doğruluğunu berrak hale getirmiştir.

MGK belli dönemlerde yarattığı sahte gündemlerle önemli yanılsamalara yol açabilmiştir. MGK, hiçbir zaman MHP'yi gözden çıkarmamıştır, aksine her dönem kullanmıştır. Örneğin 80 sürecinde, gelişen toplumsal muhalefeti bastırmak için, "sağ-sol çatışması" yaratma görevini MHP'ye vererek, "akan kanı durdurma" bahanesiyle orduyu kurtarıcı olarak devreye sokmuştur.

28 Şubat öncesi ve sonrasında laik, anti-laik çatışması gittikçe yerini Kürtlük ile Türklük çatışmasına bırakmaya başlamıştır. Çorum ve Maraş katliamının aktörleri yeni katliamların provalarına başladılar. Ü. Cihan Tarho'nun katlinden sonra Antalya'da gerilla cesetlerine yapılan saldırı, Kenan Mak, Bilal Vural, Hakim Atik Atik'in faşist saldırılarla öldürülmesi bu yönelimin devamıdır. Sincan'ın Cemşit Köyünde Kürt mahallesine saldırıp 5 kişinin yaralanması da toplu katliamlara yönelik bir provadır. İstanbul ve Bolu'daki saldırılar, akabinde faillerinin kamerayla tespit edilmesine rağmen salıverilmeleri devlet destekli olduğunu gösteriyor. 1 Mayıs olaylarında linç edilmek istenen liseli gencin tutuklanması ve linç girişiminde bulunanlara dokunulmaması, "güvenlik" güçleriyle "adalet" mekanizmasının ortaklaştığını açıkça gözler önüne seriyor. Bu olaylar muhalif güçlere ve özellikle de

Kürtler'e karşı toplu saldırıların habercisi olarak algılanmalıdır. Ülkü Ocakları ve MHP'de Türklüğün ölçüsü, Kürtler'e saldırmakla sınırlanmaya başladı.

Diğer taraftan devletin resmi güçleri de boş durmamaktadır. HA-DEP yöneticilerini tutuklama, 8 Mart ve 1 Mayıs'taki saldırılar, Cumartesi Anneleri'ne yönelik saldırı ve gözaltına almalar, İzmirde Neslihan Uslu, Metin Andaç, Hasan Aydoğan ve Mehmet Ali Mandal'ı kaybetmek peş peşe yaşanan gelişmelerdir. Ülkede Gündem'in kapatılması, sosyalist dergilere saldırı, bürolarının basılıp çalışanlarının tutuklanması MGK'da tespit edilen konseptin yaşama geçirilmesi olarak algılanmalı. Akın Birdal'ın vurulmasının da bunun devamı olduğu görülmeli. Topyekün saldırıların yükseldiği bu ortamda devrimci demokrasi cephesini genişletip saldırılara karşı ortak cephelerde duruşlarımızı sergilememiz gerekmektedir.

MHP'ye yönelik olarak, tüm aydın, demokrat kişi ve kurumlar Ülkü Ocaklarının kapatılması, onların saldırgan tutumlarının sergilenmesi, teşhir ve tecrit politikasını yaygın bir biçimde işlenmesi gerekiyor. Radikal devrimciler daha ileri noktalarda eylem birliktelikleriyle kampanyalar halinde bu kurumları başlarına yıkma çalışmasına girmelidirler. Genel anlamda sistemi hedef almayı gözardı etmeden MHP kurumlarına da kısa süreli kampanyalar (haftalık veya aylık) düzenleyerek yönelmek gerekiyor. Bu tutum kitle sel karşı duruşların güçlenmesine yol açar. Faşist saldırılara karşı yarıtsız kalmak, onların pervasızlaşmasına neden olacaktır. Bu durumun önüne geçmek için saldırı kampanyalarını yaygınlaştırmak gerektiği akıldan çıkarılmamalıdır.

HAYATI ANLAMAK, ZAAFLARIMIZI AŞMAK VE YENİLENMEK İÇİN

Daha fazla çaba!

Can CEMAL

Doğru sonuçlara ulaşabilmek ve politik önermelerin nesnelliğini yakalayabilmek, öncelikle hayatın kendisini anlamakla başlar. Özellikle de toplum bilimleri alanında, yorum gücü, tüm diğer bilim dallarına göre ayıncı bir öneme sahiptir. Çünkü burada laboratuvar olabildiğine geniş ve diğer deneysel sonuç elde etme yöntemleriyle elde edilen somut veriler oldukça dardır.

Hayat, toplumsal yaşamın ölü ve canlı bütün yanlarını içermektedir. Özellikle de sınıfsal mücadeleler, devrimci ulusal mücadeleler gibi öznel gerekleri yönlendirmek, doğru bir zemin üzerinde olmayı şart koşar. İçinden geçilen tarihsel süreci kavramak ve genel kavramı özgün alanlara indirgemek, hayata doğru biçimde müdahalenin ilk şartıdır.

Hayatı anlamanın ya da anlamamanın göstergeleri, güncel toplumsal gelişmeler karşısında takındığımız tavır, belirlediğimiz yönelim ve aldığımız sonuçlarda yansımaktadır. Tek tek güncel olaylar ve bizlerin bundaki aktiviteleri, daha uzak ve daha ileri mevzilerde kurmayı tasarladığımız dünyanın yollarını açacaktır.

Her toplumsal gelişme, toplum bilimlerin laboratuvarındaki bir deneyin çözümlenmesidir. Bu deneyler, yaşamı anlamamızı

zın başlıca kimi sonuçlarını verirler. Bunun içinde gerekli olan, nesnel bir gözlemle, olanı olduğu boyutta kavramayı bilmektir. Bunu yapamadığımızda, hele de var olanı iyice çarpıtıp, şekilsizleştirip kendi yorumlarımızla denkleştirmeye çalıştığımızda doğru sonuç çıkarmak imkansızlaşmış olacaktır.

Bu genel yaklaşım çerçevesinde, 1 Mayıs gibi kimi etkinliklerin; sınıf mevzileri, örgütlenme ve etki boyutları, güncel taktikler, savunma ve saldırı güçleri, ileri ve geri duruşlar, reform/devrim ve sistem güçlerinin nesnel durumuna yansıtan toplumsal deneyler sunduğu gayet açık. Doğru bir gözlem, en başta devrim güçleri olarak içinde bulunduğumuz gerçeği ve oradan hareketle kendi grupsal

çap ve sorunlarımıza ulaşmayı getirmelidir.

Evet, 1998 1 Mayıs'ı, Türkiye ve Karduk gerçeğini oldukça yakından resimlemiştir. Fakat devrimin öznel güçleri açısından bu manzaranın nesnel bir gözlemle kavrama çıkarıldığını söylemek oldukça zor. Hangi yayını eline alırsanız alın, hepsinde "şanlı", "görmekli" bir 1 Mayıs havası var, ve bu hava, 1 Mayıs'ın ru-hundaki özce olmayıp, her kesimin oldukça abartılı biçimde kendi lehine sonuçlar çıkarması şeklindedir. Oysa çok açık bir realite var. Birincisi; siyasal iktidar perspektifli sendikal faaliyet hâlâ san sendikaların değirmen taşları altında öğütülmektedir. İkincisi; yığınlar önemli oranda pasifize edilmiş durumdadır.

Üçüncüsü; kitle esas olarak san-sindikaların ve reformist parti ve kuruluşların etkisinde. Dördüncüsü, devrimci güçler dağınık, koordinesiz ve zayıf. Beşincisi; hayatı, nesnel bir kavramayla anlayabildiğimiz söylemez.

Bu yıl genel olarak değerlendirilmelerde sayı verilmemiş. (Z. Y. Kurtuluş gazetesi dışında) Meseleyi saft sayılarla ifade etmek ve kriter olarak bunu seçmek doğru olmamakla birlikte, sayı vermeme yaklaşımı azalan sayıyı telafuz etmedeki çekingenlikten ve sorunlara yaklaşım tarzından kaynaklanmaktadır. Bu da nesnel durum göstergesidir aslında. Rakam vermeyen bir çok yaklaşım, bolca pankartların rengini, "görmeyi" ve sloganları övmekle gideriyor bu eksikliği. Bu durum nesnel bir bakış açısını ifade etmediği gibi, dikkatlerin doğru yöne kanaliz edilmesini de engellemektedir.

Doğru olanın, her daim çoğunluk olduğu söylenemez. Ama doğru olanın, nesnel olanın yaşamla uyum içerisinde, -kimi gerileme evreleri yaşasa da- esas olarak ilerleyen, gelişen durumda olduğu söylenebilir. Ülkede faşizmin azgınlığı, öncülüklerin dağınık ve sorunlu olduğu, uluslararası alanda bir yığın dezavantajın bulunduğu koşullarda, reformcu güçlerin devrim güçlerine göre oldukça farklı bir kitleyi kucaklıyor olması abes değildir. Ve bunun bir doğru yönelimi ifade ettiği söylenemez. Mesele, bu realiteyi doğru saptamakta ve politik yönelimimizi bu genel olguların bağrındaki gerçeklere göre belirlemektir.

Z. Y. Kurtuluş gazetesinin verdiği rakamsal sonuçlar şöyledir:

"Cephe korteji 15 bin, HADEP 7 bin, EMEP 4 bin; SİP 1200; İP 1000, Alınları 200, Atılım 400; Özgür Gelecek 100; Halkın Günü 300; Kaldıraç 150; Direniş 60; Proleter Devrimci Duruş 70; DSİP 20; Yeni Dünya İçin Çağrı 30; Gelenekten Geleceğe İleri 15; Koordinasyon 140; Proleter Halkın Birliği 60; Fakülte 20; Halk evleri 380;

Sendikalar dan Türk-İş 2000, KESK 500, Hak-İş 1200, DİSK 700...." (Halk İçin Kurtuluş S: 80, sf:28)

Bu bir tablo; ama acı bir tablo.

Verilen rakamlarda, tüm devrimci gruplar alabildiğine daralmışken Cephe en çok kitleye, -hem de devasa bir farkla- ulaşıyor. Bu tabloya göre dahi ele alırsak, birçok yapının bunca küçüldüğü durumda Cephe'nin buna karşı böylesi gelişmesi, doğanın diyalektikliğine ve toplum diyalektikliğine de pek uygun değil. Keşke böyle olsaydı gerçek tablo, diyoruz içimizden. Bağımsız birçok kişi veya çevre, birçok katilimi HADEP'in gerçekleştirdiğini ifade ettiğini aklında tutarsak, verilen rakamların nesnel göstergeler olduğunu söylemek oldukça zor. EMEP'te 10 bin kişiyle katıldığını ifade ediyor.

Bu göstergeleri ve yaklaşımı özellikle de olaylara ve olgulara nesnel yaklaşılamadığını ifade etmek açısından aktarıyoruz. Bu halde biz devrimci camianın en baş sorunlarından biri. Gerçek şu ki, devrimci etki yükselme değil daralma göstermiştir. Tek tek grupların kiminin biraz yükselmesi belirleyici etken değildir. Her şeyden önce bunu doğru anlamak zorundayız. Çünkü bunu anlamadan, sorunların kaynaklarının nerede olduğuna memeyiz.

"DEVİRİMCİ 1 MAYIS İÇİN GÜÇ BİRLİĞİ" ÜZERİNE

Devrimci etkinin düşüşündeki en temel etmenlerin başında, devrimci cephedeki dağınıklık ve parçalanmışlığın geldiğini bir kez daha belirtmek gerekir. Bu durum ciddi bir güvensizlik zemini yaratmaktadır. Egemenlerin topyekün saldırıları karşısında daralan çok parçalı bünyeyle karşı koymak zorlaşmaktadır. Bu güncel ve nesnel olan bir yansımadır ve inkardan gelinemeyeceği kanısındayız.

Gerek 1 Mayıs öncesinde; gerekse daha önce sendikalarda ve diğer kimi alanlarda devrimci yönelimlerin bir ortak cepheye dönüştürülmesi yönünde atılan kimi adımları daha öncede olumlamıştık. Fakat bu sadece küçük, güdük ve zayıf bir adım olabildi. Gerçek siyasi tasviri de, "devrimci güç birliği" değil, "devrimci güç birliğinin karikatürü" şeklini almıştır.

1 Mayıs öncesi yapılan toplantılarda ortaya çıkan manzara tam tamına bu tasvire uygundur. Bir araya gelen belli başlı bir kaç dergi, ilke olarak "sorunlu" gördükleri dergileri almama kararına varıyorlar. Buna göre, *Özgür Gelecek*, *Uzun Yürüyüş*'ü, *Atılım*, *Proleter Halkın Birliği*'ni, *Halkın Günü*'nü, *Yeni Dünya İçin Çağrı*'yı, *Alınları*, *Proleter Duruş*'u; bu grupların çoğu *Devrimci Çözüm* dergisini sorunlu bulduğu için, bu kesimler "ilke" gereği dışarda bırakılıyor. Kimi çevreler hiç çağırılmamış, kimileri reformist görüldüğünden hiç düşünülüyor bile.

İşte günün mantığı ve kavrayışı bu tabloda resimleniyor. Formaliter ve oldukça geri bir yaklaşımla ortaya çıkan, gerçek anlamda "Devrimci Güç Birliği" değil o'nun karikatürü oluyor. Bunlar gına getiren çocukluk refleksleridir ve artık hiçbir nesnel gerçekliği kalmamıştır. Tarih ve süreç bize, "karınca sıdığının dentize yararı var" mantığından hareket etmeyi dayatıyor. Bunu anlayıp, buna uygun davranmazsak, kazanma şansımız kendiliğinden yükselmeyecektir. Herkes bunu anlamalıdır. Çelişkilerimizle bir arada olma cesareti ve sebatkarlığı gösteremediğimiz durumda, doğrulara ve onların birliğine de sırt çevirmiş olacağız. Ve biz devrimci gerekleri, alternatif devrimci yönelimleri güçlendirip, sorunlarına eğilmedikçe, dışımızdaki siyasalar sürece damgasını vuracaktır.

1 Mayıs, bunun somut örneklerini sunmuştur. Tablo hiç de iç açıcı değildir ve görevlerimizin oldukça fazla olduğu bir kez daha ispatlanmıştır. Devrimci Güç Birliği gibi olgular, sadece miting alanlarının sorunu değil, aksine öz itibarıyla işçi sınıfı ve tüm diğer emekçiler arasındaki çalışmalarda zorunlu bir politik bütünlüktür. Ve bu esas öncel sorun olarak alınmadıkça, biçimsel kimi düzeltmeler sorunu çözmeye yetmeyecektir. Grupsal kaygıları geri plana itmeden, devrimin, sınıfın ve halkların genel çıkarlarını onde tutmadan ve her kesimdir gerçek bir devrimci dostluk şekillenmesi yaratmadan sorunu gidermek olanaklı değildir. Halâ, tüm gözlerin en hassas biçimde bizim sürüşmelerini

mize yöneldiği durumlar dahilinde, alanlarda kavgı etmeyi dahi becerebiliyorsak, durup düşünmek, düşünmeyenleri düşündürmek zorundayız.

Devrimci birliktelikler geliştirilip, doğru siyasal taktikler kapsamında hayata yönlendirilebilirse, gelişme göstermemek için hiçbir neden yok. Devletin kendi kurumlarıyla ve kişileriyle bu denli teşhir olduğu süreçler az çıkmıştır ortaya. Keza, yokluğun, sefaletin ve dengesizliklerin böylesine devasa boyutlarda seyirmesi; zulmün, zorbalığın, katliamların bunca pervasızlaşması nesnel zemini olgunlaştırmıştır. Mesele daha ziyade öznel yetiler sorununda düğümlenmektedir. Bunu anlamak zorundayız.

1 MAYIS VE SİYASAL TAKTİKLER

Her toplumsal gelişmeye karşı tavır, bir güncel siyasal taktikle eşanlamlı olacaktır. Burada doğru bir taktik, can alıcı öneme sahiptir. Bu da, güçler dengesi, konumlanış, etki ve tepkiler, karşı-devrimin pozisyonu, kitle psikolojisi vb bir dizi ilişki ve çelişkiyi doğru yorumlamakla ilintili olacaktır.

Bu 1 Mayıs'ın gösterdiği önemli bir yan da, devrimci etkinliğin büyük kitlelerden kopuk kaldığıdır. Hangi doğru politika olarak tanımlanırsa tanımlansın reel durum bunu gösteriyor. Sarı sendikalar, reformcu partiler devrimci güçlerden daha çok kitleyi etkisinde yönlendirebiliyorsa -ve bu kitlenin önemli bir bölümü de işçi sınıfı bileşenini kapsıyorsa- devrimci çalışmalarımızın, siyasal taktik ve yönlendirmelerimizin zayıf kaldığını görmek zorundayız.

Bu durum, karşı-devrim cephesinin; "bir avuç yasadışı grup", "provokatörler", vb. gibi demogojileriyle ve devrimci güçlere karşı uyguladığı baskıcı, zorla şiddet yöntemleriyle birleşince; devrimci güçler safında yer alabilecek kitlenin sayısı daha da asgari düzeylere doğru çekilmekte-

dir. Bu nesnel olguları doğru ele alarak, gelişmeler ve yeni taktikler üzerine tartışmak zorundayız. Her kesim oturduğu tepeden "bildiğini" okumaya devam ederse, olumlu sonuçlara ulaşmak zorlaşacaktır. Yaşanılanlardan ciddi bir hoşnutsuzluk duyulduğunda biliyor, ve belirtiyoruz.

Sendikalar içinde çalışmalarla ve sendikal faaliyetleri diğer demokratik-legal faaliyetlerle bütünleştirerek, demokratik kuruluşlarla sendikalar arasında güçlü ittifaklar oluşturarak, devrimci güçlerin marjinalleştirilmesinin önüne geçmek ve legal çalışma olanaklarını aynı minvalde uygun biçimde -son sınırına kadar zorlayarak- kullanmak ve bunun illegal çalışmalarla bütünlüğünü doğru taktiklerle yaşanır kılmak önem arz eden sorunlar arasındadır.

Yeri geldiğinde güç gösterilerine, (gövde gösterilerine), ya da illegal oluşumları alanlara sürmeye, hatta kit-

leleri silahlı izinsiz gösterilere çekmeye kadar bir dizi taktik güncelleşebilir ve bunlar mücadele seyirleri içinde de kaçınılmaz olurlar. Fakat bugün, içinden geçtiğimiz koşulların avantaj ve dezavantaj oluşturan yanlarını doğru tahlil etmeden yapılacak erken çıkışlar, kimi olumsuz etkilere de kaynaklık edebilir.

Bugün özellikle de, kitlesel bir yoğunluk oluşturmak, tüm karşı-devrimci saldırıların ayyuka çıktığı koşullarda zorunluluk durumuna gelmiştir. Örneklere görüldüğü gibi, Gazi anımlarında, Newroz'da da "yasadışı" diye tabir edilen pankart-

lar açılmıştır. Ama egemenler buna müdahale edememişlerdir. 1 Mayıs'ta bunu çok rahat yapmalarının ilk nedeni, devrimci kitlenin soyutlanması olmuştur. Karşı-devrimin soyutlama taktiği tutmuştur. Ve saldırının altyapısını hazırlamıştır. Bu karşı taktikleri boşa çıkaracak devrimci politik tavırlar belirlemek ve uygulamak zorundayız. Devrimci güçlerin dağınıklığı ve koordinesizliği, bu saldırıların kolayca uygulanabilirliğini doğurmuştur.

1 Mayıs'ın kızılığ, ille de alanların kana bulanması değildir, en azından, devrimci cephenin istemi bu değildir. Tabi bunu istemek yetmiyor, biz böyle düşünsekte egemen sistem, yığınların devrimci-demokratik gelişmelerini kana bulamak için fırsat kollayacağı açıkken, onların planlarını boşa çıkarmak, saldırıdıklarında saldırıdıklarına pışman etmek için uygun taktikleri geliştirmek zorundayız. Bunun için daha çok çaba harcamalı, daha fazla tartışmalı ve yeni sonuçlar çıkarmalı, zaafılarımızı aşmalıyız.

İzinli bir mitingde izinsiz olmak, legal bir kitlenin yanında illegal olmak ya da, hedeflenenle uyum içinde olup olmama, ya da bunları uygun yöntemlerle yaşanır kılma sorunlarını daha fazla tartışmak gerekmektedir. Illegal çalışmaların, çeşitli demokratik legal çalışmaların böylesi koşullarda etkileyici ve belirleyici olamayacaksa ya da bu çalışmaların yerine açık illegal olan biçimler -ki bunlar gerçekte sadece biçimdir- geçirilerek çalışmaların hedefi ve bileşeni daraltılmış olmuyor mu? Mesela demokratik platformların neyi ifade ettiği, hangi siyasal doğrultuyu temsil ettiği yeterince bilinmiyor mu?

Bugün, illegal donanımlı kortejler oluşturmak ve bunları alana sokmak, karşı gücü aşmayı gerektiriyor. Bu da güçlü, disiplini ve çatışmaya hazır olmayı gerektiriyor. Ve çatışmaya, kazançlı çıkılrsa girmek gerektiği genel bir doğru. (Saldırı karşısında zorunlu ve kaçınılmaz çatışmaları dışında tutuyoruz) kazançlı

çıkarmak, en başta yığınlar üzerinde ciddi siyasal etkiler bırakma durumuyla eş anlamlıdır. Ya da, tutuklanma veya kayıp verme olayı değildir.

1 Mayıs gibi olgusal deneyleri denek taşı yaparak, sorunların çeşitli yönleri üzerine tartışmalı, fikir üretmeli, önermeli ve yaşamı çok çeşitli yönlerden kavramaya çalışmalıyız. Dışımızdaki gelişmeleri ve nesnel gerçekliği subjektif yargılarımıza, tali kimi öne çıkarımlara, pankart renklerine, sloganlara feda etmemeliyiz.

ÜLKELERİMİZDE İŞÇİLERİN VE EMEKÇİLERİN EYLEMİ VE GÖSTERGELER

Türkiye'de işçiler ve emekçilerin iktisadi siyasal durumdan hoşnutsuzluğu, sistem karşısındaki tavırları; devrimci, demokratik ve tüm ehlileştirilmiş biçimleriyle birlikte açık bir ifade ediliş durumundadır. Kimi dönem yükselme gösteren, kimi dönem gerileyen hareketlilik esas anlamda devrimci komünist bir önciden yoksundur ve bugün açısından, bu hoşnutsuzlukları doğru bir yönelime kanalize edebilen doğru ve güven verici bir oluşum kendisini kabul ettirebilmiş değildir. Sistemin tüm sindirme/etkisizleştirme girişimlerine rağmen umut verici bir nesnel zemin daha da olgunlaşmaya adaydır.

Türkiye kırlarının ateşe kesmesi ve bu ateşin şavkonun metropol varoşlarında yer edinmesi, kitlesel hareketin yönlendirilmesindeki doğru politikalarla bütünleşebildiği oranda gelişmeler daha bir hızlı olacaktır. Ateşe tutkun olan güçlerin demokratik alanlarda daha esnek, kazanımcı ve renkli bir çalışmayı koşullaması dahilinde bu gelişmeler daha da canlı olacaktır.

Türkiye kentlerindeki Kürt güçlerinin ve diğer yoksulların ciddi bir devrimci potansiyel oluşturdukları, bunların doğru birleşik bir mücadele ile, asgari ayrı istemlerin azami birliğini koşullayan politik yaklaşımlar ve güçlü devrimci birlikteliklerle örgütlenebildiği durumda, kalıcı mevzilere yönelim olanaklı hale gelebilir.

Karduk'ta ise, ulusal devrim esas etki odağını oluşturmaya devam edi-

yor. Newroz'da kendisini gösteren kitlesel hareketlilik, 1 Mayıs'ta da kendini hissettirdi. 93'lerle birlikte Karduk'ta yaşanan kitlesel kıyım ve buna bağlı olarak kitlesel hareketlilikteki düşüş, yerini yeni canlanmalara ve yükseliş durumuna bırakmaya meyillidir. 1 Mayıs'ın yıllar sonra bir çok ilde ilk kez kutlanması da bu göstergelerin kendisidir. Amed'te yasaklara rağmen 5 bini bulan bir kitlenin alanlara dökülmesi oldukça anlamlıdır. Ve bu kitle, açık katliamları göğüs gerebilen cesarete ve aktif yönelime sahip durumdadır, Türkiye-

*Özgür düşünemeyen,
kendi benliğinde
özgürleşemeyen
bilincin bilimi doğru
kullanması olanaklı
değildir. Düşünebiliyor,
tartışabiliyor, sonuçlara
varıp uygulamaya geçebiliyorsak bu iyidir. Ve
Uzun Yürüyüşçüler'in en
anlamli kılmaya çalıştığı
yanların başında bu
öğreti gelmektedir.
Ve Uzun Yürüyüşçüler
insan unsuruyla
alabildiğine
uğraşmaktadır,
uğraşmaya da devam
edecektir. Bu, en başta
kendimizle uğraşma
eylemidir ve doğrulma,
yaşama doğru bakma
uğraşdır.*

'dekine göre oldukça farklı özgünlüklere sahiptir. Karduk'ta ulusal devrimci güçlerin tayin ediciliği yadsınmaz bir gerçeklik durumundadır.

1 MAYIS VE UZUN YÜRÜYÜŞÜMÜZÜN KÜÇÜK ADIMLARI

Hayatı her alanda hissedebilmek, o'nu anlamak, anlayabildiğimizi

kavramalarımızla yorumlamak ve bu minvalde politik önermeler saptamak ve bütün bunları hayatı yeniden yaratmanın ilk eylemi olarak; bir kere daha gençliğimizin; henüz derlenen ama kararlı, küçük, ama doğru sesiyle vurguluyoruz:

BİLİME, HAYATA ÖZGÜR LEŞMEYE!

Bu işin temelidir. Bilimsel olmayanın yaşama doğru bakması ve onu doğru anlayabilmesi olanaklı değildir. Özgür düşünemeyen, kendi benliğinde özgürleşemeyen bilincin bilimi doğru kullanması olanaklı değildir. Düşünebiliyor, tartışabiliyor, sonuçlara varıp uygulamaya geçebiliyorsak bu iyidir. Ve Uzun Yürüyüşçüler'in en anlamli kılmaya çalıştığı yanların başında bu öğreti gelmektedir. Ve Uzun Yürüyüşçüler insan unsuruyla alabildiğine uğraşmaktadır, uğraşmaya da devam edecektir. Bu, en başta kendimizle uğraşma eylemidir ve doğrulma, yaşama doğru bakma uğraşdır. Gelişmelerin umut verici olduğunu, olguların kavrandığı ölçüde umudun daha da güçleneceği bilinmelidir. Uzun Yürüyüşçüler, kendi bünyeleri dışında gelişmeler göstererek katıldılar 1 Mayıs'a. Öncel bir sorun olarak nitelik meselesini öne çıkardığımız bu dönemlerde, nicel gelişmelerin de önemi görmezden gelinemez. Yeni bir kültür, tarz ve yeni bir yükselişin ilk adımlarını atabilmek önemlidir. Bu gelişmeler bir esas etki oluşturma durumunda değilse de bugün, hareket noktası bu gelişmeleri yakalayabilmek amaçlıdır ve yürüyüşümüzün daha fazla aydınlanması, büyümesi için daha fazla çaba diyoruz.

Kurumsallaşmaların kendi etiyile, kemiyiyle canlı organizmalara dönüştürmediği ya da yeterli seviyelere erişemediği her durumda, (1 Mayıs gibi organizasyonlarda) ciddi bir kordine ve yönlendirme sorunu çıkar ortaya. Bunun telafisinin öncel bir yolu, tek tek bireylerin ve tüm bün-yenin daha çok düşünüp, daha çok çaba sarf ederek geniş katılımcı bir inisiyatif bütünlüğü oluşturabilmektir. Ayrıca bu deneysel olguları her bir alandan veya her bir bireysel pencereden değerlendirerek, gelişmelere, değerlendirmelere katkıda bulunmak önemli olacaktır. Bunları

-özellikle- yazılı hale getirmek, sunmak; çevresindeki insanlarla tartışmak, eleştiri ve önerileri sentezleştirmek ve böylece aktif biçimde sürecin politik öngörüsüne katkıda bulunmak, tüm duyarlı dostlarımızın, Uzun Yürüyüşçüler'in işi olmasıdır.

Uzun Yürüyüşçüler'in dostluklarda gösterdikleri hassasiyeti; halka yaklaşımında saygın, mütevazı, değer verici kazanımcılığı; bireysel katılım ve denetçiliği; paylaşım, sorumluluk, disiplin ve yönetmedeki canlılığı; ezilen ulus ve kadınlar sorunundaki duyarlılıkları önemlidir ve geliştirilmeyi gerektirmektedir.

Uzun Yürüyüşçüler'in ağırlıklı olarak gençlik ve özellikle de kadın katılımcıların yüksek olması en önemli yanları iken, geniş emekçi kesimler ve farklı toplumsal kategorileri kapsama yönüyle de zayıf kalmıştır. Elbetteki bunlar sürecimizden, genel çalışmalarımızdan ve kurumsal bünyemizin somut durumundan ayrı şeyler değil, sorun realiteyi kavramak yönünde çaba harekettir.

Sürecin zayıf ve güçlü yanlarını tespit etmek, yığınların örgütlenmesindeki özgün sorunları irdelemek, yönelimlerimizi her bir alanda yaşamı kılmak, yaşamla uyum içinde olmayı töpülemek, devrimci dostlukları, dayanışma ve birlik çabalarını geliştirmek; kır ile kent ilişkilerinin dinamizmini gözeterek etkileşimleri koşullamak, esas olan mevzilerin yanında tüm diğer gereklere özenle yaklaşmak, geniş bir demokratik mahalefet cephesi oluşturmak bugünün küçük deneyimlerinden öğrenebildiğimiz ölçüde mümkün olacaktır. Bu nedenle Uzun Yürüyüşçüler aynı zamanda aydınlığın, aydınlanmanın, bilinçli eylemin taşıyıcıları ve temsilcileri olmalıdır. Bu daha çok araştırmak, okumak, dostlarımızı dinlemek, onları özenle takip etmek ve yaşamı çok yönlü anlamak olacaktır.

Devrimci bir yaşam, bulunduğu her kesitte farklılığımızla ve toplumsal var oluşa yönelerek, yeni-yi kendi şahsımızda somutlaştırarak ifadelenecektir. Hiç mırın-kırın etmeden yolumuzun uzun ve yorucu olduğunu bilmek ve buna uygun konumlanmak zorundayız.

Avusturyalı okurlarımızın 1 Mayıs'ta Avusturya'daki kutlamalarda dağıttığı bildiriyi geç olmasına rağmen sizlerle paylaşmayı anımsalı bulduk. Bildirinin dili ve içkubunun, akıcılığın ve içerik canlılığının örnek alınması gerektiğine inanıyoruz

Uzun Yürüyüş

DÜNYA İŞÇİLERİNİN BAYRAMI 1 MAYIS KUTLU OLSUN!

Birlik, mücadele ve dayanışma günü olan 1 Mayıs'a coşkuyla giriyoruz. Umutlarımız her zamankinden daha fazla, daha canlı ve taze.

Umuthayız; çünkü insanlık tarihinin sınıflar mücadelesinin tarihi olduğunu biliyoruz. Süreçleri çok yönlü kavramak şart. Toplumsal mücadele derin dengesizlikler doğurur. İnşî çıkışlıdır. Fırtınalı ve engebeli süreçlerden oluşur. Kitle hareketi dönemi dönem ilerler veya geriler. Devrimci dalga buna bağlı olarak kabarıp ya da söner. Öncü mecl ya da nitel olarak güçlenir ya da zayıflar. Fakat zaman sonsuz akışını sürdürür. Gece ile gündüz durmadan yer değiştirir. Yılışlar ve dünya döner. Sonsuz boşlukta her şey hareket etmeye devam eder. Hayat devam eder. Sonsuz hız ve sonsuz devrimin devam eder. Devrim, hareketin sürekli halidir. Yeryüzindeki her şey hareket halinde olduğuna göre, hareketi durdurmak imkansız olduğuna göre devrimi durdurmanın da imkanı yok. Bunun için umutluoyuz.

Yenilmek, yok olmak demek değildir. Olmak bile yok olmak demek değildir. Aanan yenilgiler öğretici oldukları oranda iyidirler. Kazanılan zaferler kalıcı oldukları oranda iyidirler. Bir kez yenilmek iyi bir tecrübe edinmek demektir. Birçok kez yenilmek ise çok daha iyi ve büyük tecrübeler edinmek demektir. Büyük yenilgilerin kazandırdığı tecrübeler büyük zaferlerin müjdecisidirler.

Sosyalistler olarak müthiş bir kuşatma altındaız. Emperyalistler ve onların işbirlikçisi yerli kapitalistler her alanda yükleniyorlar. Sermaye ile kuşatılmışız. Yoz kültür ile kuşatılmışız. Milyonlara varan Asker-polis ve sevil güvenlik güçleriyle kuşatılmışız. Basın-yayın araçlarıyla kuşatılmışız. Uyuşturucu, alkol ve fuhuş gibi iğrenç pisliklerle kuşatılmışız.

Bireyi öldürüyorlar; ama bireyciliği yayıyorlar. Ruhü öldürüyorlar; ama ruhçuluğu yayıyorlar. Uyuşturucuyu yasaklıyorlar; ama insanları durmadan uyuşturuyorlar/zehirliyorlar. Neden, kimin karşı ve nasıl mücadele etmemiz gerektiğini çok iyi kavramalıyız. Uzun vadeli planlar yapmayı, bu planları sabır ve sebatla uygulamayı bilmeliyiz.

Daha iyi yaşanabilir bir dünya uğruna acı çekmeye değer. Acılar insanları birleştirir ve gittikçe çeliştirir. Birleşen ve toplumsal mücadele alanında çelişen kitleler gericiğin bağına keskin kılıç gibi saplanırlar. Kitlelerin acı çekmesi, zulüm ateşinde pişmesi gericiğin kaçınılmaz sonunu hazırlar.

Gericiğin maddi ve manevi kuşatmasını devrimci aydınlanma ile yenebiliriz. Yeni Dünya Düzeni adıyla etrafımıza örülen çelik kafesi, özgürlük ateşiyle ateşebiliriz. Sabrımızla, nasırlaşmış yüreklerle ve taşlaşmış beyinlere ışık düşürebiliriz. Sebatsızlığımızla zorlu engelleri aşabiliriz. Ve yapıcı yaklaşımlarımızla büyük kitleleri özgürlükler dünyası için seferber edebiliriz.

Devrim büyük kitlelerin eseridir. Ve büyük bir birlik hareketidir. Sosyalizm insanları bütünleştirme davasıdır. Bireyin, toplumun ve doğanın en üst düzeydeki birliğini ve uyumunu özgürlükler dünyası gerçekleştirecektir. Bunun için emekçi kitlelerin dünyanın her yanında büyük birlikler oluşturması şart. Birleşen kitleler yenilmezdir. Tarihi yapan ve esas kahraman olanların kitleler olması bu yüzden.

Kitleler tarihten gelen engin tecrübelerle sahiptirler. Uzun vadede kendilerine yararlı olanı tercih edeceklerdir. Kitleler kolay ayaklanmazlar; fakat ayaklandıktan sonra da kolay kolay yerlerine oturmazlar. Biroyler çabuk yenilirler. Fakat kitleler kolay yenilmezler.

Uzun vadede kitlelere büyük güven besliyoruz. Halkın sağduyusuna güveniyoruz. Geleceğin daha aydınlık olacağını, haklı olanın kazanacağını inanıyoruz.

Bu bilinç ve coşkudan dolayıdır ki, 1998 1 Mayıs'ına bulunduğumuz her alanda, her zamankinden daha büyük umutlarla giriyoruz. Bütün dünya işçilerinin bu şanlı mücadele gününü kutluyoruz.

Uzun Yürüyüşçüler

Dikkat!

Temel DEMİRER

ÖDP konusunda çok hassas olmak gerek. Çünkü "Parti çoğulcu kimliğini, yapısını korumaya ilişkin ciddi bir hassasiyet içerisindedir." (Hakan Tahmaz, *Yeniden*, Ekim-1997, No:28, s.11) Malum ya, hassasiyetler yüklü gerçeğiyle ÖDP farklı bir iş yapıyor. Lamı cimi yok; neresinde durursa dursun; ÖDP'ye zarar vermek istemeyenlerin; ya da "kaş yapıyorum derken göz çıkartmak"tan uzak durmaktan yana olanların; biçmeden önce bin kez ölçmesi 'olmazsa olmaz'!

Kanımsa ÖDP'nin önemi, bir sekt değil, "farklılıklar"ı yadsımadan toparlayan kitle partisi olma iddiasının "icraatı"dır. Kuruluşuyla, medyadan ve geniş sol kamuoyunda ilgi gören ÖDP'ye; "Oy vermeyi düşünçülürüm" diyen ve gevşek yakınlıkta duran "Parti Dostları"nın da ilgisi var. "Dostlar"ın potansiyeli, büyük hayal kırıklıklarına yol açması da mümkün olan bir efsane ya da gerçek; yaşayıp göreceğiz! Aslıolan sempatiyi çarçur etmeden, yapılması gerekenleri yapmak.

Dost-düşman birçoklarının, partiyi oluşturan grupların dağılıp parçalanacağı "kehaneti"ni bugüne kadar tekzip eden ÖDP'nin şimdiye kadar ki en büyük başarısı, var kalmak! ÖDP'nin "bugünlere" gelmesi, kehanetler düşünüldüğünde, önemli bir durum. Ancak gruplaşmaların, grup taassubunun hâlâ hüküm sürdüğü partide yeterince gerilim olduğu da unutulmamalı. Partide, KOBİ'lerden" si-tayışla söz edenlerin bile olduğu, bir-biriyle alakasız yığınla akıl-fikir dola-

şıyor; yani partide farklı görüşler var. Yani ÖDP'nin içe dönük ve dışa dönük hayatında büyük bir hareketlilik olsa da; "iş işlere" sarfedilen enerji "dış işlere" harcanandan daha fazla. Bu elbette, "yanyana gelme" sürecinin oturmasından (ve "Bölünme Fobisi"ni de diri tutan!) kaynaklanan bir sıkıntı. Bu durumda ÖDP'liler, sabırla gerilim ve uyumsuzluklarla yaşama sanatını öğrenirlerken; sosyalist solun siyaseti açısından yeni bir iş yapıyorlar. Çeşitlilik içinde birlik imkânının yattığı beraber duruş, marjinalleşmiş sola soluk aldırıp, somut siyaset alanı sunarken; "Bir şey yapamıyoruz" diye köşesine çekilmiş solculara da ilaç gibi geldi.

ÖDP'de; "Radikal olmalıyız" diyenler yanında; "Biz iyi kavga edenlerin, cesurların, 'delikanlıların' değil, iyi kavga edemeyenlerin, hiç kavga etmek istemeyenlerin, yaşlıların, çocuklarıyla eyleme gelenlerin, yüksek tansiyonu olanların da partisi olmaya adaysak, bilmeliyiz ki şiddete prim veren hiçbir siyaset yapma tarzı buna olanak tanımaz." Bunu söylemek yeterince "radikal" bir şey değil mi?" (Radikal İki, 26 Ekim 1997, No:55, s.6-7) diyenler ve ÖDP'yi sahte ikilemelerin anlamsız tartışmalarına mahkûm edenler de var: "Yeni hayatında, ÖDP açısından hayati olan bir soru, şu: ÖDP 'kimin' partisi? Hali hazırda duruma göre cevap açık: ÖDP Türkiye'de mevcut sosyalist grupların, hareketiparti geleneklerinin partisi - daha çok da bunlardan bazılarının. Ama sorunun kastı daha

derin aslında: ÖDP kimlere kitap ediyor? ÖDP'nin hedef kitlesi kim? Devrimci öznesi kim? Devrim yapmak, toplumu dönüştürmek için kimin inisiyatifini harekete geçirmeyi tasarlıyor? ÖDP'de bu soruya iki farklı cevabın var olduğunu söyleyebiliriz: Cevaplardan birisi, tek kelimeyle, 'sınıf'tır. (...) Diğer cevabı ise, aslında Parti Tüzüğü'nün 2. maddesi özetliyor: 'ÖDP, tüm emekçilerin, ezilenlerin ve onlarla aynı safta yer almayı ve yeni bir dünya kurmayı isteyenlerin partisidir.' (...) Klasik sınıfçı paradigmayı benimseyenler, bu ikinci cevabı, aşırı genişliği ve gevşekliği nedeniyle sorguluyorlar' (Birlikim, Kasım-1997, No:103, s.13-14) diyen Tanıl Bora gibi!

Marx ve Engels'in belirttiğini, Tanıl Bora'da bilir: "Komünistler, her yerde, mevcut toplumsal ve siyasal düzene karşı her devrimci hareketi desteklerler. Bütün bu hareketlerde, o andaki gelişme derecesi ne olursa olsun, mülkiyet sorununu o hareketin esas sorunu olarak ön plana çıkarırlar." (Dirk J. Struik, "Komünist Manifesto"sunun Doğuşu, içinde, s.157) Bu bağlamda, ÖDP'nin emek eksenli ve yüzü sosyalizme dönük bir kitle partisi olduğu unutulmadığı takdirde; "sınıfçı paradigmayı benimseyenler'e, herşeyleştirilmemesi gereken bir şey olan ÖDP Parti Tüzüğü'nün 2. maddesi "yeter" de artar bile!

Ama partiyi sosyal demokrat, Kemalist, "sivil toplumcu", vb. ilan etmeyip; ücretli kölelik sistemine karşı sınıf mücadelesine yabancılaşmamak; yani emek eksenli mücadeleden "post"¹³ maruzatlarla koparmamak ya da yine Tüzüğün 4. maddesindeki, "Parti 2. madde de belirtilen dinamiklere dayanan, politikayı onların her düzeyde söz ve karar sahibi olması olarak anlayan çoğulcu bir kitle partisi"; ve ayrıca da, "Siyasal ve toplumsal alanda devrimci bir değişimin, emekçilerin partisinin herhangi bir biçimde hükümet olmasıyla değil; bizzat işçilerin ve emekçilerin kendilerini yönetmesiyle gerçekleşeceğini bir an bile gözden yitirmez" (ÖDP Program Tüzük, s. 37 ve 4) saptamasının göz ardı edilmemesi kaydıyla!

Kamışık özellikler taşıyan bu durumda, "Herkesi bir arada tutmak" kaygısıyla çelişik gibi görünse de ÖDP, artık farklı fikirlerin bir araya gelmesiyle yetinemez; emek eksenli bir mücadele örgütü olarak yüzünü topluma dönüp, somut sorunlara somut çözümler ya da Nuri Ödemiş'in formülasyonu, "Başlangıç iddialarında ısrar, ÖDP'nin çoğulcu karakteri konusunda daha fazla özen ve kapitalizm karşıtı bir eylem programı yaratmak yolunda, somut talepler etrafında süren bir politik mücadele" (Yeni Yol, Aralık-Ocak 1998, s.10) üretmelidir.

"İnsanlar bir kez birleştiler mi, cezirler tek başlarına ilerleyemez, korkaklar ise tek başlarına geri çekilemezler" (Sun Tzu, Savaş Sanatı, Anahtar Yay., 1996) belirlemesinin geçerli olduğu ÖDP'de, "Sayısız sığınak vardır, kurtuluş yolu ise tektir; ama kurtuluş olasılıkları yine de sığınaklar kadar çoktur" (F. Kafka, Aforizmalar, s.20, Sis Yayıncılık-1997) denge(sizliği)nin ve "Almanca'da 'sein' sözcüğü iki anlama gelir: 'Varolmak' ve 'onun-olmak'..." (Age, s.24) ikileminin aşılması gerek.

CAN DÜNDAR'IN GAFI!

Saptamaların ardından, maksadını aşarak "ÖDP'lilere şehit cenazesi" taşıyan Can Dündar'ın dikkatsiz yazısına geçelim: "Geçen ay Antalya'da Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin dü-

zenlediği bir toplantıya katıldık. Toplantı başlamadan çaylar geldi, salon- da isteyenlere dağıtıldı, fakat sıra masadaki konuşmacılara gelince, parti- nin Genel Başkan Yardımcısı Yıldırım Kaya 'Bize vermeyin' işaretini yaptı. 'Neden' diye sordum: 'Ramazandıysanız, oruç tutmuşak da tutanlara saygı göstermeliyiz' dedi. Dün aradığımda Kaya, Kirsehir'de partililerle bayramlaşma törenindeydi. 'Buradan bir cenaze gideceğiz' dedi.

İki yaşındaki ÖDP, son dönemde hence çok önemli bir yeni yaklaşımın işaretlerini veriyor sessiz sedasız. İl ve ilçe binalarına bayrak asılıyor. Partililer özel günlerde Atatürk büstüne çelenk koyuyor, bazı şehit cenazelerinde başı çekiyorlar. Geçen bayramda 'tatile çıkan' parti binaları, bu yıl bayramlaşma için 'halka açılıyor'.

Türkiye solunda bugüne dek pek önemsenmeyen, 'milli değerler' meselesine yeni bir anlayış getiriyor ÖDP. 'Halkın kutsal saydığı değerler'le barışıyor.

Bayrak, uzunca bir süredir ayırtıcı kaçakçı çetelerin pislüğünü örten bir örtüye dönüştü. Kur'an siyasi ikbal peşinde olanların mitinglerinde bir silah; ezan politik mücadelenin bir mevzii alet. Kaçak bina yapıranlar, yıkım ekiplerinin karşısına Atatürk resmiyle çıkıyor.

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras, amaçlarının 'halkın kutsiyet affettiği bu değerlerin arkasında kirli siyaset yapanları deşifre etmek' olduğunu söylüyor. ÖDP, bu değerleri siyasi arenanın dışına taşıırken, bir yanda da onlara gereken özeni göstermeyi vadediyor.

(...) İl binalarında 'Marx'ın resmi mi asıldı, Atatürk'ün mü tartışmaları bitmiş. Bayrak sadece yasal zorunluktan değil, bu yeni anlayışın kanıtı olarak asılıyor parti toplantılarında. 'Şimdi tahiye sanacaklar' diyor, gülüyor Yıldırım Kaya.

'O bayrak, Denizler'in, Mahirler'in emperyalizme karşı, 6. Filo'nun üzerine yürürken ellerinde taşıdıkları bayrak... O yüzden bizim için bağınazlığın simgesi' diyor: 'Bayrağı çetelerin örtüsü olmaktan çıkarmak da bize düşüyor tabii...'.

Konu, partide uzun boylu tartışılmış aslında; değişimi günlük pratik

dayatmış. Ramazanda parti toplantılarında iftar molası veriliyormuş.

Uras, 'Tek referansımız Manifesto olmamalı. Biz, Anadolu mukavemet hareketinden de besleniyoruz. Hacı Bektaş'ın insan sevgisinden de... Bu toprakların değerlerinden kopuk politika yapılamaz' diyor. Sonra da 'kitle-selleşme'nin formülünü açıklıyor: 'Tarih bilinci, miras bilinci ve sınıf bilinci... Bu üçü birbirine eklenmeden Türkiye'de bir sol hareketin kitle-selleşmesi mümkün değil'.

Bunlar, ÖDP'nin kitlelere açılmasının önünü açacak adımlar... Ama onun ötesinde Türkiye solunda yeni bir yaklaşımın da ilk işaretleri... (..) Sol, kutsal değerlerle barışıyor. Devrim halkıyla bayramlaşıyor." (Can Dündar, Yeni Yüzyıl, 31 Ocak 1998, s.3)

Can Dündar'ın yazısındaki parti, ÖDP'den çok "İşçi Partisi" profili veriyor. İyi niyetli olabilir; ama Dündar yanlış bir iş yapıyor. Diyelim ki; ÖDP'de yazarın tarif ettiği anlayış var; ama bu nasıl ÖDP'nin tümüne maledilebilir? Bunu anlamak mümkün değil. Kaldı ki Genel Başkan Yardımcısı Yıldırım Kaya'nın da, ÖDP "Bazı şehit cenazelerinde başı çekiyor" şeklinde bir ifade kullanacağını sanmıyorum. "Milli ve halkın kutsal saydığı değerler" meselesine gelince "yeni anlayış"ın partinin en üst organlarında karara bağlandığını anımsamıyorum. Zaten Genel Başkanı Ufuk Uras da, "Amaçın halkın kutsiyet affettiği bu değerlerin arkasında kirli siyaset yapanları deşifre etmek" olduğundan başka bir şey söylemiyor. Ayrıca Can Dündar da "Konu, partide uzun boylu tartışılmış aslında; değişimi günlük pratik dayatmış" derken; ifade edilenlerin ÖDP'nin tümü açısından bağlayıcı olmadığını farkında!

"İyi de bu yazıyı neden önemsiyorum" mu? Gayet açık; ÖDP'ye, yetkili organlarının tartışmadığı bir politika, ikitleli basının sayfalarında dikte ediliyor; hassas dengeler yerle yeksan ediliyor! Buna, "Evet" demek ya da sessiz kalmak mümkün değil! ÖDP'nin Genel Başkanı Ufuk Uras ya da Genel Başkan Yardımcısı Yıldırım Kaya görüşlerini belirtebilir, bunda hiçbir beis yok. Ama ÖDP'yi bağlayan Programı, Tüzüğü, I. Kongre Kararları

ve iki Kongre arasındaki en yetkili organ olan PM kararlarıdır. Can Dündar'ın ifade ettikleri; ne Program'da, Tüzük'de, ne I. Kongre Kararları'nda, ne de PM Kararları'nda yoktur!

Eğer anımsanırsa; Komünist Manifesto'nun 150'inci, Ekim Devrimi'nin 80'inci yıldönümünde toplanan I. Konferans'taki konuşmasında Ufuk Uras'ın "Aradaki anlamsız çitleri yıkan (...) Riyâ gibi parti" diye nitelediği ve "Politik birliğe dayalı tarzın (...) kolektif akıl ve iradeyi yarattığı"ndan söz ettiği ÖDP, "Sifirdan başlamadı"; M. Suphi, H. Kıvılcımlı, B. Boran, M. Çayan, D. Gezmiş, İ. Kaypakaya'ya "Dayanan tarihi mirasın en büyük güvenceyi oluşturduğu" gelenekten bugüne uzandı. Yine aynı konuşmada "Anadolu Mukavemet Geleneği"ne de gönderme yapan Uras'ın bahsettiği gelenek, kanımca Kemalizm değil; Anadolu Direnişi'ydii!

"Büyük Kongre diye büyük laflar etmeyeceğiz" diyen Uras'ın; "Eski besteler yerine, yeni besteler yaparak yeniden tarif etmek gerekliliği"nin altını çizmesini önemsiyorum. Ama "Düşünüyorum o halde ÖDP'liyim" diyen yenilenmenin; "Atatürkçünün en hasıyız!" diyen "İşçi" Partisi'nin verdiği profille yakından uzaktan bir benzerliği olduğunu düşünmüyorum. Çünkü Konferans'taki konuşmasında, "Coğkasuz bir parti olmaz, coğkalı bir sosyalist parti istiyoruz" diyerek, ÖDP'nin kırı savaşa karşı çıkması gerekliliğinin altını özenle çizen İhami Aras'ın; "Kürt Sorunu tüm sorunların ana sorunudur; kırı savaşa hesaplaşmadan çetelerle mücadele edilemez" vurgusuyla ÖDP'ye baş konusunda devrimci görevlerinden söz eden Hacay Yılmaz'ın; "Bu coğrafyada Kürt sorunundan söz etmeden, ona sahip çıkmadan ne demokrasi ne de sosyalistlik yapılamaz" diyen Abdullah Soner'in; "Kafalar postmodern safsatalardan ayıklanmalıdır" diyen Tanju Sirmen'in; ÖDP'nin temel sorununun "Siyasal-ideolojik kimlik sorunu" olduğunun altını çizerek, Marx, Pir Sultan, Abdi İpekçi-Uğur Mumcu, "Anadolu Mukavemet Hareketi" vb'i geleneklerin tümünden bir kimlik oluşturmamanın mümkün olmadığını belirten Metin Çulhaoğlu'nun vd'lerinin yaslandığı gelenek; M. Suphi, H. Kı-

vılcımlı, B. Boran, M. Çayan, D. Gezmiş, İ. Kaypakaya'ya dayanan tarihi mirastır... Ya da ÖDP'de böyle düşünenler de vardı! Can Dündar bunları bilmiyor mu; eğer bilmiyorsa¹ özü, kabahatinden büyüktür!

KEMALİZM, VS...

Mülk sahiplerinin saldırgan küstahlıklarının fütursuzca sergilediği Türkiye'yi sarsıp-savuran krize sırt dönmüş halisınatıf postmodern rehavetle; devrimci duyarlılığın yanyana durduğu ÖDP; neo-liberalizmin ve kırı savaşın yıkıcı etkileri karşısındaki toplumsal muhalefetin emek eksenli partisi olduğunu ilan etmiş ve saflarında Kemalistler olsa da "Atatürkçü" değildir! Zaten olması da mümkün değildir. Çünkü Türkiye'de devletin dayandığı ideolojinin hep iki ayağı oldu. Bunlar devleti kutsayıp-yücelten Kemalizm ve din'di. İslamiyete istendiği kadar "kutsiyet" atfedilsin, hep bir devlet ideolojisi işlevi gördü. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Devlet'in Din'i, rakipsiz egemen ideolojidi. "Cumhuriyet" adını koydukları rejim döneminde durum değişti. "Yeni" olduğu söylenen rejimin "eski" ideolojiye dayanarak yoluna devam etmesi mümkün değildi. Egemenliğin ideolojik referansı sözde "rasyonalizme", "pozitivizme" kaydınlı. Ama bu durum somut bir gerçekliğe denk düşmediği için, bir retorik olmanın ötesine geçemedi. Devlete egemen olan İttihat ve Terakki artığı asker kökenli bürokrat-komprador ittifak, Osmanlı'da olduğu gibi devleti yüceltip kutsarken; "Cumhuriyet" denilen totaliter rejimin ırkçı² motifli resmi ideolojisi Kemalizm kotalıdı.

Şimdi burada durup; "Kemalist değilim... Ne düşündüğümü işte burada okuyorsunuz, yorum bölümünde daha acımasız boyutuyla okuyacaksınız. Ama bütün teorik tahlillerin ve ideolojik tercihlerin gerisindeki Mustafa Kemal, devrimci Mustafa Kemal; benim gözümde de sarışın bir kırı benzer... Gözlerinin çakır ya da gri olduğu söylense bile 'mavi gözleri' hep çakmak çakmaktadır. Ve bu memleketin bir evladı olarak, 'burjuva paşasıydı işte' diye kestirip atmama imkân yoktur..." (Cilt 1, s.262) diyen Melih Pekde-

mir'in, "TC'nin Hayatı ve Eserleri I-Kemalistler Ülkesinde Cumhuriyet ve Diktatörlük" (Doruk Yayınları, Aralık 1997) yapıtından göndermeler yapmak istiyorum: "İttihatçılar'ın başlattığı ve bitirmediği ilk burjuva devrimi, önce gayri müslim burjuvaları kesti. Sonra, Misakı Milli cumhuriyetinde yeniden başlayan burjuva devrimi ile burjuva düzeni kırıılırken, görüldü ki burjuva sınıfının çoğunluğu sınırların dışında kalmış, kalan da göç etmişti. Burjuva devrimi burjuva sınıfının taktikini kesmişti! Elde kalan yegane Müslüman burjuva Türkler'in güçlenmesi, beslenmesi lazımdı..." (Cilt 1, s.138)

"O güne dek padişah ve halife aynı kişiydi, siyasi ve dini iktidarı elinde toplamıştı. Önce padişah tasfiye edildi, yerini Meclis aldı; sonra dini iktidar tasfiye edildi, yeri boş kaldı. Ama aynı gün yani 3 Mart 1924'de, o güne dek vekiller heyetinde yer alan Erkanı Harbiyeyi Umumiye Vekaleti yerine, Erkanı Harbiyeyi Umumiye Riyaseti'nin (Genel Kurmay Başkanlığı) kurulduğu açıklandı; gerekçe, askerın siyasetten arındırılmasıydı. Ama bu, iktidarın dinsel boyutunda bir boşluğun peydah olduğu koşullarda biraz maridar bir düzenlemeydi" (Cilt 1, s.156)

"1929 (...) dünya ekonomik bunalımıyla birlikte işlarlar başlamıştı. Kredil alması olan ticari şirketler ve çiftçiler borçlarını ödeyemez duruma düştiler. Durum hiç parlak değildi yani... İktisadi ve sosyal kriz içiçeydi. Geçim derdine düşmüş bir topluma modernleştirmek kolay bir iş sayılamazdı. Ama Kemalist kadrolar bunu iş edinmişlerdi. Kapitalizm için devrim yapmak! Kapitalizm, anavatanlarında can derdine düşmüşken, yavru vatan da kendine candamaları yapma gayretkeşliğindeydi. İlericilik, modernizm, populizm, devletçilik, hepsi bu gayretin bir gereği idi. İşte o günlerde ilericilik adına anılan her adım sayesinde, günümüzde diktatörlüğün ve totaliterliğin nişaneleri sayılsa da, bu yolda bir mesafe katedilebiliyordu. Sahnede ki aktörler; bir yanda ilerici devlet idi diğer yanda ise mürteci Kürtler ve İslamcılar..." (Cilt 1, s.205)

"Türk burjuva devriminin izlediği Batılı örnekleri vardı: Kendisi gibi olamadı; onlar gibi olmaya çalıştı.

Onlar gibi olamazdı. Onlara benze-
meye çalıştı. Benzemeyemedi, ama 'gibi'
oldu; Batılıymış gibi..." (Cilt 2, s.13)
"Cihat açarak, fetvalar yayınlanarak
hilafet ve saltanat kaldırıldı, komünist
parti kurularak grevler ve komünizm
yasaklandı; Kürt milletvekilleri (şeyh-
ler) kullanılarak Kürtler milli esarete
mahkum edildi, emperyalistlerle uzla-
şılarak ulusal/bağımsız devlet kurul-
du." (Cilt 2, s.46) "Kemalistler komü-
nizmi de bastırmaya çalışmıştı,
1960'larda solculuk yükselmeye baş-
layınca, Kemalistler bu kez kendilerini
solcu ilan ettiler ve bu belayı savuş-
turmaya kalktılar! Ama solcular Ke-
malistlere karşı yıllar boyu eleştirel
tutumlarında çekingen davrandılar." (Cilt 2, s.254)

Söz konusu "çekingen davranış",
"Ordu-millet elele milli cephede" ya
da "Kemalizm ile sosyalizm arasında
Çin seddi yok" trajedisini yaşayan 68
kuşağı için de geçerliydi. Ancak çok
şey yaşanıp, ağır faturaları ödendikten
sonra geçmişin yanlışlarını ya da özel
koşullarını referans göstermeye kim-
senin hakkı yoktur. Anımsanırsa;
1968'li yıllar, Türkiye'de ABD'ye
karşı mücadelenin yükseldiği yıllardı.
Gençlik, anti-emperyalist mücadelenin
başını çekiyordu. O dönemde dünya-
nın her yanına el atmış Washington'un
başı derdiydi. Özellikle Vietnam-La-
os-Kamboçya'nın Hindicini'nde yü-
rüttükleri bağımsızlık savaşları, ulus-
lararası bir etki yapıyordu. Bu nedenle
Türkiye ve dünyada verilen mücadele
evrensel bir nitelik taşıyordu.

O günlerde Türk milliyetçileri
(Bozkurtlar-Ülkücüler) yürütülen anti-
emperyalist mücadeleye karşı devletin
desteğiyle örgütlenirler, devrimci ge-
nçlerin üzerine saldırtıldılar. MHP ta-
rafından örgütlenen ve solu bastırmak
için devletçe desteklenen Ülkücülerin
o günkü sloganları, saldırı hedefleri
hep ABD yanlısı bir içerik taşırdı. O
günkü evrensel kampaşa, ABD sal-
dırganlığına karşı olup olmamaya göre
çekilenirdi. Türk milliyetçileri, Ba-
tı'ya bağımlı devletin o dönemde mili-
tanlığını yaparlardı. İç hedef solu ez-
mek olduğu için, bu amaçla kullanılır-
lardı. Bu çizgi, hiç değişmedi. Türk
milliyetçileri her dönemde resmi
ideolojisi Kemalizm olan merkezi
devlet politikalarına bağımlı hareket

ettiler.

1984 sonrasında yeniden güncelle-
şen "Kürt Sorunu"nın patlak verme-
siyle, Türk milliyetçileri yine "bölücü-
lüğe" karşı merkezi devlet politikası-
nın militanlarıydılar. Yalnız bu kez
"Kürt Sorunu", "milli bir iç sorun" ol-
duğu için milliyetçilik geçmişten daha
fazla prim yapmaya başladı. Solun ba-
zı kesimleri de, hiç kopamadıkları Ke-
malizm'in etkisi altında "yeni milli-
yetçilik" dalgasının etkisine girdiler.
Resmi ideolojisi Kemalizm olan dev-
letin temel ittifaklarında ise asli bir
değişiklik yoktu. Yani MGK'nın dev-
leti, geçmişten daha fazla ABD ile iş-
birliği içindeydi ve İsrail'in de açık
müttefikiydi artık!

Bu durumda bazı "solcular",
Türkiye devletin Kuzey'e, özellikle
ABD'ye olan bağımlılığını unutup;
"Kürt Sorunu"na atfen "Sevr hortlatı-
lıyor!" ya da "Cici Kemalizm!" edebi-
yatına sarıldılar. "Şeriatı karşı laiklik"
rüzgarının yelkenlerini doldurduğu
Kemalizm'in, MGK tahakkümü tara-
fından rehabilite edildiği koşullarda
MHP'yle yanyana düşen "Milli Sos-
yalizm" açmazının "solu" etkilediği;
bunun da ÖDP'nin bir kesimini etkile-
diği "sır" değil!

Burada, Bilkent Üniversitesi siya-
set bilimcilerinden Doç. Dr. Ümit Ciz-
re'nin saptamalarını anımsatmadan
geçmeyelim: "Kemalizm İslamlaş-
yor... İslâm da bir ölçüde Kemalistle-
şiyor... Türkiye'de siyaset yapan sade-
ce iki grup var: Kemalizm ve Refah.
Diğer partiler ideolojik bağajlarını
boşalttılar... Sorun din değil, merkez
sağın feci çöküşü..." (Yeni Yüzyıl, 26
Ocak 1998, s.13) Ashada durum tam
da böyle! Yani 'New York Times'ın,
Mayıs-1996'da Türkiye'yle ilgili ola-
rak yayımladığı 'özel rapor', "Eski ve
koku akımlar yeniden yüzeye çıkıyor.
(...) Atatürk tarafından oluşturulan
Türklük gaurunun yerini, giderek din
kökenli Osmanlılık almakta" ve "60
milyon nüfusuyla, Türkiye şimdi her
zamankinden daha heterojen hale gel-
di" diye betimlediği durum; MGK'ya
yaslanmış "Yılmaz'ın eli zayıf, ama
oyunu iyi oynuyor" (Financial Times,
26 Eylül 1997) diye tariflenen hassas
denge(sizlik) de somutlanıyor.

Resmi ideoloji dengeden yanay-
ken, denge(sizlik) karşısında alınacak

tavır; elbette, dengeden yana olmak
olamaz ve olmamalıdır da! Çünkü
"Milli Tarih" hurafeleri ve Kemalizm
büyük sarsıntı geçiriyor: neo-Kemalist
rehabilitasyon da bunun için devreye
sokuluyor. Ahmet Cemal'in, "Bir
Kimlik Bunalımının Anatomisi"nde
(Cumhuriyet, 1 Ocak 1998, s.13) Ke-
malizm savunusu; Türkkiye Ata-
öv'ün, "Türkiye'nin Kimliği"nde
(Cumhuriyet, 23 Aralık 1997, s.15)
iki arada bir derede kalmışlığı; ya da
"Kemalizm'in en büyük tahribatı, sos-
yalistler de dahil tüm Türkler'in boy-
nünde, dikenli tellerle ördüğü sınırlar-
dır. Türkler Orta Asya'dan gelen 'üs-
tün bir ırk'ın çocukları olarak, bu top-
raklarda yaşayan uluslara yabancılaştırıl-
tırılır" (Ülkede Gündem, 13 Ocak
1998, s.2) diye Ergun Adaklı'nın
"Türklerin Kimlik Bunalımı Üzeri-
ne"deki tutarlı Kemalizm eleştirisi ü-
çgeninde; Ahmet Taner Kışlalı'nın,
"Kemalistler, Sosyalistler ve 'Kürt
Sorunu'..." (Cumhuriyet, 26 Aralık
1997, s.3) yazısındaki mantık(sızlık)la
arasındaki farkı net biçimde koymak
durumundaki ÖDP iddialarının Ergun
Adaklı'nın saptamalarına⁶⁾ daha yakın
olduğu kanısındayım!

"Neden" mi? ÖDP'nin, siyaset ol-
mayan kendiliğindenci muğlaklığa
mahkum edilmemesinden yana olan
yanıtın şöyle...

TÜRKİYE VE ÖDP

"Sen Türkiye'sin, ulu bir ırnak,
Yoksul ve çalınmış, aktıkça çoğalan
Ya da küçük bir ırnak;
İrkek, kimsesiz
Uzun dağ başlarında
yapayalnız kalan"
Cahit Kulebi

"Türkiye 55. hükümet ile yol ayrı-
mı sendromuna bütün şiddetiyle yaşı-
makta ve bu çerçevede saflar dizil-
mektedir. Barış mı savaş mı, demok-
rasi mi 12 Eylül rejimi mi, özgürlükçü
laiklik mi istibdatçı laiklik mi, emeğin
sosyal hakları mı piyasanın vandaliz-
mi mi" ekseninde her iki taraf da tah-
kimatını yapmaktadır.⁶⁾ YDD güçleri,
arkalarına sivil/askeri bürokrasiyi de
alarak otoriter bir küreselleşme prog-
ramını adım adım uygulamaktadır.
(...) Bunun bir çıkma sokak olduğu

ortadadır. (...) Kıyasıyla mücadelede hazır olmalıyız, hem de bu mücadelede tek başımıza yetersiz kalacağımız gerçeği karşısında bütün emek, barış ve demokrasi güçleriyle ilişkimizi geliştirmek durumundayız. Daha da önemlisi "Katıl, değiştirilim" şiarı çerçevesinde her sorun ve talebin doğrudan tarafları/failleri ekseninde siyaseti kitleleştirilmemiz ÖDP'yi farklı kılan en temel özelliktir. (...) Partimiz kısa süre içinde gerçekleştirdiği siyasi inşayı sürdürerek (...) sosyalizmin tarihsel referanslarından güç alarak, onun taşlaşmış yorumlarıyla arasına mesafe koyarak, toplumun temel ihtiyaçlarının karşılanmasının aslı kadını olduğu ortaya koyacaktır." (Ufuk Uras, *Sosyalist Kurtuluş*, Eylül-1997, No:9, s.9-10)

"Toplumsal muhalefeti inşa görevi ÖDP'yi bekliyor" (*Sosyalist Alternatif*, No:3, Ekim-1997, s.3) saptamasını, hâlâ "aslı kulvar" ol(a)mamız nedeniyle gerçekçi bulmadığım için, "ÖDP, toplumsal muhalefetteki yerini almalı" diyen bir partiyim."

Kanıma geriye gidişi durduran duruşuyla legal direnme hatını örerek güç toplayan, Anadolu'daki toplumsal muhalefete gerisi kabul edilmeyecek çözümün ipuçlarını kotaran ve "Demokrasi, Barış, Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ve Ekmek!" talepleriyle siyaseti toplumsallaştırarak gerici kuşatmaya karşı başkaldıran ÖDP, devrim ve sosyalizm için önemli bir şey, önemli bir imkân; ama "biricik"e, "son köy"e eşitlenebilecek her şey de değil. "ÖDP meydana gelişi sırasında en çok Türkiye'nin, Türkiye solunun kendi iç dinamiklerinden ve potansiyellerinden yola çıktı. (...) Geride bırakılan dönemin bürokratik, monolitik, devletçi, millîci kavrayışlarının terk edilmesinin zorunluluğu konusunda kuvvetli işaretler var, ama ÖDP sosyalizm tartışması üzerine kurulmadı; ancak amacını sosyalizm olarak netçe belirledi ve bu belirleme sırasında en kalın hatlarıyla özgürlükçü, çoğulcu, enternasyonalist, kadın haklarından yana, çevreci vb. niteliklemlerle geçmiş sosyalizme dönük bir dizi eleştiri benimsediğini açıkça ifade eden bir saptamada bulundu." (Ertuğrul Kürkçü, *Toplumsal Özgürlük*, Temmuz-Ağustos 1997, No:2, s.8) "Kısa-

cası, ister çevre ve ekolojik tahribat, isterse farklı cinsel tercihler nedeniyle yaşanan baskılar veya erkek egemenliğinin yarattığı toplumsal sorunlar olsun, bunlara karşı mücadele ertelenemez, bilinmeyen bir sürecin sonunda kendi kendine çözülecekmiş gibi terkedilemez. Ertelemeci anlayışların sol ve sosyalizm açısından son derece indirgemeci ve tarihsel olarak da yanlış oldukları açığa çıkmıştır. Bu alanlarda yaşanan sorunların çözümü doğrultusunda öneriler geliştirmek önemlidir. Zaten özgürlükçü, özyönetimci, demokratik, çevreci ve cinsiyetçi olmayan bir sosyalizm perspektifi de ancak bu bağlamda kurulabilir." (Ufuk Uras, *Geleceğin Solu Solun Geleceği, Çevreciler, Feministler, Kemalistler, Sosyal Demokratlar, Sosyalistler 2000'lere Nasıl Bakıyor?*, Alan Yayıncılık, Kasım-1997, s.279)

Gelişmesini sarmaşığa benzeten ÖDP, kitlelerin siyasal İslâm'ın etkisinden kurtarılması; MGK otoriterliğine son verilmesi; kirlî savaşın nihayete erdirilip, halkların kardeşliğini amaçlayan barışçı çözüme ulaşılması, insan hakları ve özgürlüğe dayalı çoğulcu ortamda, yoksulluğun, cinsiyetçiliğin son bulduğu Türkiye'nin yaratılması, ÖDP mücadelesinin özünü yansıtır. "ÖDP biraz Akdenizli, biraz da Latin rüzgârı yemiş görünüyor. Sandinistler'den tutun Brezilya İşçi Partisi'ne, hatta İtalya'daki Rifondazione'ye kadar bir dizi hareketin geliştirmek istediği politik kültüre baktığımızda, çok yakın dokusal bağlar görmek mümkündür." (Ufuk Uras, *Radikal*, 24 Ekim 1997, s.17) Gelişmeye açık çizgisiyle dostluğun, eşitliğin, hoşgörünün, kadınların, yeşilin, mor kurdela takanların, dışlanmışların, enternasyonalizmin, sokağın, sanatın, tembellik hakkının, mizahın, mazlumların, barışın, aşkın ve devrimin partisi ÖDP, klasik politikacı profilinden umudunu kesip sokaklara dökülerek dünyayı değiştirmek isteyenler için bir imkândır.

Bünyesinde barındırdığı sosyalistinden reformistine, sivil toplumcundan popülistine, feministinden çevrecisine varıncaya dek bir çok eğilimle, krize karşı bir siyasi ortaklaşmayı (ilk kezce birbirinin içinde erime ya da aynışma değil!) sağlayan ÖDP, (ka-

hince haksız eleştirilere maruz kalmasına karşın⁽¹⁾) gerçek anlamda ezilenlerin tarihsel bloku olma şansına sahiptir.⁽²⁾ Ama "ÖDP hemen her yarıyla yeni bir oluşumdur. Bir yığın faktör bir yana konsa bile, salt örgütlenmedeki bileşimi ve programatik yaklaşımı bu yeniliğin göstergesi olmak için yeterlidir. Ama unutulmamalıdır ki bu olayın bir yanısıdır. Özellikle gelişmeler ışığında bu 'içe dönük hoşnut bakıştan bir an önce kurtulmak zorundayız. Çünkü parti dışı dönük olarak gerekli adımları atmakta geçikmeye devam ettikçe, bağımsız bir hatla sahip olamayacak ve giderek koşulların zorladığı edilgen bir konumlanış içine dönecektir." (N. Baykal, *Sosyalist Kurtuluş*, Eylül-1997, No:9, s.23)

Sosyalist kadro ya da devrim partisi olmayan ÖDP'nin oluşumu bir başka 'başlangıç' değil; devrim mücadelesinin yeni evresidir. Bu nedenle ne olacağı baştan belirlenmiş (sınırları çizilmiş) söyleyeceğini söylemiş, geriye söylediklerini yapmak kalmış oluşum da değildir.⁽³⁾ "Artık yeni şeyler söylemek vaktidir, bilinciyle harekete geçen ÖDP geçtiğimiz dönemde kuruluş evresinin sorunlarını aşarken, hızla yeni evrenin gerekleri ile karşı karşıya gelmiştir. (...) Bu görevleri kuruluş evresinin gereklerine karıştırmamak gerekir. Bunun bir diğer anlamı kendimizi tekrarlamamak, Ekim 1997 konferans ve kongresi ile birlikte emekçiler, ezilenler için bir partiden bir emekçi ve ezilen partisine dönüşme yoluna girmektedir." (Masis Kürkçügil, *Yeniyol*, Ekim-Kasım 1997, s.8-9)

Bunun için ÖDP'de örgütlenme-çalışma tarzı anlayışı konularında yeni bir yönelime ihtiyaç var. Partinin, kitle taban inisiyatifleri olmadan güçlü bir yapıya kavuşması mümkün değilken; ÖDP'nin merkezi yapısı, politik gündeme müdahalede ve politik programını derinleştirmede yetersiz kalmaktadır. Günlük politikanın takibi, merkezi politikaların üretimi ve etkin müdahale için çok yönlü işbölümüne ihtiyaç var. Partide grupların varlığı, çokseslilik açısından zenginlik yaratırken, atak bir politik faaliyet yerine iç dengeleri gözetken tarza da kaynaklık etmektedir. Bu durum, ortak noktaların geliştirilmesi gibi olumlu sonuç yaratmakla birlikte, bugün asıl

olarak, "ortalama bulma" çabası yüzünden kendini sınırlamaya neden olmaktadır. Bu açıdan parti hayatında "oto-kontrol" gelişti. "Mutabakat"ın yarattığı "oto-kontrol"ün aşılması gerek; aksi takdirde gerçek tartışmaların ve gerçek politika üretiminin önü açılmayacaktır. Örgütsel ve politik derinleşmeye ihtiyaç vardır. En önemli eksiklik; politik netsizlik, iç iradenin zayıflığı ve öz-güven yoksunluğu olduğu söylenebilir.

Bugüne kadar, özelleştirme,¹⁴ "Kürt Sorunu", gericilik gibi değişik konularda geliştirilmeye çalışılan politikalar da yeterli derinliğe, kitleler üzerinde etkili olabilecek bir pratiğin yolunu açıcı karaktere sahip olamadılar. Bu noktada azımsanamayacak bir tarihsel birikimi ve aydın potansiyelini barındırmasına rağmen parti, bu gücünü harekete geçirememektedir. Parti, bağımsız gündemini/politikasını yaratamamakta ve günlük olayların peşinde sürüklenmektedir. Bunun yanı sıra parti, varolan faaliyetleriyle, programındaki "emek eksenli" vurgusuna uygun politik hat geliştirememektedir. Emek, barış, özgürlük üçlemesinde daha çok, siyasal özgürlüklerde yoğunlaşan ve insan hakları mücadelesi eksenine kayan pratik sözkonusu. Bu da partiyi, politik yapı yerine, demokratik kitle örgütü çizgisine sürüklemektedir.

Bu noktada faaliyet ekseninin emek çizgisine kaydırılması gerekiyor. Emek eksenli mücadelenin temel alınması, yalnızca emek ile ilgili konularda duyarlı olmasını anlamına gelmez. Emek mücadelesine ağırlık verme anlayışı, diğer konuların, örneğin dinci gericiliğe karşı mücadele veya barış gibi konuların göz ardı edilmesini değil, aksine, o konuların emek mücadelesiyle olan bağlarının güçlendirilmesini gözetir. Partinin, emek eksenli programa¹⁵ ve eylem hattına ihtiyacı vardır. Bu açıdan ekonomik sorunlar, demokratikleşme, "Kürt Sorunu", gericilik meselesi, dış politika gibi temel konularda bütünlüklü politikalar geliştirilmelidir. Ayrıca "Parti oluşumunda insan malzemesi önemlidir. O nedenle 'nasıl bir parti' ya da 'nasıl bir ÖDP' sorusuna yanıt aranmadan önce, 'nasıl bir ÖDP'li insan' sorusuna yanıt bulmak gerekiyor." (Teslim Töre, *Sosya-*

list Kurtuluş, Eylül-1997, No:9, s.51)

Özetle MGK patentli otoriter sistem kriziyle birlikte merkez sağın iflası ve CHP'nin devletçi kimliğinin ortaya çıkmasıyla, ekonomik/siyasi hak gasplarına, şovenizme ve yobazlığa karşı toplumsal muhalefeti örgütlenme ve emekçi halkın güçlerini birleştirme zemini ÖDP'ye de değerlendirilebilir imkânlar sunmaktadır. Yeter ki ÖDP devrimci kitle partisi kimliğinden taviz vermeden muhalefet alanındaki yükümlülüklerine talip-araf olabilsin. Bu bağlamda emek eksenli ÖDP, Türk halkının Kürt halkına uzattığı barış ve dostluk eli olmayı hedeflemeli, kimliğinin temel unsurunu halkların kardeşliği ve "Hemen şimdi barış!" politikası ekseninde inşa etmelidir. Daha az parlak ama somut inşa süreciyle, anti-kapitalist yönelimli politikalarını kitlelere, mücadelenin diline tahvil etmek zorunda olan "ÖDP'yi bekleyen tehlikeli viraj" (Maslı Kürkçügil, *Yeniyol*, Ekim-Kasım 1997, s.9) da sözkonusu.¹⁶ "Aygıtın olmadığı ikamecilik, doktrini olmayan sektörlerlik, merkezi olmayan bürokratiklik, tabanı olmayan yerelcilik, mebusu olmayan parlamenterlik, keynesi olmayan bir reformizm, işçisi olmayan bir işçilik vs. tehlikesi önümüzde duruyor." (Ağk, s.11) "Partinin programatik biçimleniş açısından en önemli tehlikelerin başında; tutarlı bir anti-kapitalist yöneliş yerine, uluslararası güç ilişkilerinin neo-liberalizm yönünde aşırı ağırlık kazanmasına da paralel olarak bağımsız bir alternatif oluşturmak yerine, sosyal demokrasinin de liberalleşmesinden ötürü doğan merkez sol boşluğa, günlük kazanımlar adına aday olmaktır." (Ağk, s.9)

Tüm bunlar için, ÖDP'nin hassasiyetleri konusunda Can Dündar örneğinden farklı bir dikkatle "ÖDP içinde yer alan tüm kişi ve çevreler;

- Partinin yüzyüze olduğu sorunlara birlikte çözüm arayacak,

- Partinin siyasal hattının geliştirilmesinde birlikte üretmeye çalışacak,

- Aralarındaki ilişkiyi ÖDP öncesinde yaşamış tarihle sınırlandırmayan,

- Geçmişin değil bugünün ve geleceğin sorunlarına yüzünü çeviren,

- Bu konulara yönelik politikaları oluşturup birlikte savunan,

- Böylece partinin siyasal yaşamına da yeni bir canlılık ve üretkenlik getiren, platformların oluşturulması için bir tartışmayı başlatmalıdırlar.

Böylece ÖDP'liler sadece yüzlerini geçmişe döndükçe aralarındaki ilişkileri anlamlandıran çevreler, grup olmaktan kurtularak bugüne ve geleceğe bakarak da ortak şeyler söyleyen ve aralarındaki ilişkiyi esasen bu bağlamda kuran ve anlamlandıran kişiler olma şansını yakalarlar. Doğrusu ÖDP'nin ihtiyacı olan da esasen budur." (Birlikte ve Yeniden Yapılanma Sürecinde Kurtuluş, s.35)

KİMİ SAPTAMALAR

Birincisi: Radikal sosyalizm sadece bir ekonomik sistem ya da düşünce dizgesi değil; yeni enternasyonalist kültürün, yeni insanın yaşam tarzıdır. Zaten radikal sosyalizmin en acil ve yakıcı sorunu da budur. Sosyalizmin Birinci Büyük Dalgasının yakıcı sorunu çözmemesi; kurulabilen sektörel sosyalizmin likidasyonunu devreye sokmadaki aslı neden, dış (emperyalist) kuşatma ve ekonomik sorunlar değil; iç soru(n)ları, yani bürokratik deformasyondur... ÖDP'de yer alan radikal sosyalistler; bunun bilinciyle, zamanı gelen bilinçli uzlaşmalar kadar, zamanı geldiğinde gerçekleştirmeyen kopuşların bedellerin hep ağır ödeneceğini; yani yeni görünüp eskiyi, eski yaşamı devam ettirmek isteyenlerle iç-içe olan hiçbir şeyin yozlaşma ya da yenilgiden kaçınamayacağını asla unutmuyorlar. Bu nedenle teorist bir dil ve slogancılığın çözüm olmadığını; lafların şıklığı yerine, yaşamla canlı ilişkiler kurmaya, somut siyasal mücadeleye büyük değer biçip; "Milli ve halkın kutsal saydığı değerler" meselesine seçim kaygı ve hesaplarıyla¹⁷ prim vermiyorlar.

İkincisi: Yeni anlama biçimini öneren gelişmelerin, yeni anlama çabasının neden ortaya çıktığına kafa yoran radikal sosyalistler; hızlı değişim sürecini; bunun neye tekabül ettiğini; bireysel özlem olarak değil; yeni dünyanın yaşam tarzı ve kamu hegemonyasını kurma düzleminde formüle ediyorlar. Böylelikle de hem bireyin özgürlük alanını genişletebilen, hem de toplumsal çözümü yaşama geçiren

tarz-ı siyaseti, toplumu kurtarmak adına tiranlıkların ortaya çıkmasını engelleyen biçimde tahakkümsüz özgürlük olarak tanımlıyorlar. Çünkü Marx için insanlık tarihi, bir bireyselleşme ve bu bireyselleşmenin evrenselleşmesi, bireyselleşmenin "insanın doğallığı" ve "doğanın insanlaşması" gibi (*Grundrisse*, s.139) diyalektik bir süreçtir. Yani "Toplumsal özgürlük yalnız işçilerin özgürlüğe kavuşmaları açısından değil, tüm insanların özgür olması açısından ele alınmalıdır" diyen Marx'ın, Kapital'in 3. cildinde ifade ettiği toplumsal hedef, "Özgürlükler İmparatorluğu" olarak tarif edilirken; Paul Tillich'e göre, "Marx için sosyalizm, soğuk toplumsal gerçeklik içinde, sevginin sıcaklığını yitirmemek için verilen bir mücadeledir."

Üçüncüsü: Bu yolda Marksist teorisinin süreklilik vurgusu yanında tarihsel kopuş vurgusu üzerine kurulduğunu; "Faydası olmayan düşünce kafaya yüküdür" olduğunu, tarafsızlığın yanlış bir kavram olduğunu ve imkânsızlığını; sınıfsal-toplumsal muhalefetin yükseldiği zamanların, radikal sosyalizmin yükseldiği zamanlarla çakıştığını; 1990'ların da postmodern yıllar olduğunu; "Ben neredeyim, kimim sorusuna" nihai kerte de sınıfsallık dışında yanıt verilemeyeceğini; Marksist kurama yeniden dönüşün 'olmazsa olmaz' olduğunu; ancak, postmodern durumda Marksist dokunun unutulduğunu; unutmanın sebebinin ne olduğunu; bu durumda gramerini yeniden öğrenmek gerektiğini; "Her şey görelî" demenin hiçbir anlamı olmadığını vurgulayarak; "Komünist Manifesto"nun, felsefe ile siyasi eylemi birleştiren bütünü, eylem kılavuzunun özeti olduğunu; Marksist düşüncenin akademik bir stis değil, gündelik hayatı devrimleştirerek, devrimin güncelliği fikriyle dünyayı değiştirmenin aracı olduğunu unutmuyorlar.

Dördüncüsü: Bunu yaparken; "Menşevikler de benzer bir şey söylemişlerdi: 'Kapitalizm kurulmadan sosyalizm olmaz.' Şu aşamada, tarih onları doğrulamış gibi görünüyor" (Murat Belge, *Radikal*, 12 Aralık 1997, s.5) diyen "Hakiki Sosyalizm"¹⁰ açmazına savrulmayıp; kamuoyu ortalmasını abartmadan doğrudan durmanın

eylemli felsefesinden vazgeçmiyorlar. Malum yaygın anlayışa göre, tek tek insanlar bir araya gelip "kamu" denilen şeyi oluşturuyor. Bu "kamu" da çok fazla insandan oluştuğu için karar vermesi, harekete geçmesi, verdiği kararları uygulaması zor oluyor. Bu yüzden de "kamu" kendisini temsil etmesi için bir insanlar grubuna geçici yetki veriyor. Bu insanlar grubu değişse de, bunların oluşturduğu kurum sürekli oluyor. İşte bu kuruma "devlet" deniyor; demokrasi de bu devletin demokrasisi olurken; soru(n) da burada boy veriyor. Çünkü tek tip bir kamu ve demokrasi yok; farklı görüş, çıkar, inanç ve eğilimden oluşan kamunun bir kesimi, devleti ve demokrasiyi kendi için kullanınca, öteki kesim(ler)i de karışına almış oluyor. O halde "kamu güvenliği" ve "demokrasi" söylenesi de, bir kesimin diğer bir kesime karşı tahakküm ve tasallutunda somutlanıyor. Yani kamunun kesim(ler)i zararına olan şey, kaçınılmaz olarak da "devletin hayrına" oluyor.

Beşincisi: İnsanı faaliyetleri, tarihi-toplumsal bir yaratılış pratiği olarak tanımlayan Marksizm, sınıfsal-toplumsal muhalefetin yaratıcı ve kurucu iradesiyle, yabancılaşmayı aşmayı hedeflerken; toplumun kendi kendini yönetmesi mücadelesinin de yolunu açar. Mülksüzleştirilenlerin demokrasi ve özgürlük mücadelesi, hiçbir zaman sonu olmayan eşitlikçi özgürlüğün özkuruluş, özyönetim yani tahakkümsüz özgürlük savaşımıdır. Tahakkümsüzlük olarak özgürlük, her türlü keyfi müdahale ile tahakküm imkânını ortadan kaldıran eşitlikçi-özgürlük ütopyasının asal aktörü ve güvencesidir. "Emekçilerin rızası" için "lüzaz etme imkânı"na olan yapısal gereksinime yan çizmeyen ya da iktidarı bir elite emanet etmeyi reddeden tahakkümsüzlük kolektif özgürleşme eylemi, ancak doğrudan demokrasinin çoğulculuğuyla mümkündür. Bu bağlamda eşitlikçi-özgürlük amacının gerçekleştirilmesi için kamulaştırma, "mülksüzleştirilenler" karşısındaki "mülksüzler" in, kolektif özgürleşme eylemi olarak tanımlanırken; devrim, hiçbir bürokratik gücün tahakkümüne girmeyip, yabancılaşma labirentlerine dalmadan,¹¹ toplumsal dönüşümüne uygun kurumların yaratılması, emekçile-

rin kendi geleceğine sahip çıkması sürecidir.

DİPNOTLAR

1) "Yeni" kamusalılık, ve mülkiyet "ta-rifi" arayışlarının(!) önerili "argümanı" KOBİ'ler hakkında: *Sosyal Demokrat Hareket Dergisi*'de "Yeni mülkiyet biçimleri"nden söz edip, "Dünyada devlet mülkiyeti ve özel mülkiyet dışında, her ikisinin ara kesini olan ya da her ikisinin değişik türleri olan yeni mülkiyet biçimleri oluşuyor" derken, buna da "Devlet patronluğundan işçi patronluğuna" geçen KARDEMİR örneğini (*Sosyal Demokrat Hareket Dergisi*, No:2, Kasım-1996, s.17-18) verdiği koşullarda; küçük ve orta ölçekli sanayiinin (KOBİ) istihdam açısından payı tüm sektörlerde yüzde 72, sanayide yüzde 63, ticarete yüzde 86 oranındadır. Kayıt dışı ekonominin temel direğini oluşturan KOBİ'lerin milli gelire oranı; İsviçre'de yüzde 1, Japonya'da yüzde 9, ABD'de yüzde 9, İngiltere'de yüzde 12, Almanya'da yüzde 15, Fransa'da yüzde 15, İsveç'te yüzde 18, İspanya'da yüzde 23, İtalya'da yüzde 24, Türkiye'de yüzde 40 ve Polonya'da yüzde 45 iken; "KOBİ'lerin Türkiye ekonomisinin can damarını oluşturduğuna ve dış ticaret kapasitesi açısından en dinamik sektör olduğunu, İstanbul sermayesinin sesi durumundaki gazetelerin liberal köşe yazarları bile söylüyor. (...) Dünya Bankası da, Güney Kore, Singapur, Tayland, Filipinler gibi ülkeleri örnek göstererek, Yapısal Uyum Programları çerçevesinde dünya pazarı ile bütünleşmede KOBİ'lerin oynaya-cağı kilit role büyük önem veriyor." (Talha Öngen, *Marksizm ve Gelecek*, 1997 Bahar, s.36)

2) "Post-Marksizm adı verilen akımın tarihine bakacak olursanız, kalkış noktasının kapitalizmin gerçekten de evrensel hale geldiği önermesi olduğunu görürsünüz. Aslında post-Marksistler için kapitalizmin evrenselliği tam da Marksizm'i terk etmenin nedenini oluşturur. Bunun biraz garip bir mantık olduğunu düşünebilirsiniz, ama post-Marksistler'in mantığı ağırlıkla yukarıya doğru borgeşir. Dünya savaşından sonraki dönemin evrensel kapitalizmi, liberal demokrasi ile demokratik bir tüketimciliğin hakimiyeti altına girmiştir ve bunların her ikisi de eski sınıf mücadelelerinden çok daha çeşitli demokratik muhalefet ve mücadeleler için yepyeni alanlar açmışlardır. Bundan çıkan örtük -hatta kimi zaman açık- sonuç bu mücadelelerin gerçekten kapitalizme karşı olamayacaklarıdır, çünkü kapitalizm artık öylesine bütünseldir ki, gerçekte hiçbir alternatif yoktur. Hem üstelik galiba kapitalizm mümkün olan dünyaların en güzelidir. Oyleyse bu evrensel kapitalizm sisteminde kapitalizmin varlığında yürütülebilecek birçok parçalı özgül mücadeleler olabilir, sadece bu tür mücadeleler olabilir. Post-Marksistler -veya belki de postmodernistler- bir adım daha öteye girmişlerdir. Bunlara göre sorun sadece ev-

rensel bir kapitalizmden ibaret değildir. Kapitalizm öylesine evrensel hale gelmiştir ki, artık esas olarak görünmez olmuştur, tıpkı insanların havayla veya balıkların suyla ilişkisi gibi. Bu görünmez ortamın içinde insanlar okeyabılır ve hatta belki de kendimize içinde mahremiyetimizi koruyup inzivaya geçebileceğimizi küçük yuvalar, minicik özgürlük sığınakları inşa edebiliriz. Ama bu evrensel ortamdan kaçınamayız." (Ellen Meiksins Wood, *Ürün Kitap Dizisi*, 10 Eylül 1997, No:3, s.32)

3) Örneğin "Sosyalist Politika" (Aralık 1997, No:15), "Sınıf Bilinci" (Kış-97, No:19)

4) 1930'larda Mustafa Kemal'in isteği üzerine kurulan "Türk İrk Araştırması"nın başına Prof. Afet İnan getirildi. Dört ay boyunca 23 kişiden oluşturulan ekip; Anadolu ve Trakya'daki 10 bölgede yaşayan kentli, kasabalı, köylü yetişkinlerden 39.465 erkek ve 20.263 kadını; İsviçre şirketinden alınan araç-gereç ve Prof. E. Pittard'ın katkılarıyla ekip başıydı. (*Gazete Pazar*, 18 Ocak 1998, s.9)

5) "Türklerin bir ulusal gururu var, olmalı. Ama bu ulusal gururun, Kemalist tarih anlayışı temelinde karışıklaşan TC devletinin eliyle, emperyalizme bağımlılık ilişkileri içinde geliştirilemeyeceği bir kere daha açığa çıktı. 75 yıllık süreç, Kemalizm temelinde yapılan ulusal kavranmaların, değerlendirmelerin ve onarımının eriyip gitmesiyle sonuçlandı. Şimdi yeni bir süreci başlatılabilmeliyiz. Türk devrimcileri ve ilerici aydınları Türk kimliğinin ve ulusal değerlerinin yeniden tanımlanması ve yapılması yolunda sorumluluklarını ark üstlenmeli. (...) Devrimci örgütler için, politika üretiminde, sahip olduğumuz enternasyonal kavramlar ve değerler yeterli olduğu sanıldı. Ama yetmedi. Çünkü hem Türk emekçi kitlelerin ulusal ruh halini kavrayamaz, onlarla iletişim kuramaz hale geldik. Hem de, bizzat sosyalistler, Marksist tarih bilinci temelinde yeni bir ulus bilinci geliştiremedikleri için, ulusal sorunlarla karşılaştıkları her durumda, eski Kemalist alt yapıdan kopmadıklarını, hâlâ Kemalizm'in etki alanında olduklarını gösterdiler. Kemalistler, daha doğrusu İttihat-Terakki tarih anlayışını bütün yönlerden açacak yeni bir devrimci ulus bilinci üretmek görevi, geçilmiş ve vazgeçilmez bir görev olarak önümüzde duruyor." (Ergun Adaklı, *D. Gündem*, 13 Ocak 1998, s.2)

6) ÖDP'nin, "Barış mı savaş mı, demokrasi mi 12 Eylül rejimi mi, özgürlükçü laiklik mi istibdatçı laiklik mi, emeğin sosyal hakları mı piyasanın vandalizmi mi" gerçeğini dilendirmesinden rahatsız olan MGK'ya cenkli Kemalistler'den Ahmet Taner Kışlalı, "ÖDP gübeleri Atatürk resmi asmayı reddediyor. Elbette böyle bir sorumluluk da yok! ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras da bir kitap yayımlamış. Türkiye'de 'siyasal Kemalizm'in, geridimi arttırdığını' vurguluyor. Tarihçilere, tekelere özgürlük

istiyor. Tevhidî Tedrisat Kanunu, kalifeliğin kaldırılması, tekke ve zaviyelerin kapatılması gibi adını 'despotik' olarak niteliyor. Cumhuriyet'in 'temel kabullerinin çöktüğünü' savunuyor. Ama 'modernleşme'den yana! Atatürk'ün çağdaşlaşmasından değil, Menderes lerin, Özal'ların 'modernleşmesinden' yana... (...) İşte Alevi oylarına göz dikmiş ÖDP! Demokrasi, açıklık isteyen ÖDP'ye, çizgisini giderek netleştirdiği için teşekkür etmeliyiz" (*Cumhuriyet*, 19 Aralık 1997, s.3) diyen spekülasyonlara sarılıyor.

MGK despotizminden malul Kemalistler'in "laiklik" anlayışının iptilâğına pazara çıkarak ÖDP'ye, bu tür saldırıların daha da ırmamacağı bir "sır" değil. Çünkü "Resmî laikliğin birdeki tıkanış nedeni, eşitsizliği ve anti-demokratik bir devlet geleneğinin araçlarından biri olmasıdır. Bu nedenle yıpranmış, değişik nedenlerle ezilen çoğunluk nezdinde yıpranmış bir kavramdır. Laikliği tazelemek, geleceğimizi için yapısal önemi taşıyan kavramı, onu yıpratıcı faktörlerden arındırılmasından geçmektedir. Ödüyü güvence ayakta tutulan bir laikliğin toplumsal güvence elde etmesini ise kimse beklememelidir. (...) Bu durum laikliğin yeniden tanımlanması, özellikle demokratik bir konsept içinde yeniden tanımlanmasını zorunlu kılıyor. Geleneksel noktada kendini görece koruyabilse de ısratçı hareketi geriletme ve toplumsal bir atılımı bayrağı olma zımnı yitirmiştir. Dolayısıyla geleneksel noktada bir değer olarak laikliği savunmak Kemalizmi aşmayı zorunlu kılıyor. Başörtüsü sorunu alın. O kızları üreten şey bizzat devletin kendisi polikası. Şimdi bu devletin, toplumsal vicdanı etkileyen bir yerden yasakçı laikliği anımsaması da ısratçı hareketin meşruiyetini arttırmaktan başka işe yaramamaktadır. Burada üzerinde durulması gereken şey, başörtüsünün gerçek anlamı değil, sorunun nasıl çözüleceğidir. Başörtüsünü bir hak olarak savunmaların yarın iktidar olmaları durumunda karşı bir hakkı diğer kız öğrencilere tanımayacağı gerçeği bu özgürlüğün tanımlanmasından geçmesi olamaz. Bu yolla anti-demokratik bir projeye karşı mevcut anti-demokratik laiklik anlayışını dayatmadan başka bir şey yapmış olmazsınız. Sorunun okul meşininde göğüslenemeyeceği açıktır. Yeniden tanımlanan özgürlükçü bir laiklikle ve devletin gerçek laik kılınmasıyla, sorunu bizzat faktörlerin ortadan kaldırılacağı düşünmek çok daha gerçekçi ve demokratik olacaktır. Toplumun laiklikten uzaklaşmasına neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Akıl taktirde salt yasalarla ve devlet zoruyla ayakta tutulan bir laiklik, özgürlük ve demokrasiyle çatışan ve toplumsal meşruiyetini daha da yitiren bir kavrama dönüşecektir. Altı çizilmesi gereken en önemli husus ise, laikliğin, varolan dolayısıyla esasen korunması gereken değil, kazandırılması gereken bir durum olduğudur. Yurttaşları doğarken Müslüman ilan edip

nüfus cüzdanına perçinleyen bir laik devlet düşünemiyor musunuz? Nerede vicdan özgürlüğü? (...) Oysa laik devlet, din işlerini inanışların özgür iradesine bırakır, onlara karışmaz. Bugün laikliğin asıl problemi, dinle bu kadar içli dışlı hale gelmiş olan devletin kendisindedir. (...) Laiklik ya toplumsal zeminde sınırlı güvenceye alınacaktır ya da kırk kırk kırk satır seçeneği olan ısrat ve otoriter devlet geleneği arasında ezilmeye devam edecektir. Bu kapsamda demokrasi ile laiklik arasında tercih yapma ikilemeleri sonudur." (Erdogan Aydın, *Marksizm ve Gelecek*, 1997 Bahar, s.62-63-64)

7) ÖDP'ye dair şu tür nitelermeleri acelelik olarak niteliyorum: "ÖDP kuruluş sürecini tamamlamış bulunuyor. Bütün eksikliklerine rağmen özgürlüğün, emeğin ve solun bayrağını bu ülkede yeniden dalgalandırmaya başladı. Artık sermayenin seçenekleri eskisi kadar seçeneksiz ve rahat değil. Artık kitlesele bir devrimci parti ülkenin temel sorunları karşısında soldan, emekten ve sosyalizmden yana tavırlar geliştirebiliyor. Artık bu ülkenin onurlu ve namuslu insanları bütün gelişmeleri seyretnemekle yetinmiyorlar, artık ülkenin her yanında ÖDP var!" (Yeniden, Ekim-1997, No:28, s.11)

8) Hikmet Talu, ÖDP'liliğini ikna edici bulmadığından şunları diyor: "Dostların ve partililerin merakla ve özlemle bekledikleri oldu. ÖDP zemininde yeni sol senteze ulaşmanın ilk adımı atıldı. (...) Yani biz biraz daha ÖDP'li olmaya yaklaştık. 1. Kongremizi alımızın aklıyla tamamlamak önemliydi. Kamuya, partimizden beklenti olan kesimlere vücutlaştırdık. Konferans günü Gündem Gazetesi'nde 'ÖDP'li Dostlar'la' başlığıyla bir yazı yazan ve kendisi de parti meclisine aday olan -kazanıp kazanmadığını bilmiyorum- Temel Demirel, Melih Pekdemir'in Birlikim'in dalya sayısında sarfettiği '...olsa olsa ÖDP'li diyorlar! Ve ben ÖDP'liyim' sözlerine atıfta bulunarak, Pekdemir'in sözlerinde vücut bulan anlayışın ÖDP'ye bir şey katmayacağından dem vuruyordu. Ne kadar ilginç. Melih Pekdemir ve hepimizin ÖDP'liyiz, diyebilmesi partimize neden bir şey katasın? Tam tersine daha çok genç bir parti olan ÖDP'nin ve solun binbir türüsünü, muhalif kesimlerin binbir çeşidini içinde barındıran ÖDP'nin, kısa zamanda bunu söyletebilecek işler başarması son derece önemlidir. Temel Demirel, yoksa hâlâ 'Ben ÖDP'liyim' demiyor mu?" (Yeniden, No:29, Kasım-1997, s.16)

Talu, her şeyi eleştirip, istediği gibi nitelermekte "özgür": ancak denilenleri çarpıtmamak kaydıyla! Örneğin, "Ülkede Gündem" (23 Ekim 1997) ve "Özgür Politika" (24 Ekim 1997) da yayımlanan "ÖDP'li Dost(lar)la" adlı yazıda dediklerini çarpıtarak doğru bir iş yapmıyor. 'Arife tarif gerektirmeyen' satırlarında şunları demiştin: "Mühem mübahakalar" la 'gidilecek son köy' ilan edilen ÖDP, yolunu açabilir mi?

Susurluk, kirlı savaş ve özelleştirme Anadolu'sunda 'Parti olmayan parti' anlayışıyla, parti gibi parti olanağıdır mı? Hem sokağa çıkma iddianı olacak, hem de 'parti olmayan parti' diyecekler; bu mantıklı mı? (...) Dengi-mutabakatçı-ortalamacı tutumlar meşruiyet kazanarak yerleşirken, ÖDP'de, parti hakkında en çok 'Bağla seçeneğe var mı?' sorusu telaffuz edilmeye başladı. Yeri geldi, belirtiyim: 'Son köy' mutabakatmalarını reddediyorum. Çünkü 'Sevgilimide aslında bulunmayan çekicilikler, yetenekler düğümüştür' diyen Ortega y Gasset'in, 'son gans'çı ÖDP sevgisinin de açmazını sergilediği kanısındayım. ÖDP, şayıştı, hariküade, benzersiz bir parti değil; olması da gerekiyor. ÖDP'nin aslı sorunu, ele avuca sığmaz legal (ama yasallığa yaslanmayan) sokak partisi olup, olamayacağıdır! Kan kısıp kızlık şerbeti içerek, kol kanat germekten; 'Olmasın da nasıl olursa olsun!' demekten usak duran görüşlerim, haricinden gazel okumak olarak algılanır mı, bilemiyorum; ama, 'sözüm meclisten içeri'dir! 1. Büyük Kongre ve Konferans için ÖDP hakkında yazdıklarım, gün görmüş kara gözleri vefecî okuyan, tulme göz yummayan, sol taraftan kalan bir partiden yanadığımdandır. Sorunların ana halkası 'Kürt Sorunu'nun ağır yükünü omuzlamayan; 'armut pıç ağzına day' bekenülerinin popülizmiyle, 'demokrasi havariliği'nin saual muhalifliğinden muzdarip; ya da Melih Pekdemir'in, 'Birlikim 100, sayısıyla nasıl olgunlaştıysa, bu mendekeim solcuları da ebbette biraz daha olgunlaştı ve bir çok önyargıdan kurtuldu gibi... Zira göndi kimsese Birlikimci filan demiyorlar... Olsa olsa ödepli diyorlar! Ve ben ödepliyim...' (Birlikim, No:100, Ağustos-1997, s.69-70) anlayışının ÖDP'ye bir şey katmayacağını düşünüyorum... Özetle ÖDP 1. Büyük Kongre ve Konferansı'nın, egemenlerin emsesinde haza pıçirmeye aday, eli muğal partisi kotaran devrimci bir platform olması, soldayılı intanların ortak dileğidir. O halde, inandırıcı olanla olmayan arasında dıvan ÖDP; artık devrimci çözüm olma cüretiyle, 'ÖDC' ya da 'KOBİ'leri desteklemek' gibi CHP türevlerine göz kupa yanığılara prim vermeden, resmi ideoloji Kemalizm'le hesaplaıp, ezilenlerin tarihsel blokuna katkısını kaymalıdır; bu tür düşünce-davranışla, ücretli köleliğe başkaldırmanın ne sakıncası olabilir; ya da buna kim karşı çıkabilir? Bir düşünün!

9) 'Feministinden travestisine, çevrecisinden anarjistine kadar görece muhalif her türlü akımı bir araya getirmeyi, sol adına adeta bugüne kadar yapılmayan bir tarihsel görevi 'başarmak' olarak lanse eden ve sınıf mücadelesinin yerine daha 'goğulcu' mücadele biçimlerini geçiren ÖDP gibi siyasal akımların yolu da dolaylı dolaysız 'Post-Marksizm'e' çıkmaktadır ve bu yolun çıkmaz bir yol olduğunu söylemek için kahin olmaya gerek yoktur.' (Yusuf Karadağ, Emek, 2 Kasım 1997, s.11)

10) "Farklılıklarımıza rağmen beraber yürümümüzün en önemli koşullarından biri, birbirimizle karşı taşılayacağımız 'üstünlüğün' siyaseten ikna etme çabasının ürünü olmasının gerekliliği. Bu çabanın düzeyi ve yoğunluğu gerçek üstünlüğün kendisi olacaktır." (Yurdaer Erkoca, Sosyalist Alternatif, No:3, Ekim-1997, s.21)

11) Örneğin ÖDP'nin 1. Kongre'sinde alınan "Herkes sağlıklı bir yaşam", "Parasız demokratik eğitim", "Barış ve Kürt Sorunu" kararlarında olduğu üzere.

12) Varsın Özlem Onaran, "Kamalaştırma kuşkusuz bütün zamanlarda ve bütün sektörler için genel olarak savunulacak bir geçiş talebi değildir. Bir önerinin geçiş talebi niteliğinin olabilmesi konjoktüre, güç dengelerine, emeğin iling düzeyine çok bağlıdır. Dolayısıyla bütün sektörlerde kamalaştırma önermek bırakın bugünü, bir sosyalist devrimin öngününde dahi sadece propagandist bir pozisyon olabilir. Bu çerçevede sosyal bir kamalaştırma söylemi hareketi geçirici bir öneri değildir" (Yeniya, Ekim-Kasım 1997, s.15) desin; ama "farklı kamusalılık" önerisiyle Ahmet İnel dahi şunları demeden ödemiyor: "Kısaca ifade etmek gerekirse, ÖDP kurulay karar metninin ekonomi konusundaki yaklaşımı, ÖDP'nin asgari müstereklere, ücretli emek toplumu ifkunu aşmadığını gösteriyor. Türkiye'nin içinde bulunduğu durum, böyle bir ifkun daha çok uzak olduğunu düşündürüyor. Ama ücretli emeğin zaman içinde kalkmasının koşulları düşünülmeden, kapitalizmi aşmayı düşünebilmek, o yonde tutarlı ve kalıcı adımlar atabilmek mümkün müdür?" (Birlikim, Kasım-1997, No: 103, s.24)

13) "Program nedir?" sorusuna Lenin'in yanıt şöyle: "Bizim temel görevlerimizi tanımlamak, bir sonraki siyasal görevlerimizi tam olarak saptamak, ajitasyon etkinliğinin çerçevesini tam olarak belirleyerek bir sonraki işlemlerimizi göstermeli, onlara bir bütünlük kazandırmalıdır."

14) "Konferansa yapılan tartışmaları gruplararası rekabet olarak yorumlamak en büyük yanlış olur. Tartışmalar 'Nasıl bir parti, sosyalizm, siyaset tarzı' üzerinde yoğunlaşmıştır. Özgürlüğü sönen karşıtı bürokratik, otoriteryen sol; toplumsal mülkiyetin karşıtı devlet mülkiyeti, Kürt sorununda bağımsız devrimci siyasal bir çizgi karşıtı taraflardan birine angaje olmuş siyaset anlayışı, özgürlüğü laikleğin karşıtı bu sorunu görmezden gelen anlayış konuştur. Yine aynı mekanik anlayış gençlik gibi bir toplumsal kategorinin önemsizliğini vurgulamış, dolayısıyla gençliğin dinamizmini, yaratıcılığını yok saymıştır. Yeni taşlaşmalar bu sorulara ve sorunlara verilecek yanıtlardan oluşacaktır. (Kuşkusuz sorular çoğaltılabilir.) 'Birleri' banlara ezberden cevap verebilmektedir. Bu durumda bizim işimiz daha zor, yeni olan bulmak ve savunmak, elbette ki bizi dezavantajlı duruma sokmaktadır. Yeni dönemin yeni görevle-

lerinden bir tanesi de bu sorulara yanıt ararken o birilerin de ezberini bozmaktır. 'Aynen işbirliğinin lafına bakılmaz'. Tüm sorunların çözümünü belirsiz bir sosyalizm er-tezine havale edenlerin yapabileceği tek iş lafazanlıktır. (...) Sosyalist-devrimci olmanın koşulu sosyalizm ve devrim kelimelerini daha fazla kullanmak değildir. Ne demiği Mahir, 'Devrim için savaşmaya devrimci demek'!" (Ankara'dan devrimci gençler, Yeniden, No:29, Kasım-1997, s.7) türünden "sol" (?) tutumlar gibi!

15) 'İstanbul Mülkiyeliler Vakfı Sosyal Araştırmalar Merkezi'nin, İstanbul'da 15-25 Eylül 1997 arasında yaptığı "Siyasal ve Toplumsal Eğilimler Araştırması"na göre ÖDP'ye oy verecekler yüzde 1.9, kararsızlar yüzde 5.3 oranındaydı. (Gazete Pazar, 16 Kasım 1997, s.6) Aynı araştırmaya göre ÖDP'ilerin yüzde 64.66'sı HADEP ile, yüzde 20.5'i HCB'ri ile, yüzde 10.8'i CHP ile, yüzde 4.1'i DSP ile ittifak yapılmasını istiyor. (Yeniden, Aralık-1997, No:30, s.10)... 'Strateji Mori Siyasal Araştırmalar Bölümü'nün yedi coğrafi bölgeden birisi il seçilerek, Adana, Ankara, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir ve Samsun'da 8-21 Aralık 1997 arasında gerçekleştirilen araştırmada ÖDP'nin adı geçmiyor. Diğerleri yüzde 3, kararsızlar yüzde 11 olarak görülüyor. (Radikal, 10 Ocak 1998, s.7)... 'SONAR' Araştırma Şirketi tarafından gerçekleştirilen "Türkiye Genel Siyasal Profil Ocak 1998" araştırmasında ÖDP'nin oranı yüzde 1.6. Yine araştırmaya göre ÖDP, İstanbul'da yüzde 6.7, Ankara'da yüzde 4.5, İzmir'de yüzde 0.8 oranıyla "en sevilmeyen parti" olarak görünüyor. (Sabah, 6 Ocak 1998, s.11)... 'İletişim Vakfı' tarafından İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi ve 'Diyogen İletişim Danışmanlık Hizmetleri'ne Aralık-1997'nin son haftasında yaptırılan, 'Seçmen, partisi kapatılsa kime oy verir?' kamuoyu araştırmasına göre ÖDP'ilerin yüzde 9.91'i CHP'ye, yüzde 3.39'u DSP'ye, yüzde 0.36'sı da DYP'ye "oy verecek"miş! (Radikal, 4 Ocak 1998, s.6)

16) Marx, "Komünist Manifesto"da "Hakiki Sosyalizm'i şöyle özetler: "Bir sınıfın başka bir sınıfa karşı mücadelesini ifade etmez hale geldiği için. (...) 'hakiki' sosyalistler hakiki gereksinimleri değil, hakikat'ın gereklerini; proletaryanın çıkarlarını değil, insan doğası'nın, genelde insan'ın, yani hiçbir sınıfa ait olmayan, hiçbir gerçekliği bulunmayan, yalnızca felsefi fantazmin sisleri arasında var olan insan'ın çıkarlarını temsil ettiklerinin (...) farkına vardılar."

17) "Mülksüzlük ile mülkiyet antitezi, emek ve sermaye antitezi olarak kavranmadıkça, etkin bağlantısı, içsel ilişkisi ile anlaşılması, belirsiz bir antitez olarak kabir-bir çelişki olduğu henüz anlaşılacak bir antitez." (Marx, 1844 Felsefe Yazıları, s.99)

Gökyüzüne çivi çakmak

Hüseyin KARABULUT

Türkiye'de, ordunun, cumhuriyetin kuruluşundan beri en büyük örgüt ve esas yönetici güç olduğunu biliyoruz. Bu gerçek bugün de aynen geçerlidir. Ordu, resmi ideolojinin en sadık bekçisidir. Öbür yandan Amerikan emperyalizminin emrindedir. Batılı emperyalist güçlerin sağlam bir müttefiki durumundadır.

1960'lı yılların ortalarından itibaren Türkiye'nin büyük şehirlerinde bir öğrenci gençlik hareketi patlaması yaşanmıştır. Bu hareketler 1968-69 ve 70 yıllarında doruğa varmıştır. İşçi sınıfı da bu hareketlerden etkilenmiş ve sisteme olan öfkesini 15-16 Haziran 1970'te ayaklanarak dile getirmiştir. Aynı dönemde Türkiye'nin ve Kürt Diyarı'nın birçok bölgesinde köylü hareketleri de gelişmiştir.

Bütün bu hareketlerin ortak özelliği anti-emperyalist olmalarıdır. Yürüyen gençlerin-işçilerin-köylülerin dillerinde hep aynı slogan vardır. "Yaşasın Tam Bağımsız Türkiye!" Türkiye, Amerikan emperyalizminin güdümündedir. Emperyalizmin yarı-sömürgeci durumundadır. Bu nedenle devrimci hareket, "Yaşasın Tam Bağımsız Türkiye" demektir.

O zamanlar devrimci hareketin ve gençliğin büyük bir kesimi orduyu "devrimci" görmekte, anti-emperyalist görmekte, ordu ile karşı karşıya gelmemeye çalışmakta, orduya karşı herhangi bir şiddet hareketinden kaçınılmaktadır. Herhangi bir gösteri veya yürüyüşe kolluk kuvvetlerinin

müdahalesi olduğunda polis yuhalanmakta, "Mehmetçik" ise alkışlanmaktadır.

Yaşanılan birçok acı deneyin ardından devrimci hareket kısmen de olsa bu durumunu terketti. Devrimci dediği, alkışladığı Mehmetçik üzerine acımasızca kurşun yağdırıyor, kan döküyordu. Sözüm ona "kahraman ordu" dış tehditlere karşı ülkenin bağımsızlığını korumak için vardı. Fakat her ne hikmetse "Yaşasın Tam Bağımsız Türkiye?" diyen o gençcik bedenlere zulm ediliyor, körpeçik yürekler kurşunla susturuluyordu.

Gençlik, dünyanın en saldırgan, en zalim emperyalist gücü olan Amerika'nın işgalci ordusuna; 6. Filo'ya karşı çıkıyordu; "devrimci" Türk ordusu gençliğe saldırıyordu. Oysa saldırması gereken birileri varsa o da 6. Filo'ydu. İncirlik'teki Amerikan üsleriydi. Devrimci gençlik siyonizm karşı çıkıyor, eylemler düzenliyordu. Ordu yine sahneye çıkıyor, gençliğe saldırıyordu. İşçiler hak talep ediyor, sokaklara dökülüyordu ordu ve polis işçilere saldırıyordu. Hadi polis bir yana, fakat orduya ne oluyordu? Ordunun görevi Türkiye'yi dış güçlere karşı korumak değil miydi? Demokrasi, tam bağımsızlık ve hak mücadelesi için harekete geçen işçi-köylü ve gençliğe ne diye saldırıyordu?

Türkiye'de, 1920'deki kısa süreli ilk deneyi saymazsak, devrimci hareket 1960'lı yıllarda üniversitelerin dersliklerinde başladı. Dersliklerden üniversitelerin bahçelerine yayıldı, oradan sokaklara taştı; asker-polis ve

MİT'in saldırıları sonucunda dağlara çıktı.

Devrimci hareketi incelediğimizde, ilk başlarda orduya karşı bir yönelimin olmadığını aksine orduya büyük bir sempati ile yaklaşıldığını görürüz. Devrimci hareket çıkışta son derece barışçıldı. Fakat sistem terörü devrimci hareketi kendini savunmaya zorladı. Savaşı, Amerikan emperyalizmi ve o'nun işbirlikçilerinden aldığı direktifle ordu başlattı. Devrimci harekette kendisini savundu.

Devrimci hareketin önderlerinin hemen hepsi önceleri Kemalisttirler. Ordudan medet ummakta, kısmen ordunun yapacağı bir darbeye, kısmen de TİP'in parlamenter çalışmasına bel bağlamaktadırlar. Mahir-Doğru ve diğerleri hep böyle düşünmektedirler. Fakat bir yanda "hızla yayılan Marksist-Leninist eserler" öbür yandan dünya ve Türkiye'de yaşanan yeni gelişmeler bu devrimci önderlerin ufkunu açmış, devrimci teori ve pratikte yeni gelişmeler kaydetmelerini sağlamıştır. Gerek Kemalizm'in gerekse de onu rehber edinen ordunun gerçek niteliğini, en azından bir kısım devrimcinin kavraması böylelikle gerçekleşebilmiştir.

Günümüz Türkiye'sinde bu eski türkü yeniden söylenmekte, ordunun anti-Amerikancılığı ve devrimciliği üzerine yeminler edilmektedir. Hatta bazıları işi öyle ileriye götürdüler ki, ordunun bütünü bir yana mevcut genel kurmay ve MİT'i anti-emperyalist ve devrimci ilan ettiler. Başını DSP-CHP çevresinin çektiği bu kesimin, borazanlığını İşçi Partisi ve Do-

ğu Perinçek yapmaktadır. Sağcısından solcusuna kadar gelişmeleri dikkatle takip eden birçok kişinin dikkatini çeken bir diğer gelişme ise "Kürt Özgürlük Hareketi" liderinin "iltifatlar" yoluyla son dönemde Türk ordusuna gönderdiği sinyallerdir. Ayrıca gönderilen mektupta hesaba katıldığına, birçok kişi "acaba barış olası mı, çözüm yakın mı?" diye kendi kendisine sormaktadır. Bu konudaki fikrimi peşin söyleyeyim: Hiç zannetmiyorum! Çözüm bana yakın görünmüyor.

Yanlış anlaşılmasın için hemen belirteyim ki, bunu söylerken çözüme ya da barışa karşı olduğumu kastetmiyorum. Tamamen barıştan ve çözümden yanayım. Fakat hayalci değilim, mevcut yapılarıma, anayasa ve demokrasi anlayışıyla bir çözüme gitmek zor. Zorun da ötesinde mevcut sistem ve partilerle bunu başarmak hayal. Orduya gelince... Subaylar, komutanlar ve diğer ordu mensupları (erleri saymaya gerek bile duymuyorum; çünkü büyük çoğunluğu zaten halk çocuğudur ve istlerine bağlı hareket eden suçsuz gençlerdir) ne kadar "iyi niyetli" olurlarsa olsunlar, sorunun çözümünün orduyu yönlendiren resmi ideolojiye bağlı olduğunu kavramadıkları sürece, ordunun varlık amacını ve ideolojisini düzeltmedikleri sürece bir yere varamazlar.

EN "AYDIN" KESİM

Daha yazının giriş bölümünde ordunun niteliğine değindim, ardından da ordunun devrimci harekete karşı nasıl saldırıya geçtiğini, kimlere hizmet ettiğini ve bunu yaparken hangi ideolojiyi savunduğunu anlatmaya çalıştım. Böyle bir orduya belki disiplinli denilebilir; resmi ideolojiyi iyi savunuyor denilebilir; fakat "aydın" denilemez. Eğer "aydın" olmaktan kastedilen okuma-yazma bilmek gibi bir şeyse o zaman doğrudur. Ordu da, özellikle subayların resmi ideolojiyle oldukça iyi eğitildiklerini hepimiz biliyoruz. Fakat bunu aydın olmaya yeterli saymak gülünçtür. Ordu içerisinde demokrat-devrimci ve hatta sosyalist subaylar da var. Buna da itirazım yok. Bütün bunlara rağmen

resmi ideoloji terkedilmeden ordu ne demokratlaşır ne de "aydın" olur. Aydın-demokrat ve sosyalist subaylar koca ordu aygıtı içerisinde resmi ideolojinin çarkları arasında erir, gider.

Orduda bozulan imajını düzeltme telaşı var. Bu ordudan Esat Oktay Yıldırım gibi tarihin yüz karası işkenceci cellatlar çıktı... Kenan Evren gibi cuntacılar çıktı... Çeteciler, kontrgerillacılar çıktı. Ordu hayli yıprandı, mecburen bir temizlik yapacaklardı. Cizre'de köylülere insan pisliği yediren, Kürt Diyarını baştan başa cehennemine çeviren komutanlar bu ordudan değil miydi?

Genelkurmay, halkın ordudan uzaklaşıp, düşman kesildiğini gördü, tehlikeyi farkettiler, ayrıca gelişen darbeye eğilimi, poliste gelişen darbeye eğilimleri hesaba kattı ve harekete geçti. Sistem içi bazı operasyonlar bu çerçevede gerçekleştirildi. Sözümler geliştirilen "yeni konsept" buna yöneliktir. Esref Batlis gibi nispeten ılımlı paşaların "kazaya" uğratılmaları da, komuta kademesinde yer alan kimi subayların dikkatinden kaçmamış ve onları harekete zorlamış olabilir.

Mehmet Ali Kışlalı'nın "*Güneşdoğu. Düşük Yoğunluklu Çatışma*" adlı çalışması genelkurmayın raporu ve başvuru kitabıdır. Dikkatlice incelendiğinde bugünkü konseptin nasıl belirlendiği gayet iyi anlaşılır.

Ordunun "aydın" adlandırmasını hakketmesi için Kürt sorunda cesur bir çıkış yapması gerekir. Kani durdurması, barış elini uzatması gerekir. Operasyonlara son vermesi, zırt-pırt, kardeş dediği Kürtler'in tepesine bomba ve kurşun yağdırmaktan vaz geçmesi gerekir.

Hem Kürt sorununu Türkiye'nin bir iç-meselesi olarak görüp, hem de savaş ilan etmek dürtüst bir davranış değildir. Hangi aklı başında, "aydın" ordu, asker aldığı, vergisiyle donatıldığı ve beslendiği, ait olduğu halka savaş açar. Hangi ordu kendi ülkesi olarak gördüğü bir bölgenin dağına bayrak dikebilmeyi "büyük zafer" diye niteler.

İki taraftan da ölen insanlara yazıktır, günahıdır. Ordu, en "aydın" kesimse, loto-toto sonuçlarını verir gibi

bildiriler yayımlayıp şu kadar "vatan haini-bölücü-terörist ölü ele geçirildi" türünden saçmalıkları terketsin. Aydın olması bir yana, bu orduda biraz olsun "askerlik namusu" varsa öldürdüğü insanların cesetlerini parçalamasın, kurda-kuşa-köpeğe yem etmesin. Üç-beş cahil köylünün kıskırtmaları sonucu, "toprağımıza, köyümüze bölücüleri gömdürmüyoruz, toprağımızı onlarla kirliletmeyiz" türünden sapıkça çıkışlara göz yummasın.

Sözümler bu ordu ve "millet" Kemalist geçiniyor, fakat ölümünden 60 yıl sonra bile en azından bu konuda M. Kemal'den geridir. Kemalist olmadığım halde, Kemalist geçinenlerle Mustafa Kemal'i karşılaştırdığım zaman, Mustafa Kemal'i ileri görüyorum.

Mustafa Kemal, ülkesini dünya savaşında işgale gelen dış güçlere karşı kıyasıyla savaştığı Çanakkale'de, ölen "düşman askerlerine" Türk tarih kitaplarının yazdığına göre, böyle aşağılık muameleleri reva görmemiştir. Hatta şehit "düşman" askerlerin aileleri cesetleri memleketlerine nakletmek istediklerinde onlara, "onlar da bizim evlatlarımızdır, bu topraklarda savaşa evlatlarımızla birlikte öldüler, birlikte gömülüp huzur içinde uyusunlar" diyebilmiştir. Onlar aynı "dinden" aynı "dile"den" sözüm ona aynı "millet" ve "ülkeden" değillerdi. Düşman da olsa öldükten sonra sadece cesettir, ölüdür artık. Cesetten düşman olmaz. Hepimiz birgün öleceğiz, ölüye saygısı olmayan insan değildir. Hangi milletten olursa olsun bu geçerlidir. "Askerlik namusu" ve insanlık ölüye saygı gerektirir.

Ordunun ilerici-devrimci olduğu, genel kurmayın anti-emperyalist olduğu vs. türünden iddialar çarpıtma ve en hafif deyimle saftır. Umudu orduya bağlamak, ordu sayesinde Türkiye'de işlerin düzeleceğini hele Kürt sorununun çözüleceğini zannetmek hayaldir. Gökyüzüne çivi çakmaktan vazgeçip gerçeğe dönelim. Tutarlı bir demokrasi ve kalıcı bir barış için uzun süreli ve fedakarlıklarla dolu mücadeleye hazır olmalıyız.

Devlet bilinci (3)

Bayram KAYA

DERİN TÜRKİYE, BÜTÜNLEŞEN DEVLET

İnsanları tarihsel harekete sürükleyen ne varsa, hepsi zorunlu olarak onların düşüncesinden çıkar; ama düşüncenin biçimleniş koşullara bağlıdır. Düşünce ve koşulların karşılıklı etkileşimlerinin tek bir süreç gibi iç içe geçmeleri durumu ve örtülü nitelikleri bu gerçeğin öznel ve nesnel ayağında bir yanılısıma yaratsa da kendisini değiştirmez.

Dolayısıyla, modern tarihte siyasal yapı (devlet) koşullara bağlı olduğu halde, görünüşte belirleyici öge durumunu alır. Çünkü, insanları harekete geçiren güç, onun iradesinin dürülerinin ürünü sanılmaktadır ve "sivil toplum"un devlet iradesine tabi olacağı yanılısıma işlenmektedir. Oysa, gerçekte, devlet biçimlenmesinin içeriği sivil toplum'dan (ekonomik ilişki) çıkar. Bireyin ve devletin iradesi güdülerin değil; ekonomik ilişkilerin belirleyiciliği altındadır. Öyleki, "sivil toplum"un değişken maddi-manevi ihtiyaçlarının karşılanma şekilleri ile sınıf savaşımında hangi sınıfın üstün olduğu gerçeği devletin niteliğini ortaya serer.

Modern ulus devletlerin genişlemiş sanayi üretimi ve medya gücüyle bağımsız özerk bir alan oluşturamayıp, adına "doğu tipi" devlet denilen merkezi-askeri devlet biçimlerinden nitel bir kopuş sağlayamaması, son tahlilde her türlü devlet biçiminin varlığını toplumun ekonomik koşullarına borçlu olmasındandır. Nasıl ki, modern sanayi ilksel başlangıçlarını Hint ve Mısır uygarlığının çatlakla-

rında yeşertmişse, modern kapitalist devletlerde Mısır Kast Sistemi'nden Anıta Demokrasisi'nden, Roma Köleciliği'nden ve İslam devlet biçimlerinden çok uzak değildir. Toplum biçimleri birbirlerinden jeolojik devirler gibi kalın çizgilerle ayırtamaz. Dolayısıyla uygarlık aşamasını kalın çizgilerle kölecilik, feodal, kapitalist diye ayırmak tarihi uygarlıkla başlatmak anlamına gelir ki, bu, diyalektik olmayan, kaba, "olgucu" cahillik örneğidir. Devlet, genelde ekonomik ilişkilerin, özünde egemen sınıfın ekonomik gereksinmelerinin yoğunlaşmış ölçüde bir yansımasıdır. Doğulu olsun batılı olsun bütün devletler ekonomik gereksinmelere birbirlerinden daha az bağımlı değildir. Farklılıkları görünüştedir. Birinin diğerinden daha az despot ya da yasal iş yapmış olması da bu bağlamda tulidir.

Özel hukuk ve kamusal hukuk, Hegel'in dediği gibi, devletin kendini yasa biçiminde dayatmasıyla değil, belli koşullarda oluşmuş insanlar arasında varolan normal ekonomik ilişkilerin yasa olarak düzenlenmesidir. Geçerli ekonomik varlık koşullarının hukuksal ifadesini, niçin Doğulu ve Batılı olmasında arayalım? Sümer Ambarlarını düzenleyen ilkeler, Mısır Kast Sistemi ve Roma Hukuku'nun da temeli olurken, Roma Hukuku, modern kapitalist mülkiyetin hukuksal ifadesinin temeli olmamış mıydı?

4. Althusser: "Egemen sınıfın devleti olan devlet ne kamusal ne de özeldir; tam tersine her türlü kamusal ve özel ayırımın ön koşuludur"; yani devlet alanı "hukuk üstü"dür diyordu

ve yanlış şekilde, devletin özerkliği düşüncesine yol açıyordu. Oysa, bunları ileri sürdüğü "İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları" eserinin 26. sayfasında: 1) Üstyapının temele karşı "görece özerkliği" vardır. 2) Üstyapının temele "bir karşılık etkisi vardır", demektedir. Ayrıca, onun, "devletin her aygıtı hem baskı, hem ideoloji işler; ama devletin ideolojik aygıtı ile devletin baskı aygıtını birbirine karıştırmamalı" gibi düşünceleri önemlidir. Çünkü, tamamen baskıya dayanan devletler de vardır. Örneğin Türk ordu ve polisi, en baskıcı saldırgan konumuyla bile resmi ideolojiyi işleme zorunluluğu duymaktadır. Önemli olanın, günümüzde ideolojik etkinin giderek artmasının kavranılmasıdır; yani "zor aygıtı" kendisini gittikçe ideoloji ile daha fazla örtmekte, örtükçe onunla bütünleşmektedir. Baskı aygıtı hiçbir zaman ideolojik ve politik yandan, devlet ise her ikisinden ayrılmaz.

Bu şu bakımdan önemlidir: "Devlet, kendini insan üzerindeki ilk ideolojik güç olarak sunar." İlk insansal toplum, "dış" ve "iç" saldırılara karşı ortak çıkar için bir yapı oluşturur; ama, insan emeğinin dışsallaşması, yabancılaşması ve alçalması olan değer ve değişimin bilinci bulanıklaştırması ve yanılısıma yaratması gibi bu ilk yapı da, sınıfların ortaya çıkışıyla devlet olarak insana yabancılaşır. Devlet, zor aygıtı olarak doğar doğmaz, toplumdaki bağımsız, onun üstünde bir güç haline gelir. Ekonomik temel ile onun yansıması bilinç ters-yüz olur. Ancak, ezilen sınıfın, egemen sınıfın zor aygıtına karşı mücadelesi ne katılanlarda bu bilinç tamamen ters-yüz olup bulanıklaşmayacaktır.

Doğru bilgi, yanlış bilgi ya da yanlış ve doğru ideoloji espirisi buradan kaynaklanır. Çünkü, devlet kendine yeni bir toplum ve yeni bir ideoloji yaratır. Devlet aygıtına karşı olan ezilen sınıf ise aldatıcı, sanal, görünüşteki ilişkilere karşı, görünüşün gerisinde sanal olmayan ilişkileri; yani kendi çıkarını savunur. Selçuklu, Osmanlı ve TC. kendinden önceki toplum ve ideolojiyi reddedip, kendisine, geleceksel özünü uygun, yeni bir ideoloji ve toplum biçimi yaratmıştır. T.C.'nin yüzyıl başında yarattığı "Türk Ulusu" kavramı, Osmanlı'nın icat ettiği "Osmanlılık" buna iyi bir örnek oluşturmaktadır. Osmanlı ve T.C. kendi devlet iradelerini her şey, "sivil toplum" iradesini ise hiç bir şey olarak görmüşlerdir. Ezilen sınıflar da buna karşı savaşım halinde olmuşlar, devletin baskıcı uygulamalarını zaafa uğratmışlardır. Ayrıca Max Weber gibi Amerikan "çoğulculuğu"nun mimarları da kamu hukuku ve özel hukukun ekonomik ilişkilerle olan bağlantısını hileyle ve aldatıcı görüntülerle gizlemek için, onu, bütün iç çelişkilerinden eleyip-aklayarak özerk alanlar olarak gösterirler ve bilgi, ideoloji ve düzeni öznel niyetlerine göre belirlerler. Burada, devlet, kamu ve özel iradenin özerkliği görünüştedir; gerçek değildir.

Böylece kendi nesnel-ekonomik içeriğinden sapan öznel bilgi ve ideolojiler "felsefe ve din biçimini alırlar. Burada, tasarımların kendi madde varlık koşulları ile bağlantısı, aracı halkalar yüzünden, gittikçe daha karmaşık, gittikçe daha karanlık bir durum alır. Ama, gene de bu bağlantı vardır." Engels'in bu ifadesi çok önemlidir.

Devletin gelişmesi de varlığı da son tahlilde, ekonomik gelişim ve ekonomik varlığının koşullarıyla açıklanır derken, üretimin gerekliliğinin insanlar üzerinde egemenlik kurduğu, ekonomik gereksinimlerin büyüklüğüne göre devletin daha büyük ve daha küçük bir yansı olduğunu ifade etmekteyim. Doğulu ve Batılı devletler böyle ayrılırlar; yoksa, kültür ve din gibi kurumların bu ayırımı fonksiyonları temel değildir. Tersine,

ekonomik gereksinimlerin daha büyük ölçüde bir yansı olan "doğulu" devletler daha yalın, yamılsamaz, çıplak baskı aletlerine başvururlar. Doğu'nun üretim zorunluluğunun daha büyük yansı "doğu etnosentri-min'i doğurur ve halkın iktidar tutkularını, dolayısıyla sınıf çatışmasını ve tarihsel hareketi zorunlu olarak engeller. Nehru'nun "Farklılık içinde birlik" sloganı "farklılık içinde zıtların birliği"ni dışladığından çatışmasızdır. Dolayısıyla Hint devleti, iç devlet olarak iç devleti sivil iktidar, dış doğru çevrilmiş olarak askeri iktidar olarak görülür. Kamuoyu üretimden gelen zorunlulukla "kayıp topraklara" (Bangladeş, Pakistan, Çin) yönlendirilir. Modern çağdaş Amerikan çoğulculuğu da çatışmasızdır; gözünü yeni sömürgelere dikmiş bir emperyalist hegemonyayı içerir; bir farkla ki, emellerini ideoloji kullanarak, örtülü bir şekilde gerçekleştirir. Zira, emperyalizme bağimli doğulu ülkeler "genel" emperyalist politikalarından kopuk değildir. Örneğin, emperyalist yeni sömürcülüğün evrensel (genel) özelliklerinin Türkiye'nin özel (tekil) niteliği ile birbirinden pek de farklı değildir. Genel özeldir, özel nicelik farklılıklarının içinde girer genele. Genel ile özel arasındaki bu sıkı bağı tek yanlı ele aldığımızda hem Marksist diyalektikçe, hem de Leninist devlet tezi- ne elveda ederiz. Günümüzde, gıya doğuya yüceltme adına, "Doğu" kültür ve idare biçimlerine özlem duyanlar, emperyalizme bel bağlamış ülkeleri böylesi bir tek yanlılık içinde değerlendirmektedirler. Oysa emperyalizm bu ülkelerde, nicelik farklılığı içinde yansımaktadır. Bu paternalist alışkanlık Doğu mistisizmi ile de iyi örtüşmektedir. Doğu'nun tarihi, sosyal özelliklerinden dolayı merkezi devlet otoritesinin baskısı altında ezilmiş Anadolu insanı yıllardır aldatılmış olduğundan "kadercilik" yükselen bir değer olmuş; Sir-i Derya Oğuzlarından bu yana devam eden "zenginlik düşmanlığı" ise 12 Eylülle, özellikle Özal politikaları ile dibe vurmuştur. Resmi ideoloji, kitlelerin bilincinde devlete karşı çıkılamayacağı adeta kazınak için tüm olanaklarını seferber etmektedir. Ordu bir iç savaş or-

dusu olarak tüm emperyalist deneylere sahiptir; ve emperyalizm, günümüzde, yalnızca egemen sınıf içinde değil ordu içinde de içselleşmiştir. Ancak emperyalizme tepkili, egemen sınıfın partilerine güveni sarsılmış bir halk, devlet ve emperyalistler için sürekli olarak tehlike olarak görülmektedir yine de. Devletin en çok işlediği ideoloji, halkta çok gelişmiş olan milliyetçiliği Kürt mücadelesine karşı çok iyi yönlendirmiş olmasıdır. Bunları uzatmak mümkün, hatta ülkenin tarihi-sosyal özellikleri yanında iyi bir emperyalist devlet tahlili yapmadan Türkiye gibi ülkelerdeki devleti kavramakta olanaksızdır.

Modern devletler, pre-modern devletlere kıyasla görece özerk, daha karmaşık, resmi ideolojisinin değişik versiyonlarını çok iyi kullanan (çoğulculuk) organizmalardır. Modern devlet, şiddet ve zor öğelerine öncülüklerine görece daha yasal çerçevede başvurur; ama pratikte görüyoruz ki "çete ağırlığı" yasallık yanında bir gizli devletin de varlığını ortaya koyuyor. Esasında "gizli" ve "derin" devlet değil, yasal olanın aynı zamanda yasa-dışılığı içermiş olmasıdır. Pre-modern devletler din gibi yalın bir ideolojiye sarılırken, modern tarihte, devlet, çıkarına uyan birden fazla ideolojiyi, sınıfların ağırlığına göre, geliştirir. Ama bu durum görünüştedir, bir öncekinin farklı biçiminden başka bir şey değildir. Şunu da belirtmekte yarar var. Devlet iktidarı öncesinde toplum iç ve dış tehdide karşı ortak çıkar gözetken bir yapı kurmuştu. Bütün halk silahlıydı ve örgütlüydü. Devlet iktidarı ortaya çıkınca bu yapının görevleri egemen sınıf ideolojisine göre yeniden üretilir. Dolayısıyla ilk devlet de, modern devlet de, önce ideolojik güç olarak görünür. TC. kurulurken ordu ve polis teşkilatı ile diğer kurumlarına ideolojik bir "ulus" cılastı çekmiştir. Yoksa bugünkü ordunun tarihi, Nizam-ı Cedid ve "Batıcı" Asakir-i Mansure-i Muhammediye gibi kuvvetlere, polisin kuruluş tarihi ise 153 yıl önceye dayanır. Polisin tarihi T.C.'nin tarihini ikiye katlamaktadır! "Yeni" devletin

ideolojik altyapısını ise "tarih" ve "dil" çalışmaları oluşturur ki, bu, Cumhuriyet öncesine dayanıyordu ve ideolojik bilincin yaratılmasında oldukça etkili bir araçtı. İdeolojik bilinç, Türk Tarih Dil Kurumu ve Halk evleri aracılığıyla yayılmıştır.

Devletin görece özerkliği olgusu, devletin ağırlık noktalarının nasıl değiştiğinin ön koşuludur. 12 Martlar, 12 Eylül'ler ve son yıllarda ardarda yaşanan "post-modern darbeler" sınıf mücadelesini sıfırlayamamış; ama önündeki "zorunlu engellere" yeni ideolojikleşmiş zor öğeleri katmıştır. Bu durum devleti toplumun üstünde "büyük" bir güç haline getirmiştir. Resmi ideoloji, toplumun en ücra köşelerine kadar gözleri boyanmış, toplumsal üretimin toplumsal bilinçle olan ilişkisini bulanıklaştırmıştır. Devlet içinde "çete ağırlığı" savaştan da yararlanarak korumunu güçlendirmiş, sol güçlerin ezildiği ortamlarda, diğer demokrasi güçleriyle, önünde engel oluşturan diğer siyasal güçleri tasfiye etmiştir. Bu "gizli" güçler, toplumdan çıkmış, örtülü ödenekle beslenip semizleşmiş ve toplumun üstünde, devletle özdeşleşen, bağımsız güç konumunu almıştır. Devletin, derin olarak nitelendirilen "çete ağırlığı"nın hiç de derin olmadığını; ama buna karşılık devletin üstüne tünemiş, onunla aynışmış, kirlili ve karanlık bir bela olduğunu anlayabiliyoruz. (Devletin ağırlık noktalarının nasıl değiştiğinden burada girmiyorum.) Çeteleşme, devletin bilinçli, zorunlu bir ideolojik tercihidir; içgüdüsel duruşu ve varolma refleksidir; geri dönülemez bir sonuçtur. Devlet öyle yapılmış ki, en temelde gereksinmesi duyulan ara halkalar "özerklenmişlerdir". Hükümet ve parlamento olsa da olmasa da işler aynen sürecektir. Bunlar için görünüşüdür. Hatta anayasal bir kurum olan MGK'da görünüşür. Örneğin Selçuklu veziri Nizam-ül Mülk'ün kurduğu "casus" örgütlenmesi, Osmanlı'nın Celali başkaldırısına karşı geliştirdiği "il erleri" ve Abdülhamit'in istibdat araçları ile Teşkilat-ı Mahsusa gibi sayısız örgütlenmeler, istikrarsız dönemlerde devletin gerçek sahibi olmuşlardı. Türk devlet geleneği bunların toplamı ola-

rak kavranmalı ve modern emperyalist devlet bilinci buna eklenmelidir. "Çete ağırlığı"nın, toplumun üstünde tüm devlet politikalarına etkiyen bir güç olarak görmek gerekir. Susurluk kazasında Uluç Gürkan'ın da adının geçmesi çete ağırlığının çapını çok iyi yansıtmaktadır. Çete ağırlığının, belli ideolojik yapıda insanların, modernleşen toplumun soğuk, genel yasalarına yakınlık duymamış gruplar olduğu sanılmamalıdır. Çeteleşen devlet, Osmanlı'nın paternalist alışkanlığına, "modern toplum"un soyut otorite mercilerine hatta emperyalist otoriteye itaat etmede en küçük bir zaaf göstermeyecek kadar modern ve çağdaştır.

Devletin ağırlık noktaları ihtiyaç gereği "çete örgütlenmesi" yaparken, savaşın kendilerine getirdiği nüfusla çetelerde devleti kendine göre örgütlemiş, bir güç olarak MGK'ya, parlamentoya, hükümete, medyaya, bürokrasiye vb. gittikçe tımanan bir hakim olma yaşamıştır. Sözde sivil toplum örgütleri ile görüntüde solu aydınlar da çetelerin yararlandığı bir başka odaklardır. En temelde ise resmi ideolojinin, geleneksel özünde, çetelere denk düşen ayarlamalar yapması çok önemlidir.

Çete ağırlığı, başta örtülü ödenekle beslenirken, kara para, uyuşturucu, kumar ve fuhuş parasıyla kendine bir cennet yaratmıştır. Türkiye kara para aklama, kumar ve fuhuş çukurudur. Türkiye ekonomisinin para dolaşımı en hızlı ve yoğun alanlarında Borsa aracı kurumlarının da "çete ağırlığı"nın emrinde olduğu anlaşılıyor. Zira, Türk devletinin tarihi iyi incelenildiğinde görülüyor ki, devlet geleneği buna çok elverişlidir. Örneğin ordu başardığı işin çapı ne kadar büyükse, ne kadar ganimet getirmişse devlet katında tutulan yeri o denli önemli olmuş, böyle ağırlık kurmuştur. Bu yönüyle TC, tıpkı Osmanlı gibi, merkezi askeri bir özellik taşıyor. O kadar ki, yeni devlet, Karadeniz'de Topal Osman, Ege'de Celal Bayar ve Kürdistan'da Saidi Kürdi ile vücut bulmuştur. "Nutuk", baştan sona bir dış kuvvete karşı verilmiş savaşı değil; bir iç

savaşı anlatır. İlk meclisin altı da biri subaylardan oluşmaktadır. İkinci mecliste hemen hemen bütün ordu ve kolordu komutanları milletvekilidir. Türkler'de devletin kurucu unsurunun ordu ve onun ideolojisi olduğu altı çizilmesi gereken bir olgudur. Bu yüzden "savunma ordusu" olma özelliğiyle değil, politika dışı kalmamasıyla ünlenmiştir. Kendi muhaliflerinin tehlikesiz olmasını kullanma, tehlike arzlemeye başladığında yaşama hakkı vermeme anlayışı da çok gelişmiştir.

Devleti oluşturanların suç işledikleri zaman, "devlet imajı" örselenmesinin gerekçesiyle birbirlerini kollaması, birbirlerine arka çıkmaları da toplumun üstünde, ondan bağımsız; ama kirlili ve karanlık bir bela olmasındandır. (1) Dün, aynı belayı feodal zorbalık üretiyordu. Bugün, başbozuk sözde yerli ve "yasa" tanımaz kapitalizmin ürettiği çapulcuların bu toplumun dokusunu bir güve gibi yemesi ve giderek atomlarına kadar parçalaması söz konusudur. Susurluk vakasıyla güncellenen "derin devlet" tartışmaları, esasında "derin Türkiye, bütüncüleşen devlet" tartışması, ülkenin ormandaki barbarlığa döndüğünü, ucuz, hamasi söylemlerin sabun köpüklerinin üfürükle balonlaşması gibi sahte, sanal bir şişkinlik yarattığını ortaya koydu: "Sır" adı altında gerçeklerin örtbas edilmesi; sanki yasal iş yapılmış gibi belge araştırmasına girişilmesi vb. trajik-komik olaylar yaşandı. Generaller, üst-rütbeli polis şefleri, MIT'çiler, çetenin siyasi ve askeri temsilcileri büyük bir dayanışma içine girdiler. "Türkiye'nin Susurluk olayı yoktur" diye dayattılar. Oysa "çürüyenin" saçtığı pis koku herkesi rahatsız ediyordu ve halka karşı işlenen suçlar "bin operasyon'a bile sığmıyordu. Hatta "çete ağırlığı" kapsamlı ve kapsayıcı bir hamleye hazırlanıyor. "Devlete karşı hiç bir hareket cezasız kalmaz, unutulmaz" misali herkesi tehdit ediyorlar. (2)

Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik dokusunu 70'lerden farklı kılan bir dizi yeni durum ve yeni aktörlerle de karşı karşıyayız. Başka deyişle ye-

ni bir gerçeklikle yüzleşiyoruz. Tekelimsi (işbirlikçi burjuvazi) ekonomik yapı, hem ordu, hem polis, hem de Anadolu'da gelişen yeni yetme orta ölçekli işletmeler kadar hızlı gelişemiyor. Artan Borsa aracı kurumları, kara para ve uyuşturucu ticareti bambaşka gelişmelere zemin hazırlıyor. Böylece, toplumdan bağımsızlaşan devletin görece özerkliği gittikçe pekiyor. "Gizli eller", burjuva devleti ve asker devlet yerine polis devleti kurma özlemi içinde somut uygulamaya geçiyor. Askerlerin ve burjuvaların itibarını sarsan durum karşısında askerler ve üst bürokratlar ile tekelimsi burjuvalar karşı atağa geçiyor. Toplum bunlar arasında taraf olmaya zorlanıyor, çatışma büyüyor. Polis Akademisi başkanlığına Susurluk'ta ölen Kocadağ'ın ilişkileri ve onunla ilgili Meclis Araştırma Komisyonu tutanakları bu kirli hesaplaşmayı yeteri kadar açıklıyor. Durum siyasete yansıyor ve bir arafom bulunuyor; ama bazılarının tasfiyesiyle. Bugün, hepsinin de, topluma bir yön vermek için siyasal-kültürel-iktisadi girişimleri son hız sürmektedir. Ancak, gerici çevreler arası böylesi bir it dalaşı, devletin toplumdan bağımsız bir özne olarak güçlenmesi toplumu bir cahil sürüsü olarak gören oligarşik tahakkümün daha da ideolojikleşmesinden başka bir anlama gelmiyor.

Devletin temsilcileri son yıllarda sık sık: Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına, "halkın egemenliğine", milli ve manevi değerlerine, laikliğe, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne, üniter devlet yapısına bağlılığı, Türk devlet sisteminin başlıca esasları olarak dile getiriyorlar. Millet ile devlet arasında, şu şu kurallara riayet edeceğiz diye akdedilmiş bir anlaşma mı vardır? Hayır böyle bir anlaşma yoktur. Türkiye'de devlet millettan bağımsız, ona yabancılaşmış bir (özne) güçtür. Devletin varlığı, altyapının yarı dolaylı fonksiyonu bir "gölge" değildir, kendi özerk belirleyici etkisindedir ve devlet maddileşmiştir. Bu yönüyle devletin bağımsız ve özerkliği değil, devletin toplumdan ayrı, onun üstünde bağımsız bir güç olması sözkonusudur. Ama, son tahlilde, her türlü devlet yansımaları ve aracı halkalar ekonomik ilişkilere bağlıdır.

Devlet, egemen sınıfın bir aygıtı olarak bir kez oluştuktan sonra her zaman geleneksel bir öz içerir. İşte, bu

özde meydana gelen değişiklikler, sınıf ilişkilerinden dolayıyla bu değişiklikleri yapan insanlar arasındaki ekonomik ilişkilerden ileri gelir. Bir ideoloji, bir din ya da mit, toplumsal ihtiyacın koşullarına göre ortaya çıkar. Ama, bu mitler, özerk bir hayat kazanırlar, kolay kolay, kendini ortaya çıkaran koşulların yok olmasıyla ortadan kalkmaz. Bir ideoloji, din, mit egemen sınıfın ihtiyacına göre değişik biçimler alır. Örneğin Hristiyanlığın Protestan biçimi, çağın burjuvazinin çıkarılarının gerçek ideolojisi olarak belirir. Gerçek ise, burjuvazinin tercihi Protestan mezhebi, kan dökerek tasfiye ettiği feodalizmin (Hristiyan) ideolojisinin bir mezhebidir.

Demek oluyor ki, devletlerde, tıpkı din gibi, geleneksel bir öz içerir. Bu tutuculuğundan gelir. TC, Osmanlı ismi üstüne "ulus" anlamı yakıştırılmakla ortaya çıkmıştır. TC'nin tüm kurumları Osmanlı'da değişik isimler altında işlev görmekteydiler. Devletin varlığı sınıf çatışmalarına bağlıdır; ama devlet maddi ve ideolojik bir üstyapı olarak kendini yeniden üretiyor. Ancak, her düşünme dalında olduğu gibi, belirli bir gelişim aşamasında, gerçek dünya ve sınıf ilişkilerinden soyutlanmış yasaların cisimleşmesi olan devlet, sanki sınıflara karşı bağımsız bir şeymiş gibi, devlet, kamu iradesi, özel irade vs. dışından geliyormuş, dünya onlara uymak zorunda imiş gibi konur.

Egemen ideolojinin artan etkisi, bir yandan karşıtı ideolojilerin etkisini azaltırken; diğer yandan, devletin geçmişte zor aygıtlarıyla yaptığı ideoloji ve politika kullanarak yapmasını sağlamıştır. 20. yıl önce süngüyle yaptığı politikayı bugün medya vs. aracılığıyla daha kolay, etkili ve tatlı gerçekleştirilmektedir. Böylece devletin kendisini özerk ve bağımsız gösterme çabası da ete-kemige bürünüyor.

Devletin görece özerkliği tek yanh kavranılamamalıdır.

1) Devletin görece özerkliği, sınıfların, insanların devlet içinde nicelik farklılıkları içinde yansımalarından oluşur. Sınıfların ve insanların ayrı ayrı durumlarıyla, bunların devlet organizması içindeki durumları farklı şeylerdir.

2) Toplumun ihtiyacı gereği seçilmiş yöneticiler işlevlerinden farklı, insanların aleyhinde çıkarlara sahip olur ve görece özerk bir güç olarak devlet bilinci ve onun cisimleşmiş iktidarı ortaya çıkar; ve üretim ilişkileri üzerinde

belirleyici etkiye sahip olurlar. Fakat, ekonomik ilişkilerin devletin belirleyiciliğinden kurtulamadığı gibi, devlet iktidarı da, kendisiyle beraber doğan sınıfsal muhalefet bilincinden ve cisimleşmiş sınıf hareketinin yansımalarından kurtulamaz. Ekonomik ilişkilerden doğan bu iki güç, aynı zamanda, ekonomik temeli yönlendiren güçlerdir.

3) Devletin özerklik mahiyeti, kendini, sınıflardan bağımsız gösterme çabasından değil, sınıfların çatışmasıyla ortaya çıkan ara durumda gösterir. Daha doğrusu özerklik sorunu mutlak diktatörlük olmayacağı anlamında kavranmalıdır.

4) Öyle bazı dönemler olur ki, devlet iktidarı, savaşım halindeki sınıfların birbirini dengeledikleri durumda da özerk ve bağımsız olabilir. Fransa'da Bonapartizm ve kurumlaşmamış yeni devletler böyledir; ama ne devletin özünde bir değişim yaratırlar ne de uzun dönemlidirler; tersine geçicidirler.

5) Savaş ve barış dönemlerinde durum farklıdır. Barış dönemlerinde ekonomik alt yapı, savaş dönemlerinde devlet politikası belirleyicidir. Ana devlet alanının erk ve etkinlik biçimlerinde özerk olması, onun, spekülasyonun düşünceliği gibi kendi kendisi üzerine yükselmesini kanıtlamaz. Siyasal devletin uğrakları, temsil ettiği sınıfların çıkarlarıyla ve sınıf mücadelesinin kazanımlarıyla sınırlıdır.

Devletin mahiyeti, sınıfsal mücadelelerin durumuna bağlıdır ve özerklik sorunu, mücadelenin farklı biçimlerinin toplamı olarak düşünülmelidir.

DİPNOTLAR

1) Sosyolog Max Weber'in çoğulculuk adına bir zihniyet, bir değerlendirme tarzı ve vaziyet aldığı ifade eden "Weltanschauung" kavramı böylesi çetereleyen devletin yazılı olmayan rotasıdır. Biçimsel zihni ve ideolojik farklılıklardan modern fasit diktatörlüğe giden yol da en büyük emek Weber'e aittir.

2) Kantilya'dan Nizam-ül Mülk'e, doğuda, devlet geleneği şöyle sentezlenir: Casus, muhbir, kışkırtıcı ajanlardan oluşan gizli bir yapı, devlet yönetimi için çok önemlidir. Halk izlenmeli, toplum üzerinde etkisinden dolayı açıkça ödüllendirilme ve hapse atılma olanağı bulunmayanlar ile devlete bağlıdır beyler gizlice ödüllendirilmeli; evleri, köyleri, kimsenin bilmesine olanak vermeyecek şekilde ateşe vermeli, yakınlarının başkaldıran eşiğe olduğu yayımlanmalıdır. Makyavel'e taş çıkartan bu devlet geleneği doğuda uygulanmış ve uygulanmaktadır. Türk devletinin tarihsel-sosyal mirası ise Asyalık etkilerden Bizans müesseselerine, şeriat hükümlerinden emperyalist aygıtlara doğru genişler.

BİTTİ

Örgütlenmede siyasal doğrultu (1)

Umut ŞENGÜL

İ ÖRGÜTLENME DENİLİNCE

İnsanlık tarihi, tek tek (bireysel) yaşam biçimlerinin en yabancıl kesitlerini geçip, sürüler, topluluklar, klanlar, kabileler, aşitretler, toplumlar şeklinde yaşamaya başlayan insanın, kendi dışındaki bireylerle ve topluluklarla ilişki içine girdiğini gösterir. Her yeni oluşum, her yeni şekilleniş yaşamın maddi yasalarının ihtiyacı olarak giriyordu insan yaşamına. Kimi kere savunma ihtiyaçlarının, kimi kere üretim ihtiyaçlarının kimi kere yaşam ihtiyaçlarının doğurduğu ilişkiler oluyordu bunlar.

İşte bu tarihi kesitlerden ve yaşamın bu zorunlu gereklerinden itibaren, "örgütlenme" denilen kavram, en ilkel ve en geri ve de çoğu kere salt bilinç altı bir edinimin ürünü olarak insanın yaşamsal serüveninde yerini almıştır.

İlk örgütlenme biçimleri, -belki de adı dahi konulamayan- ama kimi

kere bir grup, kimi kere bir klan, kimi kere bir sürü biçiminin teorize edilemeyen şekillenmeleri idi. Ve her dönemin kendi koşullarına uyum sağlayan, bugün adına ilkel toplumlar dediğimiz insan yaşamının irili ufaklı birimleri ve insan topluluklarının bi-

nin, kendisi için binlerce yıllık zindan karanlığı olarak kalacağı o günden belli değildi.

Bu süreçler, toplumsal farklılaşmalar bazında yeni örgütlenme biçimlerine analık edecekti. Egemenlerin en zorba örgütü, kalın göbekli, ye-

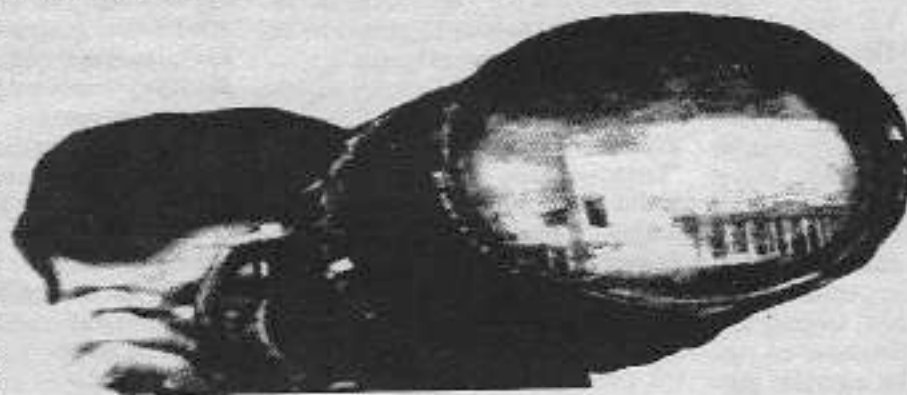
di başlı ejderhası devlet, tarihin en iğrenç ve "sürekli havlayan köpeği" olarak çıkacaktı sahneye.

Ve o gün bugündür, toplumun karmaşası kadar, örgütlenmenin kendisi de o kadar karmaşadır ve örgütlenme

bin çeşit tasvirle ele alınmaktadır.

Genel bir soyutlama olarak; toplumun farklı ihtiyaçları bazında, bir arada olan -bir araya gelme durumunda olan- insan gruplarının çeşitli oluşumlarını yaratma işidir örgütlenmek. Yani, toplum bireylerinin toplumsal yaşamın ihtiyaçları bazında birbirleriyle girdikleri ilişkilerde, faaliyetlerini ortaklaştırmanın ve düzenlemenin kendisidir.

İş bölümünün, sınıflar bazında kapsamlı ayrışımına vardığı ve egemen olanla, egemen olmayanın kesin bir ayrımınla farklılaştığı günden itibaren, örgütlenmenin rengi de, -ege-

cimiyle başlayan biraradalık; sınıflaşmalar olarak yeniden ayrışırken, tarihin en büyük örgütlenmeleri çıkıyordu sahneye. İktisadi ve siyasi ayrışmaları, büyük toplumsal oluşumlar olarak ayıran tarihi kesit; toplumun en katı, en küçük, en barbar örgütünü de, kendi ruhunun öz ilacı gibi kuruyordu tarih sahnesine. Bu birimin adı aileydi.

Aile, sınıflı toplumların ezni ve ezileni için de yakıcı anlamlarla imlendi. Ateşten çemberlerle örüldü etrafı. Bu örgüt içinde kadın, en belalı yerin konduğu olmuş ve o'nun can damarından akan kanlarla örülen aile-

menleri temsil eden beyaz, ezilenleri temsil eden kızıl şeklinde- kesin ayrışımına uğradı.

Örgütlenmeden bahsederken, sadece bir kurum yaratma ya da herhangi bir meslek ve sınıf kuruluşu oluşturma olarak ele almayacağız. Bunlar biçimi ve de sonucu ifade ederler. "Örgütlenme", bir bilinç şekillenmesi, bir iradi yönelim, bir irmak akışı, bir çağrışımları toplama işidir ve önce felsefenin kendi yasaları üzerine kurulması gerekmektedir.

Beyinlerde sıcak bir minvale oturmaya- hiçbir düşün, aksiyonel bir eylem olarak ortaya çıkmaz. Yani teorinin pratige dönüşümünün ön koşulu, teorinin oluşması ve kavramsal bir öze bürünmesini gerektirir. Bu nedendir ki, düşünmenin örgütlenmesi, yeniden biçimlendirilmesi şarttır. Tekdüze yaşayan insanın algıları sığdır. Hele bir de bunlar, sistemin ablukasında çarpık ve olabildiğine yanlış eksik bilgiler olarak piyasaya sürüldüğünde, düşünme eylemi iyice kötü- rümleştirilmektedir.

II) FELSEFE VE ÖRGÜTLENME

Sosyal faaliyetin iradi ve bilinç ögesi ile ortaya çıkan her aksiyonu, bir dünya görüşünün izlerini taşır. Sosyal yaşamın yansısı olarak şekil alan ve yine o sosyal koşullar üzerinde kalıcı ve sürekli etkilerle ona dönüşen düşünce, maddi yaşamın yeniden dönüşümünde etki icra eder. Geçmiş tüm toplumlar, en ilkel olanından en modern olanına doğru, bu minvalde gelişmiştir.

Bilimin henüz çok gerilerde seyrettiği toplumlarda, düşünsel biçimlenme tam da buna uygundu. Ve tarih ilerledikçe ve "insan"(lık) yeni keşifler ve yeni bilimsel ilerlemelere ulaştıkça, kendi bilinçlerini de ona uygun biçimde örgütledi. Örgütlenme sadece, doğanın ve dışındaki kimi tehlikelere karşı sürüler şeklinde dolaşma, ya da topluluklar oluşturma değildi. Maddi yaşamın gelişimiyle birlikte, düşüncenin yoğunlaşması ve onun kimi siktet merkezleri etrafında örgütlenmesi kaçınılmaz haller ahiyordu. Mesela, ateşin bulan "ilkel" insan, ateşin kutsallığını

-bizzat- ateşin yaşamındaki yeri ve önemi etrafında yoğunlaşıyordu düşüncelerini. Binlerce yıl bir kutsal tapınak gücü oluşu da bundandır ateşin.

Felsefe ve insan yaşamı, birbirine koşut bir sürecin ürünüdürler. İnsan "insan" olarak tanımlanacağı çağdan itibaren, düşünce ve madde bağıntısını koşullar. Beyinleri bir hayvan beyninden ayrıştı, -ayrışmaya başladığı- gündün sonra, felsefe: bir tür dünyaya bakış, dünyayı anlama gücü olarak bilinç ögesinin şekilleri oldu.

İnsan(lık) tarihi, sınıflar dediğimiz ayrışmaya uğramaya başladığı aşamadan sonra, doğanın insan, insanın doğa üzerindeki etkileri ve bu sosyal yaşam üzerinden şekillenen dünyayı anlama gücü, -yani idesi- insanın insan üzerinde nüfuzu sorunlarında kenetlenmeye başlayacaktı. Bu aşamadan sonra; felsefe, bu iki ana öğeden -yani insanın ezileni ile ezeninden; onun sosyal yaşamından beslendi. Bütün bu dünyaya bakış eksenlerinde, -yani her felsefenin kendisinde- örgütlenme esasları ve onun üzerine sıkıca bastığı maddi realiteleri vardı. Organik yaşam, basitten karmaşığa gelişen bir örgütlenmeyi de taşıya gelmiştir.

Köle sahipleri, kölelerini zaptetmek ve servetlerini korumak için örgütlediler. Örgütlenmenin felsefesi, "kendileri üstün insanlardı ve bu üstünlük onların başkaları üzerinde tahakküm kurma, bunu sürdürme ve ihtiyaçları bazında çeşitli araçları örgütlenme" olarak belirginleşiyordu. Bu minvalde zor araçlarının örgütlenmesi ilk işti. Tabi bundan önce ve ilk iş olarak yukarıda değindiğimiz, felsefi bir mekanizmayı örgütlemek gerekiyordu. Yani bir düşünce sistematiği ve birliği oluşturulmalıydı. Maddiyatın çıkarlarında ayrılanların felsefesi şekillenmiş oluyordu böylelikle. Maddi yaşam, düşüncenin ona uygun biçimde şekillenmesini doğuruyordu. Bunun yanında, aynı koşulların karşı felsefi örgütlenmeleri de oluşacaktı zamanla. Bedenleri ve bilinçleri zincire vurulanların, felsefesi şekillenecekti. Zincirlerden ve kamçılardan kurtulma tınleri ve bunun organizasyonları düşüyordu menzile.

Burada tanımlamaya çalıştığımız; maddi yaşamın, duyu organları üzerin-

de etki icra ederek duyumsamaları oluşturdur. Felsefenin materyalizmi ve idealizm olarak kesin tanımlamalara ulaştığı çatışma dönemlerinden önce de, bu gelişmelerin ilkel ve geri biçimleri yaşıyordu.

Şimdi burada felsefe ile örgütlenme arasındaki iletişimi ve ilişkiyi ele alırken, -en ilkel olanından en modern olanına kadar- yaşamı ve dünyayı yorumlama gücüne bağlı olarak, iradenin, bilincin ve toplumsal hareketin bu çerçeveye göre şekillendirilmesi olarak örgütlenme eyleminin, felsefi dayanaklarını ıdelemeyi duyumsamak-tayız.

Maddi yaşam ile duyular ve onların düşünsel betimlemeleri günün modern gelişmeleri öncesinde de var olan ve giderek modern toplumsal çağlara koşut olarak geçişen ve birbirini etkileyen ilişkilerdi.

Burjuvazi ile protetaryanın tarih sahnesine çıktığı koşullarda, geçmiş tınlerin ve onun çeşitli versiyonlarının çatışmaları olarak belirginleşen süreç en üst evresine ulaşmış oluyordu. Orta çağ karanlığı, yine aynı karanlık dönemin bilimsel gelişmeleri (buluşları) ile aydınlanmaya doğru evrildiğinde, dünyayı yorumlama gücü de nitel sıçramaları yaşıyordu.

İnsanın hayvandan ayrıldığı süreç, 5 milyon yıl öncesinden başlayıp, 1 milyon yıl öncesine kadar devam ettiği söylenmektedir. -Bu süreç 4000 milyon yıl olan yer kabuğunun yaşı yanında bir zerreciktir- İnsan evriminin insanlaşma olarak devam ettiğini söylerken bunun, 1 milyon yıl öncesinde tamamlanan insan ve hayvanın fizyolojik ve biyolojik evriminden ayrıştırılması gerekir. Bundan sonrada evrimini ve devrimler çağını sürdüren/sürdürecekt olan insanlaşma, insanlaşa zararlı olan tüm etki ve zararlı "değerlerden" arınmayı gerektirir.

İşte bu evrimin ve devrimin sosyal gelişmeleri, iktisadi, siyasi, kültürel, etik vb. her şeydir. Bu gelişimin ve ilerlemenin iki karşı kutubu; idealizm ve materyalizm olarak felsefi bir dünya görüşü edinimi yüklenmiştir. Ve bu aşamadan sonra, insan iradesinin rolü, toplumun maddi gelişimi üzerinde etkilerinde daha zorlayıcı ve kalıcı itimler oluşturur.

Burjuvazinin ve proletaryanın felsefesi olarak, modern idealizmin her bir biçimi ile tarihsel diyalektik materyalizmin gücü her alanda olduğu gibi, toplumsal konumlanış ve örgütlerini yaratma noktasında da kendi alanlarını şekillendirirler.

En modern devlet biçimi olarak burjuva devlet örgütlenmelerinin siyasal iktidar olarak şekillendiği günümüzde; materyalist yorumu ve diyalektik yöntemin kendisine dayanan, toplumun modeli, manevi yaşamını anlama ve bu bilgilere dayanarak yaşamı yönlendirmek; önümüze devrimleri çıkarmıştır. Örgütlü bir zorun, ancak örgütlü karşı zorla alt edilebileceği gerçeği, tamamen felsefemizin yorum ve yöntem gücünün vargılarıyla oluşmuştur.

Bireysel "kurtulma"ların tarihe karıştığı ve maddi dünyanın toplumsal yaşamının en üst düzeyde toplumsallaştığı koşullarda örgütlenmek, özgülleşmenin en önde gelen zorunluluklarını oluşturmaktadır. Ustaların "en kötü örgütlü örgütsüzlükten iyidir" demesi bu felsefenin somutlanmış halidir. Tabi ki bu yaklaşım, hiçbir zaman "kötü örgüt"le yetinmeyi gerektirmiyor.

Örgütlenmenin özgün felsefi tanımlamaları kadar, felsefenin örgütsel ifadesi de dikkatle irdelenmeyi gerektirir. Marksist felsefe, -ya da diyalektik ve tarihsel materyalizm- bir sistematik düşünsel örgütlenmenin kendisidir. Bölük-pörçük tek tek düşüncelerin dağınık, kopuk düzensizliği değil; zemini ve hareketiyle, bağıntı ve oluşumlarıyla, kavram ve duyumsal teorileriyle bir bilim düşüncesi, maddeyi, bilinci ve toplumsal yaşamı bilme, yorumlama ve değiştirme gücünün örgütlenmiş ifadesidir. Bu bilimsel düşünme yetisine sahip olmadan, sınıfların çatışmalarını doğru yorumlayabilmek ve ondan proletaryanın kendisi adına doğru vargılara ulaşmak olanaksızlaşır.

Burjuvazi, bilimi oldukça iyi kullanıyor ve bu anlamda proletaryadan daha çok bilimsel. Fakat burjuvazi her daim ve her koşulda bilimi kendi sınıf tasarrufları dahilinde işletmekte. Ve özellikle de, toplum bilimleri, -sosyoloji, sosyal bilimler- alanında

-tarihin gelişme yasalarının kendi sınıfsal zeminini dinamitlediği noktada- alabildiğine bir çarpıtma ve soy-suzlaşma içindedir. Bu anlamda da her bilimsel gelişmeyi tepe takla ederek, onun yerine kendi idealize olmuş özünü geçirmektedir. Ve burjuvazinin damgasını taşıyan tüm örgütlenmeler ve örgütlenmenin felsefi tanımı ve içeriği de bu öze uygundur.

"Devlet en güçlü örgüttür ve yıkımı imkansızdır." Bu yorum, toplumsal emek içinde kaybolan bireysel emeğin görünür bir soyutlama yoluyla öne çıkarılması ve "sen birey olarak ne yapabilirsin?" de somutlanan çaresizlik ve kişiye pompalanan bilimezlik sayesinde tutmaktadır. Yani kişiler, "doğru ben devlete karşı ne yapabilirim?" deyip çıkar işin içinden. Bu tutum, toplumsal emek içinde kaybolup giden bireysel emeğin soyutlamalarla gücünü yitirmesinin zemininde büyür.

Burjuvazi en büyük örgütünü -devlet örgütlerini- tabulaştırarak ve onu bireyin somut yaşamına dayatarak, bireyi düşünsel anlamda da kötürümleştirmektedir. Düşünmesinin önüne kalın duvarlar örerek, bireyin toplumsal emeğin gücünü kavramasını ve bu gücü örgütlemesinin -dolayısıyla- kendi bireysel emeğinin de farkına varmasının önünü keser. Bunun için tüm bilimsel araçları devreye sokar ve "insanın" -emekçi insanın- köleliğini devam ettirir.

Devrimcilerin en çok dayduğu söylemlerden biri, "devletin topu var, tankı var, siz onunla nasıl baş edeceksiniz?"dir. Evet tek tek devrimcilerin, ya da küçük devrimci grupların bunlarla baş etmesi olanaklı değildir. Ve görünen -yani somut bir olgu olarak- bireylerin rolü bu söylemlerin güçlenmesini getiriyor.

İşte tam da bu noktada; bir araya gelmek, birlikte hareket etmek ve toplumsal üretimi omuzlayan emekçilerin büyük bölümünün aynı yöntemler içinde kendi toplumsal emeğini yönlendirme erkini eline alması yani örgütlenmesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Tek tek bireylerin özgülleşmesinin yolu bu zorunlu örgütlenmelerden geçmektedir.

Devrimciler-komünistler; insan-

laşma süreçlerini, sınıfsız, sınırsız toplum yaratma istemlerini devrim düğümlemesinde görürler. Örgütlenmenin ihtiyacını açıklayabilmek, onu kavrama ulaştırabilmek için, önce toplumun bilinebilirliğini kavramak ve toplumsal güçleri anlayarak, burjuvazinin dayanaklarını ve onun nasıl bizlerin sırtında yürüdüğünü açılmak zorundadır birey. Bunu çözümlendiği oranda, örgütlenmeye yaklaşılabilecek ve zorunluluğunu kavrayacaktır. İşçiler, köylüler, öğrenciler, aydınlar ve tüm emek sahipleri; felsefi anlamda bilgi edinimine ulaşmadan, devrim için canını ortaya koymayacak, geri duracak, çekingen davranacaktır. Tabi bu hiçbir biçimde bir devrimci faaliyeti başlatmak için, önce teoriyi öğrenmek anlamına gelmiyor, aksine; en iyi öğrenme eylemi, bizzat devrimci bir kargaşanın yanıbaşında gerçekleşecektir.

Felsefeyi açılmanın ya da öğrenmenin ilk gereği şüpheciliktir. Çağın modern, çağdaş, aydın, bilimsel insanının tutumu bununla başlar. Bütün bilimsel kaşiflerin düşünme yöntemi budur. Her olguda, her olay ve her düşüncenin ana görüngüsüne karşı mutlaka bir kaç soru bulundurabilmek, birkaç noktadan şüpheler iletmek gerekmektedir. En başta; burjuvazinin düşünce yöntemini ve düşünmeyi kötürümleştiren yöntemini bozmak gerekmektedir. O, "her duyduğuna inan, ben ne diyorsam o doğrudur"u empoze ediyor.

Düşünün ki, Karkud bölgesindeki her operasyonda onlarca, yüzlerce hatta binlerce gerilla öldürüldüğünü söylüyor. Ve binlerce, insan bu söylemi aynen alıp dar kalıplarına uyduruyor. Geçtiğimiz aylarda (Martta) yapılan operasyonda 50'nin üzerinde gerilla öldürdüklerini söylediler. Ama ne garip, elli tane olduğunu bir bir sayanlar, bir tek ceset gösteremiyorlar. İşte bu gelişmelere şüpheyle bakmak, düşünme kapısını aralamak ve giderek yorumlara, çelişiklere, sonuçlara ulaşmak insanlaşmanın, aydınlanmanın, doğru bilgilere varmanın ilk imareleri olacaktır.

Örgütlenmeyi temellendiren felsefi yaklaşımımız, her şeyin bilinebilir, her şeyin birbirine bağlı olduğu, her

birikimin nitel sınırlamalara varacağı/varabileceği, her şeyin karşısına döndürüleceği zeminine dayanmaktadır. Yöntemimiz bu temel diyalektik kavrayış olacaktır. Şüphelerimiz bu yaklaşımların rahminde gelişecektir. Ve bu yöntemlerle toplumu tahlil edip, örgütlenmenin gereklerine ulaştık/ulaşacağız.

Toplumsal dönüşebilir yasalarını kavrama çıkarmadan, toplumu dönüştürme faaliyetine girişmek olanaklı değildir. Dolayısıyla dünyaya bakış açımız sorunun temel düşünsel yaklaşımını oluşturmadığı durumda, onun aksiyonunu ortaya çıkarmakta zordur, hatta imkansızdır. Düşünsel anlamda şüphelerle başlayan sorgulama, kimi vargılara ulaştığında yaşamın iradi müdahalelerle örgütlenmesi de başlayacaktır. Nasıl yaşayacağız? Sorunun bu yanı, bireysel yaşamı yönlendirme ve çıkarılan düşünsel sonuçlara uygun faaliyeti örgütlenme olarak cevap bulacaktır. Tutarlı bir düşünsel bütünlük içinde olma durumu, yaşamın bu koşutta örgütlenmesiyle ortaya çıkacaktır.

Bir kez, toplumsal bir devrimi tek tek bireylerin de kurtuluşunun ve insanlaşmasının yolu olarak tespit ettiğimiz durumda, buna uygun yaşamak, devrimciliğe atılacak ilk adımdır. Bilincin ve sosyal yaşamın örgütlenmesi, Marksist felsefenin düşünme ve yaşama biçimleridir. Çünkü Marksist felsefe diğer tüm karşıtlarından, -tüm tinlerden- ayrılışında en belirgin özellik olarak, maddi yaşamın bilimsel yasalarına uygun oluşu ve uygulanabilirliği taşımasıdır.

Toplumsallaşmış insan emeğinin, toplumsal statüye büründürdüğü tüm sorunlar gibi, örgütlenmede bu genel gelişimin sonucu olarak daha çok zorunlu hale gelmiştir. Yani hiç bir şey kendi başına, diğer şeylerden yalıtık değildir. Hiçbir şey tek başına ele alınamaz. Hiçbir toplumsal olgu, diğer olgulardan koparılamaz. Düşünükü ABD'de Clinton kabız olsa, Türkiye'de borsa bombardımana uğrar. Toplumsallaşmanın bir yanında ise, somut olan bireyselliklerin ve her bir nicel gelişimin bu soyutlaşma içinde kaybolmasıdır. Bu durum, kavramayı zorlaştırmaktadır. Bir işçi günde

ne kadar emek ürünü ürettiğini dahi bilmez. Ayakkabı üreten adam, vitrinde gördüğü kendi emek ürünlerinde cisimleşen iş-gücünü göremez. Toplumsal yaşamı var eden soyut emek; kendi dışındaki herhangi bir gücün ürünü gibi algılanır. Bu bağlamda emek sahibi birey, kendi toplumsal emek-gücünün anlam ve önemini kavrayamaz. Bunu kavrayamadığı gibi, örgütlenmenin toplumsal bir zorunluluk olduğunu anlayamaz. Örgütlü faaliyetin can alıcı önemini ve sermaye sistemleri karşısında insanın yaşama ve varlık koşulu olduğunu kavrayamaz. Ya da kavramakta zorlanır. İşte bu yüzden felsefeyi öğrenmek, örgütlenmenin gereklerini kavramanın ön koşullarındandır. En çokta ülkelerimizin üretkenlerine gereklidir bu. Her bireyin bir davranış genellemesi ve bu davranışın düşünsel kaynağı var. Mesela bir işçi evinde ekmek parası yokken meyhaneler dolaşıyorsa, futbol gösterilerinde kafa göz patlatıyor, küfür savuruyorsa bu davranışlara kaynaklık eden bir düşünün gerçeği var. Sistemin koşulladığı realite tam da böyle gayri insani, duyarsız, uyusuk, beyni kepeleşmiş, ne yaptığını sorgulama gücünden yoksun, bireyselleşmiş "insan" yetiştirme üzerinedir. Ve bu egemen felsefi bilimezciliğin ve idealizmin baştan aşağı topluma empoze edilmesidir. Proletaryanın - ya da diğer tüm emekçi grupların- kendisi için olmayışı da budur. Bir işçi gibi, ücretli bir köledir, açtır, yoksuldur, sefaletlerle boğuşmaktadır ama düşünceleri bunun oldukça dışındadır. Kafası meyhanededir, kumardadır, fuhuş sofralarında, Sibel'in kalça ölçülerindedir. Yani kendisi dışında her şeyledir. Bu durumda olan bir işçinin kendi meslek örgütlerinde, sendikalarında yer alması dahi mümkün değildir ya da oldukça zordur.

Bu nedenle sistem en başta kafasına saldırıyordur insanın. Beynini kısıp almakta ve ne düşünmesi gerektiğini sistem kendi araçlarıyla onun önüne koymaktadır. Devrimcilerin, devrimci aydınların en başta bu çembere saldırması şarttır. Örgütlenme ve örgütlü yaşamın zorunluluğu bu çemberlerin kırılması ile daha iyi

gün yüzüne çıkacaktır.

Bireysel özgürlük teraneleri çalan kimi akıldanelerin, örgütsel yaşama saldırımları ve bununla bireyin gelişimini hızlandıracaklarını savunmaların, birakalım devrimci bir duruş, demokrat bir burjuva dahi olamayacakları açık. Çünkü toplumsal yaşamın kendisi her alanda bir örgütlü yaşamı, kendi maddiyatıyla koşullandırmaktadır ve bireyler, ancak kolektif düşünceler ve uğraşlar için yer alabildikleri oranda bireysel olarak varlıklarını bilyütebilirler. Bu, toplumun sanatçıları ve aydınları açısından da böyledir.

III) İKTİSAT VE ÖRGÜTLENME

Toplumsal gelişmelerin ilk biçimleneni elbetteki iktisadi gelişimdir -yani maddi yaşamıdır. Ve düşünceler bu realiteye bağlı olarak yeniden biçimlenirler. Örgütlenme alanında da gelişme bu seyirleri izlemiştir. İnsanları bir araya getiren ve "örgüt" denilen çalışma araçlarını koşullayan ilk devrim, iktisadi gelişmeler olmuştur. Köle sahipleri kölelere karşı örgütlenerek, askeri güç, ve diğer zor kurumları oluşturmaya başladıklarında ellerinde köleler vardı. Bu örgütlenmelerin giderek devlet denilen olguyu var etmesinin zemini de iktisadidir.

Örgütlenmenin doğum sancıları iktisadın ihtiyaçları olarak düşmüştür insan bilincine. Ve ilk örgütlenmelerin çoğu esasen iktisat örgütleri ve bunlara bağlı gelişen savunma örgütlenmeleri olmuşlardır.

İkel insanın savunma ihtiyaçları kapsamında oluşturduğu örgütlenmelerin özünde de iktisadi nedenler vardı. Toprağı işlemek, balık avlamak, av yapmak günün iktisadi zemini iken, bunların işlerlik kazanabilmesi için göçerlikten, giderek yerleşik bir yaşama doğru yönelen insanın savunma güdülerini yeni arayışlara kaynaklık edecekti. İkel toplumların oluşmasında -ki bu oluşumların herbiri, bir örgütlenme biçiminden başka bir şey değildir- iktisadi gelişmeler hep önde yürümüştür.

Toplulukların ve toplumların öz-

gün biçimlenişleri de bu maddîlikler üzerinde gelişmiştir. Sınıflar sınıflarındaki en büyük iş belâmlerleriyle birlik-
te, örgütlenmelerin iktisadî çözümleri ve araçları da buya göre işlevlik ka-
zanıyordu. Bir yandan egemen olan
efendilerin ve işçilerin belâmlarını tasarrufları, güden egemen örgütleri bir
yanda da köleyi, köylüyü - yani ezileni-
temsil eden çeşitli örgütlenmeler
belâmlerini tasarruflarıyla çözümlüyor-
du.

İktisadî işin - toplumsal varoluşun -
temeli iken, bunun siyasal, ide-
olojik, estetik, kültürel, etik gibi kav-
ramlardan koparılması olanaklı değil-
dir. Çünkü her iktisadî bilimin bir po-
litik ifadesi ve bir varoluşun genel bir
düşünme birliği olarak bir de ide-
olojik söz konusudur. Tarla sahibinin
mülkiyet penceresinden dünyaya ba-
kan bir bakış açıdır bu ve bütün di-
ğer mameurları belâmler. İşte bundan
dolayı, her iktisadî örgütlenmenin bir
de politik ve ideolojik yanı vardır.
Hiçbir politik örgütlenme, iktisadî re-
aliteden ayrı değildir. - Ya üretim
araçlarına sahip olan tasarrutunda
ya da üretim araçlarından yoksun
olan emeğin tasarrutunda olacaktır.
Öte yandan hiçbir iktisadî örgütlen-
mede, politik oluşumun, politik üst
yapının dışında, ondan kopuk değil-
dir. Tam da bu noktada, barınma iktis-
adıyla yogan bir çabıyla, politikayı
ayrı yere, iktisadî ayrı yere, felsefeyi,
din, estetik, kültürel vb. tüm etik de-
ğerleri ayrı yere koyarlar. Bu metarif-
zik düşünme yöntemi de bu türlü iktis-
adî temellerin korunmaya, top-
lumsal önemsizliklerin inşâ ve tesviye-
lenmelerinin önüne geçmeyi amaçlar.

Bu nedenle serfkârlar iktisadî ör-
gütler bazında ele alır ve - en son-
lak arınma ve hak koruma işlevine ra-
ze olmak zorunda bırakır. Yönetimi
bu işin dışında görür ve bunları bir-
birinden ayırır. Bu tür örgütlen-
melerin siyasal yapması yasaklanır.
Oysa siyasetin kendisi, iktisadî durum-
un egemen olanların tekniğine sarı-
lılma faaliyetinin tümünden başka
bir şey değildir. Yani bir yanda kendi-
si, bir alandaki politik faaliyetle sistemin
iktisadî temellerini korumayı ve ken-
di tekniğine geliştirmeyi hedeflerken,
emek insanının politikayı buluşmasını
birbirine yollan engellemeye çalışır.

Çünkü politik faaliyet, yönetme ve
kötlenin sorunlarını tartışma, öğren-
me ve değiştirme de getirdi. Politik
faaliyet, Marksistler açısından ekono-
minin, ekonomik faaliyetin ayrılmaz
bir parçası, onun bilimsel devinimidir
ve bu nedenle, Marks, salt ekono-
mik kavramı kullanmaz, edal ekono-
mik politikaları yüklemiştir. Bu ne-
denle gerek iktisadî gerekse siyasal fa-
aliyetlerin kapitalizm/empiryalizm
-yoluyla bugüne kadarın yerinde tala-
z edilebilir olduğu - (kaybıllanmış)
marxizm bir toplumsal boyut kazan-
mıştır ve bu faaliyetlerin tümü birey-
sel sınırları aşmıştır. Çokları, bireyin
kendini kendine yeterli bildiği içi-
dük ekono- (çokları parçalanmış, bir
devlet üretimi ile kâğıt üretimi birbiri-
ne zorunlu bağlarla bağlayan toplum-
sallaşmaya almasıdır. Ekono-
minin bu düzeyde gelişmesi, bu türlü tüm
faaliyetleri örgütlenmişlikte birün-
dürmüştür. Bir bireyin önceki kendi-
güdü örgütlerini - (bireysellik ve onun
küratörleri) iktisadî siyasal oluşumları
koruyabildiği branda kendi var-
lığını sürdürmektedir.

Bunun yanında dünya emek cep-
hesinin de kendi örgütlerini - (dayana-
rak gelişmesi, yaşaması ve değiştir-
mesi) olanaklı. Bunun dışında hiçbir
bireysel çıkış yolu yoktur.

Çizimimiz 2000'li yıllara kadar şu
şartlarında: Dünya sermaye çevrele-
rinin amansız büyümesi ve uluslar-
arası ilişkilerdeki emperyalizmin - (y-
derek, sınırlanmış gibi görünen) devasa
örgütlenmeleri bu bütün parçaları olarak
geliştirmiştir. Ve bir örgütler birün-
dü, "dünyanın istediği yerinde üretiyor,
istediği yerinde satıyor" teklidindeki
bir serbestlik içinde hareket etmekte-
diler.

Sermayenin uluslararası alanda ve
adına "kübesleşme" denilen; ulusla-
rarcı ilişkiler şeklindeki mutazam bü-
yümesi ve örgütlenmesi kavramını-
dikkat, tek tek parçalardaki özgürlük-
leri kavramakla zorlaşıp. Bu nedenle-
dir ki, sermayenin devasa gelişimi ile
örgütlenmemiz arışındaki bağıntı da-
laylı değil, direkt bir bağıntı. Duru-
mundadır. Genel anlamda sermaye ve
dünya emek cephesi (özünde, geri-
kelerine) - ki bu gerilikli ayrışma ele alın-
mıyıl - gerekliliği ve liginden yaşadığı

mutazam coğrafyanın sermaye şekillenışı,
uluslararası boyutu ve örgütlenme bi-
çimleri, iktisadî örgüt ve ağırlar, güçlü
ve zayıf noktaları, bunun karşısında
emek cephesindeki durum ve örgüt-
lenme boyutu, ağırlarının az, eden
temel sorunlardır.

Emek cephesinin politik, örgüt, ö-
gütleri ve onların gelişme yöntemleri
spray, sermayenin zorba, diktatör-
lükleri altında - kaçınılmaz, Leninist
tarzını koruyarak - kendi dış örgütlerini
ve emeği temsil eden diğer tüm bi-
çimleri üzerine, taşımak, eleştirmek
ve yenilmek bir ihtiyattır.

Finans sermayenin görülen deva-
sa gelişimi, ideolojik, siyasal, askeri
olaylarda etkili avantajların yanın-
da, giderek daha gerici ve zorba bir
karakter kusanan yapısı yanında, yer
altında çekilmek, zorla ve silahlı sarıl-
mak daha bir kaçınılmaz hal almıştır.
Finans sermaye, yalnız istediği yerde
üretip istediği yerde satmakla yetin-
miyor, istediği yerleşimi alarak üretilip,
istediği yönetimle başa getirtiliyor.
aynı zamanda. Sermaye, ağırlıklı bir
biçimde, sermaye ticaretine yönel-
miş, tek tek parçalardaki tüm kamu-
sal işletmeleri bir bir alına geçirmiş,
yoksaftığı, kançılama, işsizliği, bi-
yutlandırmış, devletleri kendi serma-
ye ticaretinin spekülasyon işçisi yap-
mış ve baskı sistemlerini koruyamış-
tır.

2000'li yıllarda dünya sermaye çevrele-
rinin amansız büyümesi ve uluslar-
arası ilişkilerdeki emperyalizmin - (y-
derek, sınırlanmış gibi görünen) devasa
örgütlenmeleri bu bütün parçaları olarak
geliştirmiştir. Ve bir örgütler birün-
dü, "dünyanın istediği yerinde üretiyor,
istediği yerinde satıyor" teklidindeki
bir serbestlik içinde hareket etmekte-
diler.

Sermayenin uluslararası alanda ve
adına "kübesleşme" denilen; ulusla-
rarcı ilişkiler şeklindeki mutazam bü-
yümesi ve örgütlenmesi kavramını-
dikkat, tek tek parçalardaki özgürlük-
leri kavramakla zorlaşıp. Bu nedenle-
dir ki, sermayenin devasa gelişimi ile
örgütlenmemiz arışındaki bağıntı da-
laylı değil, direkt bir bağıntı. Duru-
mundadır. Genel anlamda sermaye ve
dünya emek cephesi (özünde, geri-
kelerine) - ki bu gerilikli ayrışma ele alın-
mıyıl - gerekliliği ve liginden yaşadığı

emperyalist tekellerin kendi devlet sınırları içinde dahi kaçınılmaz değil; aynı zamanda hızla bir dengesizlik olarak belirginleşmektedir.

Bir çoğumuz, TC. devletin özelleştirme politikalarının özcesini yeterince teorize edemeyiz; ama pratikte bunun emekçiler açısından iyi olmadığını biliriz. Oysa, bütün bu uygulamaların tek tek parçacıkları, dünya finans-kapitalin gelişiminden bağımsız değil, ve efendiler, "özelleştirin" emrini verdiğinde, bunu emek cephesinin direnişine rağmen uygulayacaklardır. Yeri geldiğinde bu direnişleri en şiddetli biçimde bastırmak pahasına da olsa, yapacaklar. Yani o meşhur, "ya olacak ya olacak" söyleminin özcesi.

Finans-kapitalin "... % 95'inin spekülasyon amaçla kullanılıyor" diye (Age) bir iktisadi realite içinde, tam da Lenin'in ifade ettiği, "rantiyeci devlet" önermelerinin, "rantiyeci uluslararası tekeller" şeklindeki gelişimidir. Ve bu asalak sermaye, hiçbir üretim ve alım-satım işi yapmadan sürekli büyümektedir ve yine giderek büyük bir çıkmazın içine doğru sürüklenmektedir. Bu çıkmaz, "Neo liberalizm, küreselleşme, YDD" vb. kavramlarla ifadelendirilen; ama aslında kapitalizmin kendi doğasının sonuçlarından ve emperyalizmin gelişme-gerileme (kriz) seyirlerinden farklı bir şey olmadığı gibi, özellikle kavramın sokulduğu yeni biçim, emperyalizmin kaçınılmaz olarak dayattığı çelişkileri gizleme ve "uyum" teorileriyle, bütünleşmiş bir dünya ekonomisi, sorunsuz ve zorunlu bir baş eğme kutsallığı yaratma çabalarından başka bir şey değildir.

Dünya iktisadının, özellikle Sovyet kampının biçimlerinin dağılmasıyla birlikte, finans-sermayenin 1945'lerden sonraki, sosyal-devlet söylemleri ve gerçekte de bu bağlamda, halkların sovyetlere doğru evrilmesini engellemek için kimi istikrar önlemlerinin, sosyal hak uygulamalarının nüvelerini de geri almış ve sosyal-devlet söylemlerini de bir tarafa itmiştir. Bu durum açıkça, en başta geri ülkelerde ve kendi ulus-devletlerinde çok hızlı bir dengesizliği ortaya çıkarmıştır. İşsizlik, yoksulluk, sefa-

let hızla artmıştır. Buna karşı olarak, emperyalizm dünyanın zenginlik kaynaklarını daha çok sömürmüş, emek cephesinin var olan kazanımlarını da elinden almıştır.

Şimdi ortada iki gerçeklik boyutu var. Birincisi egemen cephenin devasa bir asalak sermaye birikimi ile iktisadın üretim ve istihdam alanlarının giderek daralması yanında; sermayenin tüm geri devlet bürokrasisine ciddi etkileri ve tam bir boyun eğdirme yoluyla bu sistemlerin kamusal harcamalarını da daraltarak ve özelleştirip iyiden iyiye denetime almasıyla bu sistemlerin daha fazla askeri ve faşist yönetim biçimlerine kaymasını kaçınılmaz kılması; aynı zamanda kendisinin elinde dünyanın bir baskı aracı olan askeri bir etkinliğin daha iyi işleyebilmesi için geri ve küçük devletlerin alabildiğine paralanması -etnik, dinsel, ulusal- ve sorunlarının karmaşası dahilinde daha iyi bir denetim sağlamasıyla gelişen halk hareketlerine bastırma çabası ve iktisadın doğal emperyal krizlerini "küreselleşme" benzeri safsatalarla ideolojik ve siyasi bir bombardıman eşliğinde, dünyadaki "en son" iktisadi ve sosyal sistem olarak YDD'ne boyun eğmenin kaçınılmazlığını empoze etmesi şeklindeken.

Diğer ikinci ve karşı boyutu.

Emek cephesi ve ezilen azınlıklar ve uluslar açısından, değişen tek şeyin, yoksullaşma, işsiz kalma, yaşamın tehlikeye girmesi yönündeki değişimin çok daha hızlı yaşanıyor olmasıdır. Ve burjuva iktisatçıların dahi kaçınılmaz olarak ortaya koymak zorunda kaldıkları tüm istatistik veriler bu söylediklerimizi doğrular durumdadır. Teknolojik gelişmelerle emek üretkenliği ve buna bağlı olarak üretimde artış olurken, istihdam edilen işgücü tersi yönde azalmaktadır. Düşünün ki Avrupa Topluluğu ülkelerinde dahi, "18 milyon işsiz ve 50 milyon yoksul" un yaşadığını duymak işin boyutunu ortaya koyuyor. Ve bu nedenle Samir Amin'in "Bu yüzden geçerli küreselleşme sistemi devasa çelişkilere sahiptir ve bu durum ister çevrede (Emperyalist ülkelerin dışındaki geri ülkeler kastediliyor -BN-) ister merkezde (Emperyalist ülkelerde -BN-)

olsun, halkların direncinin artmasıyla daha da ağırlaşacaktır ve tabii ki hakim emperyalist blok içindeki ayrışmaları da derinleştirerek" (O.U.F. Sayı 1, Syf. 33) demesi somut durumun somut ifadesinin kendisidir.

İşte genel anlamda örgütlenme ve siyasal doğrultularımızın: 1) Egemen cephenin stratejik yönelimleri, iktisadi gelişim yasaları ve bunların yönünde olası gelişmeleri belirleyerek 2) Emek cephesinin gelişimdeki yeri, çelişkileri, "yeni" yaşamın dinamikleri ve güç oluşumlarını tespit ederek, toplumsal mücadelenin kaçınılmazlığı bağlamında yaşamı ve toplumsal muhalefeti yönlendirme esasına bağlı olacaktır.

"Marksizm'in olduğu" safsatalarının bırakalım gerçekliğini; bayağı bir sahtekarlık olduğunu bilerek bunu ileri sürenlerin kendileri dahi, emperyalist gelişimin nasıl bir vehameti kapağı dayadığını itiraf etmek zorunda kalmaktadırlar.

Genel anlamda yapmamız gereken, genelin gelişim seyirini daha iyi kavramaya çalışarak, ortaya çıkan yeni biçimleri ve gelişmelerin yönünü irdeleyerek olası -yakın ve uzak- sonuçları kavramaya çalışırken, mütavazi ve engin bir teorik soyutlama bilgisini kullanmak ve giderek bunu, hâli dünya emperyalist sisteminin tek tek devlet egemenliklerini sistemden kopararak, ezilen halkları felaketlerin önüne geçecek tek güç olacaklarını tanımlamak; yine bununla birlikte klasik yöntemleri katılımlarla değil, eleştirel bir esneklikle irdelemek; günün kültürel, ruhsal, felsefi ve estetik yanıyla manevi yaşamın kendisini de dikkate alarak; değişim ve yönlendirme aygıtlarımızı daha çekici hale getirmeyi önemseyerek, ama kesinkes kurtuluşun -nihai kurtuluşun- emperyalizmin ve tüm sistemlerinin bütünüyle alaşağı edilmesi gerçeğini kavrartmadan, halkların birleşik mücadelelerini, dayanışma ve birlikteliklerini mutlaka işleyerek örgütlenmeyi hızlandırmak zorunlu tarihsel görevlerimizdir. Bu sadece komünist ve devrimcilerin değil, insan(lık)a karşı sorumluluk içinde olan her insanın, insanlaşma kaygılarının gereğidir.

Şark (1)

Aytekin YILMAZ

"Birine nihayet nedir? diye sormuşlar da insanın başladığı yere dönmektedir, demiş"

Gülşen-i Raz'dan Şebüsteri

ŞARK'IN DİLİ

Şarklı olduğumuz halde Şark'ı ne kadar tanıyoruz? Bu soru olumsuz yanıtlar almıştır. Türkiye'de solcular gerçek anlamıyla Şark'ı tanımıyorlar. Şark her zaman bir Batılı kafası ile düşünülmüş ve böyle değerlendirilmiştir. Bunun nedenlerine girmek uzun sürer, hatta ayrı bir yazının konusu olabilir.

Türkiye'de "Şark Klasikleri" solcular tarafından ihmal edilen bir kültürel alandır. Ne zaman Şark'tan, Şark kültüründen söz açılrsa "geri" ve "ortaçağ" denilip bir kenara atılmıştır. Belki bu nedenle olsa gerek Türkiye'de sol yayıncılar "Şark klasikleri" üzerine kitap yayınlamamıştır. Varsa bile çok sınırlıdır. Bu gerçek, Sol'un Şark'a olan ideolojik tutumundan kaynaklanıyor.

Bu gerçeğin farkına varmış biri olarak Doğu'yu ve Şark İslam klasiklerini okumak istedim. Bu konuda çok şanslı olmadığımı biliyordum. Çünkü Türkiye'de "Şark klasiklerini" çevirip yayınlatan TC. Kültür Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Her iki bakanlık da belli dönemlerde diziler biçiminde yayınlamıştır bu eserleri. Bu kültür hizmetini yaparken kendi Türkçü resmi ideolojisine göre yapmış. Her alanda olduğu gibi bu alanda da şoven-ırkçı tutumuna en üst boyutlarda açığa vurmuştur. Eserlerin içeri-

ğini revize etmekten tutalım da birçok Şark bilgininin Türk sayılmasına kadar. Örneğin Farabi, İbn Sina, Biruni, Ahmet Yesevi, Hacı Baktas Veli, Mevlana, Nesimi ve Yunus gibi daha birçok İslam düşünürünü Türk asıllı ilan etmiştir. Gerçek ise bunların bir çoğunun Türk olmadığıdır.

Demek istediğim Türkiye'de Şark klasiklerini okumak isteyenler pek şanslı sayılmazlar. Şark klasiklerini okurken epey dikkat etmek ve seçici olmak gerekiyor.

"Şark klasikleri" Doğu toplumlarının ortak kültürel mirasıdır. Hiçbir koşulda bir ulusa mal edilemez. Bu klasiklerde, Arap, Türk, Fars, Kürt vb. halkların kültürel değerleri iç içedir. Peki sosyalistler olarak bu kültürel değerleri ne kadar tanıyabildik. Bu gerçeklikten oldukça uzaktız. Bu konuda Kemalizm ve Batı şovenizmi ağır basmıştır. En önemli eksiklik ise, sosyalistlerin genel olarak din'lere özel olarak da İslam dinine kaba yaklaşımlarından kaynaklanıyor. Türk sosyalistlerinin dine kaba materyalistçe yaklaşımları bir gerçektir. Bu kaba yaklaşım özgerçeklikten uzaklaşmaya yol açtı. Anadolu'nun halklar gerçekliğini anlayamadılar. Dine kaba yaklaşımları da aslında biraz da halk gerçekliklerini anlamamadan kaynaklandı. Örneğin sıradan bir Türk aydınına ya da sosyalist solcusuna Batı felsefesini sorun, Volter'i, Decartes'i, Hegel'i saatlerce anlatır. Ama bir İslam felsefecisini ve düşünce adamını pek tanımaz. İbn Rüşd'u, İbn Haldun'u tanımamıştır. İki kelime ile "dinci'dir, gericidir" der ve bir tarafa atar.

Böylesi bir yaklaşıma insanın şunu sorması gerekir: "Dinime küfre-

den bari Hristiyan olsa!" İbn Rüşd, İslam olduğu için gerici oluyor, ama diğer taraftan ilerici dediği Batı felsefecileri de Hristiyan'dır. Her ikisi de dinin etkisi altındadır ya da şöyle diyelim, İslamın Allahı var da Hristiyanlığın yok mu?

İşte burada Batı şovenizmi ağır basar; yoksa ki sorun ilerici-gerici sorunu değildir. Ayrıca da kültürel değerlere ilerici-gerici gibi topyekün düz bir mantıkla yaklaşım çok doğru değildir. Burada bir yontemsizlikten bahsedebiliriz.

Tarihteki uygarlıklar diyalektiği araştırıldığında, birbirlerini etkiledikleri anlaşılır. Tarihe baktığımızda 15. yy. Batı'da aydınlanma yüzyılıdır. Modern çağın Batı ile başladığı ileri sürülür. Ama insanlık tarihi 18. yy.'a gelene kadar birçok aşamalardan geçmiştir.

Tarihte ilk uygarlıklar Doğu'da ortaya çıktı. Son Doğu uygarlıklarından birinin de İslam uygarlığı olduğu unutulmamalıdır. Doğu'da ilk Mezopotamya halkları derin kültürel birikimlere sahipti. Birçok Batılı tarihçi ve düşünce adamı bu gerçeği kabul etmektedir. Bunlardan biri de Marks'ın öncülerinden Alman felsefeci Hegel'dir. Hegel "Tarih Felsefesi Üzerine Dersler" adlı çalışmasında Doğu hakkında çok şey söylüyor. Doğu'yu yadsıyan inkarcı oryantalist görüşlerine katılmamakla birlikte Hegel bu alana ilişkin okunması gereken biridir. Hegel'e göre de "Güneş, ışık doğudan doğar" gibi bir benzetme ile düşüncenin Doğu'dan yükseldiğini; ama sadece "yükseldiği" ile sınırlı tutar. Çünkü özgür düşüncenin sürdürücüsü Batı'dır. Hegel'e göre: "Asıl felsefe Batı'da başlar; özbilincin özgürlüğü ancak Batı'da ortaya çıkar... Do-

ğu'nun parçılısında birey yitip gider; ışık, Batı'da kendi içinde çakan ve o andan itibaren kendi dünyasını yaratan simgeye dönüşür. Bu nedenle Batı'nın öte dünya mutluluğu (yüce mutluluk) bireyin içinde sürüp gideceği ve tözsel olanda direneceği türdendir. Bu birbaşnalık, kişilik ve benin bitimsizliği, düşünün varoluşunu oluşturur. Düşün böyledir ve artık başka türlü olmaz...¹⁰⁰ Hegel'de, Doğu'daki ışık, içi değil, dışı aydınlatıyor. "Tarih de, Doğu'da tarihten çok süzülür"¹⁰¹ der. "Doğu'da tarih büyük çocukların yitirilmesidir. Batı'da Hegel sonrası kuşak büyük oranda Hegel'in argümanlarını kullanarak bir Doğu kurgusu yaratır. Marks-Engels'te bu alanda önemli oranda Hegel'in argümanlarını kullanarak şöyle yaklaşırlar. ¹⁰²

İlkçağ Yunan felsefesini saymazsak, Batı'da felsefenin gelişimi 17. yy'a rastlar. Yeniçağ Batı felsefesi büyük oranda 10-13. yy'da İslam felsefecilerinden beslenir. 16. yy. Batı Rönesansı antik Yunan düşüncesini bu İslam felsefecileri üzerinden öğrenir! Bunlar kimdir? Razi, Farabi, İbn Sina ve İbn Rüşd'tir. Batı Rönesansı'nda bu İslam düşünürlerinin katkısı kuşarsıncemaz. Engels'e "*Doğanın Diyalektiği*" adlı yapıtında bu gerçeği şöyle dile getirir: "*Latin halkları, da, yeni keşfedilen Yunan felsefesini, beslenmiş İslam'dan alınan özgür düşünce güttükçe kök salıyordu*"¹⁰³

13. yy'da İbn Rüşd, Batı'da Arist'o'nun en büyük yorumlayıcısı sayılmıştır. İbn Rüşd İslam felsefesi ne mal edildiği kadar, Batı ortaçağ felsefesine de mal edilir. İbn Rüşd'un yanı sıra diğer İslam bilginleri de birçok Batılı düşünce adamını etkilemiştir. Örneğin, Farabi'nin, Saint Thomas (M. 1274) ve Albertus Magnus üzerinde etki yaptığı söylenmektedir. Farabi'nin birçok eseri Latinceye çevrilmiştir. İbn Sina da psikanaliz ve tıp alanında Batı üzerinde etkisi olan bir İslam düşünürüdür. Yine tarihçi ve sosyolog İbn Haldun, bir çok Batılı düşünce adamı yaratmıştır.

10-13. yy. İslam felsefesi en önemli dönemini yaşar. Bu dönem İslam Rönesansı'da denilir. Peki İslam felsefesinin bu öncüler hangi kaynaktan beslendi? sonusuna verilecek

cevap: "Yunan düşüncesinden" dir. Çünkü, bu dönemde İslam felsefesinde iki çizgi, çatışma içinde geliyordu. Birinci çizgi de Antik Yunan düşüncesi ile Kuran'ı uzlaştırmaya çalışan özgürlükçü çizgi diyebileceğimiz filozoflar Razi, Farabi, İbn Sina, İbn Rüşd gibi isimler var. İkinci çizgi de İslam'ın katı muhafazakar temsilcisi El Gazali ve İslam hükümdarları var. El Gazali ve İslam devletlerinin iktidar ideolojisine göre, birinci çizgi de ismi geçen Yunan düşüncesini İslam'a buluşturmaktaki küfre basmışlardır. Bu yüzden de birinci çizgiyi sürdürmek isteyenler İslam egemenleri tarafından baskı altında tutulduklar. Belki Hallac-ı Mansur gibi dar ağaçlarına gi mediler, ama kimisi Razi gibi linç edildi, kimisi de sürgünlere ve zindanlara yollandı.

Filozof Razi (ölümü 925) yaşadığı dönem dikkate alındığında önce bir filozof olduğu anlaşılar. Avrupa ortaçağ felsefesinde, felsefenin kili seden (dinden) ayrışması dönemi 17. yy'a rastlar. Filozof Razi ise 10. yy'da felsefe ve dinin birbiri ile uzlaştırmada imkansız bulur. Ayrıca da dinlere, felsefenin ve bilimsel araştırmanın düşmanı sayar. Yine savaşların tek kaynağını dinler olduğunu belirterek, o dönemin iktidar anlayışlarına direnenek bilimsel ilerlemeye inanır.

Döneminin diğer bir düşünürü Hallac-ı Mansur'dur. "Enel hak, Ben Allahım" dediği için dönemin İslam halifelerinden Muktedir Omar'ın hüsnuna uğramıştır. Hallac'ın katli hakkında Mevlana'nın şöyle dediği aktarılıyor: "*Kalem gaddarın elinde oldukça şüpheli yok ki Hallac darağacına gider*"

Sark da (Doğu'da) düşünce özgür değildir; ya da düşünce özgürleşmemiştir gibi değerlendirme yapılırken düşünce özgürlüğü için verilen bu mücadeleler inkar edilmemelidir.

İslam sistemindeki bu iki çizgi mücadelesi her dönem çeşitli biçimlerde devam etti. Osmanlı devletinde de devam ettiğini birinci çizgiyi devam ettirmek isteyen özgürlükçü ve eşitlikçi düşünce adamlarının ikinci egemen çizgi tarafından tasviye edildiklerini Osmanlı tarihinden

biliyoruz.

Osmanlı'da özgürlükçü çizginin en üst temsilcisi ve sürdürücüsü Şeyh Bedrettin'dir. Bedrettin için ilk Doğulu sosyalisttir de denilebilir. En özgün yanı ise İslam gibi baskıcı muhafazakar bir din karşısında özgürlükleri savunabilmiş olmasıdır. Yaşadığı dönem (14. 15. yy.) ve koşullar, Osmanlı devletinin en baskıcı dönemidir. Şeyh Bedrettin tam anlamıyla düşüncelerini açıklamamış bir düşünürdür. Düşüncelerini özgürce açıklayamamasın nedenini ise "*Va-ridat*"ta şöyle açıklıyor: "*Gerçek tasavvufçu, hiçbir insan gözünün görmediği, kulağının işitmediği, gönlünün sezmediği şeyler bilir, onları, halka kafalarının alabileceği uygun şekilde anlatır. Ama aslını içinde gizler. Eğer halk bunları öğretilse, kendisini öldürürler. Araştırma yoluna girenlerin özgürlüğü kanaksız araştırma yeteneği yoktur. Dolayısıyla, onlar, gerçekler hemen açıklanmasa onu kabul etmekten arlar, açıklayanlara da sapık ve kafir gözle bakarlar*". Bedrettin bunları söylerken biraz da kendi gerçekliğini dile getirmiştir. Bedrettin kendi öğretilerinde ilk is olarak İslam dininin halkın üzerindeki etkilerini kurmakla başlar. O'na göre: Cennet ve Cehennem, yalandan ibarettir. Cennet'te söylenen hür, köşkler, imaklar ve meyveler vb. şeylerin hepsi hayal ürünüdür. Cin de böyledir. Çünkü duymalardan gizlenmiştir. Onu gören dışı gördüğünü sanır, oysa hayal kuvvetiyle görmüştür, gördüğü gerçek değildir. Bedrettin, ölümden sonra dirilme olmayacağını, insanların öldükten sonra artık cesetlerinin bir daha canlandırılmayacağını da belirtir ve ruhun madde-den başka bir şey olmadığını anlatır.

Bedrettin, sadece bir felsefeci değil aynı zamanda kendi felsefesini yaşama geçirmeye çalışan bir halk önderidir. Felsefede özgürlükçü olduğu kadar siyasal yaşamda eşitlikçidir. Bedrettin, yaşadığı dönemde Osmanlı devletinin Anadolu halkları üzerindeki baskısına dur deyip baskı kaldırır. Bedrettin, siyasal yaşamda insanlar arasında ayırmacılığın kaldırılması gerektiğini belirterek birak ve eşitlikçi bir toplumsal projeyi savunuyordu. Devlet vergisinden ve

baskısından perişan olan halkla beraber olmuş ve insanları mal ortaklığına çağırmıştır. Osmanlı devleti Bedrettin'in düşüncelerinin halkla bütünleşmeye başladığını anlayınca Bedrettin ve taraftarlarını kanlı biçimlerde tasviye etmiştir.

Osmanlı devletinde egemen devlet çizgisi olarak belirttiğimiz ikinci çizgiyi temsil edenler, İslam şeriatını katı biçimde savunan düşünce adamlarının en tanınanı 16. yy.'ın ikinci yarısında yaşamış Osmanlı alimi Mehmet Birgevi'dir. Mehmet Birgevi Efendi'nin düşüncelerini 16. yy'dan beri Osmanlı devletinde kuşadadeler temsil etmiştir. "Mehmet Birgevi Efendi, Vahabîliğin atası İbn Tamiya gibi şeriatın en ufak sapmalarını bile şiddetle kınayan bir müderris'tir. Eserleri ve risaleleri yok saygın bir okuyucu kütlesi bulmuş, tefsirleri yapılmış hatta 19. yy başlarında Fransızca'ya da çevrilmiştir. Mehmet Birgevi Efendi'nin eserleri, Bahâî okuyucuya İslam fahriyatının örneği olarak sunulmuştur. Gerçekten Birgevi eserlerinde, şeriat ağırlıklı olarak insanın organlarının günahlarını sayacak kadar katı bir yol tutmuştur. Kulâğın günahı müzik aletleri dinlemektir, göz namâzı ile insanlara bakmakla günahkar olur, dil yalan söylemekte günah işler ve işte bu katı İslam anlayışı ile Birgevi Efendi, Osmanlı devletinin erkânı, günümüzde kadar süren bir düşünür olmuyorsa, Birgevi'yi izleyen yürütüldü. Osmanlı üleması arasında bu geleneği kuşadadeler sürdürmüşlerdir." (12)

Mehmet Birgevi'nin bu şeriatçı düşüncelerine bakarsa insan sosyal bir yaratık olarak gürbâhkardır. İnsanın beş duyu organından üçü objektif olarak suç işlemektedir. Göz, dil ve kulak sahibi olan her insan günah işlemektedir. İslam şeriatı buna benzer düşüncelerle doludur. İslam'ı hadislerinden ayrı düşünemeyiz. Zaten İslam düşüncesi ve şeriat hükümleri büyük oranda kaynağını İslam hadislerinden alıyordu. Bir İslam hadisine göre: Fitne ve kötülük Şarklı'dır. İlgili hadis şöyledir: "Tıy biliniz ki fitne işte buradadır. Şeytanın boynuzu doğduğu yerde Şark ehitindedir." (13) Tarihle bazı şeyler bazı coğrafyalarla anılır. Özgür düşünce-

nin Yunanlı olduğu söylenir. Despotizm, Eski Doğu'ya ait bir gerçeklik olduğu belirtilir. Maddiyat batılı, manaviyat Doğulu'dur denilir. Belki bu yüzden Şark'ta yoğun yaşanır. Bu aşk ilâhi olduğu kadar beşeridir de. Ruhani dünya Doğulu'dur derken kast edilen budur. Ruhani yaşamın Doğulu olması bir çok nedene bağlanabilir. Ama en önemlisi her üç tek tanrı dinin de Orta Doğu'nun ortasında çıkmış olmasıdır. Bir coğrafyaya göre de Şark denilince ilk aklıma gelen gelen Şark oluyor. Aşk kelimesinin kökeninin Arapça olan Şark'tan geldiği söylenir. Yazar Cemil Meriç: "Doğu ile Batı bir beyin iki parçasıdır" derken, Ruhani Doğu ile maddi Batı'yı birbirini tamamlayan bir gerçeğin iki parçası görür.

Şark İslam klasiklerinin beslediği kaynaklara gelince, üç önemli kaynaktan bahsedilebilir. Bunlardan ilki daha önce de belirtilen İslam hadisleridir. İkincisi, Antik Yunan düşüncesi, üçüncüsü ise İslam öncesi Arap ve Mezopotamya halklarının kültürel mirasıdır. Şark klasikleri de kendi içinde iki bölüme ayrılır. "Şark İslam klasikleri" ve İslam dışında olan Eski Doğu'ya ve Uzak Doğu'ya ait "Şark klasikleri". "Gülşan-ı İstisna" Eski Doğu'ya ait bir destandır. Babiller'e ait olduğu bilinir. Yine "Kelile ve İsmne" eski bir Hint klasığıdır. Dünyada halen Fâbl sanatının en büyük eseri olarak tanınır.

"Şark İslam klasikleri" denince ilk aklıma gelen İran eserleridir. 11. ve 13. yy.'da genelde tüm İslam ülkelerinde bir kültür rönesansı yaşanır. Bu dönemde en çok İran eserleri öne çıkar. "Şehname"nin yazarı Firdavsi, "Gülistan" ve "Bostan"ın yazarı Şirazlı Sadi, "Baharistan"ın yazarı Molla Cami, İranlı'dır. 10. 13. yy. İslam rönesansını yaşamış Şark filozoflarının yetiştirdiği oramlar, büyük ticaret şehir merkezleridir; Semerkand, Hermedan, Taşkent, Horasan, Tebriz, Belh ve Buhara gibi gelişmiş İslam şehirleridir. İbn Sina Buharalıdır, Mevlana Belhli'dir, Molla Cami Horasanlı'dır, Sadi Şirazlı'dır.

Şark klasiklerini bir ulusa mal edemeyiz; yakındaki coğrafyasının kültürel değerleri olarak kabul etmek en doğru yaklaşım olur. Firdav-

si'nin "Şehname"si bir İran klasığı olmasına rağmen, Kürtler Newroz mitolojisini bu eserden öğrenmiştir. Yine Sadi, "Gülistan" adlı eserini anlatırken, Şiraz'dan yola çıktığını Diçle kıyılarına (Diyarbakır'a) ve Şam'a kadar gittiğini ve bu coğrafyalarda derlediği bilgilerden meydana getirdiğini belirtir.

Sadi, İran'dan Diçle'ye oradan Irak'a ve Şam'a kadar gezip dolmuş ve bu sırada edindiği izlenimleri, hayatın öğrendiği deney tecrübeyi ügütler biçiminde anlatmaya karar veriyor. Bu kadar deney tecrübeden sonra "Ben bir 'Gülistan' kitabı yazabilirim" diyor. Çünkü Mezopotamya coğrafyasında bir çok "gül" topladığını ilhamı ve bir "bahçe" toplamaya başlar. "Gülistan"ı "Okuyunlar serahlasın, gönüller açulsun" diyor. Çok özetçe giriş yazıkında eserini şöyle tanımlıyor: "Gülistan, üstünde çiçekler güden bir bahçe, altında ırmaklar çağlayan bir cennettir. Sen bir sepet gülü ne yaparsan ki? Benim 'Gülistan'ımdan bir yaprak götür. Gülleri ömrü ancak beş altın güllüktür. Bu 'Gülistan'ı da daima hoştur." Ayrıca devamla, "Bahçenin gülü kalıcı değildir ve gül mevsiminin vefası yoktur. Zaten bilgeler 'kalıcı olmayan şey, gönül bağlamaya değmez' demiştir." Sadi "Gülistan"ın önemli içine, "Leyla ile Meccun sağ olsalardı aşk hikayesini bu kıraptan meslek ederlerdi" diyerek özetler.

Sadi eserinin bir yerinde, Diyarbakır'a ilişkin bir anımsı anlatır: "Diyarbakır'da bir ihriyara misafir oldum. Büyük bir serven, güzel yüzü bir de oğlu vardı. Bir gece anladım. Ömründe bundan başka evladım olmadı. Şu vadiye zıvaret edilen bir ağaç vardı. Herkes nâvet dilemek için oraya diğer. Ben de nice geceler o ağacın dibinde Tanrıya yalvarıp yakardım. Nihayet bana bu oğlamı ihsan buyurdu! Sonra öğütüm ki çocukta arkadaşlarına yavaşça, 'Keşke şu ağacın herde bulunduğunu bileysen de babamın ölmesi için dua edeydim' diyordun.

Sadi'nin bir diğer eseri "Bostan" dır. "Bostan" ile "Gülistan" birbirini tamamlayan biçimde yazılmıştır. Aralarındaki fark, Bostan'ın manzum bir eser olması, Gülistan'ın ise

nesir'le nazım'ın karışık olmasıdır. Sadi, her iki eserinde de çeşitli konuları birkaç başlıkta işlemiştir: Adalet ve Hükümdarlık, Aşk ve Erenlerin Sevgileri, Gönülsüzlük, Terbiyenin Tesiri, Şükür, Tövbe ve Rıza gibi konulardan oluşmaktadır. "En büyük duşman insanın içindeki nefsidir" diyen Sadi, tutkular dediği nefis ile mücadeleye girer. Sadi'ye göre: İnsan tutkularla doludur. Bunlar başıboş bırakılırsa, haşarı ve tay bir at gibi bizi kendi doğrultusunda bilinmez tehlikelere doğru kaçırlar. Bu tutkuları dizginlemek gerçek insanın filozof insanın işidir.

Sonunda, Sadi'nin önemi üzerinde durduğu Aşk'ta olması boşuna değildir. "Aşk cenginde elinden geldiği kadar sebat et, Sadi de aşk uğrunda öldüğü için diri sayılır." Akıl, bilgi üzerinde de duran Sadi son noktayı koyar: "Aşk geldikten sonra akıldan bahsetme" der.

Tasavvuf edebiyatında, aşk'ta mest olup diri kalanlardan biri de Mevlana'dır. Bir Şark klasiği olan "Mesnevi"sini şu sözlerle özetler: "Bizim mesnevimiz manevi bir dilber olup güzellikte, olgunlukta eşi yoktur. Aydın gönüllü görüş sahipleriyle, ciğeri yanmış aşıkalar için o hazırlanmış bir bağ, kutsal bir ağaçtır. Bu gayip aleminin güzelini görmekle zevk duyan tanrı erlerinin inayet bakışlarına layık olan, böylelikle de o ne güzel kuldur, o tövbe eden, geri dönerdir." Mesnevi'nin dış yüzüne de şunu yazmıştır: "Mesnevi'yi hamaylı olarak boyuna asmak, ezberlemek için söylemedim, belki ayak altına koyarak göklerin tepesine çıkmak için söyledim." Şark Tasavvufu'nda Mevlana'nın orijinal bir ekol olduğu söylenir. "Her köle azad edilince sevinir. Yarabbi, ben sana kul olduğum için seviniyorum" diyen Mevlana diğer taraftan haykırır: "Kurtul zincirleri kırıp ey oğul, yetmezmi ki oldun altınlara kul."

Mevlana İslam tasavvufun da mümkün bir konumda kalmıştır. "Aşksız olma ki ölü olmayasın, aşk da öl ki diri kalasın"¹ diyor.

Söz, Şark'tan, Aşk'tan açıldı mı Sadi'nin "Gülistan"ı ile Molla Cami'nin "Baharistan"ı aklıma gelir. Her iki eser de birbirini tamamlar gibidir. Sadi ve Cami sonrası, Şark

bülbülleri kendilerini tanıtırken "Ol Sadi'nin Gülistan bahçesinde mest olupta, Erenler ülkesi Baharistan'a göçmüş bülbüllerdeniz" diye başlarlar. Erenler ülkesi Baharistan'ın yolu Gülistan'dan geçiyor. "Baharistan"ın yazarı Molla Cami eserinin başlangıcında Sadi'nin Gülistan'ına methiyeler dizerek başlıyor: "O Gülistan, gülistan değil, sanki cennetten bir bahçedir. Tozu, toprağı am-benden yoğrulmuştur. Bab'ları, nük-teleri nazlı harifleri imrendirir. Gönül çekici şurileri, yükksek ağaçlardaki, yeşil ve taze güzellikleri altından ırmaklar akar. O sırada hatırıma geldi ki, Sadi'nin mutlu nefeslerine, güzel şirilerine benzer bir kaç yapıp da teberükken aynı üslup üzere ben yazayım"² der ve "Baharistan"ı yazmaya başlar. Eserini, girişte şöyle tanıtır: "Bu Baharistan'dan bir geç ki, içinde Gülistanlar göresin. Buradaki eşsiz güzelliklerden her Gülistanın içinde ne güller açmış, ne reyhanlar filizlenmiştir. Baharistan'ın tarübi sekiz bahçeye ayrıldı. Cenneti andıran her bahçesinde gelinciklerden başka bir renk; reyhanlardan başka bir koku vardır. Baharistan'ın gelincikleri için güz rüzgarlarının ayakları altında solup dağılmak; reyhanları için kış fırtınalarının şiddetiyle donmak korkusu yoktur."³

"Baharistan" denilen erenler ülkesi nasıl bir yerdir? Molla Cami devamla anlatır: "Baharistan'ın her tarafında çemenler fışkırmış, her köşesinde lale bahçeleri açmıştır. Çig taneleri lalenin kulağında ter, yağmur damlaları goncanın sürahisinde şarapır. Pınarların gözlerinden daha ıslak papatyaların dişlerinden daha şakırır. Nerkis, şarap iç, diye göz kırpar; çünkü varlığını suçları giderir. Korkarım ki, bu güzellere işaretleri en çekingenlerin bile perhizlerini bozdursun"⁴ Şark İslam klasikleri hakkında çok şey söylenebilir; ama Şark'ın asıl yarısı en çok dillendirdiği aşk'tır. Şark, aşk ve kadın! Şark klasiklerinde "kadın" Şark'ın çürüğüdür. Bu ise İslam düşünürlerinin kadın'ı İslam hadislerine göre yorumlayışından kaynaklanıyor. Sadi ve Molla gibi Şark bülbülleri yazdığı eserlerini ne kadar överlerse övsünler, "kadın" bu eser-

lerde "Şark'ın çürüğüdür".

Şark İslam klasikleri kadın'ı çok kötü bir tarzda ele almıştır. Bu eserlerde; kadına güvenilmez, akli eksiktir; kadının aşağılanması, horlanması gerekir. Gerek Sadi gerekse Cami eserlerinde, aşk üzerine bir çok güzelleme yapmalarına rağmen kadını aşağılamaktan geri durmamışlardır. Örneğin "Baharistan"ın yazarı Molla Cami aynı eserinde kadınlar hakkında şunları yazıyor: "Kadınlara erkekler derecesinde güven besleme. Kadın güvenilecek bir kabileden bile gelmiş olsa onu gene itimada değer bulma. Kadının dini de, akli da eksiktir. Asla ona tam bir itimad gösterme; çirkinse inanma, güzelse bel bağlama."⁵ Kadın ne yapsa ne etsin yine de yaranamaz. Çirkin de olsa güzel de olsa farketmiyor. Kadın olması yeterli görülmemektedir. Şark'ın ulamında kadın objektif bir sosyal varlık olarak suçlu ve günahkardır. Bu nedenle Şark'ta aşk'ın bir ayağı yaralıdır. İslam hadislerinden beslenen Şark İslam klasikleri kadını kötü bir konuma düşürmüştür.

Aşk normalde iki kişi arasında yaşanır. Şark'ta kadın "ötekî" olunca geriye tek kişilik aşk kalır. Zaten İslam felsefesi de aşkın "bir" olduğunu savunuyor. İslam'da aşk tek kişiliktir. İslam felsefecisi Arabi'ye göre: Tabii, ruhani ve ilahi olmak üzere üç türlü aşk vardır. İlk iki aşk da üçüncüsünün yani ilahi aşkın birer tırtıldır. Arabi, ilahi aşkla "bir" in aslını kastetmiştir. Ruhani aşk, tasavvuf aşktır. Bunun son amacı aşıkla maşukun birliğini idraktır. İnsana Allah'la birliği idrak ettiren beşeri aşk değil, ilahi aşktır.

KAYNAKLAR

- 1) Bilim ve Ütopya Dergisi sf: 61, Sayı 46, İstanbul 1998. Prof. Dr. Onur Belge Kul'un "Hegel'de Doğu, İslam ve Türk İmgesi-1" adlı makalesi.
- 2) Osmanlı Çalışmaları, sf: 167-168, Tamer Timur, İmge Kitabevi Yay. 1996 Ankara.
- 3) Buhari Sahih, Hadis no: 1354-c; 9. s. 55, Kamil Miras Çevirisi Başbakanlık Yay. Ankara.
- 4) Gülistan-Sadi, Şark İslam Klasikleri, MEB. Yay. İstanbul 1990, 51. Age.
- 5) Mevlana, Mehmet Önder, Türk Büyükleri Dizisi, T.C. Kültür Bakanlığı Yay. Ankara.
- 6) Baharistan, Molla Cami, sf: 5, Şark İslam Klasikleri Dizisi, Çev. M. Nuri Gençsoy, MEB Yay., 1990 İstanbul.
- 7) Age. sf: 7.
- 8) Age. sf: 8.
- 9) Age. sf: 10.

insan gülümser

Cengiz GÜNDOĞDU

TEŞEKKÜR

Bu yazıyla *Uzun Yürüyüş*'teki konukluğum bitiyor. Bu yazılara başlarken tek kaygım ölü sessizliğiyle karşılaşmaktı. Çünkü herkes kendiyle, kendi yüce sorunuyla ilgili. Bu ilgi, bırakın dünü, bugünü bile unutturdu bize. Ama, insana, bu dünyayı dışıyla turnağıyla kurduğunu... varoluşunun ancak bu dünyada mümkün olabileceğini bir kez daha anımsatmak gerekiyordu.

Hiç okumadan karşı çıkan Platon, Aristoteles, hiç okumadan yandaş olunan Marks, Engels yanıbaşımızdaydı ama, biz dönüp bakmıyorduk bile.

Türkiye'de felsefenin üstüne ölü toprağı serpilmişti. Önce bu toprak kaldırılmıyordu.

Bu yazılarla ölü toprağı kaldırıldı.

Toprak kaldırıldıktan insanın göz kamaştıncı serüveni görüldü. Göz kamaştıranın etkisiyle olumlu olumsuz tepkiler geldi.

Sevindim.

Felsefe soru sormaktır. Çoktandır soru sormuyorduk. Doğru bellediğimiz dogmaların peşinde gözü kapalı gidiyorduk.

Şimdi soru sormaya başladık. Soru yanıt diyalektiğiyle önümüzü açacağı.

Bu yazılar amacına ulaştı.

Sevinçliyim.

Uzun Yürüyüş Emekçileri'ne teşekkür ediyorum. Hiçbir Marksist küme bu yazıları yayınlamak değil, yayınlamayı düşünmezdi bile. Çünkü savunduğu tezlerin doğruluğuna gü-

venmez. Bu yüzden içine kapalı yaşar.

Uzun Yürüyüş, Marksist kümelerin içine düştüğü bu açmazı kırdı... İçile, dışarı... insana açıldı. Bunu, önemli, yeni bir olgu olarak değerlendiriyorum. Bu önemli olgunun içerikli tartışmalarla insana el uzatacağını düşünüyorum.

Bu, hepimizi yeni bir dünyaya götüreceğimizin başlangıcıdır.

KENDİNDE ŞEY

Platon, Demokritos'u hiç sevmemiş. Aristoteles'de, *Metafizik*'te, yeri geldiğinde Demokritos'u eleştirir. Ben de Platon ya da Aristoteles olsaydım sevmeydim Demokritos'u. Çünkü Demokritos, antik çağda "Bir şey kadar, hiç bir şey de vardır" diyen düşünür.

Burda bir -şey, madde; hiç bir şey boşluk. Böyle bir çelişkiyi Platon'da Aristoteles'de kabul edemezdi.

Burda şunu söylemek gerekiyor. Felsefenin başlangıcında, insan doğayı maddeci açıdan gözlemliyor. Bu konuda Kranz şöyle der, "Empedokles, Anaksagoras ve Abdera filozofları, bu adlar, atomculuğun gelişmesinin üç basamağını gösterirler; fakat; ancak Abdera'da Leukippos'la Demokritos eliyle sonuna kadar giden materyalist atomculuk yapısı kurulmuş olup, bu yapı birlik ve derinlik bakımından eşsizdir."¹⁰

Materyalist atomculuk yapısı orda kaldı... ilerlemedi. Bunun için Platon'a, Aristoteles'e kızmamak gerekiyor. Onlar, insan düşüncesini kurgusal boyutta, ilerlettiler. Oksijenin bilinmediği antik çağda cisimlerin neden yandığını nasıl açıklayacaksınız. İşte doğayı açıklamak için tözler, ideler sokuldu işin içine. Açıklanamayan ol-

gular tözle, ideyle açıklandı. Buna kendinde -şey diyorum. Kendinde -şey duyular üstüdür. Sıkışılan yerde düşüncenin önünü açar. Sözelimi Aristoteles hareketi, hareket etmeyen ilk varlıkla açıkladı. Bu ilk varlık, duyular üstü kendinde -şeydi.

Kendinde -şey düşüncenin önünü açar dedim. Bu açılım, ilk ilkede durur. O ilkeyle gerçeklikten kopar.

Dingin bir ortamda Aristoteles'in kendinde şeyli fiziği yeterlidir. Kölenin... serfin hareket nedir diye bir sorunu yok. Köle sahiplerince... feodalere geldikte... Mumlarla aydınlatılmış şatolarda, ahlakın... dinin... erdemin özü nedir diye tartışmaktan daha ilgi çekici n'olabilir. Biri çıkıp da onlara "Baylar, şunca insanın emeğini sömürmek ahlaksızlık değil de nedir" diye sorsaydı, bu soruyu soran hemen oracıkta paramparça edilirdi.

Ona buna mal satarak elinde para biriken tüccarlara bu kendinde -şeyle evren dar gelmeye başladı. Tanrı yerinde dursun ama, ben nasıl olur da daha hızlı giderim... nasıl olur da daha uzakları görebilirim diye kıpırtılar başladı. İşte bu noktada "Abdera atom öğretisi Epikurus ile Lukretius'un aracılığıyla Gassendi ve Baron'a geçmiş ve modern doğa biliminin olgusuna yardımcı"¹¹ oldu.

Ama materyalizm tehlikelidir.

Ne kendinde -şey bırakır, ne tanı.

Hepsini yerlebir eder materyalizm.

Böyle bir dünyada insanları sömüremezsin. Sözelimi, reklam kampanyalarının hepsi kendinde -şeye dayanır. Her meta kendinde şeyli gösterilir tüketiciye. O, metanın tözünde, duyularımızla fark edemediğimiz bir şey vardır.

Ona buna mal satarak iktidara ge-

len burjuva sınıfı kendinde -şey'in ne kadar yararlı olduğunu hemen anladı. Yine de 18. yüzyılda materyalistlerin elinde evreni açıklayabilecek fazla öge yoktu. İşte bu yoklukta doğdu Hegel.

Burjuvazinin bütün tarihi kategorilerinin akla uygun olduğunu gösterdi Hegel. Tabii kendinde -şeyle.

Buna ilk karşı çıkan Feurbach "Hegel'in felsefesine karşı" adlı eserini sistem sayıyordu. Çünkü Hegel'in sistemi'nin yerine, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti. Feurbach Hristiyanlık dahil, insanın kendisi tarafından yaratılan şeyleri Tanrı kavramlarında gösterir eder. Tanrı insan tarafından değil, doğrudan insan tarafından yaratılır. İnsanlık içindeki doğrudan Tanrı'nın yerini, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti. Feurbach Hristiyanlık dahil, insanın kendisi tarafından yaratılan şeyleri Tanrı kavramlarında gösterir eder. Tanrı insan tarafından değil, doğrudan insan tarafından yaratılır. İnsanlık içindeki doğrudan Tanrı'nın yerini, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti.

Buna ilk karşı çıkan Feurbach "Hegel'in felsefesine karşı" adlı eserini sistem sayıyordu. Çünkü Hegel'in sistemi'nin yerine, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti. Feurbach Hristiyanlık dahil, insanın kendisi tarafından yaratılan şeyleri Tanrı kavramlarında gösterir eder. Tanrı insan tarafından değil, doğrudan insan tarafından yaratılır. İnsanlık içindeki doğrudan Tanrı'nın yerini, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti.

Buna ilk karşı çıkan Feurbach "Hegel'in felsefesine karşı" adlı eserini sistem sayıyordu. Çünkü Hegel'in sistemi'nin yerine, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti. Feurbach Hristiyanlık dahil, insanın kendisi tarafından yaratılan şeyleri Tanrı kavramlarında gösterir eder. Tanrı insan tarafından değil, doğrudan insan tarafından yaratılır. İnsanlık içindeki doğrudan Tanrı'nın yerini, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti.

Buna ilk karşı çıkan Feurbach "Hegel'in felsefesine karşı" adlı eserini sistem sayıyordu. Çünkü Hegel'in sistemi'nin yerine, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti. Feurbach Hristiyanlık dahil, insanın kendisi tarafından yaratılan şeyleri Tanrı kavramlarında gösterir eder. Tanrı insan tarafından değil, doğrudan insan tarafından yaratılır. İnsanlık içindeki doğrudan Tanrı'nın yerini, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti.

Buna ilk karşı çıkan Feurbach "Hegel'in felsefesine karşı" adlı eserini sistem sayıyordu. Çünkü Hegel'in sistemi'nin yerine, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti. Feurbach Hristiyanlık dahil, insanın kendisi tarafından yaratılan şeyleri Tanrı kavramlarında gösterir eder. Tanrı insan tarafından değil, doğrudan insan tarafından yaratılır. İnsanlık içindeki doğrudan Tanrı'nın yerini, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti.

Buna ilk karşı çıkan Feurbach "Hegel'in felsefesine karşı" adlı eserini sistem sayıyordu. Çünkü Hegel'in sistemi'nin yerine, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti. Feurbach Hristiyanlık dahil, insanın kendisi tarafından yaratılan şeyleri Tanrı kavramlarında gösterir eder. Tanrı insan tarafından değil, doğrudan insan tarafından yaratılır. İnsanlık içindeki doğrudan Tanrı'nın yerini, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti.

Buna ilk karşı çıkan Feurbach "Hegel'in felsefesine karşı" adlı eserini sistem sayıyordu. Çünkü Hegel'in sistemi'nin yerine, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti. Feurbach Hristiyanlık dahil, insanın kendisi tarafından yaratılan şeyleri Tanrı kavramlarında gösterir eder. Tanrı insan tarafından değil, doğrudan insan tarafından yaratılır. İnsanlık içindeki doğrudan Tanrı'nın yerini, allayıp pıllayıp başka bir varlığı, Mutlak İdea'yı geçirmişti.

riz. Bana ne Marksizm'den diyemeyiz. Neden diyemeyiz.

Bugün insan kapitalist dünyada, insani varoluşunu yitirdi. İnsan, metalar dünyasında yalnız, mutsuzdur, bunalımdadır. Çıkış yolunu "spiritüel realite"de arıyor. Bu tür konferanslar dolup taşıyor. Dönem "devrimde şiddet" tartışma dönemi değildir.

Bugün düşünce devrimi, bu yalnızca metafizik düşünce devrimi değil, aynı zamanda sosyal devrimdir.

Marksist kümeler "devrimci şiddet" tartışmasını bırakmalı, bilinci özgürleştirici, bilinci "ruhsal" şiddetle kurtarmak bir düşünce mücadelesi vermemelidir.

"Pisanesiz devrim olmaz" insanı "spiritüel markselerde" uyandırıyor.

Marksizm'i yalınlaştırmaya gelince... Önce temel öge sorulur. Bütünleşik Marksizm insanı bütünleşik estetik, felsefi bir kiminin ediminde.

"Bu yeni düşünce devrimi" dönüp söylerim. Neden böyle bir devrimin gerekli olduğunu dizi boyunca anlatım.

İkinci ögeye geldikte... Marksizm'in varoluşunu görmeliyiz.

Marksizm Kapitalizm'in toplumun ruhunu açıklar. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Bu sosyalizm'in varoluşu, Marksizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu.

Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu.

Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu.

Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu. Marksizm'in varoluşu, sosyalizm'in varoluşu.

Bu alışkanlık devam ediyor. İşte bu alışkanlık yüzünden Engels'in vasiyetnamesini yerine getirmekle görevlendirdiği Bernstein, yoldan çıktı.

Bakin, Bakunin Marks'a nasıl mektup yazıyor: "Bern Kongresi'nde burjuvaziden vekarla ve açıkça ayrılmalı beri, artık işçilerin dünyasından başka bir çevre, onlardan başka topluluğa katılmamalıdır. Bakunin, kimin kimden kimseyi sömürmediği bir dünyaya ulaşabileceğini ediyordu. Ama metafizik yöntemle düşünme alışkanlığından kurtulamadı. Bakunin'e göre: "Devrim" ne değildir, ne de yoktur. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir.

Bakunin de kimden kimseyi sömürmediği bir dünyaya ulaşabileceğini ediyordu. Ama metafizik yöntemle düşünme alışkanlığından kurtulamadı. Bakunin'e göre: "Devrim" ne değildir, ne de yoktur. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir.

Bakunin de kimden kimseyi sömürmediği bir dünyaya ulaşabileceğini ediyordu. Ama metafizik yöntemle düşünme alışkanlığından kurtulamadı. Bakunin'e göre: "Devrim" ne değildir, ne de yoktur. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir.

Bakunin de kimden kimseyi sömürmediği bir dünyaya ulaşabileceğini ediyordu. Ama metafizik yöntemle düşünme alışkanlığından kurtulamadı. Bakunin'e göre: "Devrim" ne değildir, ne de yoktur. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir.

Bakunin de kimden kimseyi sömürmediği bir dünyaya ulaşabileceğini ediyordu. Ama metafizik yöntemle düşünme alışkanlığından kurtulamadı. Bakunin'e göre: "Devrim" ne değildir, ne de yoktur. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir.

Bakunin de kimden kimseyi sömürmediği bir dünyaya ulaşabileceğini ediyordu. Ama metafizik yöntemle düşünme alışkanlığından kurtulamadı. Bakunin'e göre: "Devrim" ne değildir, ne de yoktur. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir.

Bakunin de kimden kimseyi sömürmediği bir dünyaya ulaşabileceğini ediyordu. Ama metafizik yöntemle düşünme alışkanlığından kurtulamadı. Bakunin'e göre: "Devrim" ne değildir, ne de yoktur. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir. Devrim, bir şeyi başka bir şeye dönüştürme sürecidir.

geçmiş ölümleri içinde inceleme alışkanlığı Türkiye'de düşünce dünyasını körler dövizine çevirdi.

Osmanlı toplumunda, Tanzimat'ın Birinci Mesrutiyet'in İkinci Mesrutiyeti'ne daha sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin nasıl çıktığı incelenmedi de, sanki eyleyen insan tarihtenmiş gibi bütün bu olgular, emperyalizmin işığı köpü insanlığın eseriymiş gibi bir kopuş masalı uyduruldu.

Kopuş kopuş diyenlerin her şeyden önce, metafizik düşünme yönteminden kurtulmaları gerekiyor. Çünkü "sosyalizm artık şu ya da bu usta beyin" rüsvetle bir bilimle olmaktan çıktı. *"Artık bilimsel değilmiş iki sınıf proletaryanın barınması" arasımdaki mücadeleden zorunda kennev oldu. Sosyalizmin ödevi artık olabildiği kadar yakın bir toplum sistemi uydurmak değil, ama bir sınıfın ve diğerinin karşıtlığının zorunlu olarak doğduğu bir ilişkiden dolayı, bu ilişkisinin (ve ilişkilerin) incelenmek ve böylelikle yaratılmış olan ilişkilerin koşullarda çekismeye yön vermenin görevi olduğu"* der Engels.

Engels ne kadar zor bir görev veriyor işareti. Tarihi ilişkileri olguların ve düşüncelerin incelemesi.

Ne demek bu "Yüzlerce eser okumak... bu eserleri incelemek... Kapitalizmin birinci cilinde, yarı sayımlı dırsan" 28 yazan eserini okuduğumda diyorlar Marks'ın... Ya Lenin, *"Materyalizm ve Ampryokritizm"* adlı eserinde gönderme yaptığı eserlerin sayısı 200'dü geç.

Bütün bunlar ne kadar zor! Bunun yerine kasıtlı bir toplum hüzeni kurarak, oradan kopalım, sından kopalım demek, buna karşı çıkanları "revizyonist, Reformist, pasifist" diye suçlamak ne kadar kolay.

Ama yolumuz neymiş ediyorduk. Bu geldi mi dediği gibi yangını, "İstisnadan istisnada" diye çevirmek. Ama bunun için önce metafizik düşünme yöntemini bırakmak gerekiyor. Tabii işin bir zorluğu daha var. Bizler Platon'u okumadık mı? Platon'a ne saptırdık mı? İem idealist yöntemle bilimsel 28'ci ekisini bilemeyiz. Lenin, bu ekisi şöyle anlatır. *"Onlar, Marks'ın ekonomiyi ve tarihsel teorilerini Marks'ın emelleriyle, sanki felsefi materyalizmle değil seçik kapitalizmle"*

zın benimsemislerdi - zaman zaman ezberle öğrenmişlerdir demek daha doğru olur. Onlar için Bağdadi ve oraklarına tersine edimmiş Rus Büchkerler'i ve Dühringler' denmeller. Bunlar yukarıda materyalist olmak ishyetler, ama kenatların aşağıda kama karşıt bir idealizmden kurtulmuşlardır.

İşte metafizik düşünme yönteminden kurtulamayışımızın bir nedeni de bu... İkili yapıtız. Marksist kavramların tüleştirildiği idealist yatağıdır. Bu yataktan çıkmak gerekiyor.

DIYALEKTİK MADDECI YÖNTEM

Marks'ın *Kapital* adlı eseri üst düzeyde bilimsel kavrayışın ürünüdür. Bu nedenle anlaşılması zordur. Marks, bu konuda şöyle der. *"Her başlangıcın gücünün birini bilimler için geçerlidir. Bu yüzden, birine bilmeyenlerle de meta in ilişkisini kavrayan bu kesimin anlaşılması daha zor olacaktır."*

Eserin anlaşılmasını kolaylaştıran diğer öge, bizim metafizik yöntemle düşünme alışkanlığımızdır.

Kapital, kapitalist toplumun oluşumunu... tarihi süreci içinde anlatan bir eserdir. Bu eserde, eşler arasında saklanan kapitalist toplum nel bir şekilde açılmıştır.

Marks bu eserde oluşu, gelişken, karşıtların birliğini... nicelikten niteliğe dönüşümü... yadsınmanın yadsınmasını, hiçbir kendinde şeye veremediği tarifi sübe içinde göstermiştir.

Özellikle söylemek gerekirse *Meta-ların Baskılaşımı* bölümünde metala-nın, para olarak ayırmışmasında hem gelişkenleri hem de karşıtların birliğini görürüz. Sözgelimi, u olduğu Marks'a kadar pek çizilemeyen para yı Marks, diyalektik maddeci yöntemle çözümler. *"Para tümdeki metala'nın baskılaşımı biçimi"* dir.

Paraya *"toplumsal güç, özel yü-lerin özel güçleri haline gelmiş"* Nicelikten niteliğe dönüşmesini Kapitalizm açısından şöyle anlatır Marks. *"Kapitalist üretimin belli bir aşaması, kapitalizmin bütün zamanları, kapitalist olarak, yani kitlemiş sermaye olarak, baskıların emeklerini elde etmeye"*

ve dolayısıyla denetlemeye ve bu emeğin ürünlerini satmaya vermesini liste denetlemesini, bir üretimin kullanılabileceği işin sayısına çok küçük bir aramı yakamla" sınırlandıracak, zorla öte-meye çalıştı. Para ya da meta sahibi-hin fiilen kapitalist olabilmeleri için, üretimin için yatırılan "aşırı" miktarın, oratacaların özümünün büyük ölçüde aşması gerekir." 29) Salt nicet fark-lıklar, bir noktadan sonra nitel değ-işikliklere dönüşürler."

Marks, burda önemli bir noktayı da belirtir. *"Para ya da meta sahibi-bireyin, kendini kapitaliste dönüştü-rbilmesi, elde biriktirmesi gerekir an-garı değer miktarı"* ülkeden ökeye değışebilir. Bu, son derece önemli. Nicelik, nitelik yasası, unutulduğu için Türkiye'de kapitalist olmadır ya da karşıt kapitalizm gibi uyduruk bir çözümlerle uyduruk kuramın oluştu-ruldu.

Marks, yadsınmanın yadsınmasını şöyle açıklar. *"Kapitalist üretimin tar-zımı, üretimi olan kapitalist mülk edin-kar tarafı, kapitalist özel mülkiyeti ya-ratır. Bu, mülk sahipliğinin emeğine du-yunan kişisel özel mülkiyetin ilk yadsınmasıdır. Ama Kapitalist üretimi, doğa yasasının kısıtlamaları zorunlu-luğu ile kendi yadsınmasını doğuruyor. Bu yadsınmanın yadsınmasıdır."*

Marks, *Kapitalist Birikimin Tarihi-sel Evrimi* bölümünde Var Varlık tar-zı, Yok Varlık in nasıl çıktığını gösteri-ken bu süreçte gelişkenleri... karşıtların birliği, yadsınmanın yadsınmasını... diyalektik maddeci yöntemi uygular.

KAPITALİZM NE YAPAR

Marks, Kapitalizmi, insandan uzak insansız inceler. *Kapital*'in güzelliyi anlatır. Kapitalizm üstün soyutlama gücüyle açılmışırken, her bölümde insanla somutlanır. Sözge-limi kapitalizm, toplumsal gelişmeyi yitici bir yarışmaya dönüştürür. Bunda bugün de her alanda görüyoruz. Bu plumsuzluğun vanlıda ofurda bir yarı da vardır. Marks, bunu şöyle an-latır. *"Büyük sanayi, getirdiği felaket-ler aracılığı ile, üretimin temel yasası olarak, işin (egallitizmi) kabal edil-mesi zorunluluğuna ortaya koyarak, işçilerin, bu çeşitli işler için çoktan alınamama gelmesini ve bu yetenekle-ri"*

rinin en geniş ölçüde gelişmesini sağlamıştır. Üretim tarzını, bu yasanın normal olarak işlemesine uydurmak, toplum için bir ölüm kalım sorunu oluyor.¹⁷³

Marks, şunu söylüyor: "Üretim biçimi, getirdiği yıkımların yanında, çeşitli işler yaratır. İşçilerin çeşitli işlere yatkınlığını geliştirdi. Böylece "aynı işi yineleyerek güdüklezen ve böylece bir 'parça-insan' haline gelen bugünün parça işçisinin yerini çeşitli işlere yatan" işçiler aldı.

Marks, bunu kapitalist üretim biçiminin çözümünü sağlayacak bir çelişki diye değerlendirdi. Çünkü, "kapitalist üretim biçimi ve işçinin bu biçim içinde aldığı ekonomik statü ile taban tabana zıtlık oluşuyordu.

İşte bu "belli bir üretim biçiminin çözülüp dağılarak bir yenisinin kurulmasını sağlayan tek yoldur."

Marks burda yanıldı. Marks'ın neden yanıldığını görmek gerekiyor. O dönemde rekabetçi kapitalizm yaşanıyordu. Marks, rekabetçi kapitalizmi mutlaklaştırdı. Oysa kapitalizm, bir başka kapitalizm çıkardı ortaya. Marks, "kapitalizmin kapalı toplumlar içinde gelişen bir sistem olmayıp, dünya çapında gelişen, dünya pazarı yaratan sistem olduğunu" gördü. "Bütün halklar dünya pazarının ağına" girdiğini söyledi. Ancak ayrıntılı bir emperyalizm kuramı geliştiremedi. Çünkü "Yaşadığı dönemde esasen, böyle bir teorisinin kurulması için olayların gerektiği ölçüde olgunlaşmadığı bir çağa rastlar."¹⁷⁴

Olguların olgunlaşmadığı bir dönemde yaşıyorsak, geleceği göremeyiz. Bu tabiidir. Ama Marks bir hata daha yaptı. Altyapıdaki gelişmelerin doğrudan doğruya üstyapıyı etkileyeceğini sandı. Marks'la Engels, bu alt-yapı sorununda bir türlü metafizik yöntemden kurtulamadı.

Bir kez kapitalist ideologlar, yolu açmak için çeşitli yöntemler buldular. En başta, yalnız işçileri değil; bütün insanları "parça-insan" yaptılar. Dört bir yandan saldırarak insan bilincini dumura uğrattılar.

Gülten Kazgan, kapitalizmin içinden çıkan kapitalizmi, şöyle anlatır. "Marks ve Engels'ten bu yana kapitalist toplumlar, büyük yapısal değişimler geçirdiği halde 'emperyalizm' te-

orisi dışında, bu yapısal değişmeyi Marksist teori büyük ölçüde ihmal etmiştir. 19. yüzyılın rekabete dayanan kapitalizmi yerini, özellikle ABD'de, dev anonim şirketlerin hakim olduğu iktisadi yapıya bırakmış, hiç olmazsa Keynes'den beri, işçiliği önleyebilecek yeni israf kaynakları yaratmış, dünyaya hakim olmak için yeni yollar bulmuştur."¹⁷⁵

Kapitalist, *Kapital*'i iyi okudu. Çok iyi okudu. Toplumsal gelişim yasalarını iyi öğrendi. Çok iyi öğrendi. Doğa yasalarını nasıl öğrenip uçak yaptıysa, toplumsal yasaları da öğrenip, kapitalizmin önünü açtı.

Durum budur. Sorun bir ülkenin, bir bölgenin sorunu değildir. Sorun, nerede yaşıyor oluyorsa olsun, insanın sorunudur. Çünkü tarihin öznesi insan, kapitalizmin burgacında varoluşunu yitirmiştir.

Varolanı iyice kavrayıp, yeni mücadele yöntemleri geliştirmemiz gerekiyor. Fuat Ercan bu konuda şöyle der: "Sosyal ilişkiler, kendi aralarında birçok nedenden dolayı zorunlu ve koşullu (Contingenoy) ilişkilerin varlığına neden olurlar. Sosyal bilimlerde bugün varolan farklı alt-disiplinler, bu bütünü parçalara ayırdığı ölçüde dinamik varoluşu anlamamızı/açıklamamızı önleyen bilgilenme biçimlerinin varlığına neden olurlar. Yaşamın kendi ilişkiler ve çoğul devam ederken, biz onu sırf anlamamızı kolaylaştıracak diye ilkel birkaç değişken doğrultusunda analiz etmemiz/anlamaya çalışmamız, içine düştüğümüz şizofrenik bilgilenme sürecine işaret ediyor."¹⁷⁶ Ben şizofrenik yerine metafizik diyorum. Doğrusu da bu... metafizik bilgilenme... metafizik düşünme.

Kapitalizmin parçalı görünümü, doğrudan bilincimize yansıyor; bu yüzden dünyayı, birbirinden ilişkisiz parça durumunda görüyoruz. "Bakmak ve görmek/geçmişin ve bugünün, bilincin ve geleceğin birbirini tamamlayan ve ayrılmaz iki unsurudur" der¹⁷⁷ Tefik Taş. Bu anlamda bakmak-görmek, bilgi işidir, yöntem işidir. Geçmişten, bugünden kopuk parçalı bilincimizle bütünü kesinlikle kavrayamayız. Kavrayamadığımız için kapitalizmin yangını, ateş olarak insanın hizmetine verilemiyor.

Yangın devam ederken kapitaliz-

me yeni iş alanları açan strateji uzmanlarından Prof Dr. Gary Hamel, kapitalistlere devrim yapan buluşlar öneriyor. Hamel, devrim yapan buluşlara örnek veriyor. Evlere gönderilen "yıkılmış kıvrıcık salata", "İneklere Çağrı Cihazı", "Uçakta mesaj, kumar ve seks"¹⁷⁸

Kapitalizm insanla alay ediyor... kapitalizin insanı, kıvrıcık salata gibi doğuruyor.

AHLAK NERDE

Ahlak sorunu ne zaman başladı. İnsanlığın ilkel döneminde böyle bir sorun yoktu. "İkel sürünün ekonomik ve toplumsal yasaları birbirinden farklılaşmamış, içiçer ve ilkel sürü bir düşünsel yapıya sahip değildir. Ekonomik ve toplumsal yapıların içiçe oluşundan dolayı sürünün tek tek üyeleri arasında dolayısıyla üyenin çıkarlarıyla sürü çıkarı arasında çelişki yoktur. Çelişki olmadığı için de çatışma yoktur."¹⁷⁹

Özel mülkiyetin neolitik dönemde başladığı kabul edilir. Özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla, bu özel mülkiyetin benimsenmesi gerekir. İşte burda dini... din adamlarını görüyoruz. Özel mülkiyet din adamları eliyle benimseniyor insana.

Din, özel mülkiyetin içinden çıkıyor. Yalnız din değil tabi... Ahlak da hukuk da özel mülkiyetin içinden çıkıyor. Madde bilinç ayrımı, ahlak, dini kendi başına bir varlık olarak gösteriyor insana.

İnsandan ahlaka... dine gidilmiyor. Ahlaktan, dinden insana gidiliyor. Burdan ötürü, birine borç veren, borcunu alamazsa borçluyu dolandırıcılıkla, ahlaksızlıkla suçluyor. Ama o paranın kaynağını açıklamıyor. Sömürücü toplumlarda bazı eylemlere ahlaki değeri, bazı eylemlere ahlaksız değeri veriliyor.

Peki; ama, niçin bu eylem ahlaki, niçin bu eylem ahlaksız dendiğinde, durum kendinde-şeyle açıklamıyor. İşte Engels ahlaki kendinde şeyi yıktı.

Engels'in *Bir Ekonomik Politik Eleştirisi Denemesi* şöyle başlar: "Ekonomi Politik, ticaretin genişlemesinin doğal bir sonucu olarak varoldu ve ortaya çıkmasıyla birlikte, ilkel, bilimsel olmayan bezirganlığın yerini, gelişkin

bir ruhsatlı dolandırıcılık sistemi, tüm bir zenginleşme bilimi aldı.^{19,20}

Engels bu yazısında ekonomi politigin, insandan saklanan, ahlaksızlık üreten yanını şöyle açıklar: "Özel mülkiyetin ivedi sonucu ticarettir -karşılıklı greksinnelerin değişimidir- alım ve satımdır. Bu ticaret, her faaliyet gibi, özel mülkiyetin egemenliği altında, tüccar için doğrudan bir kazanç kaynağı haline gelmelidir; yani her kimse olabildiğince pahalıya satmanın ve olabildiğince ucuzca kapatmanın yollarını aramalıdır. Bundan ötürü, her alım satımında taban tabana zıt çıkarlara sahip iki insan karşı karşıya gelirler. Bu karşı karşıya geliş kesinlikle ucuşmaz karşılıklardır; çünkü herbiri ötekini niyetlerini bilir; bunların kendi niyetlerine karşılık olduğunu bilir. Bundan ötürü, ilk sonuç, bir yanda karşılıklı güvensizliktir."

Burda duralım. Binlerce yıldır devam edegelen bu işlemin yarattığı güvensizliği nasıl da güzel belirtmiş Engels. Kapitalist hayat, bu güvensizliği pekiştirdi işte. İnsanların birbirine güvensizliğinin temelini net bir şekilde gösteriyor Engels.

Devam.

"Öte yanda bu güvensizliğin mazur gösterilmesidir-ahlak dışı bir sonuç elde etmek için, ahlak dışı araçların kullanılması (...). Tek sözcükle, ticaret yasallaştırılmış dolandırıcılıktır."

Engels'in burda koyduğu doğruyu, hayat binlerce yıldır gösteriyor. Hiçbir din... hiçbir ahlak kuramı, ahlaksızlığı önleyemedi. Çünkü özel mülkiyete dayalı meta sistemi durmadan ahlaksızlık üretir. Böyle bir toplumda ahlak denen disiplin, ahlaksızlığı örtmeye çalışır, kumaca bir düşüncedir.

Engels, bu bölümü son derece görkemli bir seslenişle bitirir: "Gerçeğe hakkını vermek isteyen her tüccar, fiili uygulamanın bu teoriye uygunluk gösterdiğine beni tanık gösterebilir."

Sonra Engels, burjuva ahlakçılarına tokadı patlatır. "Çıkarınız olmaksızın kafanızın içinde ahlak dışı çıkarıcı güdüler kurmaksızın, ne zaman ahlakh oldunuz ki?"

KAPİTALİZMİN KORKUSU

İşte biz bugün böyle bir toplumda yaşıyoruz. Engels, sözünü ettiğim

yazısında bugün içine düştüğümüz durumu net bir şekilde anlatır, "Liberal iktisat sistemi, milliyetleri çözüştürerek düşmanlığı evrenselleştirerek, salt herbiri bütün ötekilere özdeş çıkarlara sahip diye insanoğlunu birbirini yiyen aç canavarlar sürüsüne (çünkü rekabetçiler başka nedirler ki?) dönüştürmek için elinden geleni yapmıştır."

Bugün gözden saklanan işte budur. Liberal iktisat sistem için, insanoğlu birbirini yiyen aç canavarlar sürüsüne döndürüldü.

İnsanoğlunun dünyayı anlama, varoluşunu sağlama mücadelesinde ortaya çıkan din, milliyet kategorileri mutlaklaştırıldı. Farklı dinler, farklı milliyetler, düşmanlığın tohumlandı

*Vekaletname için
noterlerde dolaşan...
yüzlerce metre yerin
dibinde çalışan...
ürettiği ekmeğin tadını
unutan... kapitalizmin
cehenneme çevirdiği
hayatta beli bükük
yaşayan... bu cehennemi
sirtında taşıyanlar bir
düşünürlerse, işte o zaman
maddeyle düşünce birleşir,
cehennem yangınları,
insana yararlı ateşe
dönüşür.*

nesnel varlık biçimlerine dönüştürüldü. İnsanoğlunun binlerce yılda oluşturduğu değerler kapitalistin elinde metaya dönüştürüldü. Bütün bunlar görülmecin diye insan bilinci dumura uğratıldı.

Yekinek... insanı kapitalizmin boyunduruğundan kurtamak gerekir. Bunun için her şeyden önce düşünmek zorundayız. Afşar Timuçin, bu konuda şöyle der: "Düşünmeye yönelmek, dünyaya yönelmektir, dünyaya yönelen düşüncelerden de yararlanarak dünyayı kavramaya ve onun dönüştürülmesine katkıda bulunmaya çalışmaktır. Amaç gerçeği tanımak ve tanıtlamaktır; böylece insanı dünyada

daha da egemen kılmaktır. Kendine ve dünyaya egemen olan insan, gerçek anlamda egemen olan insan, yalnızca düşünen insandır."²¹

Gerçeği tanımak... gerçeği tanıtlamak... sonra kapitalizmin saldırılarından gerçeği göremeyene göstermek... dumura uğramış bilinçleri düşündürmek... İşte kapitalizmin korkusu... İnsan yeniden düşünürse... görürse gerçeği...

Vekaletname için noterlerde dolaşan... yüzlerce metre yerin dibinde çalışan... ürettiği ekmeğin tadını unutan... kapitalizmin cehenneme çevirdiği hayatta beli bükük yaşayan... bu cehennemi sirtında taşıyanlar bir düşünürlerse, işte o zaman maddeyle düşünce birleşir, cehennem yangınları, insana yararlı ateşe dönüşür.

İnsan gülümser.

Peki ama nasıl? İşte burdan başlanmalıyız.

KAYNAKLAR

- 1) Walther Kranz, Antik Felsefe, Çev., Suad Y. Baydur, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1984.
- 2) Kranz, Age.
- 3) David Riazanov, K. Marks-F. Engels, Hayat ve Eserlerine Giriş, Türkçesi Ragıp Zarakoğlu, Belge Yayınları, İstanbul 1997.
- 4) K. Marks-F. Engels, Kutsal Aile, Çeviren Kenan Somer, Sol Yayınlar, Ankara 1996.
- 5) F. Engels, Utopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm, Çeviren Öner Ünalın, Sol Yayınlar Ankara 1974.
- 6) Riazanov, Age.
- 7) Riazanov, Age.
- 8) Engels, Age.
- 9) Lenin, Materyalizm ve Ampriyokritisizm, Çeviren Sevim Belli, Sol Yayınlar, Ankara 1988.
- 10) Karl Marks, Kapital, Birinci Cilt, Çev., Alaattin Bilgi, Sol Yay. Ankara 1997.
- 11) Marks, Age.
- 12) Marks, Age.
- 13) Marks, Age.
- 14) Gülsen Kazgan, İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi, İstanbul, Yay. 1969.
- 15) G. Kazgan, Age.
- 16) Fuat Ercan, Para Ve Kapitalizm, Ceylan Yay. İstanbul, 1997.
- 17) Tevfik Taş, Bakmak-Görmek, Öteki Yay. Ankara 1998.
- 18) Meral Tamer, Ekonomi Kulüsü, Milliyet, 9/5/1988.
- 19) Alaaddin Şenel, İkkel Topluluktan Uygur Topluma, Ankara, SBSY, Ankara, 1982.
- 20) Karl Marks, 1844 El Yazmaları, Ekonomi Politik Ve Felsefe, Çev. Kenan Somer, Ankara, 1976.
- 21) Afşar Timuçin, Düşünce Tarihi, İnsanlık Yayınları, İstanbul, 1997.

di. Kurnaz Firavun, Tanrının güzel karılarının yarattıkları egzotik, uhrevi iklim sayesinde, yukarı Mısır'a egemen oldu.

Pers egemenliğinin yıkılışından sonra ortaya çıkan Helenistile ya da Ptolemik Mısır döneminde de kadının iktidardaki gücü sarsılmadı. Büyük İskender, Mısır'ı elde tutmanın yolunun, Mısır'ın güçlü kültürüne boyun eğmekten geçtiğini kavramış bir hükümdardı. Memfis'te ve Amon tapınağında kendini Tanrının oğlu ve firavun ilan ettirdi. İskender'den sonraki krallar başta, Ptolemaios olmak üzere, firavunlar dönemi geleneğine uygun olarak, hanedan soyunun sağlığını korumak için kızkardeşleriyle evlenme gelenegini sürdürdüler. Bu dönem, erkek kardeşlerin bitip tükenmez iktidar saygılarıyla çalkalandı. Gelgelelim ki en karlı çıkanlar, kocalarını soyup tahtı oturan eş-krâlice kızkardeşler oldu. Bu dönemde ilginç en çok çeken krâliceler, iktidar geçişinin ve aşkın sembolleri olan Kleopatralardır. İktidar harsının kadın kişiliği üzerindeki yitirici etkilerini öğrenmek isteyenler bu dönemi incelemelidir.

I. Kleopatra: MÖ. 193'de evlendiği kocasının ölümünden sonra (181) tahta oturdu. Daha sıyracının çası aldı ve iktidar çatışmalarından uzak dalmaya çalıştı. Oğlunun çabak büyümesiyle Mısır'ı O'nun adına yönetti. Bir kelebek gibi, tatarasız öldü (MÖ. 175).

II. Kleopatra: Anası I. Kleopatra'nın öldüğü yıl, kardeşyle evlendi. Kardeşi ölünce acının bir soluk aldı. Saf iktidar tekellinin töresel emriyle, uyarak, öbür kardeşyle evlenmek zorunda kaldı. İktidar aşkayla yanan harslı bir krâliceydi. Kendisinden daha harslı olan kocası, kraliçeyi boşadı. Kadın, toratlarını harekete geçirince kardeş kocayı uzaqlamak zorunda bıraktı. Kocası paganist, hancıdan ve politik mücadele yöntemlerini, çocukları olduğu gibi benimsemeye mahkûmdur. II. Kleopatra'nın kızı, Kleopatra Thea,

merkezi Suriye olan Selekiler Krâliği iken, profesyonel Yunan ve barbar birlikleriyle desteklenen; Makedonyalı vahşi phalanks'ların oluşturduğu güçlü bir orduya dayanıyordu. Tiranlarla, fillerle yürüyen bir ordu. Parth'lara esir düşen kocası, Parth prensesi ile evlenince, üç ateşine düştü, kendi kardeşyle evlendi. Kendi egemenliğini tehdit eden öz oğlunu öteki oğlu, Antiochos ile ittifak yaparak öldürttü. Daha sonra da Antiochos'u zehirlemeye kalkıştı. Durumı kavrayan oğlu, anasının sunduğu zehiri, anasına içirdi zorla.

III. Kleopatra: II. Kleopatra'nın, huyu anasına çeken kızıdır. Evlenebileceği kardeşi olmadığı için dayısıyla evlendirildi. Dul kalınca, oğullarıyla taht kavgalarına girdi. İskenderiye halkını başrakili büyük oğluna karşı ayaklandırmayı kullandı. Sözünü kolayca geçirebileceği küçük oğlunu tahta davet etti. Küçük oğlan, anasının iktidardaki gücünü kırmak için, MÖ. 101'de öldürttü. O'nun...

Kleopatralar: dokuz ay karında taşınan ve doğurmanın dışında, çocuklarına pek emek vermiyorlardı. Emzirme, yıkama, giydirme, giydirme, oynama, eğitim işleriyle hiç ilgilenmiyorlardı. Kan bağından dolayı, çocuk anaya; ana çocuğa yabancıydı. Çocuk süzanelele, bakıcılarına daha çok bağlıydı. Emegin olmadığı yerde kanbağından göçü ne ki. Ananın oğlu, oğlunu anayı kolayca öldürmesinin nedenlerinden birisidir bu sadece. Köleci toplumun köle aristokrasisinin ruhuna uygun bir tavrıdır bu.

IV. Kleopatra: III. Kleopatra'nın kızıdır. Şaşkın bir krâlicedir. İkkin kardeşi Lathyros ile evlendi. O'nun egemenliğinden rahatsız oldu. Boşanarak diğer kardeşi Kyzikenos ile evlendi. Yeni kocasıyla birlikte, kardeşine ve kayınına karşı Suriye'yi elde etme mücadelesine girdi. Kızkardeşi tarafından MÖ. 116'da, Apollon tapınağında öldürüldü. Ampoi, Suriye'yi alıp, kocasıyla bir-

ÇİĞLİK

Dardayım nardayım
Köz içinde yadayım
Ak bir dağ bulutunda
Yanan kardayım
Mavi bir uçurumda
Patlamış gül goncasında
Hardayım
Dipsiz bir kuyuda
Deler yüreğini
Kara bir çığlık sonsuzluğa
Zardayım.

Müzeyyen Güneş Avustralya

tak olduğu iktidar gücünü ibruğuna vardiymaktı.

V. Kleopatra: III. Kleopatra'nın Selene adlı güzel kızıdır. İktidar tutkusu oldukça yüksektir. İkkin Mısır, sonra da Suriye krâliçesi oldu. Annesinin emri ve telkiniyle, iktidarı elde tutma; soydan güc alma stratejisine bağlı olarak kardeşi Lathyros ile evlendi. Sonra, kızkardeşi Tryphaina'nın eski kocası Olyphos ile, sonra yine kızkardeşi IV. Kleopatra'nın kocası Kyzikenos ile, sonra Eusebes ile evlendi. Güçlenmeye, iktidarı daha geniş ölçüde fethetmeye, elverişli kocayı arıyordu. Uzun süre Lagisler sülalesinin tek temsilcisi olarak kaldı. MÖ. 69'da, Suriye'yi fetheden Ermeni kralı Tigran tarafından öldürüldü. Bu yeni Kleopatraların harekete geçmesi, doğası hazırlanması demekti.

Kleopatraların listesi uzun, uzatmanın bir anlamı yoktur. Ama tüm dünyanın bildiği, ünlü Kleopatra, VII. Kleopatra'dır. Büyük serüvenine, bilinen eski tarzıyla başlamıştır. Yeni babasının vasiyeti üzerine, yeni kardeşi Ptolemaios XIII ile evlenip tahta çıkışıyla. Bilgide, askıta, sahası, dehasında, çok dillilik ve çok kültürüde, Kleopatraların en belirmiş tipi olarak karşımıza çıkar. O'nun yaşamı, Yunan kökenli olmasına rağmen, paganist, soylu Mısır kadınının yaşamını ve ruhunu temel karakteristikleriyle açığa vuruyor.

Verme etkinliğidir sevgi

Mehmet YEŞİLTEPE

*Devrimciysen eğer
bir incir ağacı gibi mütevazı
ama
ısrarlı ve üretken olabilmelisin.
Ballı incirlerin gösteriş değil
güzellik sebebi olmalı sadece...*

Gecen ay ki yazımda, cam kırıkları arasında durup, kırık dökük olmayan bir dünya tarifi yapmaya çalışırken, sağımı-solumu berelemiş, yüreğimi yormuştum. Bu kez de yüreğin merhemi olan bir olgudan, **sevgiden** söz etmek istiyorum. Hani şu içtikçe, içme ihtiyacınızın daha çok arttığı, doyumu olmayan içecekten... Kimisi için, pınarın tam kaynağından yenden avucuna aldığı ve köpükleri sönmeyen kana kana içtiğin bir su olan sevgi; bir başkası için, o suyu içmek değil, içirmektir... Ve asıl önemli olan da budur.

Yürek dilinizi doğru tercüme edebildiğiniz bir düş vaktinde, tüm içsel itkileri yerine getirirseniz; ne beyaz perdeye düşürülmüş film kareleri ne de tiyatro sahnesindeki hakiki insanların hakiki oyunu, sizden daha hakiki olamaz. Korkmayın, barışık bir yürek size yanlış şeyler yaptırır. "Yüreğinize değil, aklınıza uyun" diyen önermeleri de bir kenara bırakın şimdilik. Sadece ve sadece siz ve yüreğiniz... Merak etmeyin, beyninizle aranızda ne bir mesafe ne de bir problem olmayacaktır. O, yürek dilinin en ağır bastığı repliklerde bile -algı gücünü kuvvetlendirmek için- mutlaka devrededir. Ve sandığının aksine, yürekle beyin arasında ne çelişki ne de kışkırtıcı ilişki vardır. Yapay bir elle, iletişim kanallarını koparıp, yerine iletişimsizliği ikame etmemişseniz; onlar, vücut kimyasının aracılık ettiği, en iyi anlaşan iki organdır. O halde, gelin düşünmüze dönelim: Elimizi usulca, bir insa-

nın saçlarına doğru uzatın ve dünyanın tüm kadifelerini kışkandırarak yumuşaklıkta dokunun. Sonra da gözlerindeki parıltıyı izleyin; koynuna akıttığınız, gökyüzünün tüm yıldızlarını bir ışık demeti halinde, gözlerinde bulacaksınız. Ve belki de ilk kez, insanın bu denli çıplak/örtüsüz bir doğallıkta olduğunu görerek şaşıracaksınız. Ama daha önemlisi, onun gözlerindeki mutluluk ne denli büyük olursa olsun; sizinki, verme etkinliğinin büyüttüğü onurla, daha kocaman duracaktır. Bilmem, düşüncünüzden çıkaracağınız sonucu, 70'li yılların "şu dünyadaki en mutlu kişi mutluluk verendir" şarkısıyla bağlantılandırmak ister misiniz?

Evet sevgi, verme etkinliğidir. Alınca değil, verince doyan cinsten bir ihtiyaçtır. Sakın ha, kendi saçınızda dolayan bir eli kılıçumsediğimi düşünmeyin; çünkü o, vermenin diğer tarafıdır. Ve başka türlü ne rezonans oluşur, ne de elektrik.

*Dünyanın tüm pınarlarının
döküldüğü yerden
Akdeniz iklimini içmek gibidir
severek yaşamak...*

O halde sevgi için bir pınar, bir de ağız gerekiyor. Ne bir pınarın, ne de bir insanın pek çok tadı almaya sabırsız ağzının yukarıdaki durumu, iletimi, sevgi fiilini tek başına gerçekleştirebilme şansı var.

Dokunma fiilinin gerçekleşebilmesi için, dokunan gibi dokunulan öğeye de ihtiyaç duyulur. Sevgi için, bir sevilenin varlığı şarttır. Tek yönlü akımlar, bir çelişme nedeni sayılmamalı ise de; sevgi ırmağı iki yönlü akar.

Tanımaya, paylaşmaya ve giderek büyütülen ortak ürünler topluluğuna dayanan sevgi; taraflar, birbirinden uzak/aynı mekanlara düşürüldüğünde (bu, genellikle sevgi düşmanları veya sevgisizlikle malul olanlar tarafından gerçekleştirilen bir fiildir) kendi kendini emzirerek büyütür. Bu yapıyla doğada taktır. Tüm gıda türleri, dışarı-

dan verildiği halde; sevgi, gerektiğinde kendi kendini besleyebilme özelliğine sahiptir.

Soha, güneş gibi ısı kaynaklarına dayanmayan ısınmalar, çoğu kez şırseldir. Ve gerçek/maddi olmayan bir olgu olarak muhatap alınır. Sevgi de şırseldir; ama elle tutulacak denli de maddidir. Koynuna tüm yıldızları alarak, geceyi üşümeden geçiren gökyüzü gibi; sevginin, başka hiçbir enerji kaynağı ile ikame edilemez olan ısıyla kuşanan bir insanın durumundan daha maddi ne olabilir ki?

SEVGİ, HOŞGÖRÜ VE DEMOKRASİ...

Yaygın olan, "sevgi bencildir" kanaatinin aksine; bencillik ile sevgi hiçbir biçimde yanyana gelemeyecek iki kavramdır. Sevginin -belki de- kazandırdığı en önemli özelliklerin başında genişlik, hoşgörü ve farklılıklara tahammül gelir. Ve -ilgisi yok gibi görünse de- demokrasiyi, en iyi bu tür insanlar (sevgi yüklü olanlar) uygular. Kendinizde varolmasa da, sevdiğiniz insanın sahip olduğu bir niteliği hoşgörme ve hatta güvenceye alma özelliği; bir başka yerde veya alanda neden "azınlık haklarını koruma" biçiminde dışavurmasın ki?.. Seven insanın sahip olduğu; farklılıklara hoşgörü ve yaklaşma eğiliminin organize olmuş karşılığı; bir yapılanmanın diğer bir yapılanmaya haklarını teslim etmesi, kendini dayatmaması ve yapılar arası demokrasidir. Sevilen bir yapılanmaya, dost olarak görülen bir örgütlenmeye karşı bencil olunamayacağı gibi onunla yarış/rekabet içerisine de girilmez. Alma değil, verme kaygısı ön planda olur. Onun kayıpları değil, kazanımları sevindirir. Taşıdığı sayu, bizimle aynı havuza aktarmadığını düşünsek dahi, bu yine böyle olmak durumundadır. Zaten bir değer, gerçek sınavın aslı olarak, zorlu koşullarda verir. Sade-

ce her şeyin yolunda gittiği dönemlerde değil, zorluklar ve yoksunluklarla boğuşurken de varolan normları gözetmek, çifte standarda düşmemek; sevgisini doğru/sağlam taşlarla örmüş olanların işidir. Onlar zaten zor günlerin insanıdır ve olağanüstülükleri, normları çiğneme gerekçesi yapmazlar.

Gerçekte devrimcilik, sevgiyi bir yaşam biçimi haline getiren, sığramalı bir gelişimdir. Her insan "sevgi"li olabilir; ama herkes devrimci olamaz.

YAŞAMADA KALİTE VE MUTLULUK...

Devrimci olmadan da mutlu bir yaşam sürmek mümkündür; ama, devrimci bir yaşamın sunduğu mutlulukların boyutu gibi çeşidi de başka hiçbir yaşamsal kesitire ulaşılması mümkün olmayan cinstendir. Öyle ki, devrimcilerin "o büyük gün"ü beklemeden, ömrünün her an'ında devrimi yaşadığını ve yaptıklarını karşılığını en güzel biçimde aldığı söylemek abartılı olmayacaktır. Tabi bu bir tercihtir. "Yaşamak sanatı"nda kalitenin üst sınırını zorlamaktır. Ve gerçekten de güzelliği oranında zorlu bir koşudur. İpi göğüslemeden, yolun bir yerlerinde -pek çok nedenle- daha az kalitede bir yaşamı tercih ederek "vazgeçmek" mümkün ve doğaldır. Ama ip göğüslelendikten sonra, eşğin öte yanında sizi, yaşam sanatının vazgeçilmesi olanaksız düzeydeki kalitesi karşılar.

*Uzun bir koşunun sonunda
karar vermenin
geniz yanıği tadı
tam ufuk çizgisinde,
yakalar sizi...*

*Ya takılıp geriye düşecek
ya da
acıyla ve ufuk çizgisinin
üzerine batarak
güneğin dünyasına dahil olacaksınız...*

Söylemeye gerek yoktur ki, güneşin dünyasında karanlığa yer olmaz. Ama zorlu koşunun zorlu yanı -kalite gereği- devam eder. Ömrünü az lekeleli bir durakta tamamlamak isteyenler; içsel monologla yanlışlarını süzmekten hiçbir zaman geri durmaz. İnsanın doğruyu ve daha doğruyu arama koşusu, sürekli hızlanan ve

finali olmayan bir koşudur. Bunun özelliği, tadının ve karşılığının koşarken alınıyor olmasıdır. Bu, devrimden sonra da böyledir...

Bardağın sürekli olarak dolu tarafını gören ve devrimcilik üzerine güzellikleme yapan bu satırlardan sonra; birileri çıkıp "çekilen bunca acılar, ödenen bedeller, akılları gözyaşları ne olacak? Tutsaklıkta da sevginin kendi kendini emzirmesi mümkün mü?" diye sorabilir. Ona da şirle cevap vermek, sanırım daha uygun düşecek.

*Turnaların geliş
baharı müjdeleri
Gidişi
kış haber verirmiş
Akattığın her damla gözyaşı
turna olup gökyüzüne yükselirken
ben
gökyüzünü çapalıyor olacağım...*

*Bizim müdemiz
insanlığa gülüm.
İnan bana
tek damlası boşa gitmeyecek
kırpıklarındaki ıslanmaların...
Gök mavimsi bahçemizde
doğru bir ana gibi
renk çoğaltan açelyaların
sebebi olacak gözlerin...*

YAŞAMINDA DEVRİM EKENLERİN ÜRETİM BAHÇESİ SIK SIK HASADA DURUR

Sevginin söze döküldüğü, dilin güzellik ürettiği yerde; bu güzellikler, ellerin ve yüreklerin katılımıyla sözden fiile dönüşmüyorsa; sadece söylenen değil, aynı zamanda eyleyen konumda değilse taraflar, bir şeyler yolunda gitmiyor demektir. Parçalanmaların, örselemelerin, kırılıp dökülmelerin "sevgi"li süreçlerden sarkarak dışa vurması yaygın bir sonuçtur; ve hatta bu durum, birliktelik olgusunun kendisine gölge düşüren veya doğrudan yadsıma sonucuna varıran kanaatleri beslemektedir. Öyle ki, atasözlerine kadar taşınan sonuçlarla çekilen sınırlar, çoğu kez; sevgisizliğin değil, sevginin önünü barikatlamaktadır.

Sözden fiile döküldüğü anda, kendisi de dökülen ve gözyaşları boyunca serçerçe uzanan bir kederlilikle malul

olarak ömrünü tamamlayan "sevgi"lerin kaynağına inilecek ve gerçek sevgiye giden yollar tanımlanacaksa; birinci koşul, kolaylıktan kaçınmak olmalıdır.

Düşünen akıl, değişme ve değiştirme fikrinin koşuludur. Değişme ve değiştirme fikri, "kendinde devrim" mayasının tutması için uygun bir zemindir. Böyle bir mayanın tutması; her an'ı devrim olan bir yaşamın kapısını aralar. Öyle ki, en çok kullanılan değil; ama en çok uygulanan kavram, devrim kavramıdır. Yerleşik yargıların, dayatılmış koşulların, zorunlu istikametlerin; yasa ve yasakların hükmü değil, "doğru bilinen" in hükmü geçmeye başlar. Bu, iktidarı almaktan başka, ne çok yerde devrim yapıldığını yapılabildiğini ve kavramın ne denli geniş bir alanı içerdiğini gösterir.

Peki, bu "doğru bilinen" in doğruluğu nasıl saptanacak? Elbetteki bu konuda, mutlak ölçekler yok; ama, tüm hammadde, insandışlaşmış bir dünyanın izlerini taşıyan ölçekler yerine, "kendinde devrim" yapımların ölçeksi tercih edilmek durumundadır. Biz biliyoruz ki, yaşamında devrim ekenlerin üretim bahçesi, sık sık hasada durur. Ne biçtiklerini ise; bir onlar, bir de onları tanıyanlar bilir. Ancak bu genel bir kuraldır; ne ekiliyorsa, o biçiliyordur. O halde, yaşamında sevgi ve güzellik ekenlerin, sevgisizlik biçmesi için hiçbir neden yok. Sevgisiz kaldığımız her yerde, kendi sevginizi sorgulayın; elde ettiğiniz veriler sizi sonuca götürecektir.

ÖZGÜRLÜK, SEVGİNİN KOŞULUDUR VEYA KAPİTALİZMİN BİREYİ SEVGİSİZLİKLE MALULDUR

"Hem komünistlerle hem de tanrı ile iyi geçmenin daha doğru olacağını düşünün" köylü gibi, "işini yürütmeye" kaygısıyla hareket edenlerin, kendilerine ait duruş koordinatları olmaz; kararlılıkla savunacakları doğruları olmaz; yürüdükleri yolda, tereddüt bağı dolanır ayaklarına... Onlar da, sevgi filini oluşturan motifleri bir araya getirecek ruh da yoktur.

Parçalanmış kişiliklerin, umutsuz ve geleceksiz biçimde an'ı yaşamaları; itildiği her yöne meyil etmesi ve hatta yaşamın sürüklenmekten

"İzvor" nevrolojisi içindeki bir ibaret bir hal alması, kapitalizmin yan etkileri altında olmuş bir toplumun bireyini tarif eder. Böyle bir bireyin, insani gereksinimle ilgili de sarmaya rastlanıyor. En tehlikeli boyutu, dilsel bir sistemleğin oluşmaması, amaçlar ve normlardan yoksun bir belirsizlikte varlık göstermesidir.

Sadece ne istediğini değil, ne istemediğini de bilmeyen bir insanı tarif eden argümanlar arasında, insanın en önemli erkinliği olan sevgi, filinin izlerine rastlamak güçtür. Çünkü sevgi, insana ait bir diğer kavramdır. Özgürlük, yakından ilişkilidir. Aşk, özgürlüğün insana ait özel bir biçimidir. Burada, bir bağdan söz edilebilir; bunun, sınırlayıcı değil, besleyici bir bağ olduğunun aydınlatılmasıdır. Sevgi ile özgürlük karşılıklı olarak birbirini güçlendiren olgulardır. İnsani ilişkilerin gelişmesine izin vermiş, özgürlüğün yitirilmemesi için bir kısıtlama, sevgisizliğe düşmesi veya sevgiyi ona tamamen atfettilerle ifade etmiş, ilişkilerle rastlanabilir.

İnsanın toplumsal bir varlık olma niteliğinin yok sayıldığı durumlarda, yaşadığı ortamın, solitüde atmosferi, den, girilmez ilişkilerden yalıtık olarak düşünüldüğü hallerde, sevgi, özgürlük, mutlu olmak gibi kavramların, bir "kavram" olmaktan öte yitmişliği ve gerçek ilişkilerle bulundukları gerçeği.

"Tek başına mutlu olmak mümkün değil, bir sevgi" (A. Camus) ifadesi, tek başına mutlu olmanın ne denli bilmemizin olduğu bir gerçeği de barındırıyor. Bu, bir insanın sevgi, tek başına özgürlük de, insanın toplumsal bir varlık olma niteliğini yok sayan ve bu nedenle soyut kalan ifadelerdir.

Özgürlüğün, içinde yaşadığı toplumsal ilişkilerle birleştiren gerçekleştirebilir ve maddi bir olgu haline geldiği durumların dışındaki tüm hallerde, özgürlük, onun için savaşıldığı oranda vardır.

Özgürlük ve sevgi kavramları, bençilikle birincilikle bağdaşmaz. Üstün olgulardır. Bencil olanların, kendini sevdiği iddiası da doğru değildir. Kapitalizm, insan ilişkilerinin üstün ve çok güçlü bir kapatan, kendini hissettiren, çıkarların sınırını aşmaya geçmeden ve en kötüsü, paylaşmanın insanı

mutlu etmesi için ne kadar insanı yitirmiş, oysa kendi mahrum bırakan bir kişi, gerçekte kendisi cezalandırılıyor.

Yaşamın güzelliklere, duygu yoğunluğuyla karşılık vermek, duygu yoğunluğunun sevgiye, sevgi yoğunluğunun aşka dönüşmesi, bir devrimde rastlanması en doğal ve hatta gerekli özelliklerdir. Güzellik, cirkineğe; aşk, sevgisizliğe üstün gelsin diye kaygaya tutuşanların kimlik bilgilerinde, AŞK kelimesine büyük harflerle yer vermek kadar doğal ne olabilir ki? Tüm bir yaşamı aşkla örnek durumunda olan devrimcilerin, geliştirdikleri "birliklilik"lerde sahip oldukları hemen tüm değerler, suya girer. Öncelikle, toplumun hemen yanı başlarında gerçekleştirdiği ve kendilerine de adeta dayattığı, olumsuz örneklerin, aksine; sahip olunan değerlerin, iki kişilik ortak bir üretimde, nasıl da ha da güzelleştirdiğini somutlandığını göstermek durumundadır. Tabii buradaki sorumluluk, "çevre"ye karşı değil, kendi değerlerine karşıdır.

ZORU BAŞARMAK, BİR DEVRİMCİLİK ÖZELLİĞİDİR

Varolan sistemde insanların ruhları gibi, bedenleri de mahrumdur. "Toplumsal uyum" kavramı, bir varlık gösterme biçimi olarak, yine toplumsal işlevi (dayatılan ölçülerde bir evlilik törenine) bağlı kalırsa, bilinmelidir ki, kazanılan "özgürlük", mayanın sadece bir kısmından oluşmuş olmaktan öte gitmeyecektir. Özellikle vurgulanması istenir ki, burada sözünü ettiğimiz özgürlük, ne bir sınırsızlıktır, ne de toplumsal geleneklerle ilgili gayretler. Devrimciler, "Müslüman mahallesinde salıngoz satarak" özellikle aykırı düşünce gibi bir amaç gütmeyiz. Ancak, alternatif bir yaşamın örülmesi çabasında ve özellikle örnek alınacak olan kendi yaşantılarına sevgiye yer verirken, "bir adım önde" olmanın yaratabileceği gelenek dışılığı gözle alınmak durumundadır.

Zoru başarmak, bir devrimcilik özelliğidir. Bu düzende olmak dışı, tek babadan ölümlü dışı, normu aktarmayan, alternatif bir yaşamı gökçe beğenir bir yaşam olmayacaktır. Yanlış yapabilir, zaafa düşebilir, mücadele-

den geri kahr kaygısıyla "genel ilişkileri"ne ambargo konan devrimcilerin; gerçekte, ruhlarına ve bedenlerine zincir vurulması olacaktır. Ve hatta bu, devrimcilik namununun, mayasına tutunmasında, bir eksikliğe/olumsuzluğa sebep olacak denli önemlidir.

Sevgi ve özgürlük gibi kavramların, dejenere olmuş bir toplumun dejenere olmuş ilişkilerinde, çarpık bir algılayışa ve savrulmuş örneklerle sebep olma olasılığı, bir devrimci için, kendi insanlığında ve hatta değerlerimizden kuşku duyarlı, yasak kıyma hakkını vermez. Bu, kolaycılıktır. Sevgi ve özgürlük kavramlarının devrimcilikle kopmaz bağlarını işlemek ve bunu, yaşamımızda somutlamak, bu kavramların kadar devrimciliği yaşamak isteyenler için, zor olmasa gerek... Kaldı ki zor da olsa, böyle bir görevden (veya görevden) kaçma hakkı, sanıyorum ki bir devrimci için sahip olmaması gereken bir muafiyettir. Çünkü, sevgi denince, eğer salt kişi ilişkide (birlikliliklerde, evliliklerde) garkılıp kalmıyor ve bunu, tüm bir yaşamı sevgiyle örnek olarak anımsıyor, aksi durumlar, sevgisizlikle mahul bir devrimcilik olacaktır.

Bugün, hemen tüm yapılmamaları, bir kararname kolaylığı ile, veya protokoller bir yaklaşımla aşmaya çalışıyor, ama bir türlü dikş tutulmuyanan birlik çabalarındaki somutsuzluğun kaynağında, neden bu türden bir eksiklik aranmaması ki? Bir algıyı, kendimize benzetmeden, olduğu gibi sevebilme özelliği, kimi durumlar için bir gereklilik olduğu kadar, bir yüceliktir de... Aksi durumlarda, çok çok rengi aynı çatı altında toplayabilen, birbiri ile bağdaştırabilen ve zoraki değil- coşkunca bir birliklilik içinde halk iktidarına taşıyan, cephesel örgütlenmeler oluşması için, daha çok uzun mesafeler kat etmek gerekecek.

İster örgütlenme içi, ister örgütlenmeler arası olsun, bu buluc ve bu duygu yoğunluğu, her zaman ihtiyaç dahilinde olacaktır. Farklılıkları budama yok etme kolaylığı değil, onu aşma veya engel olmaktan çıkarma becerisi gösterenler, insanlığın gündeminde, özgürleşmeyi somut bir olgu olarak yerleştirebilme başarısını göstereceklerdir...

Filistin

Çeviri: Erol KAPLAN

ÖN AÇIKLAMA

Filistin kurtuluş mücadelesi 60'lardan beri daima Türkiye sosyalist hareketinin ilgi odağı olagelmıştır. Bu ilgi hem hemen yanı başımızda emperyalist güçlerce desteklenen İsrail'e karşı verilen ulusal kurtuluş savaşından hem de Türkiye'deki devrimci örgütlerin Filistinli örgütlerle doğrudan yakın ilişkiler kurmalarından besleniyordu. Birçok Türkiye'deki devrimci Filistinliler'le aynı saflarda İsrail'in işgalci ordusuna karşı savaşmış ve hayatını yitirmiştir. Bu güçlü bağlar Filistin mücadelesindeki her yeni gelişmeye duyarlı olunmasını sağlamış ve 1987'de patlak veren İntifada hemen yankısını burada çeşitli eylemlerle, gösterilerle bulmuştur. Ancak sonraki yıllarda ve özellikle "barış görüşmeleri" sonrasında Filistin mücadelesine ilgi giderek azalmıştır. Bundan dolayıdır ki, Filistin'in bugünkü durumuna ilişkin bilgilenmeyi, aramızda var olan ve uzun yıllara dayanan güçlü bağlara rağmen, Amerika'da yayınlanan bir dergiden edinmek biraz üzücü oluyor. Ancak Filistin'in yeterince bilinmeyen yönlerini geniş kesimlerin bilgisine sunmak amacıyla, *Against The Current* dergisinin 71. sayısında John Dixon imzasıyla yayınlanan yazıyı -Orjinal adıyla "Oslo Sonrası Keyifsizlik"- çevirmeye değer buldum.

OSLO'DAN SONRA...

"Oslo öldü, artık onu canlandırmak için hiçbir şey yapılamaz."

Israel Shahak (İsraili insan hakları savunucusu)

Filistinli eşimle birlikte Batı Şeria'ya vardığımız 1 Mayıs'tan beri karşılaştığımız her önemli olguda işgalin sürdüğüne doğrudan tanık olduk. Filistinliler hâlâ doğal kaynaklarına ve topraklarına el koyulması, emek güçlerinin sömürülmesi ulusal özgürlüklerinin ve insan haklarının ihlali ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının red ediliyor olması gerçekleriyle yaşamak zorunda bulunuyorlar.

Ne yazık ki, dış dünya işgalin sona erdiğine, "barış" ve "otonomi"nin gelmekte olduğuna inanmakta. FKÖ, Hindistan, Güney Amerika, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki taraftarlarını, Oslo Antlaşması'nın İsrail'in yerleşim faaliyetlerini durduracağı; su, ulaşım ve telekomünikasyonda Filistin hakimiyetini getireceği; barış karşılığı toprağı ve 1967 Haziran'ı öncesi sınırlara geri dönüşü garanti altına alacağı yönünde ikna ediyor.

Dahası, dünyadaki birçok solcu Oslo'nun İsrail için önemli bir uzlaşmayı temsil ettiğine ve yalnızca İsrail'in "şahin" başbakanı Netanyahu ve partisi Likud'un şimdilik adil ve sürrekli bir barışa engel olduğuna inanıyor. Noam Chomsky ise aksine, Oslo Antlaşması'nın esas metninin, FKÖ'nün, İsrail'in işgal ettiği bölgelerden çekilmesinin netice itibarıyla karara bağlandığı iddiasıyla çeliştiğini söylemektedir.

1993 İlkeler Deklarasyonu'na göre; sözleşmelerin iskeletini, BM Güvenlik Konseyi'nin, Filistinliler'in

kendi kaderini tayin hakkını anmayan ve Amerika ve İsrail tarafından, uzun süre, bir İsrail-Amerika kararı olarak yalnızca kısmi bir geri çekilme olarak yorumlanan, 242 nolu kararı oluşturmaktadır. Ayrıca Oslo II'yi (1995) okuyan hiç kimse anlaşmanın Filistinliler'e verdiği otonominin alaycı bir Orwellizm dışında bir anlam taşıdığını iddia edemez.

Filistin'in politik ve ekonomik yaşamının detayları, su, ulaşım ve telekomünikasyon üzerindeki bütün kontrolü elinde bulunduran İsrail tarafından, güvenlik sonunu söz konusu bile edilmeden, tam ve kesin bir dille dikte ettirilmektedir. Arafat'ın bizzat kendisi helikopterini her kaldırdığında İsrail'in iznini almaya ihtiyaç duymaktadır.

Oslo Antlaşmaları en az iki hususta Filistinliler için bir felakettir. İlk olarak, Oslo Antlaşmaları işgale resmi bir Filistin onayı anlamına geliyor. Her bir taraf diğerinin "mevcut haklarını" tanıma gerekliliğini kabul ederken, FKÖ, İsrail'in uluslararası yasaları ihlal ederek Filistin topraklarını işgal ettiği iddiasından uzaklaşıyor ve Batı Şeria ve Gazze'nin, her bir tarafın meşru taleplerinin varlığı nedeniyle sadece "münakaşa edilen bölgeler" olduğunu ifade ediyor.

İkinci olarak, bayrak ve posta damgası gibi ulus devlet simgelerini Filistinliler'in kullanmasına izin veren bu belge, ekonomisi ve kaynakları üzerinde Filistinliler'e bağımsız bir denetim yetkisi vermemekle detaylı bir Bantustanlar** yaratma reçetesidir.

Bölgedeki gelişmeler gösteriyor ki, bu süreç layıkıyla ilerlemiyor. Yalnızca, açıklayıcı bir olguyu seçip alırsak, Oslo II'den beri 30 bin dönümden fazla araziye Yahudi yerleşimcilerin yol geçişlerinin yapılması için el koyuldu.

Bugün bu yol ağı bölgeyi boydan boya kesmektedir. Oslo antlaşmalarındaki hiçbir madde bu yapılaşmayı yasaklamıyor.

Ayrıca Filistin Özerk Yönetimi'nin Likud Partisi'ni yerleşim faaliyetinden sorumlu tutmasına ve yerleşimlerin anlaşmaların bir ihlali olduğunu söylemesine rağmen, sözleşmeler açık ve kesin biçimde İsrail'in yerleşim genişlemesini durduracağına dair herhangi bir güvenceyi içermemekte. Büyük bir olasılıkla, Likud'un başını çektiği yerleşim faaliyetini, iktidarda olsaydı İşçi Partisi hükümeti de sürdürecekti.

Rabin-Peres hükümetleri döneminde yerleşimcilerin sayısı hemen hemen %50 civarında artmıştı. Şimdi barış sürecinin sürekliliğine ana engel olarak göçülen Har Homa yerleşimi, 1996 Şubat'ından önceki İşçi Partisi hükümetince planlanmıştı ve şimdi sadece bu plan uygulanıyor.

Doğal olarak Amerikan medyası adil bir yerleşime yalnızca Netanyahu'nun engel olduğu görüşünü ege-men kılmak için üzerine düşen görevi yerine getiriyor. Son zamanlarda, Arafat'ın demokratik olmayan yöntemlerine dayanan öfkeyi, sanki, barış sürecinin önünü tıkayan yalnızca liderlerin inatçılığıymış gibi cilalıyorlar. Bu durum, Yahudi yerleşimcilere toprak sattığından şüphelenilen Arap emlakçıların öldürülmesinde Filistin Özerk Yönetimi'nin kuşkuyla ilgisinin araştırılmasında ve Filistinli eleştirel gazeteci Daoud Kuttab'ın Filistin Yasama Konseyi oturum tutanaklarını yayınladığı için tutuklanmasında açığa çıktı.

New York Times'dan Thomas Friedman'a göre: Kuttab'ın tutuklanması "rüşvet, sansür ve politik hasımlarına kötü muamelenin kendisi için doğal olan Arafat'ın, beklenildiği gibi, tipik bir Arap otokrati olduğunu gösterdi." Demokrasiye saldırıda "eski biçimlere geri dönüyor". Friedman'a göre: Barış süreci "Filistinliler'e toprak ve refah getiriyor"; ancak Arafat, "demokratikleşmeyi" derinleştirmediği kaygısıyla bu yarımlardan korkmakta.

Filistinliler "toprak ve refah"ın yararlanıcıları olduklarını Friedman'dan işittiklerinde şaşıracaklardır. İlkeler Deklarasyonu, "iki tarafın da Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ni tek bir bölgesel birlik olarak gördüklerini, bütünlüğünün ara dönem boyunca korunacağını"

belirtirken. Filistinliler'in bu "tek bölgesel birlik" içinde bir yerden diğer bir yere seyahatlerinin her geçen gün zorlaşması bu belirlemeyi bir alay haline getirmektedir.

1993'ten beri, Kudüs, İsrail kimliği ve mavi izin kartları olan, çoğunluğu Filistinli, Batı Şerialılar'a yasaklanmış bulunuyor. Her şeye rağmen sık sık Kudüs'e geçerken kontrol noktaları nedeniyle dolambaçlı yollardan gitmek zorunda kalıyorlar ve İsrail'de yasadışı kalmalarına neden olan ani yol kapatmalarından dolayı daima kaygı duyuyorlar. Seyahat zorluğu onları düzenli ziyaretlerde bulunmaktan caydırmaya yeterli olmaktadır.

Kudüs'ü Batı Şeria'dan yalıtmayı amaçlayan sınırlamalar başarıya ulaşmış durumda. Birçok işadama ve meslek sahibi Batı Şeria'ya yeniden yerleşti. İşlerde yaşanan büyük gerileme Doğu Kudüs tüccarlarını, akşam 7'den sonra caddeleri ıssız bırakarak, dükkanlarını erkenden kapamaya zorluyor.

Yol kapatmalar ve kontrol noktaları, aüfusun en hassas kesiminin huzuruna tehdit etmektedir. Öğretmenlerin okullarına ulaşmasını engelleyen yol kapatmalar çocukların eğitimini geciktirmektedir. İsrail'de özel tıbbi tedaviye ihtiyaç duyan çocuklar ve yaşlıların Kudüs'e girişleri engellenmekte ya da giriş talepleri reddedilmektedir. Ekonomik durumun kötüleşmesiyle beraber çocuk emeği kullanımı ve yetersiz beslenme oranları artmaya başladı.

El-Halil ve Beithlehem'e giden ana yolların Kudüs'ten geçmesinden dolayı, güneye seyahat, kontrol noktalarından kaçınmak için uzun dolambaçlı yolların kullanılmasını zorunlu kılıyor. Eşim oralara gitmenin zorluğu nedeniyle bu kentlerde öğretim işlerinde çalışmamaya karar verdi. Gazze, Batı Şeria ve Kudüs kimlik kartı sahiplerine, özel pasolu görevliler dışında, bu bölgelere girişlerine izin verilmiyor.

Benzer biçimde Gazzeliler'in Batı Şeria'ya girişleri yasaklandı. Birzeit Üniversitesi'nde tanıştığımız Mahmut isimli Gazzeli bir öğrenci bize, Batı Şeria'ya farkedilmeden girmek için önce Mısır'a, daha sonra Ürdün'e nasıl seyahat etmek zorunda kaldığını anlattı. Kendisi buradayken "B Bölgesi"ndeki Birzeit'den sadece üç kilometre uzaklıkta olmasına rağmen "A

Bölgesi"ndeki (Filistin Özerk Yönetimi'nin denetlediği bölge) Ramallah'a İsrail kontrol noktaları nedeniyle özgürce gidip gelemiyor.

Gazze, arabayla yalnızca iki saatlik uzaklıkta olmasına rağmen Mahmut, iki yıllık öğrenimi sırasında ailesini bir kez olsun göremediği gibi ne de ailesi onun mezuniyet törenine katılabili-miş. Ancak o yine de şanslıydı. Çünkü arkadaşı olan birçok Gazzeli öğrenci yakalanmış ve "sınır dışı edilmişti".

Hayat pahalılığı, günlük endişe ve yakınmanın başka bir kaynağıdır. Yerli meyve ve sebzelerin dışındaki tüketici ürünleri fiyatları Amerikan ve İsrail ürünleri fiyatlarıyla karşılaştırılabilir-cek denli yüksektir. Kiralar oldukça yüksektir, iki odalı bir apartman daire-sinin aylık kirası 500 dolar civarında-dır. Ancak gelir Amerika'yla karşılaştırıldığında düşüktür. 1992'den beri Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinli-ler'in geliri %40 düşmüştür. Şu anda ortalama gelir günlük 7 dolardır.

Şaşırtıcı olmayan biçimde, insanlar yurtdışında, özellikle Amerika'da iş bulmayı arzuluyorlar. Denizaşırı ülke-lerden gelen para havaleleri, tahminen, işgal altındaki bölgelerdeki özel geli-rin 1/3'ünü oluşturuyor.

Kötü ekonomik durumun asıl ne-denii, Filistin ekonomisi ve altyapısı-nın İsrail tarafından sistematik olarak geri bırakılmasıdır. Bunun işaretleri-ni her yerde bulabilirsiniz. Tel Aviv havaalanına indiğimizde, uçağın penceresinden boydan boya uzanıp gi-den yeşil çiftlikleri gördük. Taksımız bizi, yerleşimcilerin kentteki işlerine hızlıca varmaları için tasarlanmış ge-niş düz bir otobandan götürdü.

Ramallah yakınındaki "A Bölgesi" sınırındaki kontrol noktasına gelince, otobandan dar, tozlu ve derin çukurla-rın tahrip ettiği bir yola saparsınız. Şehrin kendisi, kamu işlerine ve ku-rumlarına yatırım yapılmamış yılları tanıdık. Yaya yolları bakımsızdır.

Oslo sonrasındaki spekülasyon bina artışının bir sonucu olarak yapılaşma alanları genişliyor. Ancak, fonların bi-naların yarısını bile bitirebilmek için yetersiz kalmasından ötürü, birçok cadde beyaz tozlarla örülmüş durumda-dır ve bütün kasaba içi boş siyah pen-cerelerle doludur.

Cadde köşelerindeki çökmüş ve paslı çöp kutuları atıklarla dolup taş-

yor. Çocuk parkları oldukça nadir olduğu gibi var olanlar da uygunsuz biçimde korunuyor. Her yerde gelişigüzel atılmış soda kutuları, bükülmüş borular, yamış lastikler ve paslanmış yatak iskeletleri görürsünüz.

Filistinliler yaşamlarını burada sürdürüyorlar. Bahçelerine bakıyorlar, evlerini dekore ediyorlar, geleneklerini yaşıyorlar, yemek yiyorlar ve çocuklarını büyütüyorlar. Halk ve politik gruplar oyun sahaları inşa ediyor, kulüp merkezlerini destekliyorlar. Ancak ne zaman Batı Kudüs ya da Tel Aviv'e bir seyahatten henüz dönmüş biriyle konuşursanız, ondaki acı duyguları görebilirsiniz.

Batı Kudüs'e ilk gidişimde bir zamanlar Arap köylerinin bulunduğu yerlerdeki yeşil parkları ve seraserpe uzanan mesirelikleri görünce şok oldum. İsrail'in parkları ve çiftlikleri, Batı Şeria'dan çıkan ve tarımda kullanılması Filistinliler'e yasaklanan kaynakla surlanıyor. İsrail'in Gazze'den su drenajı birçok bölgedeki suyu tuzlandırarak bulaşıcı hastalıkların yükselmesine neden oluyor.

İsraililer'in kişi başına su tüketimi Filistinliler'ininkinden 4 kat daha fazladır. Kudüs kuş uçuşu yalnızca 12 km'dir ve evimizin çatısından Tel Aviv ve Akdeniz görülebilir. Ancak oraya gitmek dünyanın öbür ucuna gitmek gibidir. Her İsraili içme suyu ve telefona mutlak sahipken, Batı Şeria ve Gazze'nin nüfusunun %30'unu oluşturan Filistin köylülerinin %51'i hâlâ (eve kadar gelen) içme suyundan yoksundur ve Filistinli ailelerin yalnızca %23'ünün telefonu vardır.

Oslo Sözleşmeleri, İsrail işgalinin sonucu olan zenginlik ve olanaklardaki bu eşitsizliklerin bölgede sürekliliğini sağlarken Filistinliler'in çoğunluğunu İsrail'deki ve Kuzey Amerika'nın (ya da Avrupa'nın) ucuz ürünlerine tutsak bir pazar olarak hizmet etmektedir.

İsrail 1995'te ithal ettiği 300 milyon dolarlık Filistin ürünlerine karşılık Filistin'e 1.8 milyar dolarlık ihracat yaptı. Birzeit Üniversite'si geçenlerde İsrail'in bozulmuş ürünlerinin çoğunlukla Filistin'de satılan kullanım süresi batmış besinlerin bir sergisine sponsorluk yaptı. Erkek nüfusun en az yarısının sigara tiryakisi olduğu Filistin'in Ramallah kentindeki merkezi bir alan-

da boydan boya, Amerika'nın batısını andıran büyük bir Marlboro reklam panosu bulunmaktadır.

Bütün İsraililer gelişkin tıbbi tedavi olanakları sunan ulusal bir sağlık koruma sistemine dahil edilirken, Batı Şeria'da özel tıbbi bakım giderlerini karşılayabilecek güçte olan hiç kimse kamu hastanelerine gitmez. Eğer sadece kamu sigortanız varsa, aşırı kalabalık bekleme salonlarında, yetersiz ekipman ya da teçhizatla çok çalışıp az ücret alan bir doktora görünebilme umuduyla saatlerce beklemeniz gerekiyor.

Burada, görmemenin mümkün olmadığı yaşamın belirtilerinden biri Filistin toplumunun kendi içindeki sınıf kutuplaşmasıdır. Şehirde çoğu Filistin'in günlük ortalama geliri olan 7 dolara bir saatliğine bilgisayar kullanabileceğiniz bir Internet kafa henüz yeni açıldı. Eğer paranız varsa çocuklarınızı özel okullara gönderebilirsiniz; yoksa öğrenci öğretmen oranlarının 9-1 olduğu özel okullar yerine 30-1'den fazla olan hükümet ya da UNRWA okullarına göndermek zorundasınız.

Ertesi gün, şehirde, uydu antenlerle süslenmiş, sayısız şatafatlı villaların bulunduğu bir yamaca gittik. Yurtdışından gelen parayla inşa edilen bu evlerde nadiren kalınıyor. Tepenin eteklerinde ise 1948'den beri orada bulunan, ailelerin tek kişilik odalara sıkıştırdığı Kadura Göçmen Kampı uzanıyor.

Oslo'dan beri mevcut durumda bir kaç iyileştirme ve daha çok da kötüleşme olmasına rağmen barış süreci için destek niçin hâlâ oldukça yüksek durumda? Mayıs 1997'de Kudüs Medya İletişim Merkezi'nce yapılan araştırma anketleri Filistin nüfusunun %69.1'nin hâlâ barış sürecini ve %67.6'sının da Oslo sözleşmelerini desteklediğini gösteriyor. Buna karşın aynı anket, nüfusun yalnızca %24.5'inin barış sürecini "güçlü biçimde" desteklediğini gösteriyor ki, bu oran Nisan'da yapılan benzer bir araştırmaya göre %5'lik bir düşüşü işaret ediyor.

Öyleyse, açıkça, Oslo Sözleşmelerinin onaylanması derin bir inanca dayanmıyor. Barış süreci için hâlâ epeyce yüksek oranda destek varlığını sürdürüyorsa, bunun nedeni, buradaki insanların, Filistin Özerk Yönetimi'nin

onlara barış süreci hakkında söylediği her şeye safça inanmaları değildir. Daha çok, onların bir şeye inanma istekliliğinden ve ikna edici bir seçeneğin yokluğundandır ve bu nedenle de insanlar kuşkularını bilinçli olarak gizliyorlar.

Filistin Özerk Yönetimi'nin propagandası bu insanlara şiddetle arzuldıkları düşler öneriyor. Liderler, şimdiki düzenlemelerin Kudüs'ün başkent olacağı bağımsız bir ulus-devlet için yalnızca bir atlama taşı olduğunu ve ekonomik gelişmenin tam köşe başında bulunduğunu iddia ediyorlar. Sloganlardan biri "Gazze yeni bir Singapur olacak"tır.

Eşimin bir aile dostu, bu retorik tarafından inandırılmış görünüyor. Amerika'yı yerleşimin durdurulması için Netanyahu'ya baskı yapmadığı için eleştiriyor. Aynı zamanda sosyalizme olan hayal kırıklığını belirterek, Filistinliler'in batı refah düzeyine ulaşabilmesi için Amerikan serbest piyasa sistemini bağlarına basmaları gerektiğini ileri sürüyor. Bana, bu sistemin Filistin'de nasıl kökleşeceğinin bir örneği olarak buradaki bir kadın grubunun dış pazarlara nakış işlemesi ihraç etmek faaliyetini anlattı. Bu tek bir kişi de olsa, en azından, bu, Filistin Özerk Yönetimi'nin Filistinliler'i inandırabileceği şeyin ne olduğunu yansıtıyordu.

Eğer, ulusalcı propaganda hâlâ etkili olabiliyorsa, bu, belki de, bu kadar uzun süre inkar edilen ulusal istemlerin herhangi bir dışa dönük ifadesinin bugün bile Filistinliler için bir umut olduğunu gösteriyor. Burada, işgal altında büyümüş olan eşim, Ramallah'a vardığımızda İsrail askerlerini yokluğuyla etkilendi. Askeri jipler artık caddelerde devriye gezmeyordu ve adı kötüye çıkmış hapisaneler ve askeri karargahlar üzerinde Filistin bayrakları dalgalanıyordu.

Filistinliler'in, kimlik kartlarını yenilemek için gittikleri hükümet binasında artık İsraililer'in aşağılayıcı aramaları ve güneşin altında kuyrukta uzun bekleyişler yok; içeride sizi Filistinli memurlar ve Arafat'ın fotoğrafları karşılıyor (buna rağmen, bütün evrak İsrail tarafından onaylanmak zorunda).

Resmi bir Filistin devlet televizyonu ve Filistin gece haberleri var. Yeni spor kanalı, Kudüs'ün yeni Filistin

devletin başkenti olacağını ima eden küçük bir "Kaya Kubbesi" logosunu (Peygamberin miraca çıktığı yer) kullanıyor. TV ve radyo yayınları, Kudüs'ün başkent olacağı bağımsız Filistin devleti hakkındaki resmi açıklamalara özel önem veriyor.

Uluslararası mağoluk kendini Ramallah'daki bütün cadde başlarında belli ediyor. Polis, yaya geçitlerinde AK-47'leri sallıyor, komando teçhizatıyla şehirde avare dolaşıyor ve yerel karargahlarda törenler düzenliyor. Belki de bu gösterişli tutumların hâlâ Filistin ulusal gururunu harekete geçirecek bir gücü vardır. Ancak Filistin Özerk Yönetimi'nin varlığının bu sembollerin dışında fazla bir şey ifade etmediğini rahatsız olmaksızın izleyen birkaç kişiden fazlasının olduğundan kuşku duyuyorum.

Filistin Özerk Yönetimi'nin, devleti koruma ve propaganda yetkisine sahip olmada, kendisini ulusla özdeşleştirme başarısını göstermesi sol muhalefeti etkisizleştirdi. Oslo sonrasında bazı gruplar sözleşmenin kabul edilip edilmemesi konusunda ayrıştı. Karşı çıkanlar teorik olarak itirazda bulundular; ancak, politik olarak marjinalleşecekleri ve Fatih (Arafat'ın fraksiyonu)'in para ve memuriyetlerin dağıtımındaki gücünden dolayı bütün paylarını yitirecekleri korkusuyla açık muhalefette bulunmakta tereddüt ettiler.

Ayrıca hiçbir grup "barış sürecine" herhangi bir tutarlı, geçerli bir alternatif sunmadı. İntifadanın peşi sıra gelen İsrail'in sıkı tedbirleri nedeniyle eylemci kadrolar da tabandaki taraftarlarının desteğinden çoktan beri yoksundu. Oslo'dan beri bu trend hızlandı.

Bir zamanların asli eylemcileri olan sol muhalif grupların birçok üyesi Sivil Toplum Örgütleri'nin (STÖ) çalışmalarınca profesyonel yardım işçilerine dönüştürüldüler. Kendi politik örgütleriyle ilişkileri gevşek bağlarla sürerken, gündemleri, Filistinliler'in ihtiyaçlarından daha çok yabancı yardım kuruluşlarının isteklerine belirleniyor. Dahası STÖ çalışanlarından olmasa da STÖ'lerin faaliyetlerinde yaygın bir kinizimle karşılaştık.

İslami harekete gelince; Filistin Özerk Yönetimi'nin yeni tedbirleri sonrasında geleneksel cemaat çalışmalarına geri dönmüş görünüyorlar ve ku-

laşımıza geldiği kadarıyla Filistin Özerk Yönetimi'yle karşı karşıya gelmemek için dikkatli oldukları söyleniyor. (Bu yazı, bir İsrail ölüm timinin Ürdün'deki bir Hamas görevlisine yönelik başarısız bir suikast girişimi ve sonrasında İslamcılar'ın prestijinin artmasına neden olan olayların öncesinde yazılmıştır.)

Fraksiyonların gerilemesi, Filistinliler arasındaki didişmenin azaldığı anlamına gelmiyor. Yalnızca, Filistin toplumu içinde gelişen gerilimin eski politik görünümüne sahip olmadığını ifade ediyor. Belki de en acı bölünme dışındakiler ve içeridekiler arasındaki bölünmedir. İntifada sırasında işgal edilmiş topraklarda olan birçok insan şimdi FKÖ'yle birlikte yurtdışından Filistin'e geri dönenlere verilen iyi konumları, maaşları ve devlet kontratlarını görünce ihanete uğradıkları duygusuna kapılıyorlar.

Bu güvensizlik özellikle intifada sırasında acı çekmiş, çalışmış ve şimdi de fedakarlıklarının ödüllendirilmediğini giderek daha fazla hisseden eğitimli uzmanlar ve işadamları arasında yaygın görünüyor. Filistin Özerk Yönetimi, giderek onlara, üyelerinin, azamî kâr için resmi konumlarını kullandığı yarı-işbirlikçi bir kurum olarak görünüyor. Söylentilere göre, Filistin Özerk Yönetimi görevlileri kârı ithalat tekellerini taraftarlarına ihvan ediyor ve onlar aracılığıyla da bazı fonları kendi özel hesaplarına aktarıyorlar. Halktaki infialli kontrol altına almak için yakın zamanlarda bu memurlar kendi haklarındaki sonuçturmaları güvenilir memurlar eliyle yürütmek zorunda bırakıldılar.

İsrail'in Batı Şeria ve Gazze'yi kantonlara (eyaletlere) bölmek için sonucunu Filistin toplumu bugün alışık olduğundan daha çok bölgeye bölünmüş durumda. Eskiden El Halil'deki gösteriler Batı Şeria'da gösterilere neden olurdu. Ancak, burada, Ramallah'ta ancak küçük bir kıpırdanma yaratabilmekte. İnsanlar, haberlere, sanki uzak bir ülkedeymiş gibi görece bir aldımazlıkla tepki veriyorlar.

Bir zamanların, olayların her döngüsünü izleyen politikleşmiş ve canlı insanları şimdi, kendilerini politika tartışmaya güç bela verebiliyorlar. Onlar hayal kırıklığına uğramış umutlarının yeniden anımsatılmasını istemi-

yorlar. Gördükleri üzere, fedakarlıkları, iktidarını ne pahasına olursa olsun korumaya çalışan bir liderlikçe sömürüldü, sömürülüyor. Anlaşılabilir biçimde, politikacılara itibar etmemekte, kendilerini ve ailelerini gözetmekte haklı olduklarına inanıyorlar.

Oslo anlaşmaları, Filistinliler'i, aynı zamanda, göçmen ya da Diaspora'daki Filistinliler'in geri dönüş hakkı sorununu ikinci plana iterek de böldü. Sonuçta, İsrail'in baskısı altındaki Filistin Özerk Yönetimi "Filistinliler" terimini şimdi yalnızca Batı Şeria ve Gazze'de yaşayanlar için kullanıyor.

İsrail'in koşullarıyla kendi yerel iktidarını kurma ve sürdürme sınırlı amacının peşine düşen Filistin Özerk Yönetimi bütün Filistinliler adına kavgaya son veriyor ve Filistin-İsrail uyumsuzluğunun uluslararası yasalar temelinde kapsamlı ve adil bir çözüm istediğinden uzaklaşıyor.

Noam Chomsky'nin 7 Haziran'daki Birzeit Konferansı'nda belirttiği gibi; eğer Filistinliler bu istekleri yenileyecek ve dünyayı bugünkü çözümün adaletsizliğine inandıracaksalar, muhalefeti yeniden canlandırmayı ve Filistin Özerk Yönetimi'nin retorikini eleştirmeye açmayı hedefleyecek olan Filistin toplumunun iç demokratikleşmesi amacıyla çalışmak zorunda kalacaklardır.

Aynı zamanda, potansiyel taraftarlarına ulaşmak ve kamuoyunu harekete geçirebilecek uluslararası dayanışma hareketleri kurmak için çalışmak zorundadırlar. Amerika'daki solcular da önemli bir rol oynayabilirler. Ancak, ilk olarak özellikle "Barış süreci"nin Filistinliler'e adalet getirdiği hayallerini terketmelidirler.

*1993 İlkeler Deklarasyonu: 13 Eylül 1993'te Amerika'da Yaser Arafat ve İzak Rabin arasındaki anlaşma.

** Bantustan: Güney Afrika'da emik ve dilbilimsel gruplaşmalar temelinde siyahılara ayrılmış yurtluklara verilen ad.

Afrikalılar daha çok bantü bölgelerinde kendilerine ayrılmış alanlarda yaşıyorlar, geçimlerini beyazların çiftliklerinde kentlerde ya da altın madenlerinde çalışarak sürdürüyorlardı. Bir bölgeden başka bir bölgeye geçmelerini sağlayan "geçiş yasaları" gibi yalnızca siyahılar için çıkarılmış yasalara uymak zorundaydılar ve oy verme hakları yoktu.

"Gelecek eleştirilerin korkusuna kapılmadan; ne düşünüyorsam, ne yaşıdıysam, yazdım"

Söyleşiyi Yapanlar:

Ali YILMAZ-Mustafa OLGUN

Anılarla Geçmişe Yolculuk, Kaypakaya İle Birlikte kitabının yazarı Ali Taşyapan ile kitabı ve mücadeleye sürecine ilişkin Ocak 1998'de Almanya-Hamburg'da, okurlarımız tarafından yapılan söyleşiyi ilgiyle karşılayacağınızı düşünüyoruz.

Geçmiş deneyim ve birikimlerden öğrenmek ve bu deneyimleri işlevli kılmak için Anılarla Geçmişe Yolculuk gibi çabaların önemine işaret etmek istiyor, çalışmasından dolayı Ali Taşyapan'a teşekkür ediyoruz.

Uzun Yürüyüş

- Alışlagelmiş bir soruyla söyleşimize başlamak istiyoruz, okurlarımıza kendinizi tanıtır mısınız?

- Koçgiri'liyim. Alevi-Kürt kökenliyim. Köyümüz yüz yıl önce Kayseri'nin Develi kazasına bağlı, Toroslar'ın kuzeyinde bir yerleşim alanı olmuş. Benim gerçek doğumum 1942 sonudur; ama nüfusta 1948'liyim. Köyümüze okul çok geç yapıldı, bizim gerçek yaşı 14'dü biz ilkokula başladığımızda. Köyümde ilkokulu bitirdim. Daha sonra yatılı ilk öğretmen okuluna gittim. Beş

yıl orada okudum, sonra İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'na gittim, orada son sınıf hazırlık lisesini bitirdim. Daha sonra sınavla İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ne girdim. Matematik-Astronomi bölümü, üç yıl devam ettim; fakat ilk yıl düzenli devam ettim, daha sonra düzenli devam etmedim, politik aksiyon ağır bastı, okulu bitirmeden 71 darbesi geldi. Politik dönem başladı ve böylelikle okul hayatı da o politik aksiyon içerisinde kaydı gitti.

68 kuşağından biriyim, Çapa'yım. Çapa denince de akla İbrahim Kaypakaya gelir. Çapa'ya gittiğimde İbrahim'le tanıştık. Muzaffer'le orada bir sol çevre oluştu. Bizi biçimlendiren İbrahim oldu. Çapa Fikir Kulübü'nü kurduk, Fikir Kulüpleri Federasyonu'na bağlı olarak. Sonra Dev Genç oldu bunun adı; daha sonra ayrışmalar oldu, sol yalpozede farklılıklar oldu, bölünmeler oldu. Tabi bu tavırlarda İbrahim'in üzerimizdeki etkisi derindi; onun aldığı tavır doğrultusunda bizlerde tavır aldık, o nereye uygun gördüyse, nereye savunduysa biz de onu savunduk doğal olarak. Çünkü bize o önderlik ediyordu. Çapa Fikir Kulübü'nden TİP sempatisi vardı. Milli Demokratik Devrim tezi savunulması, derken Aydınlik hareketi, Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (İle-

gal dönemde) ve buradan zincir uzandı TKP-ML'nin doğuşuna. Yani bir bakıma TKP-ML, Çapa Fikir Kulübü faaliyetine kadar, geçmiş o zamana kadar uzanan politik bir hareket.

- Anlaşıldığı kadarıyla kendinizi tanımanız daha çok politik sürecinizle ilgili.

- Yani şunu da ima ettim; yoksul bir ailenin çocuğuyum, çok kalabalık ve ilginç bir aile, kitapda ailemin bireylerini tek tek tanıtıyorum. Bir amcamdan kalan kardeşlerim var ve bir de öz kardeşlerim var. Öz kardeşlerimle biz yedi kardeşiz, dört de amcamın çocukları var, etti onbir. Ben bu onbir kardeşin en küçüğüyüm, ailemin son çocuğuyum. Ailem yoksul, zar zor geçinen bir aile, köylü ailesi. Böyle bir aileden süzülüp gedim ben.

- "Anılarla Geçmişe Yolculuk, Kaypakaya İle Birlikte", kitabınızın birinci cildi, bildiğimiz kadarıyla ikinci cildi de yayımlanacak. Bu çalışmaya nasıl başladınız? Yazmanıza neler etkien oldu?

- Bu yazıma başlamamı epey zor oldu. Ben on yıldan beridir Almanya'dayım. Almanya'da iç içe olduğum ileri çevre daha çok TKP-ML kökenli olan çevredir; doğaldır o da; çünkü beni bir çok arkadaş gıyaben tanıyor, en azından

12 Mart yargılanmamızdan ve sorgulanmamızdan dolayı bizim isimlerimizi duyurmuşlar. Bu arkadaşlar, aradan bir veya iki yıl geçtikten sonra bana şu öneriyi getirdiler: Geçmişini anı şeklinde yazmam. Önce dar biçimiyle, yani 70 darbesi öncesini yazmamı istediler. Kendileri, 74 sonrası yaşamış olduklarından, TIP hareketi ve 68-71 dönemini darbeye kadar yazmamı ısrar ettiler. Ben her seferinde bu isteği reddettim. Gerekçemde şaydu: mücadele bana zor geldi, bıraktım, dolayısıyla bu konuda bir insanın geçmişle ilgili konuşma hakkının olmadığı, böyle bir düşüncem vardı. Yani vicdanım isyan ediyordu. Şöyle haykırıyordu bana: sen tökezledin, bıraktın, ağır geldi yük sana; şimdi dönüp geçmişini değerlendiriyorsun, ne hakla değerlendiriyorsun, bırakmışsın, yorulmuşsun, zor gelmiş... Dolayısıyla yapamadım ben bunu. Bu arkadaşlar defalarca ısrar ettiler, bir türlü beni ikna edemediler. Hatta sözgelimi, röportaj şeklinde; yani onların hazırlayacakları soruların tarafımdan cevaplandırılması ve bunda banda alınması önerisi dahi geldi. Benim konuşup başka arkadaşların kaleme alacağı önerisi geldi ya da benim çok özel bir şey yazıp onlara vermemi, onların geliştireceği önerisi geldi; hiç birisini kabul etmedim. Daha sonra Muzaffer geldi Avustralya'dan, on dokuz yıl sonra görüştük. Bu arkadaşların önerilerini, benim bunları kabul etmediğimi, bu sorunu da konuştuk. O beni eleştirdi, yazmam gerektiğini söyledi, orada ben etkilendim ondan, öyle bir karar aldım. Şimdi tabi şöyle sorulabilir: Yazdın birinci kitap çıktı, bu noktada olaya nasıl bakıyorsun. Yani gerçekte hâlâ içimde bir takım şeyler var, yani bir takım teller kırık, bir eziklik var. Yani mücadeleyi bırakmışım, dışarıdan gazel okuyorum duygusu hâlâ var; ama bir taraftan da bu ezikliğe, kırıklığa rağmen iyi yaptım diyorum. Başlamam da iyi oldu diyorum. Yani böyle çok karmaşık, çok çelişkili bir durum var şu anda. Hem başladığım iyi oldu diyorum ve hem de bir tarafta da içimde bir eziklik var; fakat şu anda, yazdığım iyi oldu diyorum. Çünkü kendime karşı saygım arttı; ayrıca önemsemiyordum ben o bilgileri; kâğıda döküp kendim de okuyunca gelecek kuşağa, genç kuşağa bir takım şeyleri bu kitabın, az da olsa bazı şeyleri verebileceği, onlara yararlı olabileceği noktasında da ikna olabiliyorum. Tabi

bu benim görüşüm bunu zaman gösterir. Başka insanların, okurların değerlendirmesi önemli. Şimdilik böyle bir umudum var, boş gitmemiştir bu emek diye. Bu arkadaşların ısrarı isabetliymiş şeklinde bir inancım var.

– *Yani kitabınız da da belirtmiş olduğunuz ikinci tökezleme olumlu bir tökezleme, birinci tökezlemenizin devrimci mücadeleden uzak kalmanız olduğuna, ikinci tökezlemeyi de Muzaffer'in eleştirisini kabullenmeniz olarak belirtiyorsunuz. Bu tökezlemeyi kitabınızın çıkmasından sonra nasıl değerlendiriyorsunuz?*

– İkinci tökezlemeyi bir anlamda da espiri olarak yapıyorum, yazmamam karar alıyorum; ama o kararımı da Muzaffer bozuyor onda da tökezliyorum. Şimdilik ikinci tökezleme iyi oldu diyorum, o eziklik olmasına rağmen içimde. Ama genel de iyi oldu diyorum.

– *Kitabın çıktığı yaklaşık olarak iki ay oluyor. -Kitabın çıkış tarihi Kasım 1997'dir. UY- Kitabınızın çıktığından bugüne kadar Türkiye cephesinden, siz tanıyan okurlardan ve kendi çevrenizden nasıl eleştiriler aldınız?*

– Daha bu konuda zaman erken; ama genel de çok sınırlı bazı görüşler geldi. Her şeyden önce yayınevi memnun, bir kaç kez kendileriyle konuştum. İkinci kitap ne zaman çıkarılabilir diye soruyorlar. Ayrıca okuyucu da şu an sınırlı olmasına rağmen bu okurlarda ikinci kitabın ne zaman çıkabileceği hakkında yayınevine sormakta oldukları belirtilmekte. Hamburg'da, çevremdeki bir kaç arkadaş anılarım kitap halinde değilken fotokopi olduğu zaman okudular, bazıları tüm metni, bazıları bazı bölümleri okudu. Örneğin yazının tümünü benim dostum olan Muzaffer Oruçoğlu okudu, gelen tepkiler genel olarak iyiydi. Sıkıcı olmadığı, akıcı olduğu, sürükleyici olduğu, dilde bir hicvin olduğu, farklı bir anlatım, birazda Aziz Nesin özellikli bir anlatımı da içinde taşıdığı şeklinde değerlendirmeler geliyor. Ama daha sağlıklı bir değerlendirme yapmak için yedi-sekiz ay beklemek lazım. Daha çok insanın okuması sonrasında gelecek tepkiler sonucu bir değerlendirme daha sağlıklı olur. O zaman daha iyi anlaşılır; şimdi daha erken.

– *Kitabınızda kendinizi açık bir şekilde ortaya koymuşsunuz. Devrimci mücadeleden tökezleyerek uzak kalmış olmanız, özellikle tökezleme deyip olayı geçiştirmemiş olmanız, dürüst ve*

gerçekçi yaklaşımınız, maalesef devrimci saflarda yaratılamamış ender davranışlardan. Bu nokta üzerinde durmak gerekiyor.

– Daha önce bir türlü karar veremedim; vicdanım isyan etti; yani şöyle düşünüyordum: bir işi hedefe götürememişsin, daha sonra o süreç ile ilgili eleştiriler, açıklamalar yapıyorsun, yazılar yazıyorsun. İlk başta bu zorluğu çektim, hâlâ da içimde bir eziklik var. Yazarken şu sıkıntıları geliyor: Diyelim ki, bir konuda görüşler belirtiyorum, bugünkü görüşümle eleştiriler getiriyorum, yani bu kitapla ilgili bir toplulukta konuştuğum zaman, insanlar soracaktır, konuşmam nedir, ne konuşuyorsun. Bu sıkıntıları bugünden hissediyorum. Ama şu konuda rahatım; yani hiçbir etki altında bulunmadan bugün görüşlerim neyse onu o şekilde yazdım. Birincisi, eskiden ne olduysa, olduğu gibi çarpıtmadan yazdım. Bir çok insana ters de gelse onu da yazdım. Bu konuda eğilmeden, bükülmeden, hafifletmeden, esnekletmeden ve gelecek eleştirilerin korkusuna kapılmadan; yani ne düşünüyorsam, ne yaşıadıysam öyle yazdım. Ama olayları anlatırken, o günün gerçeği içerisinde, kendi gerçeği içerisinde, hafızamı zorlayarak mümkün meriteye sorumluluk duyarak ve hafızamın el verdiği ölçüde ayrıntılı anlatmaya çalıştım. Tabi bu kitap, tarihin belgelerini inceleyerek, ayrıştırarak, ayrıntılarını çıkararak yazdığım bir kitap değil. İçinde birey olarak yer almışım, beni etkilemiş bir olaylar, hafızamda derin izler bırakmıştır ve bugün ben bu hafızamın elverdiği ölçüde anımsadıklarımı kitapta aktarmaya çalıştım.

– *Kitabınızın yayımlanmasından sonra beklemediğiniz herhangi bir durumla karşılaştınız mı?*

– Beklemediğim bir durum oldu. O dönemde örgüt arkadaşım bir bayan, Melek Ulagay; kitapta hakkında yazarken, şu kaygıyı da içimde taşıyordum, geçmişini deşeceğinden dolayı rahatsızlık duyabilir, kendisinin üniversite çevresinde çalışmakta olduğunu duyduğum. Diğer taraftan geleceğe karşı bir sorumluluk var, yazmak zorundayım. Kendisi de önemli bir elemanımızdı, yazdım. Fakat hep belirttiğim kaygılarımı taşıyarak; ama tam tersi bir şey oldu. Melek'ten bana bir telefon geldi, kutladı beni, kendisiyle ilgili yazdıklarından hiç rahatsız olmamış, objektif verdiğim için de beni kutladı. Bu olay

beni epey etkiledi, sevindirdi.

Melek'in 16 yaşlarında bir oğlu varmış. Annesinin geçmişini benim kitabından öğrenmiş, annesinin geçmişine övünç duymuş, Melek o yönüyle çok dayatılmış. Oğlu, Annesine, "sen böyle bir yaşam da mı yaşadın" diyerek, gurur duymuş olduğunu, bunu söylerken annesinin o yaşam sürecine saygı duyarak söylemiş olduğunu Melek bu telefonlaşmamızda bana anlattı. Bu hem Melek için güzel bir olay ve hem de beni de heyecanlandıran, etkileyen bir olay. Tabi bu ilk bir örnek. Belki o annesidir diye çok ilgisini çekmiştir, ama hafif böyle küçük bir ölçü bence. Ayrıca yayıncılarından da geliyor haber, genç okuyucular da var.

- Diğer bir şey ise, kitabınızda bahsettiğiniz Doğu Pirinçek ile ilgili bir soru. Doğu Perinçek'i karakterize ederken, partisinde tek şef konumunu yaşadığını belirtiyorsunuz; ancak bir zamanlar ona baş kaldırmış, TKP-ML'nin kurulmasında önemli görevler üstlenmiş, yoldaşlık sıfatını TKP-ML saflarında taşımış bir Arslan Kılıç, bir Ali Mercan -bu kişileri yakın tanımanızdan dolayı soruyorum- nasıl oluyor da tekrardan geriye dönüp şefliğin devam ettiği bir parti saflarında yer almayı kendilerine uygun görebiliyorlar, sizce bunun sebebi nasıl anlatılabilir?

- Bu konuda benim net bir bilgim yok. Aneak insanlar hızla değişebilir, bir kutuptan diğer bir kutuba gidebilir, devrimci iken karşı devrimci de olabilir veya pasifleşebilir, geçim derdine sürf girebilir, sol yelpazede çok konum değiştirebilir, bu arkadaşlar niye böyle yaptığını bilmiyorum. Onlar orayı uygun görmüşler, gitmişler. Doğu'nun şeflik durumuna gelince, ben bunu belirtirken özellikle dünya solunun en kötü bir mirası olan şeflik otoritesine bağlıyorum. Bu, dünya solunun kusurudur. Bütün örgütlerde de bu var. Ama Aydınlık hareketinde çok daha güçlü bir şeflik otoritesi var. Aydın bir hareketi bakıyor-sun. Kalemşörleri çok, yani entellektüelleri çok, yazarı-çizeri çok, kitap okuyorlar. Ama bir de bakıyorsun ki bu hareketin içerisinde şeflik otoritesi daha güçlü. Daha zayıf olması lazımken, biraz daha liberal, biraz daha demokrasi-nin güçlü olması, kolektif otoritenin daha etkili olması gerekirken tam tersi. Tabi burada Doğu'nun kişisel özelliklerine de bakılmalı. Yani o eğilime çok

yatkın biri, bir önder kanımca. Zaten, Aydınlık hareketinde ona uymayanlar bir bir ayıklandılar, gittiler. Doğu'nun sağ kolu, sol kolu olan 68 kuşağından gelmiş bir sürü deneyimli insan ayıklandı gitti. En sonunda işte ona, otoriteyi kabul edenler kaldı. Ama bu problem sadece Aydınlık'ta değildir. Bu tüm diğer örgütlerde de var.

Zaten dünya sol hareketi bu eksikliklerden dolayı bir sürü kriz yaşadı, yaşıyor. Bu şeflik otoritesi başka şeylerle de bağlantılıdır. Teoriyi putlaştırma, örgütü putlaştırma, lidere tapma bütün bunlar peşinden diktatörce bir sistem kurmayı, demokrasiyi uygulamamayı, hantal bir yapıyı, merkeziyetçiliğin aşırılığını getiriyor. Bütün bunlar sistem içinde bir hastalık yaratır ve çürüttü götürdü sonunda. Burada ben özellikle Aydınlık hareketini şundan vurguluyorum: Bu hareket, aydın yapısına rağmen, -bu hareketin elemanları kent kökenli okumuş ailelerin çocukları genellikle- bu ailelerin çocukları da az çok burjuva demokrasisini, tartışmayı, bu anlamda burjuva kültürünü belli boyutlarda edinen insanlar olmasına rağmen, bu hareketin Türkiye'de sol örgütler içerisinde demokrasiyi yerleştirme noktasında en önde yürümesi gerekirken, tam tersine daha köylü, halkçı karakterli olan diğer hareketlerden daha geri. Bu yüzden bu noktayı vurguladım.

- Biraz önce Melek üzerine konuşmuştuk. İsim gündeme gelmişti. Kitabında bir çok isim var. Yani açık isim, soyadlar var. Bu konuda bir problem yaşandı mı, ismi geçen insanlar için, ya da isimlerin açık yazılması konusunda nasıl bakıyorsunuz?

- Şöyle diyelim; 74'e kadar, 12 Mart cezaevi dönemini de katalım, bu döneme kadar zaten, polis arşivlerinde her şey var, bütün isimler... Devlet biliyor bunları. Kaldı ki o günden bu yana bir sürü kitap yazıldı. Örgütlerin çatısı vb. burjuva yazarlar yazdı, devlet yayınlarında dahi yazıldı. Yani, bunların gizli kalan bir yanı yok. Ancak şu vardır, henüz ismi açığa çıkmamış insanları, zaman da geçse, artık tarihe de geçmiş olsa o konuda dikkat etmek lazım. Ya da diyelim ki ele geçmemiş arkadaşlar, ama bugün artık devlette o defteri kapamış. Fakat hâlâ aranır görünen bu tür insanların o pozisyonuna da dikkat etmek lazım. Bunu dışında, artık ayan beyan olan şeyleri gizlemenin alemi yok. Çünkü gelecek kuşağa ne diyece-

ğiz, yani artık her yerde bir şey mi, kitabın dip sayfalarında gizli bir şifre mi yapacağız, o şifreyi kim açacak? Acaba burada kastedilen hangisidir, nedir vs. vs. Bu açıdan ikinci kitapta her şey zaten biliniyor, tartışılmıştır; birçok kitapta geçmiştir, herkes biliyor. Bunları kodlarla vermenin hiçbir anlamı ve yararı yok; aksine okuyucuya zararı var, anlaşılmayı güçleştirir.

- Kitabınızda, M. Ali Özdoğan'a karşı tutumunuzdan dolayı bir özeleştiri veriyorsunuz. Sinan'ın silahından dolayı bir olay oluyor. Tabi bu özeleştiri-niz ne kadar yeterli olup olmadığını ve geç olduğunu da belirtiyorsunuz. Fakat örnekteki bu olgu, bu tutum geçmişten bu yana ender olan bir olay mı, yoksa sürekli yaşanan bir olay mı? Böylesi yıllarca emek vermiş insanların sebebi ne olursa olsun birden bire dışlanabilmesi...

- Bence bu sol zeminde tek tük olan bir olay değil. Çok yaygın olan bir olay. Böyle haktan insanların her tehlikeyi göze alarak uzun yıllar destek sunması; ama bir an gelir yollar ayrılır. Diyelim ki o aile başka bir örgütü desteklemeye başlar. Veya desteğini çeker. O noktadan sonra birden bire bu aile tuka oluyor. Bu solun genel bir eksikliği, hastalığıdır. İnsan malzemesine önem verilmiyor. Ya da şöyle diyelim; yani hep örgüt çıkarı açısından bakılıyor insana. Aslında örgüt çıkarı açısından da dar bakıyor. Tam örgüt çıkarı açısından da bakamıyor. Çok dar planda ve insanlar böyle örgütün bir dışısı olarak görüyor. O bireyleri bir insan olarak, onların psikolojik yapısını, her yönüyle ihtiyaçlarını göremiyor, geniş bakamıyor. Destek geldiği sürece ya da o örgüte hizmet ettiği sürece güzeldir. Bir yerde o katkıları azaldığı andan itibaren, kesildiği andan itibaren artık onun işi bitmiştir, çöplüktür. Böyle bir nankörlük var. Bu bütün dünya solunda var. Türkiye'de örgütlerde de var. Bunun sırasını, ağırsını bir çok insan dile getiriyor, yalnız ben getirmiyorum. M. Ali Özdoğan sorunu da bu yönlü ele alınmalıdır. Bu aile, ta Haşhaş Mitingi'nden bu yana sol mücadeleye katkı yapan, ki bu Haşhaş mitingi sırasında M. Ali Özdoğan cezaevine girdi, 5-6 ay yattı. Orada bir köylü önderidir. Yörenin bilinçli insanlarından biridir. Daha sonra da her gelen devrimciye kucak açmıştır. Bütün riskleri, kendisi deşifre bir insan olmasına rağmen, her an devlet tarafın-

dan sorguya alınabilir konumda olması- na rağmen her seferinde bu fedakarlığı yapmıştır. Devrimcilerin karnı doyura doyura adam borcun içerisinde yüzüyor. Böyle bir aile. Şimdi bu aile, bir de şu var; bir silah olayı var, hepimiz biliyoruz; yani daha önce aileyle ilişkilerimiz iyiyken, anlatırken çokta duygulanmışızdır. Ki şudur; Sinan bir silahı vermiştir, demiştir ki bana bir şey olursa, ölürsem bu silahı sende kalsın, bu benim şuna yadigarımdır, hatıraumdur. Bunu sakın başkasına verme. Bu da o silahı bu duygusallık içerisinde elinde tutuyor. Silahta biraz yıpranmış paslanmış; aslında işe de pek yaramıyor. Yani son yıllarda o dedikodunun çıktığı dönemlerde silah kullanılmak durumunda da değil. Tetiği kırılmış vb. Ama adam açısından manevi bir değeri var, alıyor. Bu silah meselesi propaganda yapıldı, bildirilerle teşhir edildi Mehmet Ali, devrimcilerin silahına el koydu, bilmem onların silahlarını satarak para yiyor, mücadele vermiyor türden iftiralarla yıpratıldı M. Ali. Bu arada benim bu yıpratılma olayında direk fonksiyonum olmadı. Ama şöyle oldu: bir zamanlar bizim örgütlenmeye yardım ediyordu, çok hoştu, hoşuma gidiyordu. Daha sonra Dev-Yol'a yardım etmeye başlayınca bu aile, çocukları Dev-Yol'cu oldu; aile Dev-Yol'a kayınca artık kulplar takılmaya başlandı bizim örgüt tarafından. Ben de o arada sessiz kaldım. Yani pasif kaldım, tavır koymadım, etkide de kaldım. Yani bana anlatılanların etkisinde kaldım. Ben bu aileyi çok iyi tanıyorum; yani o örgüt döneminde benim de örgüt egoizmin var. Dünyanın merkezinde kendi örgütüne görme, kendi dışındaki gerçeklere göz yumma. Yani şunu diyebilirim, örgütün içerisinde bu konuda en az hataya düşenlerden biriyim. Bunu da söyleyebilirim. Çünkü hep oportünist olarak eleştirildim. Başka örgütleri abartıyorum, kendi örgütümü küçümşüyorum. Bundan dolayı örgüt içerisinde eleştiriliyordum. Ama yine de, ben de o hastahıklara kapıldım. O dönemde sessiz kaldım, tavır koyamadım. Tabi aradan yıllar geçti, o cendereyi kurdum, çıktım, örgüt dışına düştüm. Düşükten sonra, bağımsız şekilde, özgürce düşündüm. Bütün olayları şöyle bir gözden geçirdim, tekrar tekrar inceledim. Ve tabi o olay karşısında utan- dım, eziklik duydum, ne kadar haksızlık ettiğimizi gördüm. Yıllar sonra da işte bu kitapta hiç değilse böyle; yani biraz

vicdan azabını azaltmak için, onların iyi yüreklerine sığınarak böyle bir özeleştiri yaptım. Artık, M. Ali ne kadar beni hoş gördü, onu da bilemiyorum.

- Kitap yazma düşüncesi henüz ortada yokken, burada, Avrupa'da belli bir yaşamınız var. Fakat ne yazık ki kitap yazma yönlü öneriler geliyor ve siz bu konuda zorlanıyorsunuz. Bu ifade ettiğiniz gibi kendi anılarınızı çok ciddiye almamaktan mı kaynaklı yoksa başka gerekçeleriniz oldu mu? Yani böyle bir öneriyle karşı karşıya geldiğinizde, geçmişe şöyle bir uzanmışsınızdır, anı yazmak, sırf kendinizi değil başkalarını da yazmak; yazmakta sizi zorlayan başka sebepler var mıydı, esas öğeler neydi?

- Esas öğe, benim gerçekten, demin belirttiğin gibi vicdanımın isyan etmesi. Aktiviteyi bırakmam, tükezetmem; ama bu seferde aktiviteyi yargılamam. Bu hakkı kendimde bulamadım. Yani şöyle diyorum: Bir şey yapacaksın, konuşmaya hakkım olsun. Yapmıyorsun, emek harcamıyorsun, çilesini çekmiyorsun, o halde konuşmaya da hakkım yok. Böyle yargılıyordum. Bu esas yön. Onun dışında şu etken de vardı: o kadar çok deneyimli devrimciler var ki, benim anım ne olacak? Belki bilemiyorum diğer arkadaşlar bana göre şöyle düşünüyorum, abartıyorlar. Yani TKP-ML'nin kurucularından biri olmak, İbrahim'in arkadaşı olmak, Çapalı olmak, 68 kuşağından olmak konusunu abartıyorlar. Aslında ben o kadarda örgüt hayatında, gerek sempatizanlık, gerek orta düzeyde gerekse üst düzeyde o kadar da önemli rol oynayan bir elaman değildim. Çok zengin, çok böyle grift bir deneyimim, birikimim, örgütü yönlendirmem, teorik ya da pratik üretim, etkileşim bu yanımla zayıf olduğu için, ben diyordum ki vasat bir şeydir benim anılarım, o kadar önemli değil. Bu deneyimler gelecek kuşağa ne sunabilir ki? Evet, çevremde İbrahim vardı. Onun yakın arkadaşydım; ama benim fonksiyonum azdı. Dolayısıyla, fonksiyonum az olduğu için birikimim, yönlendirişim, geriye çok zengin bir şey sunmam da zayıf olacaktır. Pek de o kadar işlevli olmayacaktır. O kadar insan varken, çok emek vermiş, gerek cezaevinde çok çile çekmiş, gerek örgüt içerisinde uzun yıllar çalışan, gerek teorik katkı, gerek pratik yönüyle çok fazla insan olduğu için benimki geri diye düşünüyordum ve fazla bir şey vermez diye düşünüyordum. Ama şunu

gördüm. Yazdıktan sonra pek de böyle değil. Baştan insan böyle düşünüyor, ama hakikatten böyle uzun günler, geceler düşünce düşünce, o çok dağınık olan düşünceleri kafamda birleştirip böyle, kağıda somut döktüğüm zaman vasat bir devrimci geçmişinde okuyucuya, gelecek kuşağa bir şeyler bırakabileceğimi anladım. Kitabında, ben bunu kendim de okuyorum, bunu görüyorum. O zaman ben, yani aslında şu mesajı da vermek istiyorum. Her arkadaş önce yazmalı. Böyle on sayfa, yüz sayfa yazmalı. Bunlar ilerde çok işe yarar. Bir de yani ortaya çıktığı zaman, kağıda döküldüğü zaman, daha yazıya dökülmeden önceki değerlendirmeye, yazıya dökülmüş hali arasında çok fark var. Yazılı hale geldiği zaman zengin bir şey ortaya çıkıyor.

- Kitabınızda pek çok şeye değiniyorsunuz. Gördüğümüz, yaşadığınız olayların hemen hemen hepsine kendinizce bir yaklaşım sunuyorsunuz, ayna tutuyorsunuz, yansıtmaya çalışıyorsunuz. Objektif olmak adına yansıtmakta zorluk çektiğiniz, sizi zorlayan şunu yazmayayım, bu yanını yazmayayım gibi bir durumla karşılaştığınız oldu mu?

- Şöyle şeyler oldu. Kürecik'te mesela bize çok emek veren bazı insanları anlatamadım. Burada bazı Kürecikliler'e danıştım, burada akrabaları var. Onlar dediler ki sakın yazma, orda hâlâ yaşıyorlar, çok sıkıntıya girerler. Yani şu anda gerçekten o insanlar için yüreğim kan ağlıyor. Yani onları zikredemedim, o kitaba alamadım, emeklerini sergileyemedim. Doğru mu, yanlış mı bilmiyorum. Belki danıştığım insanlarda çok abartılar. Ben de çekindim açıkçası. Bu kitaptan dolayı tekrar sorguya alınırsalar diye. Hâlâ köyde yaşıyorlar, sorgulanırlarsa; yani ben nasıl hesap vereceğim? Bundan çekindim. Bir taraftan da yüreğim şuna kan ağlıyor. Böyle adasız bir sürü kahramanı yazamadım. Bunların bir sürü emekleri oldu. Gelecek kuşak, bunları, devrime verdikleri, sundukları o katkıyı dayamayacak. Eksiklik gördüğüm noktalardan biri bu. İkincisi kendi köyümü, bazı lakapları yazarken tereddüt ettim. O komşu kırılır vb. Onun için de daha çok kendi akrabalarımın, yakınlarımla lakaplarımı, kendiminkini yazdım ki onlar da alınmasın. O da bir çeşitliliktir aslında. Burada insanları rencide etmek gibi bir amaç yok. Ama, yani ben şuna manyo-

rum o köy kısmı tam bir panoroma. Bence okuyucuya bayağı güzel şeyler verir. Güldürür, düşündürür. Köy yaşamının bütün kesitiyle gelecek kuşağa taşır. Hele hele şimdi Avrupa'da o yaşamdan bi haber olan bir sürü kuşak var. Kağıt arabasını görmemiş, köydeki patika yoldan yürümemiş, hep modern bir yaşam içerisinde, Yani hiç değilse o geçmişi, 40-50 veya 60 sene önceki yaşamı görsün. Ben nereden gelmişim, nasıl bir yaşamdan gelmişim bu da önemli. Kökeninde şayet orada okuyucuya, gelecek kuşağa bir şey anlatabilmişsem, hak bu çorak yerden bu insan gelmiş buraya. Bu hem bir devrimci mücadelesinin başarısıdır, şayet bir şey vermişsem, hem eğitim görmenin bir sonucudur. Yani bir sürü de taktir edilmesi gereken, beni kuşatan koşullar var, onları da görmek lazım. Gerek okumanın gerek devrimci mücadeleden edindiğim kültür, İbrahim'in beni biçimlendirmesi, bunların da okuyucuya aktarılması lazım. Bu adam böyle bir yerden gelmiş. Bu noktaya gelmiş bunları da yazıyor. Bu yanıla ilginç görüyorum.

- *Kitapta İbrahim üzerine değinirken, değiştiren biri, ileri biri olarak belirtiliyor. İbrahim'i kısa olarak değerlendırırsen neleri öncelikle söylersin?*

- Bizim 68 kuşağı dönemi romantizm dönemidir. Bir kez birikim az. Geçmiş devrimci hareketten olan birikim bize ulaşmadı. TİP birikimi çok kırsı çok az. Bizim kitap okumamız, teorik olarak derinleşmemiz sınırlı; zaman olarak dar, kitap olarak da bir çok kitap yeni yeni basılıyordu. Yani şu otuz senede olan süreç hiç yaşanmamış. Bu kadar kısa bir dönemde o dönemdeki önderlerin, gerek İbrahim olsun, gerek Mahirler olsun, yani bugünküne göre çok başarılı görüyorum. Az imkanla daha ilerlediler. Gençcek insanlar, gençlik liderleri bunlar. Bu gençlik önderleri devrime soyundular, devrimin teorisini ürettiler. Bu kadar kısa süre içerisinde bu kadar pratikle, bu kadar da az teorik kitap okumayla bir şey üretildi, büyük başarı. İbrahim için özel olarak ben şunu diyebilirim. İbrahim'i bir çok yönüyle tanıyorum. Diğer önderler konusunda fazla bir şey diyemem. İbrahim beraber yaşadığımız, aynı okulda gece gündüz beraber olduğumuz bir önder. İbrahim'in pozitifliği, böyle işte akılcı, bilimsel mantığı sırf devrim sorununda değildi. Derslerinde de öyleydi. Fen ka-

fastı vardı. Çok güzel fizik, kimya, bu tür bilimlerde çok derin ve güçlü bir mantığı vardı. Sistem vardı mantığında, ezbercilik değil. Onun ötesinde edebiyat yanı güçlüydü. Tarihe ilgisi çoktu, toplumlar tarihine. Ekonomiye, bütün toplum kategorilerine, sosyal kategorilere karşı güçlü bir öğrenme isteği vardı. Onu derinleştiren başarılı öğrencilik temelidir. Matematiksel mantığı toplum bilimlerde de devreye sokması, sorunları irdelemesi yönüyle başarılı oldu İbrahim. Tabi bir de akıcı anlatımı var. Gerek yazı dili, gerekse konuşma dili güçlü, ikisi paralel birbirine. Zaten İbrahim'in yazılarından bu çıkıyor. Bu da ona mantığını kağıda güzel dökme gücünü verdi. Kararlı, sonuna kadar işi götüren ve pes etmeyen, cesur bir yapısı vardı. Dayatmacılığa pes etmeyen bir yapısı vardı. Bu dayatmacılık ister işkence sefinden olsun, isterse sözelimi Doğu Perinçek gibi ben örgütün lideriyim, benim dediğim doğrudur gibi isterse böyle bir dayatmacılık olsun dayatmacılığa isyan ederdi. Kafasına yatanı alır, dayatmacılığa, empoze etmeye asla gelemeyen onurlu bir yapısı vardı. İşkencedeki tavrı da bu yönünden gelmektedir.

- *68 kuşağının okul sürecinin ortaya çıkarttığı önderlikten, baştan itibaren o dönemi yaşayan biri olarak o günkü örgüt içindeki ilişkiler, örgütler arası ilişkiler bazında düşündüğümüz zaman, bunu bugünkü örgütler ve ilişkileri ile kıyasladığımızda nasıl bir tablo ortaya çıkıyor? Günümüzle mukayese edilebilir mi? Demokratik yaşam biçimi olsun, örgütler arası dayanışma ilişkisi vb. yönleriyle. Epey bir zaman geçti, ama bu süreç olumlu mu oldu; yoksa eksiklikler daha da mı büyüdü?*

- Eksikler daha da büyüdü. Sol örgütlerin birbirinden öğrenme, birbirine tahammül noktasındaki tavırları giderek kötüleşti. Şöyle diyebilirim. 70'ten itibaren bu örgütler arası çalışma, işi biraz böyle dayatmacılığa götürme, bu tür tohumlar o zaman ekildi. Hatta TİP'ten kopuşla birlikte, bunlar oldu. Ben huan şuna bağlıyorum, yani dünya solunun bir hastalığı. Bize de oralarından geldi. Ama o dönemde henüz şöyle bir şey vardı. Romantizm dönemi. Devrim geldi, gelecek beklentisi vardı. Kitleler nezdinde devrimciler saygı fazlaydı. Mesela az çok bir devrimci kültürü edinen birine ben Dev-Gençli'yim dediğiniz zaman herkes böyle ikram sunardı.

Yani şunla iki kelime konuşayım der, gider başka bir yerde ben iki Dev-Gençli ile konuşum çalımını atayım vardı. Yani bu kadar, devrimcilerin kitleler üzerinde pozitif etkileri vardı o dönemde. Ben bunu kendim de bizzat yaşadım, köy çalışmalarına çıktığımız zaman. Böyle bir dönemde, bütün bu etkilerle beraber örgütler arası birbirini karalama, boğma bu tür hastalıklar henüz derin değildi. Daha yeni başlamıştı. Az çok önünü alabilecek olanaklar vardı. Devrimcilerin kitleler üzerindeki etkisi, kitle desteği, işte devrim geldi gelecek beklentisi, romantizm, hayata umutlu bakış. Yani bir yerde umutluluk varsa, kendine güven varsa, iç barış da olur yani. Ama bir yerde işler kötüye gidiyorsa, bu iç dünyaya da yansır, iç barışlık bozulur, derken aile birbirine düşer. O dönemde bunlar henüz azdı. Peki o dönemdeki devrimciler bu konuyu çok mu pozitif düşünüyordu ki olmadı? Bence hayır. O dönemde bu kadar olumsuzlaştıracak koşullar olmadığı için. Dünya solunun bu noktada belki daha yeni yeni, sistem çöktükten sonra derinlemesine düşünmeye başladı. Böyle sürekli tirpanlama, örgüt içerisinde sürekli susturma, operasyonlar, kelle götürme meseleyi halletmiyor, etmedi de. Demek ki burada bir sakatlık var. Bu tür şeyler yeni yeni sorgulanıyor. O da herkes değil. Bazı devrimciler ya da örgüt dışına düşmüş bazı insanlar ki onlar daha rahatlıkla düşünebiliyor. Bu geçmişte yoktu. Şöyle bir şey vardı; taviz verilmez, devrimci disiplin, Marksizm'in ilkelerinden asla taviz verilmez, yani bu katı şekliyle sürüyordu geçmişte. Belki şimdi biraz daha irdeleniyor. Yahu bu tanrı bayrağı değildir, bunun üzerinde de düşünelim, öyle o kadar da değil. O zamanki romantizm, Türkiye'ye yeni bu düşünce giriyor. Kitle desteği, umut, geldi gelecek psikolojisi, bu şeyler yeni girmiş, daha zaten sürecin başındayız. Sürecin biraz ilerlemesi lazım bir takım şeylerin ortaya çıkması için. Ama kötü gitti, bugün daha kötü.

- *Muzaffer Oruçoğlu ile İbrahim'in Ankara'ya gitme durumları oluyor. O dönemde tabi ki Dersim bölgesinde Muzaffer TKP-ML'nin tek elamanı değil. Örneğin Ali Haydar Yıldız ve diğer geri sempatizan insanlarda var. Ya da Kürecik'te dört isim sayılıyor, daha doğrusu siz ve Ali Mercan, daha sonra başkaları geliyor. Özel olarak Ali Haydar Yıldız hakkında bilgi-*

niz var mı, neler söyleyebilirsiniz? Bir de bir olayın açıklaması anlamında bilginiz; İbrahim, Dersim'e giderken, öldürülmesi emri veriliyor ve bunu da Ali Haydar Yıldız'ın yerine getirmesi gerektiği söyleniyor. Fakat olay tam tersine gelişiyor. Ali Haydar Yıldız, İbrahim'i öldürmesi bir tarafa TKP-ML içerisinde aktif bir rol alıyor. Bu konularda bilginiz var mı? Çünkü çocukken bize anlatılan şey buydu?

- Burada bir eksikliği hep hissediyordum. Ali Haydar'ın meselesinde, Ali Haydar'ın düzeyi neydi vb. sorular olmuştur. Muzaffer, bu noktada en fazla söyleyecekleri olandır kanımca. Birincisi bu. İkincisi ben defalarca gittim. Baki'yle görüştüm, en iyi bilenlerden biri Baki. Çünkü oranın yerel, mahalli kadrosu. Ali Haydar ne zaman oraya gitmiş, nasıl gitmiş, nasıl olmuş en iyi bilen o. Benim bilgim çok net değil. İlk başta Ali Haydar yok. Yani İbrahim Dersim'e gidip, Dersim'le bağ kurunca Ali Haydar henüz yok orada. İşte İsmail Erdoğan var, İbrahim Halil Akyol var, Baki İşçi var, Baki İşçi'nin babası var, Hasan İler var öğretmen.

Süleyman Yeşil'de bile henüz yok. İlk gidilip bağ kurulan Süleyman Yeşil değil, Ali Yeşil var, Süleyman Yeşil'in amcasının oğlu öğrencidir, öğrencilerle bağ kuruluyor. Örgütten de öğretmen Hasan İler, Dersim Lisesi'nin resim öğretmeni. Zaten daha önce Adil Ovalıoğlu girmiş. Bunu da ben yakın zamanda öğrendim. İbrahim'den önce Adil Ovalıoğlu gidiyor. 4-5 ay çalışıyor orada. Bir yerde İbrahim, Adil Ovalıoğlu'nun 4-5 ay içerisindeki toparlamasını devralıyor. Nasıl oluyorsa, Adil Ovalıoğlu ayrılıyor, ilişkiler İbrahim'e geçiyor, işte onlarda ayrılmış, birinci tasfiyeciler dedikleri ayrılıkçılar. Zaten oradan ayrıldıktan sonra da o olay oluyor, sandık cinayeti falan ondan sonra. Yani Dersim çalışmasında ilk emektar Adil Ovalıoğlu, Hasan İler, Ali İşçi ve o öğrenciler. Daha sonra İbrahim gidiyor, toparlıyor. Arkasından Kadir Kocaturk, profesyonel yardımcı kadro olarak gidiyor. İbrahim sürekli orada durmuyor. Henüz Muzaffer'de yok. Muzaffer hala Siverek'te. Sonra da bu DAKK kararı falan oluyor. Apar topar Kadir'i oradan alıyorlar. Ben'i de zaten Kürecik'ten alacaklardı. Ben istendim Ankara'ya. O arada benim gitmem olmadı. Bu arada Siverek çıktı. Muzaffer Dersim'e geçti. İşte bu arada artık ben Ali Haydar'ın

ismini duyuyordum. Mesela, ilk başta İbrahim hiç Ali Haydar'dan bahsetmedi, böyle böyle bir elemanımız var diye; hiç duymadım. Net olmamakla birlikte, THKP'te bölünme oluyor ya, orada toplanıyor. Artık netleşiyor. Tartışılıyor ve tek bir kişi kalıyor o tarafta. Gerisi TKP-ML tarafına geçiyor. Orada artık yerel çalışma başlıyor; Ali Haydar nasıl bağ kuruyor, ayrılığı bilmiyorum. Gider gitmez de artık oranın 6-7 aydan beri orada yerel olarak çalışanların önüne geçiyor, istikrarlı oluyor. Sürekli Muzaffer'le birlikte, onun sağ kolu oluyor. Belirli bölgeleri denetleyen, çalışan, ilişkilere giden ve orada artık sorumluluk üstlenen bir konuma geliyor. İbrahim'i öldürmesi için gönderildiği söylemlerini ben yeni duyuyordum, bilmiyordum.

- 1976 ayrılığından bakarak, bugünkü ayrılıkları da göz önünde bulundurarak, ayrılık gerekçelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Ayrılığa gerek var mıydı? Bugünkü ayrılıkları nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Şöyle: ben o zaman örgütün üst düzeyinde idim. Örgütün şöyle bir şeyi vardır. Örgütün bir yayın organı yoktu, legal yayını yoktu. İkincisi örgüt özelleştirisini henüz vermemişti. Tabanda bizim taraftarlarımız sürekli bizi sıkıştırıyordu. Herkes özelleştirmeyi yapıp, yayın organını çıkarttı, biz ne yaptık? Orda burada tartışıyoruz diğer örgütlerle, susup oturuyoruz. Ve böyle bir sıkıntılı durumdaydık, yani örgütün üst organı. Onun için toplandık; Koordinasyon Komitesi toplandı. Somut bir özelleştirme kararı ve özelleştirme temelinde de artık yayın organı örgütleyelim dedik. Ama şimdi özelleştirme konusu şöyle oldu ki, kapitalizm meselesinde derinleşmeye başlandı. Zaten o konuda mesela Hikmet Şenses'in görüşü çok açıktı. Türkiye'de kapitalizm egemen diyor. Tabi biz o zaman, Lenin'in "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi" ni böyle bir hafta okuduk, tartıştık. Veriler vardı, istatistikler vardı. O konuda hazırlanmış arkadaşların görüşleri vardı. Görüştük ve dedik ki kapitalizm egemendir, buyledir. Ondan sonra yayın organı çıkacak, nasıl çıkacak, bu görüşün doğrultusunda çıkar, şehirlere ağırlık vermek lazım. İşçi sınıfı içinde çalışmaya ağırlık vermek lazım. Kırsal alanda da. Şimdi tabi biz bunu yaparken şu hataya düştük, ya bu yavaş yavaş, örgütü hazırlaya-

hazırlaya, tartıştıra tartıştıra bu sındırılır. Bir de İbrahim gibi manevi değeri çok güçlü olan bir önderin koyduğu görüşler var. O manevi değerle birlikte örgüt çok hızla, fazla bir emek de verilmenden hızlı bir taraftar da kazandı. Hele hele dışardaki insanlar, İbrahim'i tanımayanlar tamamen, neredeyse tapar duruma gelmiş. Şimdi sen tutuyorsun pat bu böyledir diyorsun. Hiç örgüt içinde tartışma yapmadan, tartışmadan. Ki aylar sürsün, sıkıntılarda olsun. Bizim taraftarlarımızda durmadan başımızın etini yesin hiç önemli değil. İşte biz bunu göremedik. Öyle cumburlop getirdik, koyduk. Kariyeristlerde bunu kullandı. En baş kariyerist, -ki ben bunu ikinci kitabımda yazacağım, bu tarihi bir görevimdir, devrime karşı bir sorumluluğumdur- Ahmet Cihan'dır. Daha sonra zaten diğerlerinde de bir yararı olmadı. Süleymanlar'a da bir şeyi olmadı. Bu vatandaş resmen örgütü kullandı. Biz istifayı bile düşünüyorduk, örgüt bölünmesin diye. Yani şunu gördük; adam bizi harcayacak. Çevrede böyle, istifa ettiğimizde bizi örgüt dışına atmıyacak biraz güvenimiz olsaydı, bizi tecrit etmeyeceklerine dair biraz güven olsaydı istifa ederdik. Ama öyle bir rüzgar estirildi ki, Aslan Kılıçlar'ın da desteğini bunlar aldılar içerdiler. Onlar da hazır değil bu soruna. Dedik yani bu şey içerisinde erir gideriz, bu adam da istediği şeyi çevirir, yazık olur yani. Bu göz göre göre katliama seyirciliktir. Göze alamadık. Yoksa istifaya hazırдық. Adam dedi ki ben sizi yargılamam. Böyle provakatif bir tip. Sorunu tartışırken kaç kez arkadaşımızı bıçaklamaya kalktı. Her seferinde zor tutuyorduk, saplayacak adama bıçağı. Kaşık fırlatma, çatal fırlatma, bıçaklamaya kalkma vb provakatif tutumlara sahip bir adamın eline yetki geçerse bu duman eder yani. Bizi de ayrıca defterimizi düzer yani. Kim vurduya götürür bu bizi açıkçası. Süleyman'da, böyle insiyatifsiz, bir ikna oluyor, arkasından o bir provakatif hareket yapıyor susup oturuyor orada. O da bize güven vermedi. O diğer bayan sonra onunla evlendi Ahmet ile, o da sallantılı. Yani derdimizi tabana, örgüte anlatamadık. Hata ettik, bunu böyle düzeltelim, onu da artık duyuracak gücümüz kalmadı.

Sorunu İstanbul'da tartıştık, her şeyi aldılar, götürdüler. İnandır mısın, yatacağımız yerimiz yoktu. Gittik bir fabrikanın deposunda yattık. Yani ev mev de

kalmadı artık, ilişki herşey bitti. Bir arkadaşın, sempatisinin fabrikası vardı, mürin kırmızıyla 3-4 gün orada kaldık. Böyle bir durum. Ondan sonra bizde de şu gelişti artık, solun hastalığı. Artık bir sefer ipler kopunca var ya koparıyor-sun. Tekrar altın almak, tekrar tavizler vermek, esnek davranmak hak getire. Biz de yani aldık gittik. Bu arada bizim hatamız yok mu, var tabi.

- Teori üzerinde değil de, biraz da nüfuz kullanılıyor herhalde. Bunlar devrimci olmayan yöntemler. Demok-ratik bir tarzda, görüşlerin tartışılıp çoğunluk görüşü oluşturmak gibi bir faaliyetin sonucu olarak ortaya çıkıl-mıyorsa, tepeden bastırma biçiminde, kuvvetler kullanılarak, nüfuz kullan-larak örgüte egemen olunmaya çalışılıyor. Tartışmanın önü kesiliyor. Farklı düşünceleri savunan insanlar bu şekilde boğuluyor. Bu da gelenek kültürüne ngünalar yapıyor.

- Biz şunu dedik: Yöntem hatası yaptık. Örgütün resmi görüşleri geçerli. Ama tartışma kampanyasını açalım. Bak bu konuda da bir görüş var: kapitalizm egemen. Bunu tartışalım. Yani çoğunluk ikna olur ya da olmaz. Ama tartışalım. Gerekirse, örgüt bölünmesin, çekiliriz, üst organdan çekiliriz. Ama öyle bir şey oldu ki, karşıdaki insan anlayacak durumda değil. Resmen böyle harcamak, demin anlattığım tavırlar. Şimdi böyle bir insanla nasıl yola gide-bilirsin, ne yapabilirsin?

- Bugüne nasıl bakıyorsunuz?

- Bazen şöyle düşünüyorum. Acaba biz o zaman istifa etseydik, niye o kadar korktuk ki, niye korktuk yani. Dıştalan-saydık, atılsaydık diyelim. Birkaç ay sonra bu adamın yani Ahmet Cihan'ın yüzü açığa çıkardı, teşhir olurdu. Yine biz örgüte yapacağımız katkıyı yapar-dık. Yine örgütün içine gelirdik, tecrit-likten kurtulurduk, tartışma kampanya-sını başlatırdık. Yönteme uygun bir şe-kilde, bölmeden götürebilirdik. Bugün-kü bakış açımız o zaman yoktu. Bir de örgüt hayatı, tir tir titriyorsun, örgüt ha-yatını biterse ne olacak? Müthiş de bir manevi etkisi var kişinin üzerinde. Ama bugün artık köprülerin altından çok su-lar aktı. Çok rahat diyorum şu yapılabi-lirdi diye. O zaman çok zordu.

- Muzaffer'le bu konuları tartış-tınız mı?

- Muzaffer'le şimdi sizle konuşt-uğum kadar etrafı konuşmadık aslında. Ancak Muzaffer dedi ki, şöyle bir eleş-

tiri getirdi, haklıydı. "Siz bizimle irtiba-ta geçmediniz. Daha sonradan da geç-mediniz. Bizi ihmal ettiniz. Yani bizi ik-na etme çabası göstermediniz. Öbürleri sürekli geldi. Sizden kimse gelmedi. Bir İrfan geldi. Aslan'la döğüştüler Niğ-de'de" dedi. "Ondan sonra yahu gel be-nimle konuş dedim. İrfan geçti gitti." Haklıydı yani. Acelecilikler, yangından mal kaçırma havası, yani bunlar hepimizde olan şeyler. Örgütün dışına düş-sen ne olacak, yani bir sene örgütün dışına düşsen ne olur? Hayat bitmedi ki. Şayet savunduğuna inaniyorsan, doğru-luğun konusunda tereddütün yoksa, sağlam bir teorik duruşun varsa savun, bekle. Bunu o zaman göremedik. Kısacası biraz daha böyle bir takım korkula-rı atarak, daha geniş düşünebilseydik, bölünme olmazdı. Sağlıklı bir şey değil ki, niye bölünsünki örgüt.

- O zamanki konulardan vazge-çebilme sorunuyla diyorsunuz bir yer-de.

- Tabi biz göze alsaydık. Belki Ah-met Cihan bizi tecrit de ederdi, teşhir de ederdi. Belki bir iki sene kimse bizim yüzümüze bakmazdı. Ama o zaman yine rayına otururdu.

- Başka bir noktaya gelmek istiyor-ruz. O dönemde ortaya çıkan belli bağ-lı isimler var örgüt anlamında. TKP-ML/TİKKO var, THKO var, THKP-C var. Daha sonraki süreçte onların izle-yicileri açısından baktığımızda, 70'le 80 arası yıllarda, tüm bu hareketlerin yeterliliği tartışılabilir; ama geçmişine daha esnek, daha özeleştiril bir yakla-şım gösterdiklerini biliyoruz. Fakat TKP-ML'de bu yok. Bugün olmuş hald ilk konulan görüşlerin üzerinde fırtına koparıyor. Ayrılanlar da ondan kopa-mıyor. Bizim bildiğimiz ayrılık teorik-ideolojik ayrılıktır. İlk başta konan gö-rüşler var. Bunlar üzerinden bir saf-laşma gerekirken ayrılan diyor ki: biz savunuyoruz TKP-ML'yi. Kalan da ay-rılanda "Biz İbrahim'i savunuyoruz" diyor. Bireyler hariç bu hareketin geç-mişine bir ayna tutma tarzı yok, bu ha-reket neden böyle sizce?

- Tabi bunun üzerinde daha derin düşünmem lazım, daha zengin cevaplar verebilmem için; ama yetersiz de olsa bir iki neden sayabilirim. Bunun bir ne-denini İbrahim'in güçlü manevi etkisi li-dere olarak. Bu örgütün taraftarları gö-zünde adeta bir kutsallaştırma noktasına kadar vardırdı. Bir nevi mistizm mev-cut. Bu bilimsellik açısından koca bir yük, engelliyor. Geçmiş irdelemeyi en-

gelliyor. İkincisi bizim hareket kır kö-kenli, köylü kökenli. Diğer hareketler-den mesela kent küçük burjuva, burjuva ailelerden elemanlar alan en esnek hare-ket THKP-C, THKO'ya göre daha es-nek. Bizimkisi ise THKO'dan daha halkçı daha da köylü. İbrahim'in kuşağı değil de daha sonradan gelen elemanlar, lise, liseyi terk düzeyinde. Köylü kül-türlü, böyle cehennem, bağnaz, daraltma-cı o kafayla bir sürü insan geldi örgütün içerisine, yükseldi. Bence biraz böyle irdeleme, başkasını dinleme, başkasın-dan öğrenme, başkasına tahammül biraz burjuva kültürünü gerektirir. Sosyalist-lik de ondan geçmek zorunda. Bir köy-lü kafasıyla sosyalizme varamazsın. O burjuva tartışma kültürünü edinmen la-zım. Şimdi, TKP-ML'nin sonraki kadrolarında bu zayıf. Üçüncü etken, İbra-him'in tezlerindeki bir takım böyle o döneme kadar kimsenin cesaret etmedi-ği bir kaç noktaya el atıp, bir kaç mit'i yıkması. Ulusal sorun, o zaman sonra Ke-malizm sorunu, savunduğu ve yaptığı-nın böyle uyumu. Ne kadar gerçekleştire-bildi o ayrı sorun; ama yapmaya ça-lışma. Yani teoride başka bir hava, pra-tikte başka değil. Teoriyle pratiği bağ-daştırmaya çalışma. Hatalı mı değil mi o da ayrı sorun. Şimdi bu, daha sonra gelen yetersiz kadrolarda böyle irdele-me yönüyle cesareti kırıyor yani, güçlü bir etki yaratıyor onların üzerinde. Za-ten bir önder olacak güçlü bir yeri var, yani bak bu tezleri ilk bu çıkardı, bu üretti daha ne ister, bu tezler irdelenir mi, böyle bir yaklaşım var. TKP-ML'de maalesef irdeleme, geçmiş iletme, yeni şeyler üretme zayıf. Olanlar da ay-rıldı. Biz bir şeyler yapmaya çalıştık. O da ağızımıza yüzümüze buluşturduk yan-lış yöntemler. Örgüt bölündü. Daha son-ra zıtlasmalar, kendi kabağına çekilme-ler, iste İbrahim'i en iyi ben savunurum. Bir de böyle tatmin olma, bu şekilde kendini bulma, bu şekilde devrimci hiz-met ettiğini sanma, müthiş en iyi dev-rimcinin kendisi olduğuna inanma. Bunların hepsi etken. Tabi daha uzunca düşünülebilir ve bir takım ilginç noktalar yakalanabilir; ama şu anda benim hemen sorunun akabinde aklıma gelen-ler bunlar.

- Yani İbrahim aşılmaktan ziyade anlaşılmalı, kavranmaya çalışıldı di-yebilir miyiz?

- Şimdi kavrama da, avukatlığına soyunma ile kavrama olmuyor. Aslında hiçbir devrimci önderin, yani Marks'ta dahil, sonrakilere avukatlığına hiç ge-reksinimleri yok. Yani şu anlamda avu-

kalmadı artık, ilişki herşey bitti. Bir arkadaşın, sempatisanun fabrikası vardı, mürin kırınıyla 3-4 gün orada kaldık. Böyle bir durum, Ondan sonra bizde de şu gelişti artık, solun hastahğı. Artık bir sefer ipler kopunca var ya koparıyor-sun. Tekrar altın almak, tekrar tavizler vermek, esnek davranmak hak getire. Biz de yani aldık gittik. Bu arada bizim hatamız yok mu, var tabi.

- Teori üzerinde değil de, biraz da nüfuz kullanılıyor herhalde. Bunlar devrimci olmayan yöntemler. Demokratik bir tarzda, görüşlerin tartışılıp çoğunluk görüşü oluşturmak gibi bir faaliyetin sonucu olarak ortaya çıkılmıyorsa, tepeden bastırma biçiminde, kuvvetler kullanılarak, nüfuz kullanılarak örgüte egemen olunmaya çalışılıyor. Tartışmanın önü kesiliyor. Farklı düşünceleri savunan insanlar bu şekilde boğuluyor. Bu da gelenek kültürüne sınırlanarak yapılıyor.

- Biz şunu dedik: Yöntem hatası yaptık. Örgütün resmi görüşleri geçerli. Ama tartışma kampanyasını açalım. Bak bu konuda da bir görüş var: kapitalizm egemen. Bunu tartışalım. Yani çoğunluk ikna olur ya da olmaz. Ama tartışalım. Gerekirse, örgüt bölünmesin, çekiliriz, üst organdan çekiliriz. Ama öyle bir şey oldu ki, karşıdaki insan anlayacak durumda değil. Resmen böyle harcamak, demin anlattığım tavırlar. Şimdi böyle bir insanla nasıl yola gidebilirsin, ne yapabilirsin?

- Bugüne nasıl bakıyorsunuz?

- Bazen şöyle düşünüyorum. Acaba biz o zaman istifa etseydik, niye o kadar korktuk ki, niye korktuk yani. Dağıtıl-saydık, atılsaydık diyelim. Birkaç ay sonra bu adamın yani Ahmet Cihan'ın yüzü açığa çıkardı, teşhir olurdu. Yine biz örgüte yapacağımız katkıyı yapar-dık. Yine örgütün içine gelirdik, tecrit-likten kurtulardık, tartışma kampanya-sını başlatırdık. Yönteme uygun bir şe-kilde, bölmeden götürebilirdik. Bugün-kü bakış açımız o zaman yoktu. Bir de örgüt hayatı, tir tir titiyorsun, örgüt ha-yatım biterse ne olacak? Müthiş de bir manevi etkisi var kişinin üzerinde. Ama bugün artık köprülerin altından çok su-lar aktı. Çok rahat diyorum şu yapılabi-lirdi diye. O zaman çok zordu.

- Muzaffer'le bu konuları tartış-tınız mı?

- Muzaffer'le şimdi sizle konuşt-uğum kadar etrafı konuşmadık aslında. Ancak Muzaffer dedi ki, şöyle bir eleş-

tiri getirdi, haklıydı. "Siz bizimle irtiba-ta geçmediniz. Daha sonradan da geç-mediniz. Bizi ihmal ettiniz. Yani bizi ik-na etme çabası göstermediniz. Öbürleri sürekli geldi. Sizden kimse gelmedi. Bir İrfan geldi, Aslan'la döğüştüler Niğ-de'de" dedi. "Ondan sonra yahu gel be-nimle konuş dedim, İrfan çekti gitti." Haklıydı yani. Acecelilikler, yangından mal kaçırma havası; yani bunlar hep-i-mizde olan şeyler. Örgütün dışına düş-sen ne olacak, yani bir sene örgütün dı-şına düşsen ne olur? Hayat bitmedi ki. Şayet savunduğuna inanıyorsan, doğru-luğun konusunda tereddütün yoksa, sağlam bir teorik duruşun varsa savun, bekle. Bunu o zaman göremedik. Kısa-cası biraz daha böyle bir takım korkula-rı atarak, daha geniş düşünebilseydik, bölünme olmazdı. Sağlıklı bir şey değil ki, niye bölünsünki örgüt.

- O zamanki konulardan vazge-çebilme sorunuyla diyorsunuz bir yer-de.

- Tabi biz göze alsaydık. Belki Ah-met Cihan bizi tecrit de ederdi, teşhir de ederdi. Belki bir iki sene kimse bizim yüzümüze bakmazdı. Ama ondan sonra yine rayına otururdu.

- Başka bir noktaya gelmek istio-runuz. O dönemde ortaya çıkan belli ba-şlı isimler var örgüt anlamında. TKP-ML/İTKKO var, THKO var, THKP-C var. Daha sonraki süreçte onların izle-yicileri açısından baktığımızda, 70'le 80 arası yıllarda, tüm bu hareketlerin yeterliliği tartışılabilir; ama geçmişine daha esnek, daha özeleştiril bir yakla-şım gösterdiklerini biliyoruz. Fakat TKP-ML'de bu yok. Bugün olmuş hald ilk konulan görüşlerin üzerinde ısrına koparıyor. Ayrılanlar da ondan kopu-muyor. Bizim bildiğimiz ayrılık teorik-ideolojik ayrılıktır. İlk başta konan gö-rüşler var. Bunlar üzerinden bir saf-laşma gerekirken ayrılan diyor ki: biz savunuyoruz TKP-ML'yi. Kalan da ay-rılarda "Biz İbrahim'i savunuyoruz" diyor. Bireyler hariç bu hareketin geç-mişine bir ayna tutma tarzı yok, bu ha-reket neden böyle süzce?

- Tabi bunun üzerinde daha derin düşünmem lazım, daha zengin cevaplar verebilmem için; ama yetersiz de olsa bir iki neden sayabilirim. Bunun bir ne-denİ İbrahim'in güçlü manevi etkisi li-der olarak. Bu örgütün taraftarları gö-zünde adeta bir kutsallaştırma noktasına kadar vardırdı. Bir nevi mistizm mev-cut. Bu bilimsellik açısından koca bir yük, engelliyor. Geçmiş irdelemeyi en-

gelliyor. İkincisi bizim hareket kır kö-kenli, köylü kökenli. Diğer hareketler-den mesela kent küçük burjuva, burjuva silelerden elemanlar alan en esnek hare-ket THKP-C, THKO'ya göre daha es-nek. Bizimkisi ise THKO'dan daha halkçı daha da köylü. İbrahim'in kuşağı değil de daha sonradan gelen elemanlar, lise, liseyi terk düzeyinde. Köylü kül-türlü, böyle ceberrut, bağnaz, daraltma-cı o kafayla bir sürü insan geldi örgütün içerisine, yükseldi. Bence biraz böyle irdeleme, başkasını dinleme, başkasın-dan öğrenme, başkasına tahammül biraz burjuva kültürünü gerektirir. Sosyalist-lik de oradan geçmek zorunda. Bir köy-lü kafasıyla sosyalizme varamazsın. O burjuva tartışma kültürünü edinmen la-zım. Şimdi, TKP-ML'nin sonraki kad-rolarında bu zayıf. Üçüncü etken, İbra-him'in tezlerindeki bir takım böyle o döneme kadar kimseün cesaret etmedi-ği bir kaç noktaya el atıp, bir kaç mit'i yıkması. Ulusal sorun, ondan sonra Ke-malizm sorunu, savunduğu ve yapıtı-nın böyle uyumu. Ne kadar gerçekleşt-i-rilebildi o ayrı sorun; ama yapmaya ça-lışma. Yani teoride başka bir hava, pra-tikte başka değil. Teoriyle pratiği bağ-daştırmaya çalışma. Hatırla ma değil mi o da ayrı sorun. Şimdi bu, daha sonra gelen yetersiz kadrolarda böyle irdele-me yönüyle cesareti kırıyor yani, güçlü bir etki yaratıyor onların üzerinde. Za-ten bir önder olacak güçlü bir yeri var, yani bak bu tezleri ilk bu çıkardı, bu üretti daha ne ister, bu tezler irdelenir mi, böyle bir yaklaşım var. TKP-ML'de maalesef irdeleme, geçmiş ileletme, yeni şeyler üretme zayıf. Olanlar da ay-rıldı. Biz bir şeyler yapmaya çalıştık. O da ağızımıza yüzümüze bulasaydık yan-lış yöntemle. Örgüt bölündü. Daha son-ra zıtlasmlar, kendi kabuğuna çekilme-le, işte İbrahim'i en iyi ben savunurum. Bir de böyle tatmin olma, bu şekilde kendini bulma, bu şekilde devrime hiz-met ettiğini sanma, müthiş en iyi dev-rimcinin kendisi olduğuna inanma. Bunların hepsi etken. Tabi daha uzunca düşünülebilir ve bir takım ilginç noktalar yakalanabilir; ama şu anda benim hemen sorunun akabinde aklıma gelen-le bunlar.

- Yani İbrahim aşılımdan ziyade anlaşılıma, kavranmaya çalışıldı di-yebilir miyiz?

- Şimdi kavrama da, avukatlığına soyunma ile kavrama olmuyor. Aslında hiçbir devrimci önderin, yani Marks'ta dahil, sonrakilerin avukatlığına hiç ge-reksinimleri yok. Yani şu anlamda avu-

katlık diyorum. Biliyorsunuz, avukatlık her ne pahasına olursa olsun onun hakkı çıkarma zihniyetidir. Tek yanlışlık yani. Böyle bir zihniyetle teori savunulduğu zaman ya da o önder savunulduğu zaman aşma olmaz, mümkün değil, anlaşılabilir da. Sonra gelenler hiç korkmamalı yani. Önceki önderlere layık insanlar olabilmeleri için ya da gerçek anlamda onların takipçileri olabilmeleri için bu konuda derinlikli bir yaklaşıma sahip olunması lazım. Yani avukatlık, sürekli aynı şeyleri tekrar etme. Şöyle İbrahim yoldaş, böyle İbrahim yoldaş, İbrahim 'in anlattıkları çok açık, yazmıştır, ortada.

- *Son bir soru olarakta tökezledim dediniz de, şimdi ne yapmaktasınız? Yine bu soruya eklersek, uzun bir geçmişiniz var, farklılıklarınız var örgüt içinde, daha sonra örgütten kopuş var, birey olarak yaşamını sürdürme sözkonusu. Yurtdışı süreci, arkasından anılarınızı yazıyorsunuz. Tabi kuşkusuz bir perspektif sunuyorsunuz. Bu anılarla değerlendiriş tarzından aynı zamanda sizin hem geçmişteki olaylara yaklaşımınız bugünkü durumunuzu yansıtıyor. Herşeye rağmen hayat akıyor, mücadele devam ediyor. Bugün, sosyalist mücadele cephesine karşı nasıl bir sorumluluk duyuyorsunuz? Kendinizi bu yelpaze içinde yeterli düzeyde ifade edebiliyor musunuz, ifade edemiyorsanız bunun esas nedeni nedir? Bunun sebeplerini bize açıklayabilir misiniz?*

- Şimdi çok samimi söyleyeyim. Benim hâlâ buna belirlirim. Benim örgütten kopmam için hiçbir ideolojik ayrılık veya uyuşmamama örgütle, böyle bir neden yoktu. Bazı konularda, bir iki konuda farklı düşünüyordum. Ama onlar uzun süredir vardı. Yani örgütte bir ideolojik ayrılığa düştüm de ayrıldım, öyle bir şey olmadı. Yoruldum, taşıyamadım bu yükü. Yani niye bu noktaya geldim. Benim kişisel yetersizliklerim örgütün içerisindeki bir takım tatsızlıkların, beni yaralayan bir takım davranışların onlar ayrı konular; ama bu noktaya geldim. Şimdi öyle çelişkili bir şey ki koptum, tutarsız oldum yani, yük ağır geldi, bıraktım. Ben bunu ölene kadar götürüyorum diye yola çıktım. İnsanlara da kendimi böyle tanıttım. Ama sonunda ayrıldım. Bu benim manevi dünyamda bir utanma duygusu, yani insanlardan, kitlelerden, gidip desteğini alıp uzun yıllar birlikte yaşadığım insanlardan utanmaya başladım. Bu bana epey de mutsuzluk verdi. Yıllarca bunu söylemedim. Bir

tarafı bu eziklik, ki bu ezikliğin içerisinde kendimi de suçluyorum. Yani üstlendiğim bir şeyi yapmadım. Yani yolda bıraktım. Bu böyle kişisel bir iş de değildi. Toplumsal bir şeydi. Çok önemli bir görev; bunu bırakıyorsun, kendimle sürekli kavga halinde oldum. Ama bir tarafı da şunu gördüm, özgürce düşünebiliyorum. Örgüt disiplini diye bir şey yok. Veya şurada ters düşerim, ters gelir vb. yok. Önünde çok geniş bir ufuk açılıyor, özgürleşiyorsun, istediğin gibi düşünebiliyorsun, yani beynin özgürleşiyor. Bu yönde de bir rahatlama gördüm. İrdeliyorsun, geçmişte göremediğin ya da görmeyi engelleyen, artık yükü atığın için özgürleşiyorsun. Kültürel olarak, bakış açısı olarak, olayları değerlendiriş olarak atılım yapıyorsun. Çok açık söyleyeyim ben örgütten kopuktan sonra çok atılım yaptım. Bir çok konuda. Kadın konusunda, barış, çevre, toplum ilişkileri konusunda. Ya da örgüt içindeyken bir çok şeyi hayalci gördüğümüzü farkettim, romantizm. Kolaycı bir tarz. Bu da benim için kazanım oldu. Ama şu noktada bunu diyebilirim. Ben bu arada siyasetten belli ölçüde tiksindim. İnsanın kişiliğini çabuk erezyona götüren bir alan. Sert. Ondan sonra aklı kara göstermek. Yani bu devrimci siyaset de olsa siyasetin, genel olarak siyaset alanının belirli kollarını var. O kollar da çetrefilli, zor. Dürüst insan orada yapamıyor, öbürleri de at oynatıyor. Böyle garip bir alan. O alanı düzenli hale getirmek, daha toplum için yararlı hale getirmek çok zor. Zaman zaman bir takım çok iyi önderler, güçlü önderler çıkıyor, belli ölçüde o alanın olanını, çakil, dikenlerini ayıklıyorlar; ama her zaman bitmeye hazır, baskınlık bir alan. Dolayısıyla ben şu anda direk siyasal, aktif örgütsel siyasal mücadelenin içerisinde yer almayı düşünmüyorum. Daha çok sanatsal, ya da bireysel çabalarımı. Böyle fert olarak, bağımsız bir demokratım. O şekilde şu kadarcık, küçücük böyle, tırnak kadar katkım oluyorsa böyle bir konumda olsun istiyorum.

- *Son olarak, "Örgütten ayrıldktan sonra rahatladım; çünkü olaylara, herşeye çok daha geniş baktım" diyorsunuz. Bu şu anlama geliyor mu acaba, örgütler çok yönlü bakışı engelleyen, insana tek pencere sunan yapılar mıdır? Yoksa örgütlü olmaya rağmen, çok pencereden bakış açısı mümkün mü? Reel örgütlerin bu konumda olduğunu mu söylemek istiyorsunuz yoksa siyasal örgütlülüğün, siyasal mücadelenin bu darlığı kendisinde taşıdığı-*

nı mı söylemek istiyorsunuz? Örgütlü mücadele buna mahkum mu?

- Ben siyasal alanın, sanatsal alana ya da bir mühendislik vb. teknolojik alana göre yazgısının daha kötü olduğunu inanıyorum. Yani o alan da, kendi güzel özelliklerini bozmadan yürümek çok zor. Bu hep böyle yani. Siyasal alanda iktidar mücadelesi var çünkü. İktidar mücadelesi içinde zaman zaman aklı kara gösterme, zaman zaman bile bile yanlışta direnme, yani bunu getirir insana dayatır. Ama şimdi dünya çözümünü demokrasiyi kendi içerisinde işletmememe, hep şiddet aracına sarılma, partiyi, örgütü herşeyin üstünde tutma. Devrim, sosyalizm diyor, bir yerde her şey fantazi gibi kalıyor. Her şey örgüte somutlaşıyor. Halbuki örgüt bir araçtır. Tapılıyor. Yani dünya sonunda böyle bir eksiklik geldi geldi ve en sonunda kendisini bitirdi. Bugünkü örgütlerde de bu hastalık önemli ölçüde var. Bazı örgütler atmaya, genişlemeye, esneklemeye çalışıyor. Onlarda bombardımana tutuluyor. İşte artık burjuva safına geçti vb. teranelerle karşılaşıyor. Siyasal alan gerekmez mi, gerekir; çünkü toplum hayatının bir parçası; ama ben kendi payıma orada yapamam diyorum. Ezilirim, çok mutsuz olurum. Pek bir şey de yapamam. Ben orada faydalı olamam. O kadar benim güçlü bir iradem, kendime güvenim de yok. İşte ben yaparım, sonuna kadar götürürüm, böyle bir matçılık, mücadelecilik, böyle bir güçlü ruh da yok. Ben orada sadece üzüleceğim, kırılacağım, onlara başkaldırsam bile götüremeyeceğim ve en sonunda yine böyle teslim bayrağına çekeceğim. O zaman niye gireyim bu alana. Şu alanda verebileceğimi veririm. Örneğin şu kitapta, insanlara böyle çok az da olsa bir şey verdimsem eh devrimci görevimi yapmışım. Şu kadarcık bir katkı olmuştur diyebilirim güzel. Bundan sonra bu yazma işini düşünüyorum, yazayım yani. Bu anılarla bitmesin diyorum. Böyle bir düşüncem var. Bana bu kitapta cesaret verdi. Biraz müzikle uğraşıyorum. Mütavazi halimle bir şeyler verirsem hem kendim çok kırılmam, ezilmem hem de bu şekilde topluma bir şeyler veririm diye düşünüyorum.

- *Roportaj için çok teşekkürler. Yaşamınızda ve çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.*

- Ben teşekkür ediyorum.

Tartışma süreci mi, tartış-ma! süreci mi? (2)

Halil GÜREL

TARTIŞMAK İÇİN SORU İŞARETLERİMİZ VAR MI?

Tartışma sürecinin, "tartış-ma!" süreci olarak gelişmesinin nedenleri üzerinde durarak incelemeye devam etmek istiyoruz.

Tartışma sürecinin, gerek daha önce belirttiğimiz ve belirteceğimiz anlayışlar, gerekse de düzenleme açısından ciddi sorunları bulunmasının yanı sıra; bu sorunları vareden bilinç şekillenmesi en temeldeki sorununuz olsa gerek. Bu şekillenmenin öncelikle tartışmaya neden gerek duyulmadığı ve neden kaçınıldığı? sorularıyla ilgili olan özellikleri üzerinde durmak gerekiyor.

"BİLMEK AYIP DEĞİL"

En başta; her şeyi bilen(?) veya bilmek zorunluluğu hisseden insanlar olduğumuz düşüncesindeyim. Üstelik bilgimiz, kulaktan dolma da olsa, ezberlenmiş metinler de olsa. Her konuda her sorunda görüş belirtmemeyi eksiklik sayarız. Bilmemek bize yabancısıdır. Üstüne üstlük, belirttiğimiz görüşler her zaman için; Marksisttir, Leninisttir veya Maoisttir. Farklı olması mümkün değildir. İnanılmıyorsa açılıp Marksist klasikler okunabilir. Gündelik hayatın ayrıntılarına varıncaya kadar yazılmıştır bu kitaplarda(?) Küçüklik kompleksinin yol açtığı sahte imaj gereksinimiyle sakatlanmış haldeyiz. Herhangi bir şeyi bileme-

mek benliğimizin bütünüyle çökmesi anlamına gelecektir. Görüşlerimizi Marksizm'e dayandırma nedenimiz ise; "evrensel bilgi sahibi" olduğumuzu vurgulamak ve tartışmaya yukardan müdahale etmek içindir. Fakat acaba; diyalektik materyalist felsefenin "bireylerin yalnızca özel çıkarlarına baktıkları"nı ileri sürdüğünü duymamış olabilir miyiz? Olamayız herhalde...

Bu ruh hali, örgütsel plana ise, örgütün hem "en doğru" hem de "her şeyi bilen" bir niteliğe sahip olduğu, bu niteliğin "olmazsa olmaz" koşul olduğu şekliyle yansımaktadır. Bu ruh hali Devrimci Özgürleşmeciler için de hiç istisna değil. Örneğin; yeni ayrıtma yaşadığı koşullarda ve halen devam eden boyutuyla "neyi savunuyorsunuz?" sorusuna muhakkak bütünlüklü bir cevabımız olması gerektiği kanısındayız. Ayrıldığı ortamın kişiye; değil sorularına cevap arama ve oluşturma, soru sorma olanağı dahi tanımadığını söylemeyi garipsenecek bir eksiklik olarak değerlendiriyoruz. Öyle ya; soru işaretleri taşıma ve tartışma devrimcilikten midir? Sınırlı ve yüzeysel bilgiyle; topluma, dünyaya, hayata dair ahkam kesmek yani; "bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olmak" en temel özelliğimiz açıkçası. Bu nedenle de devrimci özgürleşmecilerin en çok karşılaştıkları soru: "Neyi savunuyorsunuz?" çerçevesini aşmaz/ aşamaz. Böylesi bir soru; verili cevapların yetersizliğinin bir ürünü ve hayata yeni cevaplar bulma arayışında olduğumuz, ayrıca bunu süreklileştirmeyi de istediğimiz düzlemde karşılan-

ması gerekirken; "Neden cevabım yok?" iç sorumuza paralel eksiklik duygumuzu uyandırmaktadır. Bu eksiklik duygusu da "hiç olunamamasından" geçmişin görüşlerini savunmak daha iyidir" düşüncesini beslemekte ve yeni üretimlere yönelme yerine "şunu tartışma sorununuz yok", "bunu savunmak bizim için vazgeçilmezdir" gibi kolaycılığın ve Devrimci Özgürleşmeciler'in aşmak için mücadele ettiği, tükenişin kısır döngüsünü yeniden yaşamamıza neden olmaktadır.

Oysa şunu açık yüreklilik ve cüretle kabul etmeliyiz: Varlığımız verili cevapların hayatı karşılayamamasının ürünüdür. Bugüne kadar doğru olduğuna inandığımız cevaplar hayatı yeniden üretmemize yolaçacağı yerde hayatın dışına düşmemize neden oldu. Öyleyse hayatın içine ve onu yeniden üretmek için bir yürüyüşe hem de uzun bir yürüyüşe ihtiyaç var. İşte herkesin doğru cevaplara sahip olduğu samisiyle günbegün daha fazla hayatın dışına düşmeye devam ettiği bir koşulda varlığımızın da nedeni budur. Farkımız da buradan gelmektedir. Yoksa kırk yapının yanında kırkbirinci olmak için değil yürüyüşümüzt; diye de ekleyebilmeliyiz.

Hazır cevapları, hem de kendi gerçekliğiyle cevapları arasında oldukça mesafe bulunan insanlara da rastlıyoruz/rastlayacağız da. "Araştırmaya tartışmaya ne gerek var; şu yoldan yürüresek hedefe ulaşırız" diyorlar/diyecekler, Dinlemek ve yürüyüşümüze katılmaya davet etmek gerekir elbet. Ama onların yolundan yürümek yerine yolumuzu birlikte inşa etmenin ge-

rekizliğini unutmamak ve onlara da kavratmaya çalışmak değil midir doğru olan?

AH SOLUM, ÖZNEL SOLUM

Tartışma gereğinin görülüp-kavranamamasının en temel nedenlerinden biri de toplumun, sistemin içinde bulunduğu durumu değerlendirmemizdir. Mevcut sol/sosyalist hareketlerin hemen tamamına yakını; sistemin ekonomik ve siyasi kriz içinde olduğunu, kendini yenileme dinamiklerine sahip olmadığını, ezilen kitlelerin mevcut sistemden umudunun kalmadığını, giderek artan bir ivmeyle sistem dışı arayışlara yöneldiğini vb -çok kahaca özetlediğimiz- değerlendirmelere sahiptir. Değerlendirme bu temelde olunca araştırma-tartışmaya zaman ve emek ayırma yerine ezilen kitlelerin sistem dışı arayışlarına cevap olacak "program"larımıza şiddetle ihtiyaç duyulacağı da bilinmez şey değildir. Bir yanda "kitlelerin devrim talebi varken" araştırmaya-tartışmaya zaman ayırmak da neyin neşi olabilir ki?

Oysa bu öznal değerlendirmelerin yapıldığı koşullarda; burjuva siyaset faşist parti MHP merkez alınarak yapılmakta, yıllardır % 3-5 oranında oy alabilen şeriatçı parti ise birinci parti olarak iktidara gelebilmektedir. Kriz belirlemesi yapılan ekonomi; toplumun her kesimini kapsayan ve neredeyse kayıtlı ekonomi oranına sahip olan kayıtdışı ekonomi desteğiyle dünyanın 17. ekonomisi olabilmektedir. Kitlelerin sistem dışı çözüm arayışlarını bir kenara bırakalım sistem içi ve en temel ekonomik-demokratik örgütlenmeler olan sendikaların üye sayısı ise çok yoğun bir gerileme yaşıyor. İşçi sayısı hızla artarken, sendikalı işçi sayısı çok daha büyük bir hızla geriliyor. Yıllardır Kürt illerindeki varlığı ve icraatlarıyla; yenildiği ve teşhir olduğu ileri sürülen ordu ise yapılan araştırmalarda toplumun en güvendiği kurum olarak öne çıkıyor. Tüm bunların gösterdiği ise; toplumun sorunlarını demokratik ve devrimci yöntemlerle çözme arayışı yerine ırkçı, şeriatçı, totaliter yöntemler arayışında olduğudur. Ayrıca her ekonomik-siyasi krizin başka koşullara da

sahip olunmadıkça devrimle sonuçlanmayacağı da bilinmez olmasa gerek.

Ashında toplumdaki gerici dalganın etkileri çok daha somut olarak, sol/sosyalist hareketlerin kapsadığı kitlelilikle de görülebilir. Hareket/eyleme yönlenebilen kitlelerin durumu bir yana, yayın organı okur sayısı dahi çok bariz bir göstergedir. 90'lı yılların başında on bin üzeri ulaşan rakamlar bugün bir-iki bini geçmemektedir. Ki genel olarak toplumda yaşanan gerici dalgadan payımızı alma; sadece kitle kaybı doğrultusunda değil; aynı zamanda hareketlerin hem kendi içinde hem de dost güçlere karşı, baskıcı ve şiddet içeren politikalar uygulamasıyla da göstermektedir.

Buna karşın mevcut hareketlerden hemen hiçbiri "Neden bu durumdayız?" sorusunu sorma ve cevap arama gereğini hissetmiyor/hissedemiyor. Olumsuzluk içeren hiçbir soruyu cevaplaya yeteneği olmayan bir bilgisayar programıyla karşı karşıyayız sanki. En küçük bir olumsuzluk ifadesi, reformistlikten karşı-devrimcilğe uzanan bir tanımlama aralığıyla karşılaştığımızı buluyor. Her şey iyi! Her şey güzel! Polyanna idolumuz, pesimizm (iyimserlik) felsefemiz! Her bahar atlımdayız. Ancak her nedense, sürekli olarak, "vuslat bir başka bahara" kalıyor hep.

Oysa böylesi bir dönemde "kötümser" olmak gerekiyor. Kötümserliğin "deneyimli iyimserlik" olduğunu akıldan çıkarmadan, kötü gidişatın nedenlerini bulmak bir yana; öncelikle durumun vahim olduğunu kavramak gerekiyor. Ve böylesi bir koşulda mevcut görüntüye dair "iyi" değerlendirmesi yapmanın toplumsal devrim için en tehlikeli belirleme olduğunu akıldan çıkarmamak gerekiyor. Egemen sınıfların siyasetine dahi yansıyan (Milli Güvenlik Siyaset Belgesi) ve sol/sosyalist hareketin sistem için tehlike oluşturmak bir yana "giderek yumuşadığını" belirleyen ifadelere rağmen; her şeyi "yapay gündem" ve "ashında bize karşı" değerlendirmesiyle ele alan paranoide ruh halinden kurtulmak gerekiyor. Şu çok açık ki; bu halimizle ne sistemin bizden korkusu var ne de emekçi kitlelerin umadı.

Ve yanı sıra devrimci önderlerin ardlarında bıraktıkları mirasyedi ho-

vardalıkla tüketmeye de devam ediyoruz. Deniz'e, Mahir'e, İbrahim'e met-hiyeler düzmette birinciliği kimseye kaptırmak istemiyoruz. Yaşadıkları dönem ve kendilerini de kapsayan toplumsal koşullara dayanarak oluşturdukları teoriler; otuz yıl sonra, değişen ülke ve dünya koşullarına rağmen hâlâ harfi harfine "rehberimiz". Onların bu teorileri ve ardı sıra pratiklerini nasıl oluşturduklarındaki yöntem ve koşullara dahi bakmadan hazır reçetelere uzanıyoruz kolaylıkla. Teori ve yöntemlerinin doğru mu yanlış mı tartışması bir yana; "sosyal gelişme iktisadi gelişmenin önüne geçmiştir" tesbitleriyle gerçekleştirilen 12 Mart ve 12 Eylül faşist darbelerinin toplumsal yapıdaki etkilerini dahi tartışmıyoruz.

Yapılsa yapılsa; "Her şey aynı İbrahim'in 'Şimdi işçi sınıfımız ve yoksul köylülerimizin büyük çoğunluğu kurtuluşlarının ancak silahlı mücadeleyle olacağını kavramış durumdadır' tesbiti subjektiftir. Ama 'gerilla savaşına hazırlık aşaması' belirlemesi de sağ bir çizgidir. Hem en İbocu da biziz" veya; "Ashında İbrahim'in toplumsal yapı (yanı-feodal) tesbiti, gelişme tesbiti yanlıştır. Ancak (bu belirlemelere bağlı olması gereken-bu) mücadele ve örgüt biçimleri tesbitleri doğrudur. Zaten en İbocu da biziz" türünden değerlendirmeler yapılabiliyor. Velhasıl, hepimiz "en Mahirci'yiz", "en İbocu'yuz; ama kendimiz değiliz".

Östelik tüm bunları biz Devrimci Özgürleşmeciler "gerçek Mao'cular" olarak yapılmaktayız. Marksist yöntem temel olan ve Mao'yla daha bir billurlaşan "Kitlelerin öğrencisi olmadan öğretmeni olunmaz", "Kitlelerden kitlelere" yöntemini sadece lafzı düzeyde kavramış durumdayız. Toplumun devrimci dinamikleri olan; işçinin, emekçinin, aydının, gençliğin ne tür istemleri ve bu istemleri gerçekleştirmek için hangi yol ve araçları kullanma gereğine inandıkları bizim için önemli değildir. Onlar adına düşünüp karar vermekte hiç bir sakınca görmeyiz. Hem onlar bizden daha iyi mi bileceklerdir ki? Ardından da eylem gelir. Her şey, her yapılan "halk için"dir. Her yapılanın doğruluğu yanlışlığı tartışılmaksızın "halk için" ibaresiyle sunulur. Maceracı özelliklerimizden kendimizi ne pahasına olursa

varedebilmek için yaptıklarımıza değin, hep "halk için", "devrim için"dir. Bunlar, halka yönelmişse olsa, halka ve dolayısıyla devrime zarar veriyor da olsa, Halkın yer yer burjuva hukukunu, burjuva demokrasisini arar duruma düşürücü nitelikte de olsa, "halk için" olduğundan akan sular durur. Karşı çıkmak veya en azından tartışmak isteyenler; "devrim düşmanı", "örgüt düşmanı" en hafifinden "yılm", "kaçkın" payelerini almaya baştan hazır olmalıdırlar.

Tablonun bir yüzü bu durumdayken, diğer yüzünde ise "yeni sol"culuk vardır. Demokrasi adına şeriat savunuculuğunun, "tarikat ve cemaatlere özgürlük" sağlanacağına, insan hakları adına türbana sahip çıkmanın moda olduğu bir "yeni sol"culuk. Emperyalist Avrupa Birliği'ne girmenin "emeğin uluslararasılaşması için gerekli" olduğu, özelleştirmenin "emek-sermaye çelişkisini keskinleştireceği"nin savunulabildiği bir "yeni sol"culuk. Bu uğurda emperyalist ABD ve Avrupa'nın devlet destekli "sivil" toplum kuruluşlarıyla "insan hakları" alanında işbirliği yapmak, ABD ve Avrupalı emperyalistlerin elçileriyle kapalı kapılar ardında görüşmeler yapmak mübahdır. "Dünya çapında gericiiliğin kaynağının emperyalizm olduğu" bilgisi ise "eski de kalmış" bir dinazorluktan başka nedir ki zaten? Bu kesim için her türlü ulusal demokratik kazanım etkisinden kurtulması gereken bir zaaf işaret sayılırken, Yugoslavya'dan Çeçenistan'a her türlü ırkçı-şeriatçı kalkışma "ulusal kurtuluş" adına desteklenmesi gereken bir nitelik taşır. Bu gözlükten bakılınca neredeyse dünya üzerinde katliam yapılmamış toprak parçası bırakmayan emperyalist ABD; "insan hakları ve demokrasi kahramanı", emperyalizme karşı savaşmış Pol Pot ise "katliamcı bir cani" olmaktadır. (Tabi ki bu değerlendirme ne Pol Pot'un hatalarını görmezden gelmek ne de sınırlı da olsa ABD'nin demokratik kesimlerini yok saymak anlamına gelmiyor.)

Özellikle '80'li yılların ikinci yarısından itibaren ABD emperyalizminin başını çektiği "Yeni Dünya Düzeni" programının "Sol'dan savunusudur" söz konusu olan. Bu programın sac ayakları olan; "insan hakları", "demokrasi", "serbest piyasa", "küresel-

leşme", "özelleştirme", sınıf çatışması yerine kültürler arası çatışma olarak formülendirilen "kozmopolitizm", ulusal devletin ve ulusal dinamiklerin ulus ötesi (emperyalist) sermaye karşısında kendini koruma olanaklarını ortadan kaldıran "yerelleşme" ve her türlü ulusal, dinsel, mezhepsel çatışmaların desteklenmesi politikalarına oturan bu "yeni sol"culuk anlaşılacağı üzere "yeni sağ"çılıktan başka şey olmamakta ve emperyalist kapitalist sistemin ikamesine "sol"dan katılmaktadır.

Gerek giderek etki gücünü kaybeden dogmatik-maceracı sol, gerekse de "yeni sol"culuk sonuç itibarıyla sistemin kendini yenilemesi ve sürekleştirilmesi ortak paydasında buluşmaktadır. Bir yanda 15-25 yaş arası kuşağın ilgi alanını etkileyen ve genç olmanın olumlu-olumsuz tüm özelliklerinin sergilendiği; ancak çok sınırlı bir kesim dışında birkaç yıl içinde egemen ilişkilere çok daha güçlü bağ arayışlarıyla dönüldüğü ve bu birkaç yıllık geçmişin neredeyse nefretle anıldığı, konuşulmak istenmediği bir "solculuk". Diğer yanda ise; şeriatçılarla emperyalistlerle kolkola, Çiller'den Muhsin Yazıcıoğlu'na kadar CIA ajalarından tescilli faşiste, şeriatçılarından "ilimli" İslamcısına uzanan yelpazenin oluşturduğu "Demokrasi Cephesi"nin kimi zaman dolaylı, kimi zaman dolaysız destekçisi olan "solculuk".

Bu tablo karşısında, özellikle içeriği "yeni sağ"çılık olan "yeni sol"culuk düzleminde kendini vareden oluşumların varlığı, devrimci solculuk düzlemini korumak, araştırma ve tartışmalarla kendini bu düzlemde üretmek isteyen kişi ve oluşumlara, tartışmanın kapsamı ve derinliği konusunda korku dağları yaratmaktadır. Bu tür oluşumların geçmişte "tartışma süreci" yaşadıkları ve bugün bulundukları konumun "tartışma süreci" kaynaklı olduğu sanılmaktadır. Bu da varolan politika ve pratiklerin tüm yetmezliğine rağmen dört elle sarılıp savunulmasına ve giderek tüm yapıların aralarındaki farkların silinmesine neden olmaktadır. Korkunun ecele faydasının olmadığı bilindiği ve ortada yığınla sorunun cevap beklediğine (tartışma gündemleri belirlemesiyle) işaret edildiği koşullarda araştırma ve tartışmadan kaçınmak ne anlama geliyor?

Açıktır ki; kolektif demokratik bir araştırma ve tartışma örgütlemek yerine, tez elden biçim değişikliğine uğramış eski görüşlere yönelmek mezarlıktan geçerken ışık çalmaktan başka bir anlama gelmiyor.

Bahse konu oluşumların bugün sahip oldukları niteliğin geçmişten kopuk olmadığı, ideolojik yönelimlerin tarihi ve toplumsal koşullara paralel mantiki sonuçlarına vardığını görmek gerekmez mi? "Tartışma süreci" adı altında ifadelendirilen dönem ise hareketlere onderlik eden "saygın abı"ların görüşlerini hareket kitlesine empoze ettikleri süreci adlandırmaktan öte bir içerik taşımıyor. Oysa gerçek bir araştırma ve tartışma süreci; oluşmuş görüşleri empoze etmenin hayli ötesine geçmek zorunda. Ortaklaşılabilir yöntem çerçevesinde en geniş katılıma sürekli açık olarak, herkesin eşit koşullara sahip olması yani bilgisize bilgilenme, bilgiliye bilgilerini gerçek anlamda yenileme ve derinleştirme olanağı tanınması temelinde gerçekleştirdiğinde kolektif demokratik içeriğe sahip olabilir.

"DOĞU TOPLUMLARI TARTIŞMAYI SEVMEZ" Mİ?

Araştırma ve tartışmanın gereksiz görülmesine neden olan diğer bir etkende toplumun siyasi ve kültürel yapısına ilişkin belirlemelerdir. Bu belirlemeyi: "Doğu toplumları tartışmayı sevmez. Hazır siyasal program ve planların olup olmadığına bakar. Buna göre ya ardından gelir ya da dikkate almaz" şeklinde özetleyebiliriz.

Yapılan belirlemenin; gerek genel olarak Doğu toplumlarına; gerekse de özel olarak bizim toplumumuza ne kadar uygun olup olmadığına detaylı olarak tartışmayacağız. Ancak kısaca şunu belirtmekte yarar var: Özel olarak bir Batı toplumları -Doğu toplumları ayrımı sahte bir ayırmadır. Her toplumu ayrıksı kılan ve tarihten gelen farklar vardır. Ancak bu farklar Batı ile Doğu'yu temelden birbirinden farklılaştırmamaktadır. Toplumların ayırıcı özellikleri sahip oldukları toplumsal maddi üretim ve yeniden üretim (sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel vb.) ilişkilerine göre belirlenir. Bu ayrımlarda toplumların önündeki gelişim olanaklarının ön aşamasını belirler.

Doğu toplumları-Batı toplumları ayrımının olup olmadığı tartışmasını bir yana bırakıp, Doğu toplumlarının sözkonusu karaktere sahip olduğunu düşündüğümüzde bakalım ne sonuçlar elde ederiz?

Öncelikle bu anlayış; Doğu toplumlarında devrimi kitlelerin eseri olarak değil bireylerin-önderliklerin eseri olarak görmektedir. Böyle olunca da toplumsal değişimlerin belirleyeni maddi toplumsal koşullara sahip kitleler değil; ama bireylerdir. Kitlelerin bu değişimlerdeki rolü figüranlık-tan öteye gidememektedir. Kitleler, "ayağa kalk" denince ayağa kalkacak, "savaş" denince savaşacaklardır. Her zaman birilerinin ardından gitmeye hazır dırlar. Değişim istemi ve gereği duyup duymadıkları ve bunu nasıl gerçekleştirebilecekleri değil değişim isteyen bir önderliğe sahip olup olmadıkları önemlidir. Tipik bir kitleleri sürü, kendisini de çoban olarak gören burjuva idealist anlayıştır sözkonusu olan.

İkinci olarak; Doğu toplumları bu özelliğe sahipse, biz kimiz? Bu topluma "kurtarıcı" olarak başka toplumlardan mı (doğal olarak Batı olmalı) gönderildik? Kendimizi hem bu toplumun üyesi görüp hem de kendimizle toplum arasına kalın ve aşılabilir bir çizgi çekmek ne anlama gelmektedir? Kendimizde doğayı-toplumu kavrama ve değiştirme yeteneği görüyorsak toplumun diğer üyelerinde neden bu özellik yoktur? Buradan da varılacak sonuç açıktır: Toplumu kurtarılmaya muhtaç, kendimizi ise yegane kurtarıcı olarak gören burjuva anlayış. "İşçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır"dan, "Devrim kitlelerin eseridir" diyalektik materyalist bakış açısıyla çatışma içinde olan burjuva idealizmi.

Üçüncüsü olarak; amaçlandığı ileri sürülen devrim burjuva demokratik devrimi tamamlamak amacıyla Demokratik Halk devrimi olsa da bu durum biçime özgüdür ve belirleyen karakter proleter olmasıdır. Öyleyse bu devrim, sadece basit bir iktidar değişikliği değil iktidarı alacak halk sınıflarını da değiştirecek bir içeriğe sahip olmalıdır. Bu içerik değişikliği sadece iktidar alındığında değil; fakat siyasal iktidar için mücadele yürütülen tüm süreçlerde kendini göstermelidir. Yani böylesi bir devrim, kendinden önceki

egemen sınıfın iktidar araçlarını -en başta bilinç oluşumu olmak üzere- içeriğini değiştirmeden kullanamaz. Örgütlenmeden siyasete kültürden hukuka varıncaya kadar yaşamın her alanında alternatifini oluşturmak zorundadır. Sorun biçim değişikliği değil öz değişikliği olmalıdır.

Araştırma ve tartışmayı dışlayan anlayışın savunduğu tez ise, kitleleri; bilinçleri yönlendirilecek nesneler olarak kavramaktadır. Bu yöntem açıktır ki burjuvazinin yöntemidir. Devrimcinin yöntemi ise karşısındaki yığınları yanılsamalı da olsa bir bilinçle sahip özneler olarak görmek ve nesnel gerçeklik (kendi çıkarı) ile yanılsamalı bilinci arasındaki farkı görmesini sağlayacak koşulları sağlamaktır.

"Kitlelerin öğrencisi olunmadan öğretmenlere ihtiyacı olduğunu savunan anlayıştır karşımızdaki. Böylesi bir bakış açısı; tarihimizde de görüldüğü üzere "Bu halk adam olmaz" sonucuna götürmektedir. Sorun tam da şikayet edilen noktadadır oysa; yani, kendimizi adam yerine koyup halkı ise adam edilmesi gereken nesneler olarak görmek. Bu bakış açısının ürünü olarak da toplumun yapısına dair, araştırma-tartışma gereği ortadan kalkmaktadır. Yalnızca kendi bilgimizle, tez elden programlar, politikalar oluşturup halkı "adam etme" sürecine girilmeli, araştırma ve tartışmayla zaman kaybedilmemelidir. Zaten; "sorunumuz yapısal (ideolojik) değil kişilerin yetmezlik ve yetersizliğidir". Ben veya biz olsaydık hiç böyle olur muydu?" gibi şahane (?) mantık yürütüşlerde arda sıra gelmektedir tabii ki.

SORU İŞARETİ OLMAZSA TARTIŞMA DA OLMAZ

Araştırma ve tartışmayı olanaksızlaştıran en cananıcı şekillenme ise toplumsal pratiğin ele alınıp tarzıdır. Önceki yazımızda "teori-pratik uyumu" çerçevesinde teorik olarak ifadelendirdiğimiz uyumsuzluğun pratikte aldığı görüngüleri açıklamak gerekiyor.

Toplumsal pratiğimizin "ciddi yoğunlaşmayı gerektiren" araştırma-tartışma ihtiyacına karşılık gelmediği ortada olan gerçeğimiz. Bırakalım "ciddi yoğunlaşmayı" teori-pratik uyum-

suzluğu nedeniyle ciddiyetsiz bir yoğunlaşma dahi olanaklı değildir. Araştırma-tartışma gereğinin yerine getirilebilmesi öncelikle tartışmaya konu olan gündemlerin yalnızca kağıt üzerinde belirlenmesinin ötesine geçilip tek tek insanların kafasında bu tartışmanın yapılmasının zemini olacak şekillenmeyi oluşturmayı gerekli kılar. Aslında bu durum bir örgütlenme için temel koşul olan ortak şekillenmenin yaratılmasından başka bir şey de değildir. Kişi içinde yer aldığı toplumsal örgütlenmenin yönelimine paralel olarak toplumsala -ve kaçınılmaz olarak kişisele- dair hayat bilgisini yenileme ihtiyacı duymalıdır. Bu gereksinim duyulmadan daha doğrusu bu gereksinimi duyacağı koşullar oluşturulmadan kurulacak ilişki ise tartışarak yenilenme sahte görünümlü bir eskiyi sürdürme ilişkisidir.

Yaşanan ayrışma sonrası ve devam eden süreçlerde, ayrışmaya gerekçe olarak gösterdiğimiz nedenler unutulmamalı. "Varlık nedenine yabancılaşma" gibi en temel gerekçeyi ileri sürdüğümüz ve doğruluğuna inandığımız sürece bu gerekçenin kendimize yönelik etkilerinin olmadığını düşünmek mümkün müdür? Sorunları kişiselleştirerek "günah keçileri" aracılığıyla açıklama yerine sivrilenekleri doğuran bataklıkla mücadele doğru olan yöntem olsa gerek. Daha yakın zamana kadar onay verdiğimiz ya da en hafifinden aynı ortamı paylaşmakla gerçekleşmesine güç verdiğimiz olumsuzlukların üzerimizde etkisi yok mu?

Doğaldır ki bu olumsuzlukların emperyalist-kapitalist sistem sürdüğü sürece varolacağı ve bunlardan komünistlerin dahi bağımsız olamayacağı söylenabilir. Ama hayır; bahse konu olumsuzluklarımız, maddi toplumsal koşullar ortadan kaldırılmasına olanak tanımadığı için sahip olduğumuz olumsuzluklar değil ki. Bizi değil komünist, devrimci olmaktan dahi uzaklaştıran, soru işaretleri yaratan özelliklerimizdir bahsedilen. Bunları nasıl ve ne şekilde aştık? Bırakalım aşmayı varlığının bilgisine sahip miyiz? Sorduğum sorulara kendi adıma "evet" diyemiyorum ne yazık ki. Çünkü bu sorunlar kişisel tercihlerden kaynaklanmıyor. Devrimci olmayan; ama devrimcilik adına sahip olunan/oldu-

rulan özellikler, kişisel çabayla ancak bir noktaya kadar aşılabılır. Bütünlüklü bir aşma ise gene devrimci doğrultuda bir faaliyetle fakat kendimizi de devrimin konusu haline getirebildiğimiz de mümkün olabilir.

"Ciddi yoğunlaşmayı gerektiren" araştırma ve tartışma sürecinin toplumsal muhasebesine yönelirken, bu muhasebeyi gerçekleştirecek kişilerin muhasebesine gereksinim duymaması nasıl açıklanabilir? Burada muhasebeden kastımız; sosyo-psikolojik ve psikolojik bir tedavi değil tabiki. Geçmişimizde ve elbet bugünümüzde de varolan olumsuzluklara neden düştüğümüz ve nasıl aşabileceğimizi bir sorun olarak kavramaktır. Çünkü olumsuzlukları yaratan kişisel tutum, iyi niyet-kötü niyet sorunu değil, bilinç şekillenmesidir. Ve bu bilinç şekillenmesinin nedenleri açığa çıkartılıp, aşma mücadelesi yürütülmedikçe süreç içinde olumsuzladığımız durumlara düşmek kaçınılmaz olacaktır. Yaşadıkları toplumu ve bu toplum içindeki kendilerini; çözümleyerek değiştirme çabası gösteremeyenler kaçınılmaz olarak o toplumun yeniden üreticileri olmaktan da kurtulamazlar. Ayrıca toplumsal çıkarları gözettilmiş düşüncesinde olanların bu konuda herkesten çok sorumluluk duymaları varlık nedenleridir.

"Ciddi yoğunlaşma" gerektirdiğini belirlediğimiz teorik sorunları ne kadar ciddi yoğunlaşmayla kavradığımızı daha doğrusu kavrayamadığımızı teori-pratik uyumsuzluğu göstermiştir. Bir sorunda "ciddi yoğunlaşma" sorunun her yönüyle geçmişi-bugünü ve geleceğiyle ele alınmasını gerektirir. Ama bunun için her şeyden önce yaşamın bütünlüğü uyum içinde olmalıdır.

Eğer sizin önümüze koyduğunuz program; bir yandan varlık gerekçenizin neredeyse bütününe yönelik teorik araştırma ve tartışma; ama öbür yandan somut ve kesinleşmiş siyasetleri, belirlenmiş bir örgütlülükle yaşamı geçirme olursa ikisini aynı anda yapamazsınız. Birinden birini siz seçmek istemezseniz de hayat seçti olacaktır. Toplumsal bir grup içinde, işbölümü aracılığıyla "sen teoriyle ilgilen biz de pratikle uğraşalım" denirse bu da kolektif demokratik bir tartışma

ve örgütlenme olmayacaktır. Teoriyle ilgilenenler mevcut pratiğin ihtiyaçlarını gözetmek zorunda kalacak ve ortaya geçmişin pratiğine uyumlu bir teori çıkaracaktır. Aksi durum söz konusu olduğunda ise pratikle ilgilenenlerin ortaya çıkan teoriye bir alternatifleri-katkıları olmayacak daha doğrusu kendi teorilerini üretme koşulları olmadığı için varolan "zorunlu" olarak kabul etmek durumunda kalacaklardır. Sonuçta; teori-pratik uyumsuzluğu veya pratiğin ihtiyaçlarının belirlendiği ve asla yenilenemeyen teori en çoğu biçim değişiklikleriyle var-

Olumsuzlukları yaratan kişisel tutum, iyi niyet-kötü niyet sorunu değil, bilinç şekillenmesidir. Ve bu bilinç şekillenmesinin nedenleri açığa çıkartılıp, aşma mücadelesi yürütülmedikçe süreç içinde olumsuzladığımız durumlara düşmek kaçınılmaz olacaktır. Yaşadıkları toplumu ve bu toplum içindeki kendilerini; çözümleyerek değiştirme çabası gösteremeyenler kaçınılmaz olarak o toplumun yeniden üreticileri olmaktan da kurtulamazlar.

lığını sürdürmeye devam edecektir.

Sonuç olarak, bazı soruların sorulması gerektiğini düşünüyorum. Sorular ihtiyaç duyulduğu oranda elbette arttırılabilir. Önemli olan bulunduğu koşullarda kendimizi muhasebe etme gereği duyup duymadığımızdır. İnşaya girişenlerin yapıcı olarak niteliklerini koruyup korumadıkları, yapma yeni başladıkları yapının temeli ni doğru atıp atmadıklarını her süreçte kontrol etmeye ihtiyaçları olsa gerek. Bir anlamda yanlışın neresinden

dönülse kazançlı çıkılacağı unutulmamalı. Yanlış büyümek başa dönmekten iyi olmasa gerek. Üstelik hiçbir koşulda başa dönmüş de olmayacaktır.

Evet, sormamız ve cevaplamamız gerekiyor: Tartışma sürecine paralel kaç tane yeni araştırma-inceleme, kitabı okuyabildik? Bırakalım yeni kitapları (ne de olsa "bugünün meselesi Marksizm'i tartışmaya sunma meselesi değil") Marksist klasikleri inceleme fırsatı bulabildik mi? O da bir yana, acaba bu ihtiyacı hissedebildik mi?

Diğer yandan; varolan dar grup çevresi dışına çıkılarak toplumun farklı kesimleriyle toplumsal ilişki kurabildik mi? Özellikle "sıradan" değerlendirilmesi yapılan emekçi yığınların yaşam koşulları, bilinç ve örgütlenme düzeyleri ilgi alanımız içine girebildi mi? Yoksa gelenek ve sol/sosyalist hareketin dar kapsamı dışına çıkma ihtiyacı dahi duyulmadı mı?

Aynı zamanda; belirlenen toplumsal pratiği uygulamak uğrunda hayata ve kendimize yabancılaşma düzeyimiz arttı mı, azaldı mı? Ne yapıyoruz? Neden yapıyoruz? Nasıl yapıyoruz? Ve tüm bunları doğru mu yapıyoruz? sorularını sorup sürecimizi muhasebe etme olanağı bulabildik mi? Bir yabancılaşmışlığın girdabından çıkıp başka bir yabancılaşmışlığın kollarına mı düştük yoksa? Dün yüksek sesle sorabildiğimiz soruların cevaplarını bulabiliyor muyuz? Bulamadığımız koşullarda daha yüksek sesle sormak ve cevap aramak gerekirken giderek sesimiz kısılmakta mı? Sesimizi yükseltme yerine yoksa verili cevaplarla yetinmek yolunu mu seçiyorsunuz?

Belirttiğim gibi sorular çoğaltılabilir. Önemli olan öncelikle soru sorabilme koşulunu yaratabilmektir. Bu koşul bir kez yaratılabildi mi farklı sorular da kaçınılmaz olarak kendini gündemleştirecektir nasılsa.

Bir dahaki yazımızda ise sürekli olarak eleştirdiğimiz, köklü araştırma inceleme ve tartışma gereğinin duyulduğu koşullarda hem teorik çalışmanın, hem de toplumsal pratiğin nasıl ele alınması gerektiği konusunu özetlemeye çalışacağım.

Evrelere ilişkin sesli düşünceler

İhsan ASLAN

Sessiz düşüncelere "çığlık" olma evresinden geçiyoruz. Kuşağıma çarpan her bağırtıyı (ahenkten yoksun da olsa) önemsiyorum. Olumlu veya olumsuz kendimce bunları muhasebe ediyorum. Bu muhasebeler ikili işlevle yüklüdür. Birincisi olayları somut koşulları içinde tahlil etme görevini önerirken, diğeri de yaşamdan kopuk, iradeden yoksun, kendiliğindenci bir hattı öneriyor.

Uzun erimli hedefler doğrultusunda hareket etmeyi benimseyen özgürleşmeçi hat, yönelimlerinin altını ciddi anlamda doldurmak zorunda olduğunu unutmamalıdır. Amaçtan yoksun, ne istediğini bilmeyen, kurumlaşmalardan uzak bir tarz benimsemek mümkün değildir. Yaşamın devrimine bağlı olarak, teorik açılımlarımızı güncelleştirerek yenden üretimi süreklileştirilmeliyiz. Her zaman üretileni eksilterek/tüketererek değil; katarak/artırarak geliştirmeyi bilmek gerekiyor. Devrimin yaşam son noktayı kabul etmez. Yaşanılan her süreç, kendi özgünlüğüne uygun yeni noktalara gereksinim duyar.

Devrimci özgürleşmeçi hat, bu genel yönelim üzerine şekillenmesini daha güçlü kılabilir. Şunları görmek lazım: Gerek ulusal, gerek uluslararası çapta bulanık bir ortam hakim kılınmak isteniyor. İnsanlaşma eylemi hor görülüyor. Emegine yabancılaşmış bireycilikler, özgürlükçü pozlarda ortalıkta dolanıyor. Kendine yabancılaşma had safhada. Yanılsamalı ortam yüceltiliyor. Sisten

adacıklar örülüyor. Mora çalmış bu luttan kayıklar yapılıyor. "Bin buna, işte bu özgürlük teknesidir" deyip, sanal dünyaya salıyorlar insanı. Yaşanılan bu bulanık ortamda, bu gidiş gidiş değildir dersin. Bu ortamı seven bağırır: "Eyvah, kafamıza tablo düştü" diye, feryat eder. Çiçeğe çirkef bulanırken, güzelliğe düşmanlık yapılırken, özgürlüğe kelepçe takılırken buna "dur" demeye hakkının olduğunu düşünüyorum. Buna farklı fikirlerin savunulması olarak bakılmamalı. Ezen ile ezilenler arasındaki çelişkiyi "yok sayma" çalışması demek daha gerçekçidir.

Dicle boylarında "sessiz çığlık" oyunu vardır. Geceleeri Dicle kenarına inenler, karpuzu ortadan ikiye bölüp içini yerler. Boşalan kabuğun içini samanla doldurup, "dilek kağıdı"ni da yazıp içine koyduktan sonra, kibriti çıkıp samanı yakarlar. Su üzerine bırakılan bu kabuklar gece karanlığında ilerler. Uzaktan suda süzülen bu karpuzlar renk çimbuşüne yakalanmış kandilleri andırır. Dilek kağıtları ateşte harlandıkça, insanlar kül olan kağıtlara üzülmezler. Bir gün dileklerinin gerçekleşeceği inancı, onları güçlü kılar. Umutları canlanır, yaşama daha güçlü sarılırlar. Umudu yaşanır kılmaya çalışırlar.

Belli bir süreden beri, devrimci özgürleşmeçiler tartışma süreci yaşıyorlar. Yaşamın çelişkilerinden kaynaklı sancılı geçmiyor da değil.

İlk günlerden başlayarak teori-pratik bütünlüğüne vurgu yapmaya çalışmam boşuna değildi. Böylesi bir tespit yapmamda rol oynayan esas

etken, daha önceki ayrılıklarımızdan çıkardığımız derslerdi. Elbette ki ustaların, bu konuda yazdıklarını da gözardı etmemek gerek. Kendi pratiğimizden öğrenmeyi önemseydiğim için bu tarzı daha doğru buluyorum. Toplumsal pratikten kopuk teorilerin işe yaramadığı ortadaydı. Bu uyarıları anlamakta zorluk çekenler olmadı değil.

Toplumsal pratiğe katılmayı "nicel güç"le açıklamaya çalışmak yanlış. 8 Mart ve Gazi olayları anma ve kutlamalarında yer alamayacak kadar nicel gücün yoksun olmadığı, herkes tarafından biliniyor. 1 Mayıs'ta toplanan gücün çeyreğini oraya yollasaydık birçok yapıdan daha fazla niceliği yakalardık. Problem; nitelikte aranmalı. Daha doğrusu, "anlama" ve "kavrama" teorilerini "yapma" fiilinin karşısına çıkardığımız zaman, doğal olarak pratikten koparız. Bu bir anlayış sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlayışın oluşmasına kaynaklık eden süreç mücadele anlayışının netleşmemesi ve kendiliğindenciliklerin terk edilmemesidir. Kısaca iradi müdahaleden yoksunluk vardır.

Diğer bir nokta, tarih bilincinden yoksunluk, bazı şeyleri görme konusunda somun yaratmaktadır. Geleneğimiz 30 yıla yaklaşan bir birikime sahiptir. İki çizgiyi savunmasına rağmen, bazen engellemeler olmuşsa da, diğer yapılarla kıyaslandığında hayli yüksek bir demokrasi kültürüne sahip olduğumuzu kabul etmek gerek. Farklı görüşler yapı içerisinde kendini ifade etme koşullarını bulabilmiştir. Tartışma yazıları yapı için

de eksik olmamıştır. Farklı siyasal tespitlere sahip kişiler, birey düzeyinde Marksist bir hat izlemişler. Bunlar, her ne kadar görüşlerini sistemleştirip programatik düzeyde sunamamışlarsa da gelinen aşamada "Birlik" etrafında kurumsallaşmaya yönelmişler.

Evreleştirilen gündemler çerçevesinde yapılan tartışmalar kendiliğinden ortaya çıkmadı. Bu gündemleri tartışma ihtiyacı duyanlar olduğu gibi, bu konuda sistemli görüşlere sahip kişilerde mevcuttur. Buradan yola çıkarak netleşmeyi yakınlaştırmaya çalışarak sunulan tartışma dediğimiz; ama tümümüz bu konularda netleşmeye başladık. Ben ne olacağım..." anlayışıyla hareket edilemez.

Evrelere bölünmüş süreçler ve tartışılması istenilen konular belirlenmiştir. Bu konularda görüşlerini sistemli olarak sunmayanların "tartışma" diye, ortaya çıkmasını anlamlı bulmak mümkün değildir. Kendi anlayışını ortaya koyamayanların sürekli tartışmayıp sürgit bir tutumu perspektif olarak sunması anlayışla karşılanamaz. Devrimci çevrelerden netleşme ve çizgisizlik noktasında yoğun eleştiriler aldığımız bir ortamda, kendiliğindencilik devam ettirmemiz düşünülemez. Bu tutumun baskılanma olayıyla ilgisi yoktur, iradi müdahalenin zorunluluğu bizi buna sürükler.

Devrimci özgürleşmeciler ilk evreyi uzun süredir tartışıyorlar. Belli bir kısmı Uzun Yürüyüş'e de yansıdı. Umut Şengül arkadaş bir yazısında: "...Ve nasıl ki bu günün meselesi Marksizm'i tartışmaya sunma meselesi değilse, devrimin geçeceği güzargahların dağlara yaşanması da tartışma konusu değildir" dedi. Bu anlayışı savunan birçok arkadaş bulunmaktadır. Kendini ifade etmek bu arkadaşların en doğal hakkıdır. Bu anlayışı savunmayı olumsuzlama hakkını kendinde görenlerin, bunu savunulara da hak tanımak zorunda olduklarını bilmek durumunda olmalı. Alternatif olarak ileri sürülen şeyler, Marksizm'i tartışılardan öte bir sav içermiyorsa biraz daha düşünmek gerektiğini anlamak lazım.

"Marksizm'i tartışmak"tan kimse nin korkusu yok. Yaşanılan süreçte öncelik ve sonralık sorunları var. Yo-

ğunlaşma, öncelikler üzerinde yürütülmeli. Marksizm bilimseldir. Her tarihsel evrede kendini yeniler. Aynı zamanda da onun evrensel ilkeleri vardır. Bu evrensel ilkeleri bugün tartışmaya açmak bizim işimiz olamaz. Marksizm'i "tartışıp" ona karşı alternatif fikirler üretmeye çalışanlar bu uğraşlarına devam edebilirler... Ama alternatif olma adına kaba bir biçimde hasmını, "Marksizm'i din derekesine düşürüyorsunuz" anlayışına da yabancı olmadığımız bilinsin. Kendi anlayışını ortaya koyma yerine "bilineç alı" olayıyla geleceğe ilişkin varacağımız sonu kestirme gayretkeşliği de boş bir çabadır.

Yaşantılan sorunların ideolojik, politik ve örgütsel olduğu tespitini yapıyoruz. Ama üzerinde yükseldiğimiz temele de inkarcı yaklaşmamalıyız. "Yeniden İnşa" olgusu sık sık işlendi. Amacımızda bu temelden kopuk değil. Çeyrek asrı geçen bir sürecimiz var. Yaşadıklarımızın tümünü inkar etmemiz düşünülemez. Geçmişe eleştirel bakmak "eskiden kopmama" olarak algılanırsa bu yanlış olur. Ve o süreçte mücadeleye emek veren tüm insanlara da saygı-

sızlığı içerir.

Eğer ideolojik sorunlarımızı; Marks'tan Mao'ya uzanan ara evrelerin doldurulması olarak algılayırsak, bu dar bir tutum olur. Ara evrelerin bittiği yeni ortamlarda yaşanılacak süreçleri anlayamazsak veya göremezsek tekrar kalıplarla düşünmeye başlarız. Yaşamın gürül gürül akışına kendini kalamayan her evre cansızlaşır. Her evre, kendi içinde özgün analizlere gereksinim duyar.

Marksizmin evrenselliklerine dikkat çekerken, özgünlüğü göz ardı etmemek gerek. Ülkelere göre farklılaşan yönlerin de bulunduğunu bilmek gerekir. Gelinen aşamada Marksizm'in değiştirici, dönüştürücü niteliğini "erken hayaller kurma" adına yadsıma keyfiyetinde bulunulamaz. Marksizm hâlâ dünyayı değiştirmede kullanılacak en güçlü ve en yetkin güçtür.

Artık evreleştirilen süreçler zamanla yayararak kendiliğindencilik düşmekten kurtarılmalı. İradi müdahalenin yaşama geçirilmesine çalışılmalı. Evreler zamanında tamamlanmalı, tarihi belirsiz süreçlere estelenmemeli. Her evre süresini tamamladıkça yerini yeni evreye bırakmalı.

KAMUOYUNA

Adresi belli olaklarca, halklarımız üzerinde estirilen baskı, katliam, sindirme ve teslim alma politikaları dizginlerinden boşanmış bir şekilde devam ediyor. En küçük bir demokratik istem dahi, kanla şiddetle karşılanıyor. Bu ezme politikası cezaevlerinde de hakim kılmak isteniyor. Bu politikanın yaşama geçirilebilmesinde devrimci tutsakların yalnızlaştırma hedefli ailelerimize yönelik baskılar, savunma haklarımızın da engellenmesi amacıyla avukatlarımızı da hedef haline getirmiş durumda.

20 yılı aşkın bir süredir her koşulda devrimci tutsakları sahiplen, savunan, onları yalnız bırakmayan İstanbul Barosu avukatlarından, avukatımız Kemal Yılmaz da bu yönelimin bir sonucu olarak; Yozgat Cezaevi idaresinin işbirliğinde, Yozgat siyasi polisinin hazırladığı komplo sonucu tutuklanmış Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne konulmuştur. 25 Mayıs'ta çıkarıldığı Ankara 2 Nolu DGM tarafından 3 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırılmıştır.

Tüm devrimci-demokrat avukatları kapsayan bu yönelim ve özeldir avukatımız Kemal Yılmaz'a yönelik bu tutuklama komplosu ve adeta bu komploya onaylayan ceza kararı, devrimci tutsakların savunulmasının ve savunma haklarını engelleme politikasının devamıdır. Avukatımıza yönelik bu çıkış saldırısını kınıyor, verilen hapis cezasını protesto ediyoruz.

Çanakale Cezaevi'ndeki müvekkilleri; Sakine İştik, Ahmet Kılavuz, Ayhan Toprak, Mahut Yücel

"Bir ikiye bölünür, iki birleşip bir olmaz"

Talip ÇAKMAK

"Hatalı görüşler hiçbir ödün verilmeden tepeden turnağa mahkum edilmelidir." Mao

Doğada ve toplumda var olan şeylerin karşıtları ile birlikte varolduğu bilinen bir gerçektir. Bu gerçeğin adı diyalektik temel yasası olan "karşıtların birliği"dir. Birlikten anlaşılması gereken, teklik değil biraradalıktır. Diyalektik bu temel yasası, diyalektik savunun herkes tarafından bilinir. Ancak, yine bilinir ki bilmek ve kavramak farklı şeylerdir. İki çizgi mücadelesi dendiği zamanda herkes bu kavramı en fazla Mao'nun ve Maocular'ın kullandığını bilir. Fakat, gerek Maocular, gerekse Mao karşıtları, iki çizgi mücadelesinden söz ederken, Mao'nun iki çizgi mücadelesi konusunda söylediklerini kavrayamadıkları ortaya çıkmaktadır.

İşte bu nedenle, sorunun daha iyi anlaşılabilmesi için, konuya öncelikle felsefi boyutu ile yaklaşmak gerekir. Özellikle çelişki sorununu ayrıntılı olarak inceleyerek, Marksist felsefeye önemli katkılarda bulunan Mao, zıtların birliği ve mücadelesini incelerken, zıtların aynı zamanda kendi içlerindeki zıtlarla da mücadele içerisinde olduklarını belirtmiştir. Kapitalist toplumun iki temel karşıt sınıftan oluşmasının yanında, "Bir,

ikiye bölünür" espirisinden yola çıkarak kapitalist toplumun iki temel sınıfı olan burjuvazi ve proletaryanın kendi içlerinde de karşıtlarını barındırdığını ortaya koyan Mao'dur.

Karşıtların yalın halleri ile birarada olmaları, birbirlerini etkilemeleri ve birbirleriyle savaşım içerisinde olmaları, aynı zamanda her karşıt şeyin kendi içerisinde de karşıtı ile birlikte var olduğu, bilimsel bir gerçektir. Karşıtlar birbirleri ile mücadele içerisinde iken, "Belli koşullar altında bir şeydeki çelişkinin görünümünden herbiri kendi karşıtına dönüşür." (Mao) Karşıtlar birarada, birbirleri ile mücadele içerisinde değişir, gelişir ve bir başka şeye dönüşürler. "İki çelişki yanın birarada varolması bunların çatışmaları ve yeni bir kategori içinde kaynaşmalarıdır. Sorunu kötü yanın atılması olarak koymak, diyalektik hareketi kısa kesmektir" (Marks). Maddenin diyalektik gelişimi açısından sorunu ifade etmek gerekirse: Maddenin iç yapısında da iki karşıt yön vardır. Bunlar süreklilik ve kesikliliktir. Ayrıca süreklilik içinde kesiklilik, kesiklilik içinde süreklilik vardır. Bu da maddenin ikili yönünü ifade eder. Işık sadece dalga olarak değil, parçacık olarak da davranır. Bazı koşullarda parçacıklar dalga özelliği, dalga da parçacık özelliği gösterebilir. Yani dalga içinde parçacık, parçacık içinde dalga vardır. Görüldüğü gibi bir, sürekli ikiye bölünür. Bir şey hem

kendisi hem de kendisi değildir. Basit diyalektik formülasyondur, "Ya o, ya da bu" değil; "Her o, hem bu"dur.

Maddenin hareketini dolayısıyla karşıtların birliği yasasını doğru kavramak, toplum bilimleri ve sınıf mücadelesi açısından çok büyük önem arz etmektedir. Doğa ve toplum bilimlerine bakış açısını ifade eden felsefi yaklaşımlar da, her felsefi akım da, kendi içerisinde ikili bir yapı arz etmektedir. Bu ikiliği Althusser, "Özeleştirici Öğeleri" adlı yapıtında şöyle ifade ediyor: "Her felsefe iki büyük uzlaşmaz eğilimden bir tanesini mümkün olduğu kadar tutarlı ve açık bir şekilde temsil etse de, her felsefede öteki eğilimden hatırı sayılır miktarda ya da gizli birtakım öğeler mevcuttur." Althusser'in belirttiği gibi toplumda ve doğadaki şeylerdeki karşıtların birliği, ya da birin ikisi, felsefenin kendisinde de mevcuttur.

Karşıtların birliği sorununa kaba hatları ile değindikten sonra; bu diyalektik yasanın siyasal, ideolojik ve sınıfsal savaşımındaki ifadesi olan iki çizgi mücadelesine geçebiliriz.

İki çizgi mücadelesi en genel anlamıyla, proletarya partisi içerisinde proleter düşünce ile her türden burjuva düşüncelerinin yansımaları arasındaki ideolojik savaşımı ifade eder. Öncelikle ideolojiden anlaşılması gereken nedir sorusunun cevabı: "Maddi yaşamın dili"dir. Henri Lefebvre, "Marks'ın Sosyolojisi" adlı

çalışmasında, ideoloji konusunda şunları söylüyor: "Bir anlamda ideoloji, şüphesiz ki bir 'kollektif tasavvurdur'; ama... Marks'ın gözünde, toplum, grupların ve fertlerin (pratik) karşılıklı etkisinden doğmaktadır. Demek ki, bir ideoloji, grupların (kastların ve sınıfların) kendilerini ortaya koyup hakimiyeti ele geçirmek için mücadele ettikleri sosyal çerçeve içinde (yapılan) ferdi icatlarından ileri gelmektedir... ideolojiler, gerçek hayatın dilini sağlamaktadır." Gerçek hayatın dili ise çok çeşitlidir.

Gerçek hayat içindeki farklı sınıfların farklı ideolojileri vardır. Her düşünce ve davranış son tahlilde bir ideolojiye tekabül eder. Ancak, her toplumda egemen olan düşünce egemen sınıfın ideolojisidir. Egemen sınıfın ideolojisi egemen olduğu toplumdaki tüm sınıf ve katmanların ideolojilerinden belirli öğeleri kendi içerisinde barındırır. Ezilen sınıfın/sınıfların ideolojileri de, egemen sınıfın ideolojisi tarafından kirlenir. Şeylerin biraradahlığı ve mücadelesi karşılıklı olarak etkilenim yaratır. Modern toplumun iki temel sınıfı olan burjuvazi ve proletaryanın ideolojileri de birbirlerinden belirli öğeleri içerirler. Yani, hiç bir şey katıksız ve saf değildir. Burjuvazi ve proletaryanın iki temel sınıf olması, bunların kendi içlerinde de bölünmüşlükleri, birbirlerinin çevrelerinde de çeşitli katmanların oluşması dikkate alındığında, -Mao'nun sınıfları alt, üst ve orta olarak ayırdığı hatırlansın- bu katmanların ideolojilerinin, burjuva ve proletaryanın ideolojilerinin çeşitli versiyonları olduğu görülecektir. -Tekelcilik aşamasında genel olarak küçük burjuvazinin proleterleşmesi, proletaryanın içinden işçi aristokrasinin çıkması hatırlansın- İki temel sınıfın ideolojilerinin çeşitli versiyonları olduğu görülecektir.

İdeolojik mücadele, sınıf mücadelesi açısından bütün mücadelelerin esasını oluşturur. İdeolojik mücadelede zayıf kalan, sınıf karşıtı ile savaşında yenilgiye uğrar. Maoist gelenek tarihi incelendiği zaman görülecektir ki, gerek egemen sınıf olarak burjuvazinin kendisine karşı; gerekse onun proletarya ve emekçi halk içerisindeki çeşitli versiyonlarına karşı mücadelede zayıf düşmüştür.

Bu zayıflıktan dolayıdır ki, hareket çeşitli yenilgi biçimleri ile karşılaşmış ve kendi içerisinde sürekli bölünmüş-

tir. Bunun nedeni ideolojik mücadelenin yeterli oranda kavranamamasıdır. Örgüt anlayışı üzerinde ideolojik mücadele yürütmek yerine, örgüt içi olumsuzluklardan kaynaklı olarak kendi içine yönelmiş, bu yönde de ideolojik mücadele yerine idari tedbirlere başvurmaktan kaynaklı olarak ciddi kopuşlar yaşanmıştır. İdeolojik mücadele sağlıklı bir şekilde yürütülmüş ve ideoloji yeteri kadar kavranılabilmiş olsaydı, bugün hâlâ iki çizgi mücadelesinden ne anlaşılması gerektiğini tartışmazdık. Geçmeden bir gerçekliğin altını çizmek gerekiyor. Tüm yetersizliğine, zayıflığına rağmen geleneğin genel ideolojik hat olarak Maoizm cephesinde durması olumlu bir gerçekliktir. Çin'deki büyük geri dönüşten sonra, esen anti-MLM ceryanlardan kısmen de olsa kendini koruması bu gerçekliğin ifadesidir. İki çizgi mücadelesi konusunda da, gerek hareketin içerisinde; gerekse hareketin dışına karşı değişik zamanlarda ideolojik mücadele yürütülmüştür. Ancak bu mücadelede doğru anlayışlar savunulduğu gibi yanlış anlayışlar da savunulmuş ve harekete damgasını vuran yanlış anlayış olmuştur. Bu yanlış anlayışa tepki olarak bir başka yanlış anlayış ortaya çıkmış, iki çizgi mücadelesi "Yüz çiçek açsın yüz düşünce birarada yarıtsın" sloganı ile aynlaştırılmıştır. Bir başka yanlış anlayışta da eklektik bakış açısı olmuştur. Bu yanlış anlayışları ortaya koymadan ideoloji sorununu biraz daha açılmak gerekiyor.

Yukarıdaki bölümde modern toplumun iki temel sınıfı burjuvazi ve proletaryanın, kendi içlerinde birbirlerinin belirli öğelerini taşısa da, kendi başlarına bütünlüklü bir ideolojileri olduğundan söz etmiştik. Proletaryanın ideolojisi de hepimizin bildiği gibi kendi iç disiplini içinde bütünlüklü bir ideoloji olan Marksizm'dir. Marksizm, gerek kendi içinde; gerekse kendi dışındaki burjuva ideolojilere karşı mücadele içerisinde, bugünkü aşamasına gelmiştir. Bu süreçte Marksizm içinden çeşitli akımlar çıkmıştır; Anarşizm, Revizyonizm, Sendikalizm, Reformizm, Troçkizm, Modern revizyonizm ve son olarak da Doğmato revizyonizm gibi. Lenin, Marksizm'in gelişimini anlatırken şunları söyler: "... Marksizm, daha o dönemde, emekçi hareket içindeki öteki bütün ideolojiler üzerinde tartışmaz bir zafer kazanmıştı" der ve ayrıca

şunu da belirtir: "Devrimci Marksizm'in revizyonizme karşı 19. yüzyılın sonunda verdiği ideolojik savaşımı, küçük burjuvazinin bütün yalpalama ve zayıflıklarına karşı davasını tam zaferine doğru ilerleyen proletaryanın büyük devrimci savaşlarının bir girişidir ancak." Görüldüğü gibi Marksizm çeşitli mücadeleler sonucu kendi içindeki karşıtları dışlayarak gelmiştir bugünkü aşamaya.

Proletaryanın ideolojisi Marksizm'dir derken, soyut bir Marksizm kavramından söz etmiyoruz. Bir de Mao'nun, Marksizm'i tanımlamasına bakalım: "İnsanoğlu ancak dev üretici güçlerle (büyük çapta sanayi) birlikte modern proletarya ortaya çıktığı zaman toplumun gelişmesi konusunda kapsamlı ve tarihi bir kavrayış edinebildi ve bu bilgiyi bir bilime, Marksizm bilimine dönüştürdü." (Abç) İşte bu nedenle biz gelenekten koparken MLM'nin bilimsel yöntemini rehber aldığımızı belirtmiştik.

Bu konuda gerek o dönem; gerekse daha sonraki süreçte saflarımızda yer alan arkadaşlardan herhangi birinin MLM'nin doğruluğu konusunda kuşku olduğunu söylemiş olabileceğini sanmıyorum. Bizim bu konuda bir problemimiz olsaydı, Oluşumcular'la birlikte hareket ederdik. Çünkü onlar ortaya çıktıklarında "Maoizm tartışılmalıdır; kapitalizm mi haklı, sosyalizm mi haklı sorgulanmalıdır" dediler. Proletarya ile aynı tarihsel koşullarda ortaya çıkmış olan Marksizm bilimi, işçi sınıfının ideolojisi olarak sürecimizin başlangıcında her birey tarafından ön kabul gören bir ideolojik duruştur.

Şimdi birileri çıkmış "Vay efendim nasıl olurda Marksizm tartışılmaz dersiniz", "Marksizm tartışılmaz demek yobazlardan daha geri konuma düşmektir" diyorlar. Derler! Haklıdır da... çünkü, sen iki çizgi anlayışını "oportünistler ve revizyonistler partiden atılacaksa, parti içindeki iki çizgi kimler arasında olacaktır. Karşıtların birliği yasası, Marksistlerle, Marksistler arasında mı işleyecek" şeklinde ifade edersen, birileri de kalkıp: "Hele önce şu Marksizm'i tartışalım" der. Ve öyle demekte de haklı konuma düşer... O haklıysa sen haksızın demektir. Hem diyeceksin: "Ey oportünistler, revizyonistler gelin, herkese kapımız açık," sonra da, "bak biz tartışma sürecimizde Marksizm'i tartışmıyoruz, devrimin

gececeği güzergahların dağlara yaslanması da tartışma konusu değildir" diyeceksin. Böylesi durumda da "bu ne perhiz bu ne lahana turşusu" denir.

Konumuz, Marksizm tartışılabilir mi, tartışılmaz mı konusu olmamakla birlikte, bu soruna da kısaca değinmek gerekiyor. Çünkü sorun iki çizgi mücadelesinin yanlış kavranışından kaynaklanıyor.

Marksizm'i tartışma ihtiyacı duyanlara, neden tartışıyorsunuz demiyecimiz. Ancak bu arkadaşlara bir iki şeyi hatırlatmayı gerekli görüyoruz. "Tartışma" kelimesi, "birbirine karşı düşünceleri karşılıklı savunma" anlamına gelir. Eleştiri ise: "bir insanı, bir konuyu, doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi"dir. Görüldüğü gibi "tartışma" ve eleştiri farklı şeylerdir. Marksistler için, tartışma ve eleştiri olmazsa olmaz bir uğraştır. Yani, "tartışma" ve "eleştiri" Marksistlerin esas işlerinden biridir. Elbette Marksistler anti-Marksistler'e karşı Marksizm'in eleştirel savunusunu yaparak Marksizm'i geliştirmişlerdir. Lenin ve Mao kendi öncellerininin düşüncelerinin doğruluğundan kuşkulananları tartışarak değil, onların karşıtlarıyla girdikleri tartışmada eleştirel savunuyu yaparak onları aşmışlardır.

Geleneklerimiz de anti-Marksist akımlarla tartışmıştır. Ancak bu tartışmalar da yeteri kadar eleştirel savunuyu yapamadığından, savunulan şey -MLM- kısırlaştırılmıştır.

Buradan yola çıkıp geleneklerin kendine rehber aldığı MLM'nin yanlışlığı iddia edilemez veya kuşku duyulamaz. Biz MLM'nin doğruluğundan kuşku landığımız için gelenekten kopmadık. Rehber alınan ideolojinin yanlış kavranmış olmasından dolayı koptuk.

Buna rağmen, birileri kalkıp "ideolojimizi de sorgulayalım, tartışalım" diyebilir. Bizde onlara diyoruz ki: Tabi ki sorgulanabilir, tabi ki tartışılabilir. Marksizm dokunulmaz dogma değildir. Ancak küçük bir ayrımı var. Bu sorgulama ve tartışma MLM'yi kendine rehber almış bir organizasyonda olmaz. Aksi takdirde o organizasyon kendi varlık koşulunu yadsımış olur. Biz zaten sürekli olarak, Marksizm'i sorgulayanlarla tartışıyoruz. Siz de safınızı açıkça belirlerseniz sizinle de tartışırız. Bu tartışmalardaki savunularda taraflar birbirlerine dönüşebilirler. Kaldı ki, sizin bugün bu düşüncelerle karşıma

çıkmanız, bizim karşıtlarımızla yürüttüğümüz ideolojik mücadelede, karşıtlarımızın sizleri dönüştürmüş olmasından kaynaklanmıyor mu? Yani siz içimizdeki karşıtımız olarak dışımıza düşmüşsünüzdür. Kim Marksizm'in eleştirilmez ve tartışılmaz olduğunu söylüyor? Bugün, yenilmiş olmasına rağmen ve herhangi bir ülkede iktidar da olmamasına rağmen sosyalizm burjuvazi tarafından yoğun ideolojik bombardımana tutulmuyor mu? Sizin bu düşünceleri savunmanızın nedeni o bombardımanın sarsıntıları değil mi? Marksizm'in eleştirilmesi ve tartışılması konusunda tanık gösterdiğiniz Mao ne diyor, bakalım: *"Marksizm, ülkemizdeki halkın çoğunluğu tarafından yol gösterici ideoloji olarak kabul edilmesine göre eleştirilip eleştirilemeyeceğini soranlar olabilir. Elbette eleştirilebilir. Marksizm bilimsel bir doğrudur ve eleştiriden korkmaz; eleştiriden korksaydı ve eleştiri tarafından yıkılabilseydi, değersiz bir şey olurdu. Aslında idealistler Marksizm'i her yönden eleştirmiyorlar mı? Marksistler nereden gelirse gelsin eleştiriden korkmazlar."* Evet eleştiriden, tartışmadan korkmuyoruz. Aksini iddia edenlere cevap, sözlü edilen düşünceleri yayınlamamızda yayınıyor olmamızdır. Fakat, tartışma ihtiyacı duyan arkadaşlar da, bizce malum olan taraflarını açık olarak ortaya koymalıdır. Burjuvaziden yana midirler yoksa proletaryadan yana mı?

Marksizm'in tartışılıp tartışılmıyacağı soruna kısaca değindikten sonra esas konumuz olan iki çizgi mücadelesinden ne anlaşılması gerektiğine bakalım. İki çizgi mücadelesi, "Yüz çiçek açsın, yüz düşünce birbirleriyle yarışsın!", "Uzun süreli bir arada yaşama ve karşılıklı denetim!" sloganları mıdır? Bu sloganlar hangi tarihsel-toplumsal koşullarda atılmış ve amacı nedir? Bu soruların cevabını Mao şöyle ifade ediyor: *"...Bu sloganlar Çin'in somut koşullarının ışığı, sosyalist bir toplumda geçitli tüpe gelişmelerin hâlâ var olduğunun kabul edilmesi temelinde ve ülkemizin ekonomik ve kültürel gelişmesinin hızlandırılması acil ihtiyacına cevap olarak ortaya konmuştur."* Özetleyecek olursak: Çin'in somut koşullarında -Bugünün Türkiye ve Kürdistan'ında değil- ortaya çıkmış. Sosyalist bir toplumda -geri kapitalist bir toplumda değil- ülkenin ekonomik

ve kültürel ihtiyacından -Parti içi iki çizgi mücadelesinin sağlıklı yürütmesi ihtiyacından değil- ortaya çıkmış sloganlardır. Bu gerçekliğe rağmen, "Yüz çiçek açsın, yüz düşünce birbirleriyle yarışsın!" sloganını parti içi iki çizgi mücadelesi ile aynılaştırmak, Maoizm'i kavrayamayanlar ve anti-Maoistler'in işi oluyor.

"Yüz çiçek açsın, yüz düşünce birarada yarışsın!" sloganı, toplum açısından ele alındığında da yanlış kavranıyor veya çarpıtılıyor. Bir kere bu slogan belirli bir tarihsel koşulda, belirli bir sürede ve belirli koşullar çerçevesinde ortaya atılmıştır. Yoksa kimilerinin anladığı gibi, sosyalizm süreci boyunca her türlü düşüncenin kardeş kardeş birarada yaşaması ve birbirini denetlemesi şeklinde ifade edilmemiştir. Bu slogandan amaçlanan, toplumda var olan faydalı düşüncelerin ortaya çıkıp, onlardan yararlanılması, ortaya çıkacak olan zehirli otların sökülüp atılmasıdır. Bakın Mao ne diyor: *"Marksist olmayan görüşlere karşı siyasetimiz ne olmalıdır? Kesinlikle karşı-devrimciler ve sosyalizm davasını baltalayanlar sözkonusu olduğu zaman, sorunu çözmek kolaydır. Onların konuşma özgürlüğünü ellerinden alırsınız!"* (Abç) Yani her türlü düşünceye ifade özgürlüğünden söz edilmiyor. Karşı-devrimciler sözkonusu olduğunda sadece konuşma özgürlükleri mi kısıtlanıyor? "Söyleyeni suçlamama" ilkesi bunlar için geçerli değildir" deniyor ve ekleniyor: *"Sağcılarla halk arasındaki çelişme, bizimle düşman arasındaki bir çelişmedir" tesbiti yapılarak bu tesbitin gerekleri yerine getiriliyor.*

Parti içinde iki çizgi mücadelesine gelinece. İki çizgi mücadelesi en genel anlamıyla proletarya ile burjuvazi arasındaki ideolojik mücadelenin parti içerisindeki yansımasıdır. Dikkat edilirse yansımasından söz ediyoruz. Kendisinden değil. Çünkü proletaryanın ideolojisi ve kurmayı amaçladığı sosyalist sistem kapitalizmin eleştirisi üzerine şekillenmiştir. Bu nedenle açıkça kapitalizm savunucuları partide yer alamaz. Yani proletarya partisi burjuvazinin ve proletaryanın gerçek kimlikleriyle birlikte yer aldıkları bir organizasyon değildir. Peki proletarya partisinden, burjuvazi ve onun ideolojisinden söz etmekten anlaşılması gereken nedir? Bundan anlaşılması gereken, proletaryanın kendi içindeki bur-

juvazıdır. Çünkü o, burjuva toplumundan geliyor ve o toplumun yüzlerce yıllık alışkanlıklarını şu veya bu derecede üzerinde taşıyor. İşte bu alışkanlıklar, burjuva ideolojisinin yansımasına kaynaklık ediyor. Bu alışkanlıklar atılmazsa, ideolojik yansımalar sistemli bir çizgi oluştursa, o çizgi sahipleri proletaryanın içinden çıkar ve yansıtıkları gerçekliğe yani burjuvazinin safına giderler.

Proletarya ve burjuvazi arasındaki sınıf savaşımı, yaşamın her alanında farklı boyutlarda ve farklı biçimlerde devam eder. Bu biçimlerin tümüne yön veren ideolojik savaşımı ise, en yoğun biçimde proletarya partisi içerisinde sürer. Ancak bu savaşımı belirli bir süre, belirli bir konudaki yanlış anlayışa karşı savaşım olarak algılamak büyük bir hatadır.

Bu savaşım, savaşımın her aşamasında farklı boyutlarda kendini gösterir. Savaşımı içerisinde dönüşüm olduğu gibi dışlama da olur. Bir dönem yanlış diye eleştirilen düşünceler bir başka dönem doğru olarak kabul edilebilir. Bu nedenle, parti içerisinde her farklı düşüncüyü burjuva düşüncesi olarak değerlendirmek yanlıştır. İki çizgi mücadelesinden anlaşılması gereken de budur. Doğru ile yanlışın, yani her düşünce ve davranışın son tahlilde bir sınıfın ideolojisine tekabül edeceği gerçeğini ifade etmek ayrı şey; her farklılığı hemen burjuva ya da proleter olarak damgalamak ayrı şeydir. Ancak bu doğrulardan yola çıkıp, Marksizm'in kendi içindeki karşıtlarının mücadelesi yerine, Marksizm dışına çıkmış burjuva ideolojisinin çeşitli versiyonlarını, Marksist bir partide karşıtların mücadelesi olarak kabul etmek doğru bir yaklaşım değildir. Bu yaklaşımda olan arkadaş, Marksizm'i kavramada yetersiz kalmıştır. Marksist bir parti içerisinde ortaya çıkan oportünist ve revizyonist görüşler, parti dışındaki Marksizm karşıtı görüşlerin yansımasıdır. Şimdi bu anlayış sahibi arkadaşla sormak gerekiyor: Lenin'in tanımladığı anlamda – "Burjuvazinin işçi sınıfı içindeki ajanı" – oportünist olan ve faşist diktatörlüğün sol içindeki uzantısı İP'in anlayışı ile aynı partide birlikte kalabilir misin? Veya bir başka soru, reformizmin batağına batmış her turdan reformist-revizyonist anlayışların karıştığı olan ÖDP ve EMEP'in anlayışı ile aynı partide birlikte kalabilir

misin? Tüm bunları bir tarafa bırakalım. İçinden geldiğimiz gelenekten niye koptuk? Sosyal şöven ve dogmatik anlayışlar iki çizgi mücadelesi yürütmemize izin verdiler mi? Bugün tek bir ülke tek bir devrim programı savunanlarla, iki ülke ve iki devrim programı savunanlar aynı parti içerisinde birlikte yürüyebilirler mi? Soruların cevabının olumlu olacağını sanmıyorum. Hatırlamak açısından, komünist hareketin tarihinden birkaç örnek vermek istiyorum. RSDİP, Menşeviklerle birlikte devrimi yapmadı. ÇKP, Çen Dusi-yu'nun Troçkist görüşleri ile Vang Ming'in ve Li Lisan'ın sağ ve sol oportünist çizgileri ile birlikte devrimi yapmadı. O çizgiler mahkum edildi, çizgilerini değiştirenler kaldı, değiştirmeyenler gitti.

Oportünistlerin ve revizyonistlerin parti içinde kalmaları gerektiğini savunan arkadaş, iki çizgi mücadelesi ile ilgili yazısında şunları da söylemektedir: "Yeni şeylerin ve toplumun gelişme yasalarını doğru yorumlamak, bunu yapabilmek için de doğru bir yöntemle sahip olmak demek olan, diyalektiğin yasalarını kavramak öncel bir meseledir." (Abç) Bu sözleri söyleyen arkadaşla sormak gerekiyor: "Siz, oportünistler ve revizyonistlerin diyalektiğin yasalarını doğru kavrayacağını söyleyebilir misiniz?" Bırakalım diyalektiğin yasalarını doğru kavramayı; bu yasalardan bazılarını yanlış görenlerle nasıl irade

ve eylem birliği oluşturup, yeni bir yapı inşa edeceksiniz?

Elbette parti içerisinde oportünist-revizyonist anlayışlar çıkacaktır. Çıkması diyalektiğe aykırıdır. Ancak, bu tür anlayışlarla mücadele sonucu dönüşüm olacağı gibi, dışlanma da olacaktır. Her süreçte farklı farklı oportünist ve revizyonist anlayışlar çıkar. Ancak bu anlayış sahipleri, anlayışlarını sistemli hale getirir ve bu anlayışların da ısrar ederlerse mutlaka dışlanmaları gerekir. Aksi takdirde irade ve eylem birliği olmaz.

Bugün sürecimiz açısından en tehlikeli anlayış liberalizmdir. Bu konuda Mao yoldaş şunları söylemektedir: "... düşüncesinde revizyonizm ya da sağ oportünizm hatası olan belli sayıda insan vardır. Sahip oldukları fikirler parti içinde burjuva ideolojisinin bir yansıması olduğu gibi ve burjuva liberalizmini özledikleri, her şeyi inkar ettikleri ve bin bir türlü bağla parti dışındaki burjuva aydınlarına bağlı oldukları için, bu gibileri daha büyük bir tehlike oluşturmaları." İşte bu tehlikeyi bertaraf etmenin yola, oportünistler ve revizyonistlerle birlikte yürümek değildir. Bu tehlikeyi bertaraf etmek için "her şeyi yanlış fikri eleştirme", "sınırsız bir biçimde yayılmasına seyirci kalma"mak, "ortalığa yayılmasına izin verme"den zehirli otları söküp atarak Maoist yoldan yürümekten geçer.

DÜZELTME

Dergimizin 26. sayısında Talip Çakmak imzalı "İbrahim'i Okumak" başlıklı yazıda, dizgiden kaynaklı olarak satır atlamaları olmuştur. Bu hatalarımızı aşağıda düzeltiyor, başta Talip Çakmak arkadaşımızdan olmak üzere tüm okurlarımızdan özür diliyoruz.

Uzun Yürüyüş

1) Sayfa 52, sütun 3'te "Şehirlerdeki anti-faşist kitle mücadelesinde önderlik ele geçirilebilir, bu mücadele içerisinde yetişen savaşımlardan kırdaki hakim olan sağ oportünist çizgi sahipleri..." diye devam eden satırların doğrusu şöyledir: "Şehirlerdeki anti-faşist kitle mücadelesinde önderlik ele geçirilebilir, bu mücadele içerisinde yetişen savaşımlardan kırdaki ve şehirde sağlam bir ordu örgütlenmesi yaratılabilir. 1. Merkez komitesine hakim olan sağ oportünist çizgi sahipleri..."

2) Sayfa 53, sütun 2'de: "Çıkışındaki yanlışlık daha sonraki ideolojik ve örgütsel çizgide sistemli bir hal aldı. DABK'nın kırdaki askeri faaliyetleri, Konferansçı kanadın şehirlerdeki askeri faaliyetleri..." Hemen devamında, "kitle çalışmaları tüm eksikliklerine ve yanlışlarına rağmen olumlu ve sahiplenilmesi gereken faaliyetlerdir" cümlesinden sonra şu cümle aklarımsı: "Konferansçı kanadın gençlik örgütlenmesi ve sendika faaliyeti yine eksiklikleri olmakla birlikte sahiplenilmesi gereken çalışmalardır. Ayrıca..."

Ölümsüzlerin anısına (2)

Oturan ADAM

"Ölümsüzlerin anısına" başlıklı yazılar esasta anı-anlatı özelliğinde olsa da aynı zamanda bir anlayışı ve öznelliği temsil etmektedir. Bu anlatımlar; yaşananların aktarılması, deneyimlerin yazılarak yarına taşınması temel önemde gözettiğimiz olgulardandır. Fakat bu anlatımların içinde bir dizi noktada tartışılmaya muhtaç olan yaklaşımların/eleştirilerin olması, bu yazıların Yüz Fikir kuşak başlığıyla yayımlanmasını beraberinde getirmektedir.

Uzun Yürüyüş

MAHMUT ŞEFİK
KARAAĞAÇ (Karlos, Çakal)
19 Haziran 1982

"Önüm, arkam, sağım, solam;
MIT, polis, asker, kontrgerilla,
Heyy... Demokrasi!
Nerdeysen çık!"

Önce palet sesleri bozdu şafağın derin sessizliğini, sonra jip üzerinde, elde megafonlarla yapılan çağrılar. Aklımıza tek şey geldi. "Basıldık!"

Dakikalar geçipte bir ölüm sessizliğinde, kimse zorlamayınca kapıyı, birimiz kapıya doğru tedirgin ve tetikte ilerledi... Herhalde aradan tam dört asır geçti ki, dışarı çıkan yoldaş kapıda sağ olarak görünüşte bizim şaşkınlığımızı ve hayrette açılan gözlerimizi beklemeden yapıtırdı: "Yoldaşlar bütün ülke sarılmış, yalnız bizim ev değil" deyince, programlanmış gibi bağırdık: "Nasıl yani?!" Yoldaş, "Darbe olmuş!" dedi.

24 Ocak Kararları'nın beklenen sonucu, her yarı-sömürge ülkenin boynuna borcu olan askeri darbe, olmuştu işte bir kez daha. Dış borcunu ödeyemiyordu T.C. uzun zamandır, faizin faizinin de altında ezilmişti. IMF, karşılıksız para basımını da yasaklamış ve bunu kredi vermenin ön şartı yapmıştı. Dahası işçi ücretlerinin dondurulmasını, yarımların (bu yatırım bildiğimiz yeni işyeri yatırımları değil; daha çok sosyal hizmetler ve eski yapıyı restorasyon hizmetleridir) durdurulması ve Türk lirasının devüle (paranın satın alma değerinin azaltılması) edilmesini ve de banka faizlerinin yükseltilmesini istiyordu vs. vs. Zaten dış borcunu ödeyemeyen T.C. bir de parasını düşürdü mü, dün (böyle diyelim) on liraya aldığı doları bu anlaşma ile 80 liraya (1978 başında bir dolar 19.25 lira iken 1979 Kasım'ında 47.10 lira, 1980 Ağustos'unda ise 80 lira olarak belirlendi) alacaktı. Yani T.C. dışarıdan aynı malı bu sefer sekiz misli bir parayla ancak alabilecekti. Yani petrol'ü; yani, fabrikadaki mamül maddeyi işlemek için "anamlı" vs. vs. 'yi sekiz misli bir para ödeyerek, ancak alabilecekti. Kendisi zaten "pazar" durumunda olan T.C., bu parayı, bu ödemeyi nasıl yapacaktı? İşte böyle, halkın gırtlığını sıkarak askeri darbeye tabi. Ücretler başka türlü dondurulamaz (Bütün sendikaları kapattılar. Türk-İş bir dönem idare etti.), keyfi vergiler (haraçlar) başka yolla alınmaz... faizler yükseltilmeden, küçük burjuvazi proletarya saflarına katılamaz ve yatırım-

lar durdurulamazdı. Onbinlerce küçük işletme kepeng kapatacak, iflas edecekti.

Bu darbelerle, yalnız toplumsal muhalefeti etkisiz hale getirilmeyi (elbette çok önemli bir yönü buydu) amaçlamıyor, emperyalistler, küçük küçük filizlenen küçük burjuva ekonomisini de sıfırlıyor, yalnız siyasi rakiplerini değil; ekonomik küçük kıpırtıları bile silip süpürüyordu böylece...

Faşist askeri generaller, bir de kampanya başlattılar. Radyoda televizyonda "Mustafa Kemal diyor ki" ile "Türkiye'yi temiz tut, yeşil'i koru" kampanyası...

Askerler, mahallelerde, sokak aralarında yarı-çıplak sabah sporuna başlamışlardı ellerinde silahları ile. Halka gözdağı idi esas amaç elbette. Ve spor yaparken şarkı söylüyordu namus timsali mehmetçik memetler! "Kız sana dedim karşıki dağlar, jandarma jandarma" ya da "olmadı baldız olduralım, çukur mukur yerleri dolduralım" diye. (Sayın okur başışla, bu ayıp yazının değil, faşizmin ahlak anlayışındır.) Ve öyle inanıyorum ki bizim anamızın, bacamızın, eşimizin önünde söylenen bu türküler, bir başka Mehmetçik'te, bu söyleyenlerin anasının bacasının, baldızının, eşinin... önünde söyliyordu...

İşçilik edebiyatı yapan ve yıllardır şehirlere kümelemiş olup "sendika, demek..." diye bağıran, klasik deyimle 60'a yakın örgüt ve parti, sokağa çıkabilmek için cuntanın ikinci düdüğünü çalmasını bekliyor-

rarken heyecanını da gizleyemiyor buna rağmen: "Ne işi imiş bu?" Lafı atan yoldaş: "İzmir hayvanat bahçesinde goril ölmüş, onun yerine geçecek... demeden Fero saldırıya geçiyor, zorla tutuyoruz. "Bırakın" diyor "bunu vurmak partiye hizmettir, bu şerefi benden esirgemeyin." Hayvanat bahçesinde Fero'ya iş bulan yoldaş ise taa derenin dibine kadar kaçıyor, kaçarken de bağırtıyor: "Küçük burjuvazi zaten iş beğenmez, ayrıcalık ister. Yaşasın partimiz..." diye slogan atıyor. İşte Karlos bu! Yani Çakal, yani Mahmut Şefik Karaağaç! Dağların Aziz Nesin'i o. Kavga'nın fedekar bir neferi. Bizim ve köylülerin bir tanesi...

Yeni yeni oluşturulan, partinin ilk gerilla grupları bunlar, Karlos, Genel Komutan'a soruyor: "Hangimiz komiser, hangimiz komutanız?" diye. Genel Komutan şöyle bir kafasını kaşıyor bu müzipçe soru karşısında ve "birgün biriniz komiser olun, birgün biriniz komutan" diyor. Bu cevap karşısında bu sefer ben şaşırıyorum; çünkü Karlos'un hem siyasi seviyesi çok iyi, hem de bölgeyi ve araziye çok iyi biliyor, bir fazlalığı var tıngır-tingir saz çalmasını da biliyor ve bildiği o tek türkü Pir Sultan Abdal'dan "Dönen dönsün ben dömezsem yolumdan" Karlos'un sesi güzel mi güzel; ama aynı türkü günde kırk seferde söylenmez ki. Ben eleştiriyorum, o bu sefer daha yüksek sesle ve daha fazla söylüyor. Savunma ölümüdür deyip karşı saldırıya geçiyorum. "Kahpe felek sana nettim neyledim..." diye bir uzun havayı bağıra bağıra söylüyorum o her ağzını açışta. Nafile, Karlos galip geliyor ve ben bu türküyü dinlemekle cezalandırılıyorum. "Dönen dönsün ben dömezsem yolumdan." Başka bir şey değil, Karlos'a gücüm yetmediğinden neredeyse Pir Sultan Abdal'ın düşmanı olacağım...

Kısa sürede kaynaşıyoruz Karlos'la, faaliyet alanımızda propa-

ganda çalışmaları yaparken, aslında Dersimliler'e anlatacağımız pek fazla bir şey de yok. Devleti ve Kemalizm'i bizden iyi tanıyorlar, öyle ki; çoğu yerde köpeklerine bile "Kenan Evren" ya da "Misto Kemal" diye isim takmışlar. 1938 Dersim katliamının bütün hüznü hâlâ yaşlıların yüzlerinden okunuyor. Sözlü tarih anlatımı çok güçlü Dersimliler'de; kuşaktan kuşağa bu acı öykü öylesine bir dille anlatılıyor ki, her doğan çocuk bir ninni gibi bu katliam öyküleriyle büyüyor, biberon'undan yanlış süt emmiyor bu doğan çocuk; "nefret emiyor, kin emiyor, yudum yudum, atalarına yapılan vahşetin intikam ateşiyle büyüyor her çocuk. Onlar, onuçüne geldiğinde devrimin bir neferi, yirmisine geldiğinde anti-faşist cephenin bir kurmaydırlar artık. Karlos, iyi bir gözlemci, köylülerin tavır ve hareketlerinden "ruh" durumlarını bile çıkartıyor ve başlıyor mizahi yorumlar yapmaya. Anlatıyor, anlatıyor hiç durmuyor, tam bir moral ve neşe kaynağı.

Bir gün dayanamayıp soruyorum: "Yahu Karlos senin anlattığın olaylarla yaşam arasında tam on yıllık bir zaman farkı var, bu hesaba göre hayattan bayağı alacaklısın" diyorum. Gültüyor. Gerilla guruplarındaki herkes Karlos'un diline düşmekten korkuyor. Aslında, hem bu sefer acaba ne anlatacak diye bekliyoruz, hem de acaba bana mı dokunacak diye korkuyoruz.

Bir gün Rüstem (Rıza Sökmen) dönerek: "Bu adam şehirlerden geldiğinde onu ben aldım ve dağlara ben götürdüm, tam Munzur dağlarının tepesinde, bunun dili bir karış dışarı çıkmış bir halde, bana ne sordu biliyor musunuz? deyince, hep beraber anıldık: "Ne sordu?" "Buradan belediye otobüsü geçmiyor mu? Onu beklesek daha iyi olur" dedi deyince çatlıyoruz gülmekten. Rüstem köpürüyor. Karlos bu sefer bana dönerek: "Bu adamın da silahını elinden alın, onun yerine bir torba taş verin" Arkadaşlar soruyor "Niye?" Karlos gizemli gizemli bastırıyor: "Her gittiği yerde silahını unutuyor, sanki dağlara piknik yapmaya gelmiş, karakolla-

rın yerini değil, her gördüğü çiçeğin ismini soruyor, bir de her dere geçişte sirtına binmez mi" diyor. "Bu beyefendi, haa..." diyor "Unutmadan, bizim gruba bunun için bir de Hamal verin, yoksa belden sakat olacağım." Karlos teker teker hepimizi sirkeleyip bir köşeye bırakıyor. Siyasal tartışmalarda gülmezdi Karlos.

HEDEFSİZ YÜRÜYÜŞ

Sahi, biz ne yapıyorduk kirlarda? Kışın köylülerin kenger ve kınkor tapulu (pamuk balyası haline getirilip bırakılmış yığın ot ya da kenger) dedikleri şeyleri kızakla ya dağdan ya da araziden getirmeye yardımcı oluyorduk. Yazın ise ekin dermekten, tarlalara dere açmaya varana kadar bir yığın işte yardımcı oluyorduk köylülere. Köylüler arasındaki arazi, sınır meselelerinden tutun da kan davalarına kadar elimizin yettiği her şeye çözüm bulmaya çalışıyorduk ve bol bol dolaşıyor propaganda yapıyorduk. Küçük bir şeyi unutmuş-tuk sadece, o da gerilla olduğumuzu ve savaşmak için dağlara çıktığımız!

Umutla beklenen 2. Konferans Ocak 1981'de yapıldı. Bu konferans'ın belgelerinden okuduğumuz kadarıyla, her şeyi tartışan bu 2. Konferans'ta ne kerametse "ülkemizi ve içinde bulunduğu durumu, cuntayı ve ona uygun izlenecek politikayı unutmuştu. "Teori her şeydir, pratik hiçbir şey" felsefesi bu belgelerde ibretle göze çarpar. Partinin içinde bulunduğu (12 Eylül 1980'de darbe olmuştur) durumu, ülkenin içinden geçmekte olduğu dönemi esas alıp gündemini bunun üzerinde yoğunlaştıracağına "entellektüel, akademik bir tartışmanın içinde Yurtdışı hizibini iknaya harcamıştır bütün zamanını". Kamuoyna yayınlanan 78 sayfalık II. Konferans belgelerinde, Çin vardır, AEP vardır, Sovyetler Birliği vardır, ama Türkiye ve Kürdistan yoktur! Fakat II. Konferans'ın bize bırakacağı acı bir siyasal hatıra olacaktır ki bu da partiyi yiyip bitirecektir, "Taktik Barışçıl Mücadele!" (!)

Bu, I. Konferans'ın sağcılığının yontulmuş, kibarlaştırılmış halidir.

lardı. Çıkacaklardı ve çıktılar da; ama bir tek kişi bulamayacaklardı yanlarında. Ringe çıkmadan havlu atacaklardı, attılar.

Beklediğimiz haber gece yarısı bize ulaştı: "Hazırlanın! Partiden talimat var. Dağlara gideceksiniz!" Sevinçten havalara uçuyoruz, evin içinde slogan atıyoruz. "Yaşasın Partimiz..." diye.

Parti büyüyor gözlerimizde, biz de büyüzoruz durduğumuz yerde. Büyümek ne kelime, yürüyüşümüz değişiyor bir anda, hani Diyarbakır karpuzu koltuklarına sığmaz derler ya, işte öyle oluyoruz.

DAĞLARDA

Motorlu araç Hozat köprüsünde durduğunda, otuzdan fazla meraklının "cin gibi" sorularını cevapsız bırakarak aşağı iniyorduk otobüs bozması münibüsten. "Kimdik? Kimlerdendik? Kime gidiyorduk?" O adamın öyle bir oğlu yok? "O köy orada değil"e kadar bir yığın soru sorulmuştu bize. Polis soruşturması Dersimliler'in sorduğu sorular karşısında "ilkokul" sorusu kalır. Memleket memleket değil, sanki koca bir aile, herkes herkesin bırakmış hanımını, çocuğunu sanki tavuğunu bile tanıyor. Bir tek ayakkabı numaramızı sormadılar. Aylardan daha fazla meraklı şu Dersimliler. Hele yaşlı bir dayı: "Sen hiç televizyona çıktın mı yeğen? Seni bir yerden gözümün ısırmıyor?" demesin mi? Dedi, dedi. Hanı yanımdaki iki yoldaş (ikisi de bayan) bıraksalar boynuna bineceğim herifin. Şu sürekli Zazaca konuşup umursamaz davranan kırmızı sakallı ucube benim "kız kaçıran, bir ırz düşmanı" olduğumu söyleyip duruyormuş. Çünkü yanımdaki yoldaşlar bayan. Sonra kahkahalar içinde bana bunu söylediler, ne yapayım ben de çar naçar gülmüştüm.

Araba bizi bırakıp hareket eder etmez, sağ sol gözlerimizle şöyle bir kolaçan ettik, in yok cin yok, uzanıp giden dağlar ve tepelerden başka.

Kararlaştırılan köyde buluşuyoruz, bir kaç günlük bir gecikmeyle. Yoldaşlar, tepeden tırnağa silahlı, ha-

valara uçuyoruz sevinçten, böyle görünce yoldaşları. Partimiz daha da büyüyor gözlerimizde, biz de büyüzoruz yoldaşlarımızın haşmetiyle, kendimize pay biçiyoruz bu görkemli duruştan. İkinci gerilla grubuyla görüştüğümüzde, "artık bize ölüm yok" diyoruz, erimişiz mutluluktan, "yıkacağız" diyoruz "bu zulüm devletini" güvenimiz sonsuzlaşıyor, unutuyoruz bütün eleştirilerimizi. Resmen mutluluktan şarhoşuz. Taa ki, o adam çıkıp "Parti başka adam bulamamışta bunları mı göndermiş" diyene kadar. Sözde bizimle konuşuyor, sözde bizden bahsediyor; ama bir kez olsun dönüp yüzümüze bakmaya tenezzül bile etmiyor. Dünyamız yıkılıyor birden bire, aşağılanmış hissediyoruz kendimizi, horlanmış! İri iri gözleri var bu adamın, konuşurken sanki esrarengiz bir şey anlıyormuşcasına duraksıyor yer yer, sonra bir diğer söze haşlarken gözleri daha da büyüyor. Araba farları gibi oluyor göz mercekları. Sonra tekrar küçülüyor, yuvasına çekiliyor göz mercekları, sanki otomatik bir kamera, göz değil de. Bu kadar iri gözleri o göz kapakçıları nasıl kapatıyor acaba? diye düşünürken: "İşte" diyoruz, "bu adam bizim düşmanımız." Hemen düşman oluyoruz ona...

Şu ağzı açık ayran delisi gibi sırttan, üç pantol ve bir o kadar da kazak ve gömlekle üstüste giyen adam var ya? O "İdo". Ona kimse emir veremez, doğuştan emir-komuta zincirine bağlı biri sanki, bir asker veya bir karakol görse, hemen sofrayı görünce kurulan misafir gibi, diz çöker ve ateşe başlar, sırtması da eksik olmaz bu hengamede. Şu da Rüstem (Rıza Sökmen) nam-ı diğer "Sessiz" konuşmayla pek arası yok, çatışma başladı mı en gevezesi o, ne çenesi durur ne de silahı (tanık olanlar anlattı) dağ keçisi de diyoruz ona çok hızlı yürüdüğünden, Misto taktı bu adı ona.

Bu da Kato (Hüseyin Tosun) dağların aslanı o ve bir yığın köy dilberinin aba yaktığı; ama karşılık bulama-

dığı bir savaş tanrısı, nam-ı diğer "Yılmaz." Bir yoldaş Kato'nun şehit olmasının ardından şöyle diyecekti: "Tarih kahpelik yaptı ona, böylesi bir erken ölümü hak etmedi o."

Bu mu? Bu Misto. Kleşini hacaklarının arasına almış sağ sol kesiyor keskin bakışlarıyla. Partinin dağlardaki en kıdemli gerillası, sinirli mi sinirli, konuştuğu zaman saçları bile dimdik oluyor; adam, adam değil sanki yüksek gerilim hattı, elektrik bataryası. Kaç sefer söyledik: "Kırve sen kendine toprak hattı bağlamadan konuşma, yoksa bizi çarparacaksın" diye. Dağların karayıldırı o, iyi bir savaşçı. Şu kelimeleri yuta yuta konuşan ve alfabeyi 17 harf kullanan ufak tefek melül melül bakan Kuduz Recep (bu lakabı ona ben taktım; ama yüzüne karşı bir tek defa korkundan söyleyemedim. Onun kitabında, sözlüğünde "korku" diye bir kavram yok. Yüzbaşı hangi köye operasyon yapıyorsa "Recep burda mı?" diye köylülere soruyormuş, köylüler anlatıyordu. Elindeki kitabın her satırının altını çizen ve cepleri dolu kitap olan Ozan Fero! Mevalı günahı kendi boynuna "Partinin keşfedemediği bir dahi o" sanatçı edebiyatçı, dahası iyi bir ajitator. Yine dalmış okumaya, kahrımızı çeken tek yoldaş o. Bu da komutanımız Osman, hepimizden güzel ve uzun boylu. Mankenlik yapıp podyuma çıkacağına, dağa çıkmış. Evet, evet şu ceketini bile şalvarının altına sokmuş olan "Kasap" dediğimiz kişi, o güne kadar bir tek eylemi var "sopayla Domuz öldürmüş." Tabi bildiri çıkarmadık, bireysel terördür diye.

Ozan Fero'ya yaklaşıyorum: "Yahu Fero, bu kadar okuyupta hiçbir şey anlamama başarsını nasıl gösteriyorsun" diyorum. Fero buna, ancak diyalektik ve tarihi materyalizmi okumuş bir insanın anlayacağı dilden, matematik hesabıyla sövüyor. Bir yoldaş yetişiyor imdadıma: "Hadi Fero, iyisin parti şehirler de sana iş bulmuş, hem çalışıp hem de sanatını yürüteceksin" diyor. Ozan Fero, iri yan gövdesini konuşan yoldaşa doğru çeviriyor bir anda. Merak ve güvensizlik var bakışlarında; ama so-

rarken heyecanını da gizleyemiyor buna rağmen: "Ne işi imiş bu?" Lafı atan yoldaş: "İzmir hayvanat bahçesinde goril ölmüş, onun yerine geçecek... demeden Fero saldırıya geçiyor, zorla tutuyoruz. "Bırakın" diyor "bunu vurmak partiye hizmettir, bu şerefi benden esirgemeyin." Hayvanat bahçesinde Fero'ya iş bulan yoldaş ise taa derenin dibine kadar kaçıyor, kaçarken de bağıyor: "Küçük burjuvazi zaten iş beğenmez, ayrıcalık ister, Yaşasın partimiz..." diye slogan atıyor. İşte Karlos bu! Yani Çakal; yani Mahmut Şefik Karagaç! Dağların Aziz Nesin'i o. Kavganın fedekar bir neferi. Bizim ve köylülerin bir tanesi...

Yeni yeni oluşturulan, partinin ilk gerilla grupları bunlar, Karlos, Genel Komutan'a soruyor: "Hangimiz komiser, hangimiz komutan?" diye. Genel Komutan şöyle bir kafasını kaşıyor bu müzippçe soru karşısında ve "birgün biriniz komiser olun, birgün biriniz komutan" diyor. Bu cevap karşısında bu sefer ben şaşırıyorum; çünkü Karlos'un hem siyasi seviyesi çok iyi, hem de bölgeyi ve araziyi çok iyi biliyor, bir fazlalığı var tıngırmıgır saz çalmasını da biliyor ve bildiği o tek türkü Pır Sultan Abdal'dan "Dönen dönsün ben dönmezsem yolundan" Karlos'un sesi güzel mi güzel; ama aynı türkü günde kırk seferde söylenmez ki. Ben eleştiriyorum, o bu sefer daha yüksek sesle ve daha fazla söylüyor. Savunma ölümüdür deyip karşı saldırıya geçiyorum. "Kahpe felek sana nettim neyledim..." diye bir uzun havayı bağıra bağıra söylüyorum o her ağzını açışta. Nafile, Karlos galip geliyor ve ben bu türküyü dinlemekle cezalandırılıyorum. "Dönen dönsün ben dönmezsem yolundan." Başka bir şey değil, Karlos'a gücüm yetmediğinden neredeyse Pır Sultan Abdal'ın düşmanı olacağım...

Kısa sürede kaynaşıyoruz Karlos'la, faaliyet alanımızda propa-

ganda çalışmaları yaparken, aslında Dersimliler'e anlatacağımız pek fazla bir şey de yok. Devleti ve Kemalizm'i bizden iyi tanıyorlar, öyle ki; çoğu yerde köpeklerine bile "Kenan Evren" ya da "Misto Kemal" diye isim takmışlar. 1938 Dersim katliamının bütün hüznü hâlâ yaşlıların yüzlerinden okunuyor. Sözlü tarih anlatımı çok güçlü Dersimliler'de; kuşaktan kuşağa bu acı öykü öylesine bir dille anlatılıyor ki, her doğan çocuk bir ninni gibi bu katliam öyküleriyle büyüyor, biberon'undan yalnız süt emmiyor bu doğan çocuk; "nefret emiyor, kin emiyor, yudum yudum, atalarına yapılan vahşetin intikam ateşiyle büyüyor her çocuk. Onlar, onluçüne geldiğinde devrimin bir neferi, yirmisine geldiğinde anti-faşist cephenin bir kurmaydılar artık. Karlos, iyi bir gözlemci, köylülerin tavır ve hareketlerinden "ruh" durumlarını bile çıkarıyor ve başlıyor mizahi yorumlar yapmaya. Anlatıyor, anlatıyor hiç durmuyor, tam bir moral ve neşe kaynağı.

Bir gün dayanamayıp soruyorum: "Yahu Karlos senin anlattığın olaylarla yaşıyor arasında tam on yıllık bir zaman farkı var, bu hesaba göre hayattan bayağı alacaklısın" diyorum. Gülüyor. Gerilla guruplarındaki herkes Karlos'un diline düşmekten korkuyor. Aslında, hem bu sefer acaba ne anlatacak diye bekliyoruz, hem de acaba bana mı dokunacak diye korkuyoruz.

Bir gün Rustem (Rıza Sökmen) de dönerek: "Bu adam şehirlerden geldiğinde onu ben aldım ve dağlara ben götürdüm, tam Munzur dağlarının tepesinde, bunun dili bir karış dışarı çıkmış bir halde, bana ne sordu biliyor musunuz? deyince, hep beraber atıldık: "Ne sordu?" "Buradan belediye otobüsü geçmiyor mu? Onu beklesek daha iyi olur" dedi diyince çatlıyoruz gülmekten. Rustem köpürüyor. Karlos bu sefer bana dönerek: "Bu adamın da silahını elinden alın, onun yerine bir torba taş verin" Arkadaşlar soruyor "Niye?" Karlos gizemli gizemli bastırıyor: "Her gittiği yerde silahını unutuyor, sanki dağlara piknik yapmaya gelmiş, karakolla-

rın yerini değil, her gördüğü çiçeğin ismini soruyor, bir de her dere geçişte sirtuma binmez mi" diyor. "Bu beyefendi, haa..." diyor "Unutmadan, bizim gruba bunun için bir de Hammal verin, yoksa belden sakat olacağım." Karlos teker teker hepimizi sirkeleyip bir köşeye bırakıyor. Siyasal tartışmalarda gülmezdî Karlos.

HEDEFSİZ YÜRÜYÜŞ

Sahi, biz ne yapıyorduk kılarda? Kışın köylülerin kenger ve kinkor tapulu (pamuk balyası haline getirilip bırakılmış yığın ot ya da kenger) dedikleri şeyleri uzakla ya dağdan ya da araziden getirmeye yardımcı oluyorduk. Yazın ise ekin dermekten, tarlalara dere açmaya varana kadar bir yığın işte yardımcı oluyorduk köylülere. Köylüler arasındaki arazi, sınır meselelerinden tutun da kan davalarına kadar elimizin yettiği her şeye çözüm bulmaya çalışıyorduk ve bol bol doluşuyor propaganda yapıyorduk. Küçük bir şeyi unutmıştık sadece, o da gerilla olduğumuz ve savaşmak için dağlara çıktığımız!

Umutla beklenen 2. Konferans Ocak 1981'de yapıldı. Bu konferans'ın belgelerinden okuduğumuz kadarıyla, her şeyi tartışan bu 2. Konferans'ta ne kerametse "ülkemizi ve içinde bulunduğu durumu, contayı ve ona uygun izlenecek politikayı unuttu". Teori her şeydir, pratik hiçbir şey" felsefesi bu belgelerde ibretle göze çarpar. Partinin içinde bulunduğu (12 Eylül 1980'de darbe olmuştur) durumu, ülkenin içinden geçmekte olduğu dönemi esas alıp gündemini bunun üzerinde yoğunlaştıracağına "entellektüel, akademik bir tartışmanın içinde Yurtdışı hizibini iknaya harcamıştır bütün zamanını". Kamuoyuna yayınlanan 78 sayfalık II. Konferans belgelerinde, Çin vardır, AEP vardır, Sovyetler Birliği vardır; ama Türkiye ve Kürdistan yoktur! Fakat II. Konferans'ın bize bırakacağı acı bir siyasal hatıra olacaktır ki bu da partiyi yiyip bitirecektir, "Taktik Barışçıl Mücadele!" (!)

Bu, I. Konferans'ın sağcılığının yontulmuş, kibarlaştırılmış halidir.

Bürokratik tartışmaların partiyi getirdiği yer burasıdır. Zaten parti tarihini, iç tartışma yazılarını, belgeleri, dikkatlice okuyacak bir okur (Bu en az üç aylık devamlı bir okumayı gerektirir sanıyorum; çünkü o kadar çok yazılmış çizilmiş ki, bütün belgeleri bulmakta mesele) şunu hemen farkedecektir, **bizim partimizin tarihi "silahlı sağın, silahsız sağla mücadelesidir!"**

Bu vermiş olduğumuz tarih dilimine Kaypakaya yoldaşın dönemi ile Örgütlenme Komitesi (1976-1978) dönemini, bir de DABK'nın 1987 Eylül'deki görkemli kısa çıkışını katmıyoruz. Katmıyoruz; ama bu dönemleri gerek siyasal, gerek pratik boyutlarıyla karşılaştırıyoruz ve bu sonuca varıyoruz. Hele durun, acele edip ıstırtıyı arayıp, damga vurmaya çalışmayın, önce bir dinleyin! Her yönetim kendine uygun adamlar yetiştirir değil mi? Peki bizim parti tarihimizde, oportünist veya revizyonist ilan etmediğimiz kaç tane "MK" (Merkez Komitesi) var? Ya da kaç tane konferans var? Kaypakaya yoldaşın döneminin dışında (biliyorsunuz onu da I. Konferans "solcu" ilan etti ve sağcılığı meşrulaştırdı, ilk adım orda atıldı; ama sorun bu değil şimdi) var mı MLM bir MK? Yok! Unutmayın DABK bile çıkışında seçtiği "Geçici Merkez Komitesi'ni" "Sağ Oportünist" diye mahkum etti. (Konferansların 3. Konferanslarını MLM ilan ettiklerini ve MK'yı da MLM gördüklerini, sonra bunları da mahkum ettiklerini okuduk) Peki bu oportünist veya revizyonist önderliklerin, önce kendileri, sonra kendi düzenlerine uygun yetiştirdikleri kişiler nerde? Üç aşağı beş yukarı hepsi yine içimizde değil mi? Kimi çok laf bildiği için, kimi daha alt komitelere "düşürülmüş"; ama "koşturuyor" vs. vs. Yani her halükarda içimizde ve çoğu yerde de parti tabanının üstündeler değil mi? Öyleyse soralım, bu ne biçim bir savaşçı partidir ki bu ne biçim komünist bir partidir ki, revizyonisti de memnun bu partiden oportünisti de? Herkes bu partiden memnun; ama yine ne kerametse "bu parti kendinden memnun" değil ve "26

yıldır olmamız gereken yerde değiliz" diye çok doğru bir tespit yapıyor? Adama sorarlar "olman gerekmez mi? "Eleştiriyse" doğru deyip, yine bildiğini okumanın adı, eleştiri savsaklamak değil midir? ÖDP (Özgürlük ve Dayanışma Partisi) çok kalabalık bir parti, şimdi kalkıp biz ÖDP'nin yönetimine gelsek ve karar alsak "silahlı mücadele esas" diye kaç tane adam bulabilirsiniz etrafınızda (mesela)?

Öz, söze uygun olmadı mı geriye kalan hoş ve boş bir sedadır. Yapımdan önce yıkım gelir, az olsun öz olsun demek gerekir Lenin gibi. Şunu söylemeye çalışıyoruz; Parti arındırılmadan, temizlenmeden "atılım" yapmak mümkün değildir. Dikkat ederseniz, parti gruplarının "kır kanatları" ile "şehir kanatları" arasında dağlar kadar fark var çalışmaları konusunda. Sanki, partinin şehir faaliyetini yürüten organları "burjuva demokrasisinde" yaşıyor, tamamen legalist ve hantal bir şekilde derneklere yığılmış, bol bol "geceler" ve panel yapıp duruyor ve en küçük askeri bir eylem sonunda (bu da çok nadir oluyor ya) düşman yine bu derneklere topladığı arkadaşlar sonucu, kolayca partiye ve eylem grubuna varabiliyor. Zaten şehir organlarının eyleme girememesinin sanıyoruz en büyük nedeni bu legalist çalışma tarzı (çizgide de sağcılık var tabi). Şehirlerde güç biriktirmenin" adı neredeyse "yasal Marksistçilik" olmuş ve bütün yükü devrimin "kirlere bırakılmış!" İnsan bu çalışma tarzını görünce şöyle bir tahlil yapmayı daha doğru görüyor: "Kırsal alana faşizm uygulanıyor; ama şehirlere "demokrasi"(!) Bunu söyleyen bizsek, söyleten bu ne-i düğü belirsiz çalışma tarzıdır. Bu gidişle şehir faaliyetleri, herhalde "genel ayaklanma" aşamasına kadar bizlere bayağı "tombul" yoldaşlar yetiştirecek. Bu hantallığın yansıdığı yerler parti gruplarının çıkardığı yayın organlarına da yansıyor; merkezi politikamız "köylü gerilla savaşı" sloganını dilinden düşürmeyen bu yayın organlarında "şehir çalışmalarını" anlatmanın dışında bir şey yok. Dört-beş ay ara ile ara sıra

patlayan tüfekler ise sadece ve sadece görüntüyü kurtarmaya hizmet ediyor duygusuna kaplıyor insanı. Biz II. Konferans dönemine dönelim. Evet konferans yapılmasına yapılmıştı; ama değişen hiçbir şey olmamıştı. I. MK ve konferansın "sağcı hatı" bu sefer "taktik barışçıl mücadele" kılıfı ile sürdürülmeye çalışıyor ve bizler kırsal alanda "imece" grupları gibi, ırgat gibi çalışıyorduk köylülerin yanında. Biz gerilla savaşı adına marabalık yaparken, adı sanı duyulmamış bir parti (Peru Komünist Partisi) 1980 Mayıs'ında genel seçimleri protesto için ilk silahını patlatıyordu Peru'da, "21 ayda 2900 eylem!" diye yazıyordu Peru Komünist Partisi'nin yayın organı. Şehirlerden kırlara kadar uzanan bir eylem şeridi. "10 Mart 1982'de Hükümet Sarayını bombalı baskınlarla sarstık" diyeceklerdir ve şunu da ekleyeceklerdir: "Birincisi partinin sağlamlaştırılmasıdır, önder kadro, militan ve savaşçılar hep birlikte mücadele içerisinde, ona şekil vererek silahlı mücadeleyi parlatıyorlar" Partimiz çığ gibi büyüdü diyorlar. (Bakınız, *"Devrimin Alevleri" Peru Komünist Partisi'nin Belgeleri*, Cihan Yayınları, Avrupa baskı) Orta Amerika'nın küçük ülkesi El Salvador'dan geldi FMLN (Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi), yalnız 1982 yılı içinde düşmana 3543 kayıp verdirirken kendi kaybı sadece 225 kadardı. Aynı yıl düşmandan ele geçirdikleri 1375 tüfek ve 77 ağır silah... Orada da cunta vardı. Eğer biz bu kafayla orada olsaydık yine "devrimci durum yok" deyip (bak. II. Konferanstaki devrimci durum değerlendirmesine) "barışçıl" hayallere daldardık mutlaka. (Bakınız *El Salvador'da Devrim, Yarı Yayınları*) Bilmiyorum, El Salvador'un yarı-sömürge ve kapitalist bir ülke olduğunu belirtmeye gerek var mı? Oradaki gruplar böyle değerlendiriyor ülkelerini... (Bakınız, *Uzun Savaş, Belge Yay.*) Trakya kadar bir yerdir El Salvador ve ABD emperyalizminin burnunun dibi. Çok kısa sürede El Salvador'un üçte birini kurtarılmış bölge ilan ettiler! Üstelik Marksistte değildir bu gruplar.

Biz silahlı mücadelenin önemine dikkat çekmek için veriyoruz bu örneği. Son sözü bu konuda yine Kaypakka-ya'ya bırakalım. Şöyle diyor önder yoldaş:

"Şehirlerde girilecek gerilla faaliyetleri kırsal bölgelerdeki toprak devrimi mücadelesine bağimli olmalı ve onu destekleyecek biçimde yürütülmelidir" (Seçme Yazılar, sf: 376.)

Bu alıntıyı, şehirleri tatil yeri olarak görenler için kısa bir hatırlatma yapmak için verdik.

İbrahim yoldaşın esas dikkat çektiği nokta ise şurası:

"Bugün ülkemizdeki devrimci mücadele çok önemli bir noktaya, silahlı mücadele yolunu tutmayan bir akıma, bunun adı istense komünist hareket olsun, kitlelerden tecrit olacağı bir noktaya ulaşmış bulunuyor" (Abç, S. Y. sf: 437-38)

Bırakınız, El Salvador'u, Peru'yu, ya da Nikaragua ve Honduras'ı da bir kenara bırakınız. 1984'te Kürt hareketinin Erub ve Şemdinli çıkışı ile başlayan silahlı mücadelesi (zaten bu çıkış biz tabandakilerin dikkatini çekti, yoksa daha çok "gerilere çekilme" avuntusuyla teselli olacaktık) ve geldiği boyut Kaypakka yoldaşın yukarıdaki sözlerinin nasıl altın değerinde bir yorum olduğunu gözlerimizin önüne sermesi açısından ibret vericidir. Uzak görüşlülük, konuya hakimiyet budur işte.

Evet sayın okur, işte şimdi istanpaya kaşeyi sürüp, bu satırların yazısına damga vurabilirsiniz. Yeter ki yenilgilerimizi, atılım yapamayışımızın nedenini Çin'de, Sovyetler'de, Amavutluk'ta aramayın, ne de Mayk Hammer gibi polisiye senaryolarla yenilgi ve atılımstızlığı ideolojik ve siyasi, örgütsel hatından koparmayın. Ülkemiz ve parti tarihi önümüzde duruyor, madem burada kaybettik, burada da arayıp bulmak zorundayız...

HAZİRAN'DA ÖLMEK ZOR!

Karlos, Dersim'de bir köyde Mirali isimli bir öğretmenın başına gelenleri anlatıyor kahkahalar içinde. Mirali hoca saf, tertemiz bir insan.

Ama Karlos'un diline düştü ya allah kurtarsın. Bir gün milli eğitim başkanlığından bir müfettiş, Mirali hoca'nın köydeki okulunu denetlemek için gelirken, yolda okulun çocuklarını çalı toplarken görüyor ve soruyor: "Çocuklar, bunları ne yacaksınız?" diye. Talebeler de: "Amca bunlarla okulun etrafına 'çeper' yapacağız" diyorlar. Müfettiş, Mirali hoca'nın yanına gelir gelmez basıyor kalayı: "Sen" diyor, "daha bu çocuklara Türkçe'yi bile öğretmemişsin, çalı topluyorlar 'çeper' yacacağız diyorlar, bu ne biçim Türkçe Mirali hoca?" Mirali hoca cyvah ey dercesine: "Teey Müfettiş Bey hele bir sor ben bu çocukların elinden neler çekiyorum, ben diyorum 'Hezzik' onlar diyor Çeper, ben diyorum Hezzik onlar diyor Çeper!..."

Bu cevap karşısında Müfettiş aptallaşıyor bu sefer, ne söylese, ne yapsa? Dönüyor tekrar Mirali hoca'nın yüzüne karşı, yalvarır gibi ağzından şu sözler dökülüyor: "Bırak 'çeper' kalsın Mirali hoca, bırak Çeper kalsın!" diyor. Karlos kırıp geçiriyor hepimizi. Haziran'dı aylardan, günlerden ne? Hatırlıyamyorum. Karlos'un anasını göreceği tutmuştu yüreğinde, etme eyleme dedik gitti, bir yangın gibi düşmüştü ana sevgisi yüreğine, anası anlatmıştı, o gece sabaha kadar anasına sarılmış, öpmüş anasını koklamış, konuşmuştu konuşmuş, sanki veda eder gibi ayrılmış ailesinden. Devrisi gün döndüğünde civil civil o iri gözleri. Bir başka gerilla grubuyla dolaşıyordu artık Karlos epey bir zamandır. Üç gün sonra bir "kimlik" sorunu vardı görüşmek üzere ayrıldık...

O gece kahpe bir sıcak vardı havada, sıcaktan ve pirelerden yatamıyoruz. Tarifi zor bir sıkıntı var içimizde sanki, hepimiz huzursuz, ama kimse kimseye bir şey söylemiyor. Bulduğumuz köyde yıkık bir köy evinin damına konmuş olan Baykuş, garip garip bizim her hareketimizi izliyor koca gözleriyle. "Uğursuzluk" diye geçiriyorum içimden. Birden agustos böcekleri de

susuyor, sessizlik...

Ağır sessizlik rahatsız ediyor beni, nöbetçi yoldaşları bulmak için ilerliyorum. Bir G-3 sesi bozuyor bu ağır sessizliği aniden uzaklardan, sonra bir diğeri, sonra bir diğeri... Ve bir Ditröl (Tamburalı denilen bir silah. Karlos ve birçok yoldaşta bu silah vardı. Karlos iyi bir silah tamircisiydi aynı zamanda) sesi yayılıyor ortalığa. Sonra yine o ağır sessizlik geliyor ardından. Virane binaya konmuş olan baykuş acele bir işi çıkmış gibi kanatlarını heyecanla çırpıp havalanıyor. Dağa doğru çekiliyor. Hepimizin beyninde aynı cevapsız soru "Acaba ne oldu ve kimlerdi?" O zaman Dev-Sol'un iki, ulusal hareketin bir grubu var dağlarda bizden başka, sanıyorum böyleydi. Taa uzaktaki derenin su şınlısını işitiyoruz dağ başında, öylesine dikkat kesilmişiz. Kara haber çabuk duyulur derler ya, doğrudur bu söz. Sabahın ilk ışıkları ile birlikte alıyoruz haberi. "Karlos varıldı! Karlos varıldı!..."

Deprem oluyor sanki, ayaklarımızın altındaki toprak kayıp gidiyor, bir kaya parçası yuvarlanıyor dağdan beynimizin tam orta yerine, eziyor geçiyor bizi. Köylü "Karlos ölene kadar slogan atmış, bu sefer yaralı iken süngülerle delik deşik etmişler onu, o hala slogan atıyormuş" diyor. Biz onu duymuyoruz ki sağır olmuşuz, kör olmuşuz, ahraz olmuşuz. Derin, dipsiz bir kuyudan aşağı düşüyoruz, karanlık... karanlık... Bir Kürt kadının çığlığı yırıyor kapkaranlık geceyi: "Oğul oğul Şefik ben öledim oğul!" diye...

*Bitmedi daha sürüyor o kavga
Ve sürecekt!*

*Yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek
Adnan Yücel*

DİPNOT: Olayın görgü tanıkları ve bazı yoldaşlar anlattı ben ise kaleme dökmeye ve M. Şefik Karaağaç yoldaş olduğu haliyle tanıtmaya çalıştım. Kısa nezdinde polemiklerden uzak durarak Anıları on binlerce yıl yaşasın!

Bugünden alternatif yaşam

Özgür BARAN

Günümüz devrimci hareketinin sorunlarından biri de sosyalist yaşamla, burjuva yaşam arasında yaşanan çatışmada bugünden başlayan özgür bir yaşamı yaratma gerekliliği perspektifini oturtmadır. Sosyalist kişilik ve yaşam, bugünkü burjuva sisteminin yarattığı köle kişiliğe ve yaşam tarzına karşı özgür kişiliği ve yaşamı hedefleyen bir yaşam tarzıdır. Bundan dolayı sosyalistlerin yaşamı, insana, doğaya bakışları, yani düşüncede, duyguda, yaşamın her alanını algılayış ve yaşamışlar farklı olmak zorundadır. Burjuva sistem karşısında özgür kişiliklerin varlıklarını ifade edilebilmesi, alternatif bir yaşamın en azından genel hatlarıyla oluşturulabilmesi, aynı zamanda burjuva yaşam tarzını etkisizleştirmede önemli silahlarından biri olacaktır.

Bugün burjuva sisteminin yaşam tarzı ile yarattığı köle ruhlu kişilik, yaşama bakış ve ele alış tarzı ile adeta ucube bir kişilik, başta kendisine yani topluma, doğaya, ürettiğine yabancılaşmıştır. Bu tip kişilikler burjuva sisteminin kendi varlığını sürdürebilmesi için bugün en geçerli insan tipidir. Burjuva sisteminin yarattığı bu tip kişiliklerdeki bireycilik ve bencilik anlayışının toplumdaki yansımaları, bireylerin salt kendi çıkarlarını düşünmesiyle insanlığın yarattığı paylaşımçı eşitlikçi tüm değer yargılarından kopmuş, güdülerinin esiri olmuş ve maymunlaşma düzeyine getirilmiştir. Özellikle 12 Eylül süreciyle birlikte burjuva sistemi bu yaşama ve kişiliği yaygınlaştırarak ideolojik alanda da bireyleri şekillendirerek toplumsal yaşamda yozlaşmayı yaygınlaştırarak ideolojik alanda da bireyleri şekillendirerek toplumsal yaşamda yozlaşma, kişilik anlamında bir ucubeleşme; yani bireysel düşüncülük, bananeçilik yoğunlaşarak derinleştirilmiş, topluma nüfuz ettirilmiştir. Toplumsal düşünme ve yaşamın güzelliklerini birlikte paylaşma adeta enayilik olarak görülmüş ve gösterilmeye çalışılmıştır. Burjuva sistemi toplumda bu anlayışı hakim kılmak için ideolojik alanda saldırıya hız vererek bu kişiliğe denk düşen bir yaşamı, kendi yarattığı kuruntılarla aracıyla, pratik, medya, eğitim gibi kuramlarla egemen hale getirmiştir. Bugünde genel olarak toplumun geldiği düzey gözönüne getirildiğinde bu sistemin yaşam tarzıyla birlikte yarattığı kişilik, yani (modern) maymunlaşma tüm çıplaklığıyla açığa çıkmıştır. Evet sistem yarattığı bu kişilikle, insanı insani değerlerinden uzaklaştırmış ve duyarsızlaştırmış; bunun yanında yarattığı bu insan (maymun) tipten kendi benliğini uzatmayı sağlamıştır.

Bu tip kişilikler, yaşamda kendi özüne yabancılaşmış, bireyci, bencil, kendi bireysel güdülerini dışında her şeyi boşvermiş, kapak-

cı, yaşayıp yaşamadığı belli olmayan özgüvensiz, yaşayan ölüler komünüdür. Burjuva sistemi kendi varlığını sürdürebilmek için yaşamı böyle ele almak zorunda olduğu için günlük yaşamın bir sistematığa oturtulması olmasının sonucu bugün yaşanan gerçeklik tek tek bireylerin ve genel anlamda toplumun geldiği aşama maymunlaşma düzeyinden başka bir şey değildir.

Bugün sistemin toplumda şekillendirdiği maymunlaşma düzeyi gelebileceği düzeye kadar gelmiştir. Bu maymun ve köle kişilik anlayışına ve yaşam tarzına pratikte toplum nezdinde yaşam hakkı tanımayacak olan ve alternatif kişilik ve yaşama sunacak olan sosyalist örgütler ve bireylerdir. Tam da bugün burjuva sisteminin toplumda hakim kalmaya çalıştığı bu yaşam tarzına karşı sosyalist yaşamın alternatif olarak yaşamsal kılınması yeryüzündeki tüm insanlık değerlerinin toplum nezdinde hayat bulması gerekir. Aynı zamanda burjuva sistemine karşı sosyalistleri yaşamda güçlü kılabilecek olan silahlarından biri de bugünkü sistemin bireyciliğine veya yaşam tarzına karşı oluşturulmuş alternatif yaşam tarzını ifade eden kuramlardır. Özgür iradelerini gün ışığına bu sistemin insanlarda yarattığı yabancılaşmaya karşı insanın kendi özünü açığa çıkarmasıyla birlikte özgüleşmeyi ve alternatif yaşamı gerçekleştirebilir. Bu da ancak kendine sosyalistim diyen bireylerin pratikte sistemin yarattığı köle, bencil kişiliğinden ideolojik ve yaşam tarzıyla kopuşuyla bağlanılabılır. Evet sistemden kopuş demek, varolan bugünkü sistemin tüm ilişki ve yaşam tarzını reddetmek anlamındadır. Bu kopuş sağlandığı oranda, bugün ideolojik ve örgütsel alanda sosyalistlerin kendi yaşamsal dinamikleri olan alternatif yaşamın toplumda gelişimi sağlanacaktır. Bu yanı sıra kendine sosyalistim diyen bireyin ideolojik anlamda sistemden kopuşu sağlanması bununla birlikte bu kopuşu pratik yaşama yansıtmaları belirleyici bir önem teşkil etmektedir. Tabi ki bu kopuş tarikat yaşamı gibi kendini yaşamdan soyutlamak anlamında algılanmamalıdır. Verili sistem ve üretim ilişkileri sürdürdüğü müddetçe sosyalist kişilik ve yaşam tarzının kişilik ve yaşam tarzının pratikte yaşam hakkı bulması, önemli oranda mümkün olmamasından kaynaklı olarak bu değişim siyasal iktidar perspektifiyle bütünleştirilmelidir.

Evet bugün toplum var olan yaşamın güzelliklerine yabancılaştırılmış; aynı zamanda güzellikler karşısında ilgisizleştirilmiş, sistemin şekillendirdiği birey toplumsallıktan uzaklaştırılmış bireyci bir hale getirilmiş. Bu burjuva ideolojinin kültür anlayışı 80'li yıllarla birlikte sosyalist örgütlerde de etkili olmuş. Özellikle zindanlarda rehabilitasyon politikalarıyla ben ve birey anlayışından hareketle sonuçta bireycilik ve bencilik anlayışı geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu noktada sosyalistlerin öne alması gereken şey sistemin bireylerde yarattığı kişilik ve ilişki tarzını benimsemedikleri için başta kendi yaşam pratiklerinde sistemli çalışarak bireysellik anla-

şamı bilince çıkarmak ve çıkardığı oranda da kendinde kişilik dönüşümü sağlamaktır. Bu dönüşümü örgütlü yaşamla birlikte hakim kilmaya çalışmaktır. Kısacası bugün sistemin yarattığı bu köle kişilikten kurtulmayan ve bu kişiliği aşma çabası içinde olmayan, sosyalist kişilik özelliklerini kendinde yaşatmayan ve topluma yayma çabası içinde olmayan bireyler sosyalist olamazlar.

Oysa sosyalistlerin yaşama ve özgürlüğe olan tutkularından dolayı pratikte tüm iradesini örgütlü yaşamla birlikte ortaya çıkarıp birleştirmesiyle birlikte, yeniyi yaratma bugünden örgütlü yaşam tarzıyla başladığımız bilincindedir. Sosyalistler aynı zamanda kendi kişiliğinde özgüleşmeyi yarattığı oranda sistemden kopuşu sağlar ve yeni yaşam tarzının toplum nezdinde yaşam hakkı bulmasını sağlar. Bunun içinde başta kendine sosyalistim diyen bireylerin örgütlü ilkel bir yaşam tarzını esas alması gerekir.

NEDİR İLKELİ YAŞAM?

Bu sorunun cevabı, bir bireyin sosyalist olup olmadığı, o bireyin günlük ilişki ve yaşam tarzındaki sosyalist değer yargılarına ve ilkelerine göre yaşayıp yaşamadığı noktasında ölçülür. Bireyin sosyalist yaşam tarzını kendi kişiliğinde ve pratik yaşamda uygulaması ve ifade etmesiyle birlikte ilkel yaşam başlar. Bundan dolayı sosyalistler yaşamın her alanında kolektif yaşamı esas alarak, yaşamın güzelliklerinin ancak ortak bir çaba ve emeğin sonucuyla mümkün olduğuna inanır. Evet sosyalizme bağlılık ilkelerinden biri kolektif yaşamdır. Birey yaşamda kolektif düşündüğü oranda ve bunu yaşamına ve yaşama egemen kıldığı oranda sosyalist ilkelere göre yaşayabilir. (Yaşama egemen kılma mücadelesinin gönüllülük esasına dayandığını unutmadan)

Bugün burjuva sisteminin bireysel ve yoz ilişki kültüründen, bir bireyin öyle birden bire ben sosyalistim diyerek kopması mümkün değildir. Bu kopuş ancak bireyin kendi kişiliğinde bireycilikle biniçli bir şekilde çatışarak sosyalist kişiliği özümlediği oranda mümkündür. Bu da uzun süreli kültürel ve siyasal bir bilinçlenme ile mümkündür.

Bugün burjuva ilişki ve yaşam tarzıyla savaşımayan bireyin sosyalist olması mümkün değil ve hatta iddiası da olamaz; çünkü bu tür bireyler baştan sosyalist olma iddiasını kaybetmiştir. Neden? Çünkü sosyalist kişilik ve yaşam tarzı başta bu düzey yaşamının her türlü ilişki ve yaşam tarzını reddetmekte başlar. Yani eskire ait olan her türlü düşünce ve yaşam tarzını reddedip onun yerine bugünden başlayarak tüm insanlık değerlerinin birleşkesi olan sosyalist düşünceyle, yaşamda kendisini ifade eden yeniyi yaratan özgür sosyalist insanın yaşam tarzını esas alır. Evet bireylerin sosyalist yaşamı temsil edebilmesi pratikte burjuva sisteminin yaşamını ne ölçüde reddetmesiyle ve sosyalist yaşamın genelleşmesini yerine getirmesiyle ele alınır. Söylenide bireyler ne kadar sosyalist olursa olsun, bu

yaşamdaki pratiğiyle ve sisteme karşı duruş tarzıyla bağlantılıdır. Sosyalist bir insan, yaşamda sosyalist yaşam kurallarına ve ilkelere göre yaşamadı mı o bireyde özgürleşme verine sistemin kişilikte yarattığı çürümeye ve yozlaşmaya bütünüyle başlamıştır. Artık o tip bireylerde sosyalist yaşamın ve değer yargılarının hiçbir önemi yoktur, bu tipler bulunduğu ortamda sözde burjuva yaşam tarzına da karşı hem de sosyalizm adına hareket ettiğini söyleyen dolayısıyla bu tipler pratikte olumsuz bir örnek olur. Toplum nezdinde bundan dolayı bir bireyin sosyalist olup olmadığı onun sosyalist ilke ve değer yargılarına göre yaşayıp yaşamadığı bakımından önemlidir. Bugünden kim olursa olsun ne adına olursa olsun isterse sosyalizm adına yıllarca mücadele etsin ve hâlâ örgütlü ortam içinde de olsa bugün için önemli olan sosyalizm adına yaşamda söylediği gibi yaşamasıdır. Yoksa söylemde sosyalist yaşam pratiğinde ise tam küçük burjuva olan bireylerin bu sistem karşısında hiçbir önemi ve tehlikeli yanı yoktur. "Neden?" dersek cevabımız nettir. Burjuvazi açısından bu tür örgütlenmeler ve bireyler tehlike arz etmez; çünkü bu tür örgütlenmeler ve bireyler sistemden kopuşu sağlamadıkları için söylemde sosyalist yaşamda küçük burjuva, bencil olan bireyler ve örgütlenmeler sonuçta süreç içinde sistemle bütünleşirler. Oysa sosyalistler yaşam tarzıyla kişilikleriyle burjuva sistemin en tehlikeli gördüğü örgütler ve bireylerdir. Çünkü sosyalistler günlük yaşamda bencillik ve sistemin her türlü yaşam tarzına karşı toplumdaki kurtuluş umudu olurur, yeni bir dünyayı yaratma çabası içinde oldukları için sosyalistlere bugün burjuva sistemi her cepheden saldırıyor, en çok da ideolojik alanda saldırarak sosyalist düşünce ve yaşamı yozlaştırmaya çalışıyor. Evet sosyalizm burjuva sistemi için tehlikeli bir yaşam olduğundan, burjuvazi bugün, sosyalist bireylerdeki düzenle bağlarının güçlü olduğu yanları ortaya çıkarmaya çalışarak sosyalist kişilikleri ve örgütlenmeleri işlevsiz kılmak istiyor.

Bunun nedeni bugün burjuva sisteminin yaşamını yok edecek olan tek alternatif sosyalist sistem ve yaşam tarzı olmasıdır. Diğer yandan sosyalist yaşamın öndeki engellerden biri de bugün sistemin bireylerde yarattığı alışkanlıklar ve yaşam tarzı; yani sistemin doğru ve düşüncede yarattığı bireysel yaşam tarzıdır. Onun için sosyalist düşünce ve yaşam tarzı bugün alternatif olabilmesi için sistemin yarattığı köle kişiliği yıkıp başta kendi kişiliklerimizden başlayarak örgütlü yaşamda iki çözümlü mücadelesini esas alarak, sosyalist yaşamın özgür kişiliğini yaşamın her alanında hakim kılmalıyız. Evet bugünden başlayarak sosyalist özgür kişiliği kendi kişiliğimizde yaratarak burjuvazinin yaşamına karşı yaşamın her alanında alternatif bir yaşamı hakim kılarak gerçekleştiririz. Onun için ya- rın değil, bugünden başlayarak yeni insan ve alternatif yaşamı yaratmaya başlamalıyız.

Kamuoyuna

7.5.1998 tarihinde, Kenan Mak, Ümit Cihan Tarho, Serkan Eroğlu'nun öldürülmesini protesto etmek için Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Anafartalar Kampüsü'nün yemekhanesinde toplanan devrimci-demokrat-yurtsever öğrenciler bahçede basın açıklaması yaptılar. Üniversite yönetimi bu ölümünü onaylamasına protesto yapan 41 öğrenciye soruşturma açtı. 20.05.1998 tarihinde "Eğitimde Kalite ve Hoşgörü" paneli için Çanakkale 18 Mart Üniversitesi kampüsüne gelen 13 rektör, soruşturmaları ve ölümünü protesto etmek için oturma eylemi yapan öğrenciler karşılıklı. Öğrencilerin talepleri soruşturmanın geri alınması, ilköçü kadrolaşmanın bertaraf edilmesi ve bilimsel-demokratik eğitim idi. Soruşturmalarda öğrencilerin öldürülmelerine karşı hakkı tepkisini bile hazmedemeyen rektör Abdurrahman Güzel'in "Eğitimde Kalite ve Hoşgörü" adlı panelde hoşgörü ile ilgili söyledikleri geçeklerle ne kadar bağdaşmıyor acaba!

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nde her sene soruşturma ve uzaklaştırmalarla karşılanan, eğitim hakları gasp edilen öğrenciler artık dur demek için 4 gün döndüğünü açık grevine başladılar. Talebimiz soruşturmanın geri alınması. Hakkı talebimiz yerine getirilmediği takdirde açık grevi süresizce dönüştürülecek ve soruşturmalar geri alınana kadar devam edecektir. Kararlıyız.

Biz olan sırası hangi arkadaşımızda diye bekleyerek yaşamak istemiyoruz.

Bütün kamuoyuna duyarlı olmaya ve sesimize kulak vermeye çağırıyoruz. Aşağıdaki fax numaralarına protesto faxlarımızın çekilmesini bekliyoruz.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi
(0 286) 212 07 51, Fen-Ede. Fak: (0 286) 217 79 33

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nden
Devrimci-Demokrat-Yurtsever Öğrenciler 23/5/98

ÖZGÜRLÜK NAMUSUMUZDUR

Sabrı umudun molası
Mahpus yigidin silâsıdır
Kürdün insan sayıldığını her gezegende
Kavgı her gün elâsıdır
Boyle bilinsin

Özgürlük namusunuzdur
Kimliğimiz, üç renkte elbisesi
Bu iki hazine çocuklarınıza tade edilmedikçe
Kürt'ün Newroz ateşi gibi senek sesi
Her zaman Dicle, Fırat gibi akanak
Boyle bilinsin
İmamımız halktır bizim
Dünyamız kınalı, kablenniz güney
Yanmak, yeryüzünden kalkmadıkça
Toprağımız küle olamaz, çocuklarımız ateş
Boyle bilinsin

Biz, pembe mavi zeminli
Yıldızları san, kırmızı, yeşil renklerden
Soytanlar, krallar adına değil
Halk adına yeminli
Yeni gökleri istiyoruz
Ve o göklerden, yarasalar gibi kör kağıtlar değil

Kartallar gibi kanatlı ayeler insin, diyoruz
İnsan ki yeryüzü eski kından temizlensin
İnsanlığın asıl kokusu siren dünyaya
Zulüm dünyadan silinsin
Namuslu olmanın hoşluğu budur, diyoruz
Boyle bilinsin

Son sözümüz
Özgürlük namusunuzdur
Odası ateşe vargıçmıyız
Son nefesimizde bir damla su da olsa tes-
limiyet
Ser vermez, ağır açmazız
Boyle bilinsin

İlhami Özer/ Tarsus

NOT DEFTERİNDE

paramparça gökyüzü
beyaz beyaz saydam bulutlar
içimdeki ayna kırıkları
gül sen de gül
bahar gelmiş aşık olmuş güzeller
bana ne ben yaşarım güz sonlarını
hezeyana kapalı kalbim
bilirim gelir gün yakın
sevdama söylemişim
gör beni, yamp kül olsanda
oh ne de güzel söylenmiş
bir aşk hikayesi
ömür deniz, yanar ben deniz
kürt olam, dağlar çocuğu
vurulur başım, kopar gövdemden
bedenim dört parça
celladım bir değil bin olsa
ne çıkar?

yanar kül olur, her on senede bir
sarhoş, kör, cahil celladlarım
yok, çekme-çekistirme ne olur
koparma filizlenmiş insanı
kaybetme kendini, bu çirkin
fiskos kaosunda
sen sen ol, ben de ben
ne olur kana bulama ellerimi
diyemedim sana
hadi tut ki söyledim
dinler misin sahi?
hani ben zaten yoktum ki
enin kanlı not defterinde
şimdi ben yakıyor, kül ediyorum
seni, senin kanlı defterinde

Hüsnü Özcan/ Bursa

Hazırlayan: Celal TOKAÇ

★ Köy vakımları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde birkez daha mahkum oldu. 1993 yılında PKK tarafından tek taraflı ilan edilen ateşkese rağmen, Kulp'a bağlı İslamköy'de güvenlik güçleri tarafından evlerin yakıldığı belirlenmişti. Devlet, AİHM'in aldığı karara göre İslamköy sakinlerine 60 bin Sterlin ödemesi gerekecek. (24 Nisan)

★ AKPM Göç ve Göçmenler komisyonu tarafından hazırlanan, Türkiye'deki Kürt mültecilerin durumu ile ilgili rapor taslağı, Türk Parlamento'larının engellemelerine rağmen kabul edildi. Raporda, sivil Kürt nüfusa karşı silah kullanılmaması, ulusal Azınlıklar ve Dillerinin Korunması Antlaşması'nın uygulanmasını sağlayacak yasaların çıkartılması, OHAL'in kaldırılması, insan haklarını ihlal eden ordu mensuplarının yargı önüne çıkartılması. Ayrıca PKK'ye silahlı eylemleri durdurma çağrısı yapıldı. (24 Nisan)

★ Şemdin Sakık'a ait olduğu iddia edilen ifadelerin, MGK'nın önceden hazırladığı senaryonun bir parçası olduğu açıkça ortaya çıktı. Buna göre: İHD, MKM, HADEP, Ü. Gündem, Emek gibi kurumların yanı sıra; Akın Birdal, Mahir Kaynak, Yalçın Küçük, M. Ali Birand gibi şahıslar da hedef olarak gösterilerek bu kurum ve şahıslar etkisiz hale getirilmek isteniyor. (26 Nisan)

★ Sermayenin işçileri daha kolay sömürmek için oluşturduğu Çok Taraflı Yatırım Anlaşması'nın (MAI) aslında çok taraflı değil; tek taraflı dayatma olduğunu savunan ekonomi uzmanları buna karşı, enternasyonal bir hat oluşturulması gerektiğini belirttiler. (26 Nisan)

★ Derin'in ilgili bir rapor hazırlayan CHP Genel Sekreter Yardımcısı Sinan Yerlikaya; hazırladığı raporu MGK'ya sundu. Raporda

420 köy'den 300'ünün boşaltıldığı; 90 nüfusu 153 bin iken, 97'de bu rakam 83 bine düştüğü; köylerdeki tüm sağlık birimlerinin ve eğitim birimlerinin % 70'e yakınının kapalı olduğu; gıda ambargosu, yayla ve mera yasağının, devletin yanlış uygulamaları olduğuna dikkat çekilerek son verilmesi gerektiği belirtiliyor. Ayrıca Raporun çözüm önerileri kısmında ise; köylerin onarılacak eski haline getirilmesi, mera ve yayla yasağının kaldırılması, hayvancılığın canlandırılması, gıda ambargosunun canlandırılması gibi öneriler var. (28 Nisan)

★ Polis, 2.5 yaşındaki Azad Toprak isimli çocuğun üzerinde sigara söndürerek işkence ettiği, İstanbul Tabipler Odası tarafından yapılan inceleme sonucu belgelendi. Annesiyle birlikte İstanbul emniyetinde 12 gün boyunca işkence yapılarak tutulan çocuğa; bilindiği gibi her zaman, her yerde kendisini "huzur sağlayıcısı", "karanfil dağıtıcısı" vb. nitelendirmelerle gerçek yüzünü gizleyen polis, bu olayı; sistemin polisin gerçek yüzünü saklayarak nasıl açıklayacak. (28 Nisan)

★ TKP(ML)-B'ye yardım ettiği iddiasıyla müvekkili Bahadır Çopur'a verilen 3 yıl 9 ay hapis cezasının yargıtayda beklendiğini belirten Av. Bıçkoğlu, sorgusunda yer alan polislerin 14 Nisan günü müvekkilini kaçırmak için ajanlık dayattıklarını söyledi. (29 Nisan)

★ 1 Mayıs işçi bayramı yurtdışı ve dünya'nın birçok yerinde coşkuyla kutlandı. 1 Mayıs öncesi birçok sosyalist yayınevi ve kültür merkezlerine baskın düzenlendi. 1 Mayıs İstanbul'da yine kana bulaştı, birçok gözaltı ve tutuklamalar oldu. (1 Mayıs)

★ Bolu'da Kenan Mak, ülkücü faşistler tarafından bıçaklanarak öldürüldü. (3 Mayıs)

★ İstanbul kağıthanede yine ülkücü faşistler tarafından silahlı saldırıya uğrayan Bilal Vural yaşamını yitirdi. Olayda yaralanan Hakim

Atik ise 17 Mayıs'ta hayatını kaybetti. (5 Mayıs)

★ Cumartesi Annelerine polis saldırısı, 15 kayıp anası ve yakını gözaltına alındı.

★ Ülkede Gündem gazetesi DGM'ce verilen ceza ile yayın hayatına 10 gün ara verecek. (9 Mayıs)

★ Geçen haftaki Cumartesi Annelerine yapılan saldırı ve hafta içi Akın Birdal'a yapılan suikast nedeniyle bu haftaki Cumartesi Anneleri eylemi, 1.500'ü aşan destekçiyle gerçekleşti. (16 Mayıs)

★ İHD Genel Başkanı Akın Birdal, bürosunda uğradığı silahlı saldırı sonucu ağır yaralandı. Aynı gün İstanbul'da, 3 bin kişi saldırıya kınadı. Şemdin Sakık'ın ifadesi diye açıklanan, gerçekte ise MGK'nın engellenmesi gereken insanlar listesinde bulunan Akın Birdal'a yapılan silahlı saldırı, devlet tarafından adressiz ilan edilmeye çalışılrsa da, yurt içi ve yurt dışında oluşan kamuoyuna karşı; devlet yine kendi gerçekliğini saklamak için birkaç kişiyi feda edecek gibi. (Akın Birdal'ı vuranlar yakalandı!!!) (12-22 Mayıs)

★ Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan idam edilmişlerinin 26. yıldönümünde ve İbrahim Kaypakaya ise işkencede öldürüldüğünün 25. yıldönümünde düzenlenen çeşitli etkinliklerle yurdun dört bir yanında anıldı. (6-18 Mayıs)

★ Endonezya'da 1965 yılında ABD'nin desteğiyle ülke bağımsızlığının mimarı olan Sukarno'yu devirerek iktidarı ele geçiren; ülkede Komünist parti'nin tüm üyeleri dahil 1 milyon muhalifi katleden Suharto; yaşanan Asya krizinden, akıl hocası ABD'nin de desteğini çekmesiyle birlikte yoğun halk muhalefetine dayanamayarak istifa etti. IMF'nin dayattığı emperyalistlerin çıkarını savunan ve halkı daha da yoksulluğa mahkum eden "acı reçete"ler, emperyalistler tarafından sömürülen ülkeler için sonun başlangıcıdır. (21 Mayıs)

Sorun Yayınları

Edimsel İnceleme - Analiz Dizi (Tercime):	
- KARL MARX - BİYOGRAFİ 2. Baskı	
Bilimler Akademisi	
s. 628 8. Boy - Kuşu Hesmi - Baz Cih (Şanti)	4.500.000
- FRIEDRICH ENGELS - BİYOGRAFİ	
Bilimler Akademisi	
s. 472 8. Boy - Kuşu Hesmi - Baz Cih (Şanti)	3.500.000
- V. I. LENİN - BİYOGRAFİ	
Bilimler Akademisi (Baskıda)	
- MARKSİST-LENİNİST PARTİNİN	
TEMEL EĞİTİM DERSLERİ - Engels Enstitüsü	
B. Boy Heriki Gafik-Hesmi s. 455 2. Baskı	2.250.000
- SENDİKALAR ÜZERİNE	
V. I. Lenin s. 640 (Baskıda)	2.000.000
- BİRİNCİ ENTERNASYONAL	
Jacques Duchs s. 254 2. Baskı	1.100.000
- MARX'IN SOSYALİZMİ	
Hermi Leideve s. 176 3. Baskı	700.000
- KADIN VE MARKSİZM	
K. Marx-F. Engels-V. I. Lenin s. 224 7. Baskı	900.000
- ERICH FROMMUN VE YENİ	
FREUDCULUĞUN ELEŞTİRİSİ	
V. I. Doderov s. 134 2. Baskı	500.000
- ENPERVALİZM FELSEFESİ	
PRAGMATİZM / Henry K. Wells s. 256 (Tercime)	1.000.000
- Alide ve Okula ÇOCUK EĞİTİM	
Anton S. Makarenko s. 128 3. Baskı	500.000
- ANA-BABALARIN KİTABI	
Anton S. Makarenko s. 320 3. Baskı	1.200.000
- MAKARENKO EĞİTİMSEL GÖRÜŞLERİ	
Yaşam Öyküsü: Anı ve Notları s. 144	550.000
- EĞİTİM ÜZERİNE	
V. Sunenim s. 208 2. Baskı	800.000
- LENİN VE EĞİTİM / Fyodor Korozyov	
s. 408 (Berat Etil)	1.600.000
- DEVRİMİ EĞİTİM DEVRİMİ AHLAK	
M. K. Kahrir s. 232 3. Baskı	900.000
- KALININ	
Devrimci İşi: Partinin Oğlu - İygi Başkar	580.000
A. Demetiyev - A. Ryazov s. 152 2. Baskı	
Dergi ve Çiftleri:	
- SORUN BSD ÇİFTLERİ I-III (Her Cilti)	2.500.000
- SORUN BSD (İski Sayıları)	500.000

Güncel İnceleme-Alışma Dizi (Tercime):	
- DOKÜ OPERASYONU / Talat Zorhan s. 168	650.000
- Gazi Devlet Oğullarından Refik Paşasine	
ÖTEKİSLER / Osman Gökdemir s. 130	500.000
- KAPİTALİZMİN OĞULLARI	
Coşkun Adalı s. 144	550.000
- ENPERVALİZMİN ORTADOĞUYA	
MUDHALESİ / Coşkun Adalı s. 192	750.000
- SSCB'DE BÖT'YE NASIL VARILDI	
Marksis Bir Tarihçisi Saptamalar	
İker Akkocun s. 168	650.000
- Aynada "Show"	
MODERN SPORUN DÜNYA VE BUGÜNÜ	
Mehtan Kurt-Vergil Akay-Tugay Kurum s. 144	550.000
- SİNCAP'UN HANI	
- Sincap Hapishanesinin Tarih ve	
Edisyonları Yeri / Dr. Toğra Ersoy s. 112	450.000
- TÜRKİYE TIP TARİHİ İÇİN	
MATERYALİST NOTLAR	
Dr. Toğra Ersoy s. 128 (Toplantı)	500.000
Sorun - Broşür Dizi:	
- 1.995 MİLETTVERKİLİ SEÇİMLERİNDE	
MARKSİST SOLUN TAVRI	
Siri Öztürk s. 32 (Tikendi)	-
- 2. SEÇİM HESAPLAŞMASININ	
MARKSİST YORUMU	
Siri Öztürk s. 32 (Tikendi)	-
- 3. What is This Party?	
ODP'ye ÜZERİNE	
Ömer Gökdemir - Siri Öztürk s. 60 2. Baskı	350.000
- 4. GELENEKTEN BELEGE	
15.16. HAZİRAN	
Siri Öztürk s. 80 (Berat Etil)	350.000
- 5. Dergi ve Belgeler Arasında	
MARKSİST SOLUN KRİZİ	
Siri Öztürk s. 128	500.000
- 6. DÜNYA	
KUŞATMA-SATASMA-ELEŞTİRİ ÜSTÜNE	
POLEMİKLER	
Ali Özdoğan Siri Öztürk s. 112	450.000
- 7. HANGİ HUKUK?	
Ali Özdoğan Siri Öztürk s. 112	450.000
- 8. "Herid-Gerit" Kavayında	
Hangi "Resorasyon"?	
HANGİ KOMÜNİST PARTİ?	
Siri Öztürk s. 80	350.000
Tarih-Kültür Dizi:	
- 1. GÜRCÜSTAN TARİHİ	1.200.000
- N. Berdzenyev-S. Çanazır s. 304	
- 2. TRABZON'DAN ABHAZYA'YA	
DOĞU KARADENİZ HALK ARI	
TARİH VE KÜLTÜRLERİ (Anonim) s. 180	800.000

Edisyon - Sanat Dizi:	
- VOLA DÜRDÜ ÖYKÜLER	
Dr. Toğra Ersoy s. 50 Çıkış	350.000
- DÖNENCE AGUTLARI	
Dr. Toğra Ersoy s. 112 Çıkış	450.000
- KURŞUNA DİZLENLERDEN MEKTUPLAR	
J. Dudaş'un Önsöz s. 112 2. Baskı	450.000
- VARLIĞINI SOSYALİZME BORÇLUYU	
Abdullah Doğan s. 208 Anı	900.000
- BİTMEYEN GÖÇMENLİK...	
BİR SİYASİNİN MULTİTEK YILLARI	
Abdullah Doğan s. 168 Anı	650.000
- SOLAN ÇİTOGRAFLARDA BİTEN	
VE BAŞLAYAN	
Temel Demir s. 246 Döneme	1.000.000
- KİTAP ASK ŞİİRLERİ / A. Kerem Çelir s. 80 Şiir	350.000
- SEVGİ YIGITLİMESİ / Zeki Öztürk s. 90 Şiir	350.000
- UMUDUN FOTOĞRAFLAR ÖZÜK s. 64 Şiir	300.000
- DOĞU GÜZELLEMELEİ - KALKIZ	
İsmail Hacı s. 80 Şiir	350.000
- GECEDE YILDIZLAR ÇOĞALYOR	
İsmail Hacı s. 64 Şiir	300.000
- İNKARİMEDİM A. Yavaş Ösoy s. 80 Şiir	350.000
- TÜPUSNUS TOPRAK RENGİ	
Savranca Kasetkaya s. 80 Şiir	350.000
- YAKAMAZDAKİ LA GELİ-Zeynel Can s. 80 Şiir	350.000
- ÜÇ KAVİ ÇİĞLİK / Kemal Kök s. 64 Şiir	300.000
Dr. İker Belek'in Kitapları:	
- TOPLUMSAL BİLİNCİ / Dr. İker Belek	
Evrimci Bir Toplumcul	
Hareket Düşüncesine Doğru s. 190	750.000
- SOSYAL DEVLETİN KRİZİ VE SAĞLIĞIN	
Ekonomi Politika / Dr. İker Belek s. 208	800.000
- SAĞLIĞIYA ÖZELLEŞTİRME	
İker Belek - Ali Soyer s. 200	800.000
- POST-KAPİTALİST PAZARLAMA ALAR	
Dr. İker Belek s. 256	1.000.000
Sorun - Psikoloji Dizi:	
- Dr. Servet Teber'in Kitapları:	
- TOPLAMA KAMPİ SENDROMU	
Ruhun Oumu s. 178	700.000
- İŞKENCE SONRASI YAŞAM s. 80	350.000
- DOĞANIN İNSANLAŞMASI	
s. 320 3. Baskı	1.200.000

Kız Masel Aşılabilir? Düzisi:

- Dr. J. Belek - Dr. E. Nalçacı
- Dr. H. Onurçulları - Dr. F. Ardic
- I- SİNİFİZ TOPLUM YOLUNDA
- TÜRKİYE İÇİN SAĞLIK TEZİ s.144 2. Baskı 570.000
- Coşkun Adan - Dr. İker Belek - Hüseyin Kayabekim - Temel Demir - Yücel Demir - Sim Öztürk - Nihat Varol - Mustafa Zeynel
- II- SOSYALİZMİN SORUNLARI ÜZERİNE
- AÇILIM TARTIŞMALARI s.258 1.000.000
- İker Belek - Temel Demir - Yücel Demir - Orhan Gökdemir - Sim Öztürk - Müslüm Şahin
- III- DİSK'İN "ÖREN TEZLERİ"
- VE SOSYALİST TAVİR s.182 750.000
- İker Belek - Eniş Bilaloğlu - Göksele Demir - Temel Demir - Yücel Demir - Erhan Okudan - Hüseyin Kayabekim - Mert Yigit
- IV- TOPLUMSAL DİNAMİKLER
- VE ÖRGÜTLENME EKSENLERİ s.272 1.100.000
- Vehtir Ali - İker Belek - Eniş Bilaloğlu - Temel Demir - Yücel Demir - Saltuk Ertop - Orhan Gökdemir - Hüseyin Kayabekim - Arif Sar - Sacit Şen - Sengül Tokmeo
- V- SOSYALİZM
- "YENİ DÜNYA DÜZENİ" TÜRKİYE s.182 750.000
- Göksele Demir
- VI- ÇEVRE SORUNLARI
- VE KAPİTALİZM s.178 (Tükendi)
- Dr. F. Ardic - Dr. M. Bayraktar - Dr. J. Belek - Dr. E. Bilaloğlu - Dr. B. Küg - Dr. E. Nalçacı - Dr. H. Onurçulları - Dr. A. Soyut
- VII- SAĞLIK "REFORM PAKETİ"
- NEYİN PEŞİNDE (Tükendi) 700.000
- Dr. İker Belek
- VIII- MARKSİST BAKIŞ AÇISIYLA
- BİLİMSEL TEKNOLOJİK DEVRİM
- VE "ENDÜSTRİYEL DEMOKRASİ" s.192 750.000
- Temel Demir
- IX- GERİCLİK DÖNEMİNDE
- DÜNYA VE TÜRKİYE s.208 (Tükendi) 800.000

Sim Öztürk'ün Kitapları:

- İLERİCI YAYINCILIĞIMIZIN
- SORUMLULUĞU s.144 550.000
- OPORTÜNİZM YARGILANCIYOR s.178 700.800
- PARTİLEŞME SORUNU I (Tükendi)
- Demokratik Mücadelesi
- Sendikal Sivasal Birlik s.172 700.000
- PARTİLEŞME SORUNU II (Tükendi)
- İSP'in Oluşturulması-M.A. Aybar ve
- UMuncu'nun Sosyalizm Anlayışlarının
- Eleştirisi-Okur Eleştirileri-Sorular ve Cevaplar
- s.224 900.000
- PARTİLEŞME SORUNU III (Tükendi)
- 15-16 Haziran'dan 12 Mart'a Parti Arayış-
- Proleter Devrimci Kuvvetin Yöneliş-
- Günümüzdeki Durum-İSP'nin Oluşturulması
- Pratik Bir Öneri s.144 570.000
- İŞÇİ SINIFI-SENDİKALAR VE
- 15-16 HAZİRAN
- Olaylar - Nedenleri - Davalar - Belgeler-
- Anılar - Yorumlar B.Boy s.538 (Tükendi)
- 15-16 HAZİRAN - DİRENİŞİN ANILARI
- s.136 2. Baskı 540.000
- GEÇKİMİS BİR HESAPLAŞMA
- 1940-1945 Yugoslavya
- 12 Mart 1971-12 Eylül 1980 Türkiye s.192 750.000
- 12 MART 1971'DEN PORTELER I
- s.336 5. Baskı 1.400.000
- 12 MART 1971'DEN PORTELER II
- s.288 4. Baskı 1.200.000
- 12 MART 1971'DEN PORTELER III
- s.432 2. Baskı 1.600.000
- "TERÖRİSTİN GÜNLÜĞÜ" s.208 800.000

Sorun Yayınları

Baş MÜŞAHHİP SOKAK NO: 3/2 CAĞALOĞLU - İSTANBUL - 34460
Telefon: 00 212) 511 08 39 Fax: 00 212) 519 05 60

YAYIN KATALOĞU

- * Banka Hesap No: T. İş Bankası
- İstanbul - Çağaloğlu Şubesi 325035
- * Posta Çeki Hesap No: 098213
- * Tek kitap siparişleri damga pulu karşılığında,
- * Toplu siparişler için kitapları beşer-onar adet
- * %25 indirimli ödenmeli,
- * Kitap dağıtımcılarına %40 indirimli, 3 ay
- vadeli,
- * Yurtdışı ve ülke siparişleri üzeri fiyat ve PTT
- giderileri eklenerek,
- * Cezaevindeki okurlara %50 "özel indirim"
- ve posta giderleri bize ait olarak gönderilir.

Fiyatlar : Nisan 1998

AL BİZİ, TAŞI; GÖTÜR HAZİRANLAR'A!

